ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณี กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

โดย

จักรีวัชระ กันบุรมย์

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีการศึกษา 2564

COLLABORATION AMONG PUBLIC SECTOR, PRIVATE SECTOR AND CIVIL SOCIETY IN THE DEVELOPMENT OF SUSTAINABLE COMMUNITY TOURISM: A CASE STUDY OF NAKHONCHAIBURIN

BY

CHAKRIWATCHARA KANBUROM

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT

OF THE REQUIREMENTS FOR

THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY IN PUBLIC ADMINISTRATION

INSTITUTE OF PUBLIC ADMINISTRATION AND PUBLIC POLICY

GRADUATE SCHOOL, RANGSIT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2021

ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณี กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

โดย

จักรีวัชระ กันบุรมย์

ได้รับการพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีการศึกษา 2564

ศ.ดร.ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์
ประธานกรรมการสอบ

ศ.ดร.ศุภชัย ยาวะประภาษ
กรรมการ

รศ.ดร.ปธาน สุวรรณมงคล
กรรมการ

ดร.เฉลิมพร เย็นเยือก
กรรมการ

รศ.ดร.ชนิดา จิตตรุทธะ
กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษา

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผศ.ร.ต.หญิง ดร.วรรณี ศุขสาตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

29 กันยายน 2564

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

Dissertation entitled

COLLABORATION AMONG PUBLIC SECTOR, PRIVATE SECTOR AND CIVIL SOCIETY IN THE DEVELOPMENT OF SUSTAINABLE COMMUNITY TOURISM: A CASE STUDY OF NAKHONCHAIBURIN

by

CHAKRIWATCHARA KANBUROM

was submitted in partial fulfillment of the requirements

for the degree of Doctor of Philosophy in Public Administration

Rangsit University

Academic Year 2021

Prof. Tippawan Lorsuwannarat, Ph.D.
Examination Committee Chairperson

Prof. Supachai Yavaprabhas, Ph.D.
Member

Assoc.Prof. Pathan Suvanamongkol, Ph.D.
Member

Chalermporn Yenyuak, D.P.A.
Member

Assoc.Prof. Chanida Jittarutha, Ph.D.
Member and Advisor

Approved by Graduate School

(Asst.Prof.Plt.Off. Vannee Sooksatra, D.Eng.)

Dean of Graduate School

September 29, 2021

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

กิตติกรรมประกาศ

ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้เป็นอย่างดีเนื่องมาจากได้รับความอนุเคราะห์อย่างสูงจาก รศ.ดร.ชนิดา จิตตรุทธะ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ให้คำปรึกษาคำแนะนำที่เป็นประโยชน์และตรวจทานตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดีตลอดมาผู้ศึกษาจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ และขอกราบขอบพระคุณท่านคณบดี ศ.ดร.ศุภชัย ยาวะประภาษ และท่านรองคณบดีฝ่ายวิชาการ อาจารย์ ดร.เฉลิมพร เย็นเยือก ที่ช่วยชี้แนะให้คำแนะนำ สร้างขวัญและกำลังใจเพื่อการศึกษาและได้กรุณารับเป็นกรรมการสอบป้องกันดุษฎีนิพนธ์นี้

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน ที่สละเวลาอันมีค่าและอนุญาตให้ผู้ศึกษาเข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องช่วยเหลือและสนับสนุนการทำวิจัยในครั้งนี้ทุกท่าน

ขอขอบคุณผู้มีพระคุณแม่สุภาพร ภูแย้มไสย์ คุณป้าประนอม ภูแย้มไสย์ และนางสาววริยา ภูแย้มไสย์ (น้องสาว) ที่เป็นที่รักยิ่งและคอยเป็นกำลังใจให้ผู้ศึกษาตลอดมา

ขอขอบคุณเจ้านาย พี่ ๆ น้อง ๆ ทีมงานบมจ.ไทยประกันชีวิตทุกท่านที่เป็นกำลังใจสนับสนุน ช่วยเหลืองานในวันที่ลาพักร้อน เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย มา ณ โอกาส นี้

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทีมงานชายอิสระบันเทิงศิลป์ที่เป็นกำลังใจ รับฟังปัญหา พากินพาเที่ยวสนับสนุนช่วยเหลือด้วยดีมาโดยตลอด

คุณค่าและประโยชน์อันพึงเกิดจากการวิจัยครั้งนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณผู้มีพระคุณทุกท่าน ด้วยความเคารพไว้ ณ ที่นี้

จักรีวัชระ กันบุรมย์
ผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

5907443 : จักรีวัชระ กันบุรมย์

ชื่อดุษฎีนิพนธ์ : ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

หลักสูตร : ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ.ดร.ชนิดา จิตตรุทธะ

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ 2) ศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาแบบคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 กลุ่ม ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผล ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการบริหารราชการแบบร่วมมือกันเป็นผลมาจากภาครัฐเริ่มต้นกระบวนการ มีความแตกต่างกันของหน่วยงานภาครัฐในการสร้างความไว้วางในให้ชุมชน หาแนวทางเห็นพ้องด้วยกันในการสร้างความเข้าใจตรงกันที่จะยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชน ผลลัพธ์ของการทำงานที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการดำเนินไปนั้นทำให้ทุกฝ่ายเกิดความเชื่อมั่นสามารถเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่แต่ละฝ่ายจะได้รับร่วมกัน กิจกรรมของการประสานความร่วมมือมีเหมือนกันคือ กิจกรรรการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งมักจะเป็นการพึ่งพาอาศัยกันของภาครัฐด้วยกันเองด้านงบประมาณ กิจกรรมการกำหนดนโยบาย และแผนกลยุทธ์ปรากฏในรูปการบริหารจัดการกลุ่มหรือวิสาหกิจชุมชน กิจกรรมการกำหนดโครงการร่วมกัน ปรากฏในรูปแบบของการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีลักษณะเหมือนกันคือภาครัฐกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานและเป็นผู้นำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ โดยจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือทั้งสามภาคส่วน เพื่อให้เกิดการบูรณาการ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารด้านการท่องเที่ยวสู่การพัฒนา และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน สร้างการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม

(ดุษฎีนิพนธ์มีจำนวนทั้งสิ้น 228 หน้า)

คำสำคัญ: ความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม, การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, ชุมชน

ลายมือชื่อนักศึกษา ..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....

5907443 : Chakriwatchara Kanburom

Dissertation Title : Collaboration Among Public Sector, Private Sector and Civil Society in the Development of Sustainable Community Tourism: A Case Study of Nakhonchaiburin

Program : Doctor of Philosophy in Public Administration

Dissertation Advisor : Assoc.Prof. Chanida Jittaruttha, Ph.D.

Abstract

This study aimed to 1) investigate the characteristics of the collaboration among the public sector, private sector, and civil society in the development of sustainable tourism in Nakhonchaiburin provinces, and 2) to study the impact of such collaboration. This study employed the qualitative research methods. Data were collected through the in-depth interviews with key informants who were from the public sector, private sector, and civil society. The results from the analysis of the collected data showed that the collaboration among three sectors originated from the public sector's desire to build trust and uplift the communities. This collaboration had resulted in the acknowledgement of the shared benefits among all sectors. The activities held to promote the collaboration included the exchange of information between public sectors, the formulation of policy and strategic plans through the community enterprise, the joint projects which had been funded by the government, and the development of sustainable tourism. Generally, the policy and strategic plans for these activities were established and implemented by the public sectors. However, in order to increase the effectiveness of the tourism management and promote sustainable tourism, the collaboration from all three sectors were also needed.

(Total 228 pages)

Keywords: Collaboration among Public Sector, Private Sector and Civil Society, Sustainable Tourism, Community

Student's Signature …..... Dissertation Advisor's Signature .....

สารบัญ

		หน้า
กิตติกรรมประกาศ		**ก**
บทคัดย่อภาษาไทย		**ข**
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ		**ค**
สารบัญ		**ง**
สารบัญตาราง		**ช**
สารบัญรูป		**ซ**
บทที่ 1	**บทนำ**	**1**
	1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	1.2 คำถามในการวิจัย	14
	1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	14
	1.4 ขอบเขตของการวิจัย	14
	1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	15
	1.6 นิยามศัพท์	18
	1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	20
บทที่ 2	**แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**	**21**
	2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความร่วมมือ	22
	2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว	44
	2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	58
	2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	66
	2.5 กรอบแนวคิดการศึกษา	71
บทที่ 3	**ระเบียบวิธีวิจัย**	**74**
	3.1 รูปแบบการวิจัย	74
	3.2 กลุ่มตัวอย่างและประชากรศึกษา	76

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
	3.3 วิธีการดำเนินการศึกษา	80
	3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	85
	3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	87
บทที่ 4	**การวิเคราะห์ผลลัพธ์**	**89**
	4.1 สังเขปกรณีศึกษาชุมชน 4 แห่ง ในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์	89
	4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	100
	4.3 สรุปการวิเคราะห์ผลลัพธ์เกี่ยวกับลักษณะความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของนครชัยบุรินทร์	172
บทที่ 5	**สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ**	**177**
	5.1 สรุปผลการศึกษา	177
	5.2 การอภิปรายผลการศึกษา	202
	5.3 ข้อเสนอแนะ	209
บรรณานุกรม		**213**
ภาคผนวก		**217**
	ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	218
	ภาคผนวก ข ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง	224
ประวัติผู้วิจัย		**228**

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.1	สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561	3
1.2	สถิตินักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย ตั้งแต่ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561	4
1.3	แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์	10
1.4	แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ปี พ.ศ. 2560	11
3.1	กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการศึกษา ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	77
3.2	กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการศึกษา ชุมชนซับสะเลเต บ้านหนองใหญ่ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ	78
3.3	กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการศึกษา ชุมชนบ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์	78
3.4	กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการศึกษาชุมชนบ้านสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์	79
4.1	แสดงแหล่งท่องเที่ยวภายในพื้นที่กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์	91
4.2	แสดงจุดเด่นของชุมชนที่ศึกษาในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์	92

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
1.1	แผนภูมิแนวโน้มและการขยายตัวของนักท่องเที่ยว ปี ค.ศ. 1950-2030	2
2.1	แสดงตัวแบบกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือหลายภาคส่วน (A Model of Collaborative Governance)	42
2.2	กรอบแนวคิดวิจัย	72
4.1	พื้นที่กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ (นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์และสุรินทร์)	90
5.1	แผนภูมิสรุปผลการศึกษากระบวนการในการบริหารราชการแบบร่วมมือกันของกลุ่มนครชัยบุรินทร์	200
5.2	แผนภูมิสรุปผลการศึกษากิจกรรมของการประสานความร่วมมือของกลุ่มนครชัยบุรินทร์	201

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา การท่องเที่ยวของโลกเติบโตอย่างต่อเนื่องและมีจำนวนเพิ่มขึ้นกว่า 2 เท่า จากเดิม 618 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2540 เป็น 1,323 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2560 และเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ภาคการท่องเที่ยวระหว่างประเทศของไทยขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2560 มีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศถึง 35 ล้านคน จากการฟื้นตัวอย่างแข็งแกร่งของนักท่องเที่ยวจีน การเติบโตอย่างต่อเนื่องของนักท่องเที่ยวรัสเซียและนักท่องเที่ยวภูมิภาคอื่น ๆ ส่งผลให้ประเทศมีรายได้จากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศกว่า 1.8 ล้านล้านบาท จึงทำให้ปัจจุบันประเทศไทยเป็น 1 ใน 5 ของประเทศที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวมากที่สุดในโลก (กระทรวงการท่องเที่ยวละกีฬา, 2562)

องค์การการท่องเที่ยวโลก (United Nation World Tourism Organization-UNWTO) คาดการณ์ว่าเมื่อถึงปี พ.ศ. 2563 จำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจะมีจำนวน 1.4 พันล้านคน และเพิ่มเป็น 1.8 พันล้านคน ในปี ค.ศ. 2573 ด้วยอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3.3 ต่อปี ระหว่างปี พ.ศ. 2553 – 2573 โดยระหว่างปี พ.ศ. 2553 – 2563 นักท่องเที่ยวขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3.8 ต่อปีและจะขยายตัวลดลงเหลือร้อยละ 2.9 ต่อปี ในระหว่างปี พ.ศ. 2563 – 2573 (กระทรวงการท่องเที่ยวละกีฬา, 2562) ซึ่งการเดินทางท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศขยายเพิ่มขึ้นจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่มีความทันสมัย ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีช่วยให้การวางแผนเดินทางด้วยตนเองง่ายขึ้น เมื่อเทคโนโลยีพร้อมรองรับ และผู้บริโภคพร้อมใช้และเชื่อมั่นในการใช้ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2561) ทำให้เกิดความสะดวกในการเดินทาง การติดต่อสื่อสารมีความปลอดภัยสูง

มหาวิทยาลัยรามคำแหง Ramkhamhaeng University

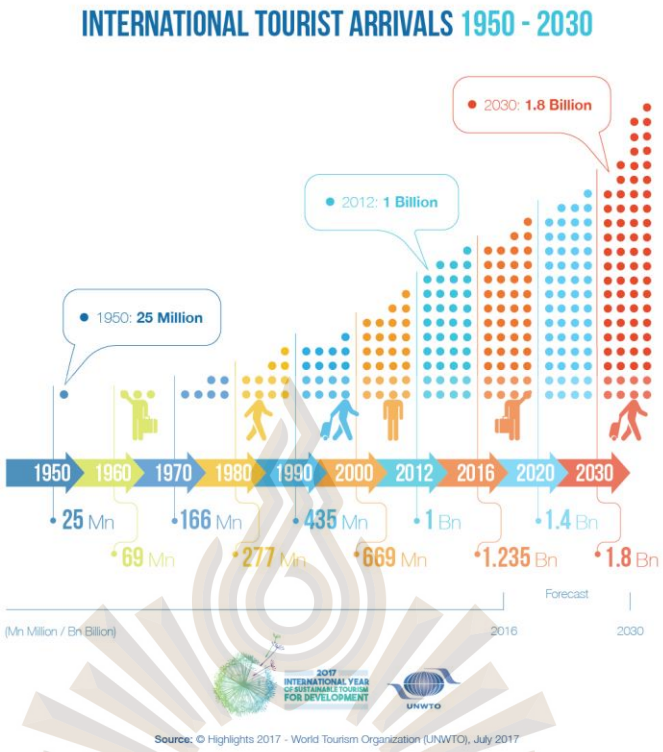

รูปที่ 1.1 แผนภูมิแนวโน้มและการขยายตัวของนักท่องเที่ยว ปี ค.ศ. 1950-2030

ที่มา : World Tourism Organization, 1998

ในปี พ.ศ. 2560 สถานการณ์ท่องเที่ยวระหว่างประเทศของไทยดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีนักท่องเที่ยว 35,591,978 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.41 จากปีก่อนหน้า จากปัจจัยสนับสนุนที่หลากหลาย อาทิสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างประเทศจีนและเกาหลีใต้ การเพิ่มเที่ยวบินระหว่างประเทศทั้งจากจีน อาเซียน อินเดีย และรัสเซีย ทั้งที่เป็นเที่ยวบินแบบเช่าเหมาลำ (Charter Flight) จากจีนและรัสเซียและเที่ยวบินที่เชื่อมโยงไปยังเมืองรองต่าง ๆ ในจีนและอินเดีย การถอดประเทศไทยออกจากรายชื่อประเทศที่มี ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยด้านการบินพลเรือน (ปลดธงแดง) ขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (International Civil Aviation Organization: ICAO) การฟื้นตัวของนักท่องเที่ยวจีนจากมาตรการปราบปรามทัวร์ผิดกฎหมาย รวมถึงการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนเพื่อส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวใหม่ เช่นการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา และมาตรการส่งเสริมตลาดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เช่น การเจาะกลุ่มตลาดระดับบนในตลาดจีนในพื้นที่ใหม่ และตลาดกลุ่มเป้าหมายใหม่ในเมืองเศรษฐกิจทางตอนใต้ของอินเดีย เป็นต้น (กระทรวงการท่องเที่ยวละกีฬา, 2562, น. 18) พบว่าอัตราการเติบโต

ของการท่องเที่ยวไทยโตขึ้นทุกปี โดยจะเห็นได้จาก จำนวนนักท่องเที่ยว รายได้ ค่าใช้จ่ายและวันพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา โดยสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1.1 สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561

ปี	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ						
	นักท่องเที่ยว		ระยะเวลา	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย(บาท)		รายได้	
	จำนวน (ล้านคน)	อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)	การพัก (วัน)	คน/วัน	อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)	จำนวน (ล้านบาท)	อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)
พ.ศ.2557	24.81	-6.56	9.83	4,809	4.18	1,172,798	-2.85
พ.ศ.2558	29.92	20.59	9.47	5,142	6.92	1,457,150	24.25
พ.ศ.2559	32.53	8.72	9.56	5,238	1.87	1,633,155	12.08
พ.ศ.2560	35.59	9.41	9.52	5,404	3.17	1,831,105	12.12
พ.ศ.2561	38.18	7.28	9.29	5,290	-2.10	1,876,137	2.46
ผลเฉลี่ย	32.21	7.89	9.53	5,177	2.81	1,594,069	9.61

ที่มา: สังเคราะห์จาก กระทรวงการท่องเที่ยวละกีฬา, 2562

1) จำนวนนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมามีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในประเทศไทยเฉลี่ยปีละ 32.21 ล้านคน มีอัตราการเติบโตเฉลี่ย 7.89 % ต่อปี

2) รายได้จากการท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ตลอด 5 ปีที่ผ่านมาพบว่าประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อัตราขยายตัวเฉลี่ยปีละ 9.61% จากสถิติรายได้ในปี พ.ศ. 2561 มีรายได้ 1,876,137 ล้านบาท

3) ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหัว/คน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2557 มีค่าใช้จ่าย 4,809 บาท ปีพ.ศ. 2561 เพิ่มเป็น 5,177 บาท

4) จำนวนวันพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวนับจากปี พ.ศ. 2557 เป็นต้นมานักท่องเที่ยวมีแนวโน้มพักในประเทศไทยนานขึ้นวันพักเฉลี่ยอยู่ที่ 9.53 วัน

จากข้อมูลขององค์การการท่องเที่ยวโลกพบว่า ในปี พ.ศ. 2560 ประเทศไทยมีจำนวนนักท่องเที่ยวสูงเป็นอันดับที่ 10 ของโลก (กระทรวงการท่องเที่ยวละกีฬา, 2562, น. 13) การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญมากในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เพราะนอกจากจะสร้างรายได้โดย

มีมูลค่าเป็นอันดับหนึ่งของการค้าบริการรวมของประเทศแล้ว ยังเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวเนื่องอีกมากมาย อาทิ โรงแรมและที่พัก ภัตตาคารร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดการลงทุนการจ้างงานและการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยในแต่ละปีสามารถสร้างรายได้เข้าสู้ประเทศในรูปเงินตราต่างประเทศปีละหลายล้านล้านบาท เช่นเดียวกันชาวไทยท่องเที่ยวในประเทศ 217 ล้านคน มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นนักท่องเที่ยว และกรุงเทพฯ เป็นเมืองท่องเที่ยวหลักที่สำคัญในปี พ.ศ. 2560 มีผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวในประเทศรวม 217,996,565 คนโดยภูมิภาคที่มีผู้เยี่ยมเยือนมากที่สุดคือกรุงเทพฯ เท่ากับ 41,121,871 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 18.86 ของจำนวนผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยทั้งหมด รองลงมาได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือภาคกลาง ภาคตะวันตก ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออก ตามลำดับ (กระทรวงการท่องเที่ยวละกีฬา, 2562, น. 40) การเดินทางของผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยช่วยสร้างกระแสเงินสดหมุนเวียนภายในประเทศ และยังเป็นการกระจายรายได้และการจ้างงานไปสู่ชนบท ตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ด้วย

ตารางที่ 1.2 สถิตินักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย ตั้งแต่ปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561

ปี	นักท่องเที่ยวชาวไทย					
	นักท่องเที่ยว		ระยะเวลา	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย(บาท)		รายได้
	จำนวน (ล้านคน)	อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)	การพัก (วัน)	คน/วัน	อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)	จำนวน (ล้านบาท)	อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)
พ.ศ.2557	170.25	5.27	2.64	2,116	3.07	703,663	6.50
พ.ศ.2558	185.11	8.72	2.61	2,248	6.24	803,073	14.13
พ.ศ.2559	198.79	7.39	2.57	2,329	3.60	882,204	9.85
พ.ศ.2560	217.99	9.66	2.52	2,421	3.95	989,613	12.18
พ.ศ.2561	227.77	4.49	2.50	2,526	4.34	1,071,342	8.26
ผลเฉลี่ย	199.98	7.11	2.57	2,328	4.24	889,979	10.18

ที่มา: สังเคราะห์จาก กระทรวงการท่องเที่ยวละกีฬา, 2562

1) จำนวนนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมามีนักท่องเที่ยวไทยเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยเฉลี่ยปีละ 199.98 ล้านคน มีอัตราการเติบโตเฉลี่ย 7.11% ต่อปี

2) รายได้จากการท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอด 5 ปีที่ผ่านมาพบว่าประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อัตราขยายตัวเฉลี่ยปีละ 10.18% จากสถิติรายได้ในปี พ.ศ. 2561 มีรายได้ 1,071,342 ล้านบาท

3) ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหัว/คน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2557 มีค่าใช้จ่าย 2,166 บาท ปี พ.ศ. 2561 เพิ่มเป็น 2,526 บาท

4) จำนวนวันพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวนับจากปี พ.ศ. 2557 เป็นต้นมา นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มพักในการท่องเที่ยวไทยแต่ละครั้งนานขึ้นวันพักเฉลี่ยอยู่ที่ 3วัน

ประเทศไทยนั้นมีความได้เปรียบด้านการท่องเที่ยว มีศักยภาพการเติบโตที่ซ่อนไว้อยู่ซึ่งมีหลาย ๆ ปัจจัยด้วยกัน ซึ่งสามารถแบ่งออกมาได้หลายประเภทความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive Advantage) จะพบว่าสิ่งที่ประเทศอื่นไม่สามารถลอกเลียนแบบได้เลยคือ “ทำเล” ทำเลแต่ละประเทศจะยังคงอยู่กับประเทศนั้นตลอดไปไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ (ฟินโนมินา, 2560) มีทรัพยากรพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวหลากหลายกระจายอยู่ในทุกจังหวัด และมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งมีความสวยงามติดระดับโลก ประเทศไทยมีทั้งทะเล ภูเขา น้ำตก ซึ่งความหลากหลายนี้ทำให้ต่างชาติชื่นชอบกันมาก เรียกได้ว่ามาประเทศเดียวเที่ยวได้เกือบทุกแบบ ต้องยอมรับว่าประเทศไทยมีแหล่งที่เที่ยวระดับโลกหลาย ๆ ที่ โดยเฉพาะทะเล หลาย ๆ ประเทศไม่มีทะเลที่มีศักยภาพระดับนี้ หากยกตัวอย่างประเทศใกล้ ๆ ก็น่าจะเป็นสิงคโปร์และมาเลเซีย ประเทศทั้งสองถึงแม้ว่าจะมีเศรษฐกิจที่ดีมีรายได้ต่อหัวที่มาก แต่การเติบโตก็จำกัดเพราะขาดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว อาจจะมีหลาย ๆ ประเทศที่ไม่ยอมรับสภาพนี้ก็ได้มีการสร้างแหล่งท่องเที่ยวขึ้นมาเองเช่น ดูไบ แต่ทั้งหมดที่กล่าวขึ้นมานั้นถือว่ามันทรัพยากรที่จำกัดดังนั้นอาจจะสามารถเติบโตได้จำกัด (ฟินโนมินา, 2560) ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวหลากหลายทั้ง ธรรมชาติ ท้องทะเล ป่าเขา วัดวาอาราม ศิลปวัฒนธรรม เทศกาลงานประเพณี วิถีชีวิต ฯลฯ และจากทรัพยากรท่องเที่ยวอันหลากหลายนี้ ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้จัดกิจกรรมค้นหาสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมสูงสุด 100 อันดับ ภายใต้โครงการ 100 Amazing Places in Thailand โดยจากการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวไทยในหัวข้อ Your amazing places in Thailand that always amazes you ที่ได้จัดทำการสำรวจผ่านทางระบบออนไลน์ไปยังนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เคยเดินทางมาเที่ยวประเทศไทย จำนวน 3,389 คน จาก 68 ประเทศทั่วโลก โดยเริ่มสำรวจตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน 2554 ผลสำรวจปรากฏออกมาว่า สถานที่ท่องเที่ยวฮอตฮิต 10 อันดับแรก (ละไม ไทยแลนด์, 2560) โดยแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลนักท่องเที่ยวรู้จักมากที่สุดถึง 8 แห่ง

นอกจาก 10 สถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมแล้วโครงการ 100 Amazing Places in Thailand ยังมีอีก 90 สถานที่ท่องเที่ยวประทับใจ และ 3 แห่งใน 90 แห่ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ในพื้นที่ที่ทำการศึกษา คือ จ.บุรีรัมย์ ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง (อันดับที่ 55) จ.นครราชสีมา ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (อันดับที่ 57) และ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย (อันดับที่ 68) (ละไม ไทยแลนด์, 2560)

ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามติดอันดับโลก แต่ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว อาจกลายเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลให้ความได้เปรียบของไทยลดลง การท่องเที่ยวโดยที่เน้นปริมาณนักท่องเที่ยวหรือการแสวงหารายได้จากการท่องเที่ยว ในขณะที่การรองรับขยายไปไม่ทัน ไม่มีการเตรียมความพร้อมในการรองรับขีดความสามารถของนักท่องเที่ยวก็ทำให้แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งเกิดความเสื่อมโทรม ดังนั้นสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวทั้งในส่วนสภาพแวดล้อมภายใน สามารถสรุปปัจจัยที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความท้าทาย และวิเคราะห์ประเด็นสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย ดังนี้ (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

1) จุดแข็ง รัฐบาลให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวได้มีมติให้การท่องเที่ยวเป็นวาระแห่งชาติและให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้านการท่องเที่ยว โดยกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และมีความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวทั้งที่พักแรม ร้านอาหาร การคมนาคม ระบบสาธารณูปโภคระบบการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรค

2) จุดอ่อน ระบบโลจิสติกส์มีความพร้อมในระดับหนึ่งเท่านั้น โครงข่ายเส้นทางคมนาคมและระบบเชื่อมโยงการเดินทางท่องเที่ยวระหว่างเมืองท่องเที่ยวหลักและเมืองรอง ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว

3) โอกาส แนวโน้มการเติบโตของการท่องเที่ยวโลก การเติบโตของกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก เช่น จีน เกาหลีใต้ และการเปิดประชาคมอาเซียน ทำให้นักท่องเที่ยวมีจำนวนมากขึ้นมีกำลังซื้อมากขึ้น และจีน ก็กำลังเป็นตลาดส่งออกและนำเข้านักท่องเที่ยวที่สำคัญของโลก พร้อมทั้งการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว กระแสความนิยมท่องเที่ยวทางเลือก การขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะทาง ทำให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure Tourism) การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Spiritual Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) มีแนวโน้มขยายตัวและประเทศไทยก็มีความพร้อม จึงเป็นโอกาสให้ประเทศไทยสร้างนวัตกรรมใหม่ เพื่อรองรับแนวทางการท่องเที่ยวเฉพาะทางในอนาคต

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

4) ความท้าทาย การแข่งขันและแย่งชิงในตลาดการท่องเที่ยวโลก มีแนวโน้มสูงขึ้นมีการลงทุนด้านการท่องเที่ยว การสร้างและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ การโฆษณาประชาสัมพันธ์การกำหนดกลยุทธ์ อีกทั้งภาวะเศรษฐกิจโลกมีความผันผวน ไม่แน่นอนเป็นสาเหตุให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจไม่เดินทางท่องเที่ยวหรือมีการใช้จ่ายน้อยลง

บทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้น ภาครัฐควรจัดให้มีองค์การที่เหมาะสมเข้ามารับผิดชอบการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างมีระบบที่เรียกว่า องค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติ หมายถึง องค์การที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาส่งเสริมเผยแพร่ การอำนวย หรือเป็นตัวแทนผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวของประเทศ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2556, น. 227-228)

นโยบายหลักและการกำหนดกลยุทธ์ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของรัฐบาล การส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศไทยและพยายามผลักดันให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้และใช้เป็นโอกาสในการพัฒนาชุมชนอย่างทั่วถึง โดยกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ส่งเสริมการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวโดยดำเนินการ

1) ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว โดยใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์และเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทยที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชน อาทิ การท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ซึ่งจะเป็นการกระจายรายได้ไปสู่คนในชุมชนและท้องถิ่นทั่วประเทศอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมรวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศเพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ตลอดจนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพจากทั่วโลก

2) พัฒนากลุ่มคลัสเตอร์ (Cluster) ท่องเที่ยวตามศักยภาพของพื้นที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมการท่องเที่ยวตามความต้องการของตลาด อาทิ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวทางทะเล การท่องเที่ยวสีเขียว การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและการท่องเที่ยวกลุ่มมุสลิม

3) ฟื้นฟูความเชื่อมั่นและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของการท่องเที่ยวไทยในสายตาชาวโลก

4) ดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาดทั้งเชิงรับและเชิงรุกในตลาดเป้าหมายทั้งตลาดศักยภาพเดิมและตลาดใหม่ โดยมุ่งเน้นนักท่องเที่ยวคุณภาพเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้เกิดความคุ้มค่าต่อประสบการณ์มากกว่าการท่องเที่ยวที่คุ้มค่าเงิน รวมทั้งสนับสนุนให้คนไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้นเพื่อลดการพึ่งพิงตลาดต่างประเทศ

5) พัฒนาทักษะฝีมือบุคลากรในภาคบริการและการท่องเที่ยว จัดฝึกอบรมมัคคุเทศก์ภาษาต่างประเทศทั่วประเทศ

6) พัฒนาระบบคมนาคมขนส่งให้เกิดความเชื่อมโยงกันเป็นโครงข่ายทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาสู่การสร้างความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและองค์การชุมชน โดยเปิดโอกาสให้องค์การประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการเปิดโอกาสและบทบาทขององค์การประชาชนให้มามีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น

สำหรับการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เป็นไปตามหลักการการจัดการภาครัฐแนวใหม่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นมุ่งเน้นการสร้างและพัฒนากลไกเพื่อให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวมีเอกภาพ มีการบูรณาการร่วมกันลดความซ้ำซ้อนของภารกิจและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการในทุกระดับ เมื่อพิจารณายุทธศาสตร์การบูรณาการการท่องเที่ยวที่ต้องการให้ประชาสังคม ชุมชน หน่วยงานทางภาครัฐ และภาคเอกชน ผู้ประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยว เข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้คงสภาพและสามารถก่อเกิดประโยชน์ที่ยั่งยืนตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ที่ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และองค์การชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ หน้าที่ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความร่วมมือจึงเป็นแนวทางที่สามารถจัดการองค์การหลายองค์การร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาที่ไม่สามารถแก้ได้ด้วยองค์การเพียงองค์การเดียวได้ โดยให้ความสำคัญกับนโยบายการพัฒนา การวางแผนและการทำให้โครงการบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งการจัดการด้านความร่วมมือนี้จะแตกต่างกันออกไปตามเวลาและวาระภายในโครงการที่กำหนด การจัดการทางด้านโครงสร้างในความร่วมมือจะต้องอาศัยทั้งการ

ปรับเปลี่ยนและการดำเนินการอันจะนำไปสู่ความสำเร็จ อกรานอฟ และแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003, p. 34) รวมทั้งการเข้าถึงเป้าหมายจะแตกต่างกันออกไปตามภาวะแวดล้อมภายในระบบซึ่งเป็นผลมาจากภาวะแวดล้อมภายนอกสิ่งที่จำเป็นคือ รูปแบบในการจัดการเหล่านี้จะต้องสามารถสร้างสรรค์การจัดการอันเป็นเอกลักษณ์ นอกจากนี้เศรษฐกิจของแต่ละท้องถิ่นก็เป็นตัวสำคัญในการพิจารณาเรื่องของประเภทและขอบเขตของโครงการอันเป็นความร่วมมือด้วยเช่นกัน อกรานอฟและแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003, p. 30) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสภาพเศรษฐกิจของแต่ละท้องถิ่นมีผลอย่างมากต่อการกำหนดรูปแบบและลักษณะในนโยบายด้านการพัฒนา ดังนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวของประเทศจึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจนโดยคำนึงถึงความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาขีดความสามารถที่จะรองรับการท่องเที่ยวได้ เพราะประเทศไทยมีความหลากหลายทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่โดดเด่นมีความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละภาคแตกต่างกัน

ในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 เนื่องจากเล็งเห็นว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นดินแดนที่ราบสูงที่รำรวยด้วยโบราณสถานที่บ่งบอกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ด้วยวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ประเพณีอันดีงามที่สืบทอดกันมานานและพบว่าประเด็นปัญหาที่สำคัญที่ไม่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยว คือการประสานงาน และความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ยังไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นเหตุทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวให้ประโยชน์กับทุนภายนอกมากกว่าชุมชนในท้องถิ่น กระบวนการร่วมมือการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว เกิดความซ้ำซ้อนของภารกิจ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวได้ การศึกษาในครั้งนี้จึงศึกษาเรื่องความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อนำผลการศึกษามาประยุกต์ใช้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนอื่น ๆ ให้ยั่งยืนต่อไป โดยเลือกลุ่มจังหวัดในการศึกษาที่มีศักยภาพสูงด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต แหล่งท่องเที่ยวเชิงวิชาการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและความเชื่อ แหล่งท่องเที่ยวสันทนาการและบันเทิง แหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปะ วัฒนธรรมและมรดกโลก โดยมีความโดดเด่นเกี่ยวกับอารยธรรมขอมที่เป็นเอกลักษณ์ (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1, 2563, น. 130) ได้แก่กลุ่มจังหวัด “นครชัยบุรินทร์” ประกอบไปด้วยจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์

ในปี พ.ศ.2560 กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่รวม 13,313,180 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อนที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว รวม 12,572,619 คน คิดเป็นร้อยละ

4.81 แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวคนไทย 13,094,754 คน และเป็นนักท่องเที่ยวต่างประเทศ 229,000 คน ซึ่งมีนักท่องเที่ยวต่างชาติลดลงจากปีก่อน ลดลงร้อยละ – 31.23 แต่รายได้จากการท่องเที่ยวรวมเพิ่มขึ้นถึง 26,232.62 ล้านบาท เมื่อเทียบจากปีก่อนที่มีรายได้รวม 23,724.18 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 9.56 เนื่องจากค่าใช้จ่าย/คน/วัน เพิ่มขึ้น จาก 954 บาท/คน/วัน เป็น 1,161.82 บาท/คน/วัน เป็นไปตามนโยบายของการท่องเที่ยวอีสานใต้ที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวให้มาก (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1, 2563)

ตารางที่ 1.3 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

รายการ	กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์						
	พ.ศ.2556	พ.ศ.2557	พ.ศ.2558	พ.ศ.2559	พ.ศ.2560	จำนวนที่เพิ่ม/ลด 2559/2560	ร้อยละที่เพิ่ม/ลด 2559/2560
นักท่องเที่ยวรวม (คน)	17,130,226	17,760,638	11,844,838	12,572,619	13,313,180	640,561.00	4.81
คนไทย (คน)	16,816,204	17,436,639	11,639,670	12,272,098	13,094,754	822,656.00	6.28
คนต่างชาติ (คน)	314,022	323,999	205,168	300,521	229,000	-71,521.00	-31.23
โรงแรม/ที่พัก (แห่ง)	722	783	799	1,162	1,158	- 4.00	-0.35
ห้องพัก (ห้อง)	23,103	23,473	24,290	25,726	31,764	6,038.00	19.01
ค่าใช้จ่าย/คน/วัน(บาท)	905	993	930	954	1,161.82	207.89	17.89
รายได้ (ล้านบาท)	17,755.07	18,611.73	21,535.43	23,724.18	26,232.62	2,508.44	9.56

ที่มา: สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1, 2563

ทั้งนี้ หากจำแนกจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ในปี พ.ศ. 2560 จะพบว่านักท่องเที่ยว (รวม) มากที่สุด คือ จังหวัดนครราชสีมา มีนักท่องเที่ยวรวม 8,885,167 คน รองลงไป คือ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดสุรินทร์ ตามลำดับรายได้จากการท่องเที่ยว มากที่สุด จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 19,250.88 ล้านบาทรองลงไป คือ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดชัยภูมิ ตามลำดับ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ตารางที่ 1.4 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ปี พ.ศ. 2560

จังหวัด	นักท่องเที่ยว (คน)			รายได้	
	คนไทย	คนต่างประเทศ	รวม	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย/คน/วัน (บาท)	รายได้ (ล้านบาท)
จังหวัดนครราชสีมา	8,697,203	157,964	8,855,167	1,432	19,250.88
จังหวัดชัยภูมิ	1,568,025	9,028	1,566,479	993.33	1,762.59
จังหวัดบุรีรัมย์	1,590,783	36,545	1,627,328	1,061.79	2,636.07
จังหวัดสุรินทร์	1,238,743	25,463	1,264,206	1,160.00	2,583.08
รวม	13,094,754	229,000	13,313,180	4,647.12	26,232.62

ที่มา: สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1, 2563

โดยมีวิสัยทัศน์ของกลุ่ม คือ ศูนย์กลางโลจิสติกส์ การค้า การลงทุน เกษตร อุตสาหกรรม ท่องเที่ยว และบริการในระดับสากล มีประเด็นยุทธศาสตร์ จำนวน 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ให้เป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ เพื่อส่งเสริมการค้าการลงทุนทั้งในภาคประเทศ และต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมและยกระดับนวัตกรรมแปรรูปการผลิตที่เอื้อต่อการตลาดด้านเกษตรและอุตสาหกรรมที่เหมาะสมกับการลงทุนการผลิต

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอม กีฬานันทนาการ และเชิงนิเวศสู่มาตรฐานสากล

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั่วถึงและมีภูมิคุ้มกันที่ดีอย่างยั่งยืนเพื่อสุขภาวะที่ดีของคนในกลุ่มจังหวัดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1, 2563)

นครชัยบุรินทร์ เป็นกลุ่มจังหวัดหนึ่งที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนากลุ่มจังหวัด พร้อมกับการมุ่งส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความน่าสนใจและดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยนำเสนอเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละจังหวัด ในด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อย่างการท่องเที่ยวโบราณสถาน อาหารการกิน การแต่งกาย และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น วัฒนธรรม ธรรมชาติ และวิถีชีวิต ด้วยความได้เปรียบในด้านพื้นที่ การผสมผสานทางวัฒนธรรม ไทโคราช มอญ เขมร กูย ไทลาว ประกอบกับแต่ละจังหวัดมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย จึงเป็นโอกาสดีในการที่จะมีแหล่งท่องเที่ยวชุมชน การทำ

สินค้าหัตถกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างผ้าไหมไทย จากความโดดเด่นของชุมชนและความสำคัญของภูมิปัญญาผ้าไหม โดยในแต่ละจังหวัดจะศึกษาจังหวัดละ 1 ชุมชน เริ่มที่ 1) จังหวัดนครราชสีมา ชุมชนท่องเที่ยวท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล เป็นชุมชนแรกของผืนป่าใหญ่ ที่ตั้งแต่จัดตั้งอุทยานแห่งชาติก็ทำให้ผู้คนที่อาศัยอยู่บนเขาแต่เดิมลงมาจัดตั้งเป็นชุมชน อยู่ติดกับเขตทางเข้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในเขต ต. หมูสี อ.ปากช่อง จ. นครราชสีมา จึงทำให้มีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรมอยู่ 2) จังหวัดชัยภูมิ ชุมชนซับสะเลเต บ้านหนองใหญ่ ต.บ้านไร่ อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ เป็นชุมชนเป็นชาวมอญโบราณแห่งเดียวของภาคอีสานที่อาศัยอยู่มากว่า 2,000 ปีมีวัฒนธรรมโดดเด่นเฉพาะตัวเรียกว่าวัฒนธรรมญัฮกุร (ยัก-กุน) และอยู่ไม่ไกลจากทางเข้าอุทยานแห่งชาติป่าหินงามที่มีทุ่งดอกกระเจียวที่โด่งดังสวยงาม 3) จังหวัดบุรีรัมย์ ชุมชนบ้านสนวนนอก ต. สนวน อ. ห้วยราช จ. บุรีรัมย์ บ้านสนวนนอกเป็นชุมชนโบราณที่ยังคงดำรงวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ใช้ภาษาพื้นถิ่นเขมร และรวมกลุ่มกันสืบสานศิลปวัฒนธรรมและการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจนมีผ้าไหมลายเอกลักษณ์หางกระรอกที่มีที่นี่ที่เดียว 4) จังหวัดสุรินทร์ ชุมชนบ้านสวาย ต. สวาย อ.เมือง จ.สุรินทร์ คำกล่าวที่ว่า ถ้าเปรียบสุรินทร์เป็นถิ่นผ้าไหมงาม บ้านสวาย ก็เป็นหนึ่งในชุมชน ที่มีกลุ่มหัตถกรรมสตรีทอผ้าไหม ที่กระบวนการต่างจากที่อื่น คือมีการแบ่งความเชี่ยวชาญในงานไหม เช่น การม่วนไหม การต่อไหม การใส่ฟืมทอผ้า ซึ่งกว่าจะมาเป็นผ้าหนึ่งผืนน่าอัศจรรย์และจะมีให้เห็นที่นี่ที่เดียวนั้นเอง

การมีศักยภาพเติบโตในอนาคต และการสร้างแบรนด์ธุรกิจการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่นยืน จำเป็นต้องยกระดับให้มีมาตรฐานเทียบเท่าระดับสากล เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ จุดเด่นของ จ.นครราชสีมา คือแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ผืนป่ามรดกโลกเขาใหญ่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สวนเกษตรวังน้ำเขียว ฯ จ.ชัยภูมิ มีทุ่งดอกกระเจียวผาหินงาม ฯ จ.บุรีรัมย์ มีกิจกรรมระดับโลก สปอร์ต จีพี ปราสาทหินพนมรุ้ง และ จ.สุรินทร์ มีกิจกรรมช้างไทย บ่งบอกถึงมนต์เสน่ห์ที่หลากหลายสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี (สุบงกช วงศ์วิชยาภรณ์, 2561)

เมื่อพิจารณาจากความได้เปรียบในการแข่งขันในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของทั้ง 4 จังหวัด พบประเด็นปัญหาที่สำคัญที่ไม่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยว ผู้ศึกษาสามารถแบ่งประเด็นปัญหาได้ดังนี้ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562)

1) ปัญหาในเรื่องการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมมีน้อยทำให้ชุมชนขาดความรู้ด้านการจัดการ ต่อยอด การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

ในระดับชุมชน ทำให้ความยั่งยืนของการพัฒนาการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพน้อยและไม่สามารถพัฒนาสถานที่หรือสภาพแวดล้อม เพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้บรรลุเป้าหมายได้

2) ปัญหาเรื่องความร่วมมือ ความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในท้องถิ่นมีน้อยทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวให้ประโยชน์กับทุนภายนอกมากกว่าชุมชนในท้องถิ่น รวมทั้งกระบวนการร่วมมือ การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว เกิดความไม่บูรณาการของภารกิจทำให้ไม่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวได้

3) ปัญหาโครงสร้างการบริหารงานของภาครัฐ เป็นจุดอ่อนสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว กฎระเบียบของรัฐที่ตามไม่ทันการพัฒนา งบประมาณที่ใช้ในการบริหารงานและกิจกรรมส่งเสริม ขาดการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

จากปัญหาที่กล่าวต้น พบว่า การม่งหวังที่จะให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการวางแผนความร่วมมืออย่างชัดเจน เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนสัมพันธ์กับทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี จนถึงวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม การพัฒนาการท่องเที่ยวจึงเป็นกระบวนการสำคัญและจำเป็นในการกำหนดกรอบรอบทิศทางขั้นตอนและเป้าหมายการพัฒนา เพื่อป้องกันมิให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปตามยถากรรมและส่งผลเสียต่อสังคมในที่สุด อย่างไรก็ตามการพัฒนาการท่องเที่ยวการที่จะสร้างหรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่ที่ไม่น่าสนใจ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้นั้น จะต้องคำนึงถึงจุดสำคัญในด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติทั้งในแง่กายภาพหรือภูมิภาค ตำแหน่งที่ตั้งหรือชื่อเสียงของสถานที่ที่กระจายไปสู่โลกภายนอก สิ่งสำคัญคือการได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ทำให้สามารถร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวและยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานในระดับสากล ต่อไป

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานในระดับประเทศและสากลต่อไป

1.2 คำถามในการวิจัย

การศึกษาเรื่องความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน คำถามในการวิจัยในการแสวงหาคำตอบมีดังนี้

1.2.1 ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ มีลักษณะเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด

1.2.2 ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาลักษณะความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

1.3.2 เพื่อศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ มุ่งเน้นทำการศึกษาเฉพาะการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีความเป็นเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมสูง นอกจากจะมีเทศกาลงานประเพณีที่ถือว่าเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือนได้ แล้วก็ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญหลายแห่งรวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น และทำการสุ่มชุมชนในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา ศึกษาชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล, จังหวัดชัยภูมิ ศึกษาชุมชนซับสะเลเต บ้านหนองใหญ่, จังหวัดบุรีรัมย์ ศึกษาชุมชนบ้านสนวนนอก, และจังหวัดสุรินทร์ ศึกษาชุมชนบ้านสวาย

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

1.4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา ได้ทำการศึกษาเอกสารสถิติการท่องเที่ยว ศึกษาช่วงปี 2557-2561 และระยะเวลาลงภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลเดือนกันยายน 2563 – ธันวาคม 2563

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแนวทางหลักในการอธิบายปรากฏการณ์เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยผู้ศึกษาได้ใช้วิธีดำเนินการศึกษาเป็น 2 วิธีดังต่อไปนี้

1) การศึกษาเอกสาร (Documentary Study)โดยศึกษาค้นคว้าเอกสารหลายประเภท ได้แก่ เอกสารทางราชการ ได้แก่ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดในเขตกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ รายงานประจำปี และรายงานการประชุมการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดในเขตกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ รวมถึงเอกสารประชาสัมพันธ์ จดหมายข่าว หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เป็นต้น เอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการศึกษา ได้แก่ หนังสือ การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) เอกสารวิจัย และรายงานที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เอกสารสรุปแผนการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สถิตินักท่องเที่ยว พ.ศ. 2555-2559 กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยกรมการท่องเที่ยว รายงานประจำปี เพื่อให้ได้ข้อมูลนำมาอ้างอิงอันจะทำให้ผลงานการวิจัยเกิดความน่าเชื่อถือ (Reliability) และความถูกต้อง (Correctness)

2) การศึกษาภาคสนาม (Field Research) โดยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีการระบุกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลภาครัฐ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และท้องถิ่นจังหวัด จำนวน 15 ท่าน

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลภาคเอกชน จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ได้แก่ ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดของแต่ละจังหวัด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดของแต่ละจังหวัด ผู้ประกอบการโรงแรม/รีสอร์ท/ร้านค้าในแต่ละจังหวัด จำนวน 12 ท่าน

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

กลุ่มที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลภาคส่วนที่ 3 จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ได้แก่ ผู้นำชุมชนของแต่ละจังหวัด ปราชญ์ชาวบ้านของแต่ละจังหวัด ผู้นำกลุ่มผ้าไหมและผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์ ผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์ของแต่ละจังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 13 ท่าน

1.5.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ลักษณะของการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดแน่นอนตายตัว จะสัมภาษณ์ผู้ใดก็ใช้คำถามแบบเดียวกันโดยการสัมภาษณ์แบบกลุ่มย่อย 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลภาครัฐ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลภาคเอกชน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลภาคประชาสังคม

ผู้ศึกษาได้สร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกตามกรอบแนวคิดที่ได้ออกแบบสังเคราะห์ตัวแปรไว้ ในส่วนของความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจน ครอบคลุมของเนื้อหา โดยได้สร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมองค์ประกอบของตัวแปรที่ศึกษาทุกด้าน และทุกมิติ และผู้ศึกษาได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวประเพณี และวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น เพื่อทำการสังเกตและสัมภาษณ์ในพื้นที่ชุมชนของกรณีศึกษาที่ต้องการสำรวจทั้ง 4 แห่ง

การศึกษาครั้งนี้ สามารถแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ 2 วิธี ดังนี้

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เอกสารสรุปแผนการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สถิตินักท่องเที่ยว พ.ศ. 2555-2559 กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยกรมการท่องเที่ยว รายงานประจำปี รายงานการประชุม จดหมายข่าว เอกสารประชาสัมพันธ์ของจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม เป็นการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก จากการแสดงความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลโดย

ผู้ศึกษาเอง อันจะเกิดประโยชน์ในการสรุปผลดำเนินการวิจัยเพราะจากข้อมูลที่สัมภาษณ์ก็จะได้ข้อมูลจากการสังเกตเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ศึกษามีลำดับขั้นตอนการวิเคราะห์ ดังนี้

1) ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดพิมพ์และเก็บรวบรวมข้อมูลให้เป็นระเบียบ จำแนกตามผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละจังหวัด ได้แก่ ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา, ชุมชนซับสะเลเต บ้านหนองใหญ่ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ, ชุมชนบ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ และชุมชนบ้านสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

2) สรุปผลการศึกษาเฉพาะกรณี (Case-Study Research) เป็นการศึกษาอย่างละเอียดทุกแง่มุมเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ โดยมุ่งวิจัยกรณีศึกษาจำนวน 4 กรณี

1.5.2 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth- Interview) เป็นรายบุคคลกับเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา การศึกษาครั้งนี้ได้อาศัยการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลจำนวน 3 กลุ่มดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลภาครัฐ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดของแต่ละจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดของแต่ละจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดของแต่ละจังหวัด และท้องถิ่นจังหวัดของแต่ละจังหวัด

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลภาคเอกชน จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ได้แก่ ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดของแต่ละจังหวัด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดของแต่ละจังหวัด ผู้ประกอบการโรงแรม/รีสอร์ท/ร้านค้าในแต่ละจังหวัด

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

กลุ่มที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลภาคส่วนที่ 3 จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ได้แก่ ผู้นำชุมชนของแต่ละจังหวัด ปราชญ์ชาวบ้านของแต่ละจังหวัด ผู้นำกลุ่มผ้าไหมและผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์ ผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์ของแต่ละจังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์

1.6 นิยามศัพท์

เจ้าหน้าที่ภาครัฐ หมายถึงข้าราชการพนักงานและลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาเจ้าหน้าที่ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจัง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย วัฒนธรรมจังหวัด พัฒนาการจังหวัด อุทยานแห่งชาติ และองค์การท้องถิ่น ที่ชุมชนตั้งอยู่

เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ทำงานอยู่ในระบบหรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญอยู่ในระบบงานนั้น ๆ หรือบุคลากรในภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับระบบงานซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาเจ้าหน้าที่สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สภาวัฒนธรรม และผู้ประกอบการโรงแรม รีสอร์ท ร้านค้า

ภาคประชาสังคม หมายถึง กลุ่มคนที่มีแนวคิดที่มีเป้าหมายเพื่อการมีสังคมและชุมชนที่เข้มแข็ง โดยประชาชนทั่วไปเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการที่เป็นอิสระจากภาครัฐ

การพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึง การดำเนินงานพัฒนาสภาพชุมชนด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกหรือโครงสร้างพื้นฐาน โดยมีการวางแผนการจัดการจากภาครัฐ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอันจะทำให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

การพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร โดยยังสามารถรักษาระดับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของมนุษย์ไม่ให้เกินศักยภาพการผลิตของธรรมชาติ และมุ่งเน้นความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ แทนที่จะยึดเป้าหมายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลักเหมือนวิถีการพัฒนาทั่วไป

ความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องความร่วมมือ (Collaborative Governance) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบริหารภาครัฐ โดยแนวคิดความร่วมมือเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ ผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดของ แอนเชล และกัสช์ (Ansell &Gash, 2008) จากการศึกษา กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบความร่วมมือกันหลายภาคส่วน เลือกตัวแปรการเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน (Face-to-Face Dialogue), การสร้างความไว้วางใจกัน (Trust Building), การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน (Commitment to the Process), การมีเข้าใจที่ตรงกัน (Shared Understanding), การสร้างผลลัพธ์ของให้เกิดขึ้นระหว่างการทางานร่วมกัน (Intermediate Outcomes)

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งอาศัยหลักการและองค์ประกอบของมหา (World Tourism Organization, 1998) ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเพื่อสนองตอบความต้องการที่สำคัญใน 3 ด้าน ได้แก่ การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาว ให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม

กิจกรรมของการประสานความร่วมมือ ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติและดำเนินงานร่วมกันที่จะก่อให้เกิดความสำคัญในการประสานความร่วมมือ 5 ด้าน อกรานอฟและแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003) ได้แก่ 1) การแสวงหาข้อมูล (Information Seeking) หมายถึง การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทั้งภายในและภายนอกที่เป็น ประโยชน์ต่อการตัดสินใจร่วมกัน 2) การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม (Adjustment Seeking) หมายถึง การกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกฎ ระเบียบ หรือบางสิ่งบางอย่าง เพื่อก่อให้เกิดความยืดหยุ่น 3) การกำหนดนโยบาย และแผนกลยุทธ์ร่วมกัน (Policymaking and Strategy Making) หมายถึง การวางแผนและทำข้อตกลงร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดเป้าหมายที่สอดคล้องกัน 4) การแลกเปลี่ยนทรัพยากร (Resource Exchange) หมายถึง ลักษณะความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทั้งความรู้ คน เงิน สิ่งของ 5) การสร้างโครงการร่วมกัน (Project-Based Work) หมายถึง การได้รับโอกาสให้เข้ามาร่วมมือกันในการให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิค (Technical Assistance) เฉพาะทางร่วมกันด้วย

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 สามารถนำผลการศึกษาไปสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาระดับความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน

1.7.2 สามารถนำผลการศึกษาไปสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนให้มีมาตรฐานในระดับประเทศและสากลต่อไป

จากบทที่ 1 นี้ทำให้ทราบถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่ต้องศึกษาเรื่องนี้ตลอดจน วัตถุประสงค์ของการวิจัย คำถามในการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย นิยามศัพท์ นิยามปฏิบัติการ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ในการศึกษาเรื่อง “ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์” ต่อไปจะเป็นการการนำเสนอแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และเอกสารงานวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่จะนำไปสังเคราะห์เพื่อสร้างกรอบแนวคิดวิจัย

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัย ซึ่งได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษา รวมทั้งกระบวนการต่าง ๆ ดังรายละเอียดที่กล่าวไปแล้วในบทที่ 1 ในบทนี้จะเป็นการนำเสนอแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และเอกสารงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องในการศึกษาเรื่องความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน และนำมาสังเคราะห์เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยจะได้นำเสนอหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความร่วมมือ

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือ

2.1.2 แนวคิดตัวแบบของความร่วมมือ

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของความร่วมมือ

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐโดยใช้ความร่วมมือ

2.1.5 แนวคิดการจัดการปกครองแบบประสานความร่วมมือ

2.1.6 การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบความร่วมมือ

2.1.7 แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมของความร่วมมือ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

2.2.2 บทบาทของภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยใช้ความร่วมมือ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแบบยั่งยืน

2.3.2 ความหมายและหลักการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.3.3 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความร่วมมือ

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือ

แนวคิดความร่วมมือ เป็นแนวคิดที่ต้องอาศัยการประสานงานและความร่วมมือระหว่างกันโดยทุกฝ่ายหรือหน่วยงานในองค์การสามารถทำงานร่วมกันและปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ดังนั้น ความร่วมมือจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ทำให้การทำงานร่วมกันหรือ การทำงานเป็นทีมประสบความสำเร็จความร่วมมือจึงเป็นคุณลักษณะที่กลุ่ม ทีม องค์การพึงปรารถนา อกรานอฟและแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003, pp. 4-5) กล่าวว่า การจัดการเกี่ยวกับความร่วมมือเป็นแนวทางที่สามารถอธิบายได้ง่ายและมีกระบวนการจัดการขององค์การหลายองค์การร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาที่ไม่สามารถแก้ได้ด้วยองค์การเพียงองค์การเดียวโดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาการวางแผนและการทำให้โครงการบรรลุผลสำเร็จ นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือระหว่างองค์การต่าง ๆ ในการวางแผนด้านกลยุทธ์ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นด้วย ทั้งนี้ภาครัฐและภาคเอกชนสามารถจัดการเกี่ยวกับความร่วมมือในรูปแบบนี้เพื่อก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างองค์การและอยู่บนพื้นฐานของการวางแผนด้านกิจกรรมต่าง ๆ การจัดระเบียบและการออกแบบโครงสร้างองค์การเป็นหลักในความร่วมมือดังกล่าวนี้แต่ละฝ่ายจะทำหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายควบคู่ไปกับการจัดการร่วมกันกับผู้อื่นด้วยนอกจากนั้นการจัดการด้านความร่วมมือนี้จะแตกต่างกันออกไปตามเวลาและวาระภายในโครงการที่กำหนด การจัดการทางด้านโครงสร้างในความร่วมมือจะต้องอาศัยทั้งการปรับเปลี่ยนและการดำเนินการอันจะนำไปสู่ความสำเร็จ อกรานอฟและแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003, p. 34) รวมทั้งการเข้าถึง เป้าหมายจะแตกต่างกันออกไปตามภาวะแวดล้อมภายในระบบซึ่งเป็นผลมาจากภาวะแวดล้อมภายนอก สิ่งที่จำเป็นคือรูปแบบในการจัดการเหล่านี้จะต้องสามารถสร้างสรรค์การจัดการอันเป็นเอกลักษณ์

นอกจากนี้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานและการปฏิบัติตามนโยบายของความร่วมมือนั้นพบว่าเศรษฐกิจของแต่ละท้องถิ่นก็เป็นตัวแปรสำคัญในการพิจารณาเรื่องของประเภทและขอบเขตของโครงการอันเป็นความร่วมมือด้วยเช่นกัน อกรานอฟ และแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003, p. 30) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสภาพเศรษฐกิจของแต่ละท้องถิ่นมีผลอย่างมากต่อการกำหนดรูปแบบและลักษณะในกลยุทธ์ของนโยบายด้านการพัฒนาโดยจะเห็นได้ว่าความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจของแต่ละท้องถิ่นกับระดับของกิจกรรมเพื่อความร่วมมือนั้น มีความเกี่ยวข้องกันใน

ทิศทางตรงกันข้าม ดังนั้นจึงได้มีการนำเสนอแนวคิดการสร้างความร่วมมือขึ้น โดยคาดหวังให้มีการนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางและเครื่องมือให้แก่การบริหารจัดการสมัยใหม่

2.1.2 แนวคิดตัวแบบของความร่วมมือ

อกรานอฟ และแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003, pp. 48-63) กล่าวว่า เพื่อพิจารณาการสร้างความร่วมมือในสังคม ให้เห็นเด่นชัดมากยิ่งขึ้นตลอดจนสามารถดำเนินการอธิบายความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นได้ จึงได้มีการนำเสนอตัวแบบการสร้างความร่วมมือ (Models of Collaborative Management) ซึ่งแบ่งเป็นทั้งหมด 6 ตัวแบบ ดังต่อไปนี้

2.1.2.1 ตัวแบบ Jurisdiction-Based Management เป็นรูปแบบที่เปิดโอกาสให้องค์กรจากทุกภาคส่วนที่มีเป้าหมายการสร้างโอกาส (Opportunistic) และการดำเนินกิจกรรม (Active) ที่สอดคล้องกันในระดับสูงเป็นทุนเดิมอยู่แล้วเข้ามาร่วมมือกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน บนพื้นฐานของข้อตกลงว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของแต่ละพื้นที่

2.1.2.2 ตัวแบบ Abstinence เป็นตัวแบบกรณีองค์กรที่มีเป้าหมาย โอกาส (Opportunistic) และการดำเนินกิจกรรม (Active) ไม่สอดคล้องกัน เป็นองค์กรที่มีกลไกป้องกันตัวเองไม่ให้ถูกผนวกเข้าร่วมกระบวนการสร้างความร่วมมือ ด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ ดังนี้

1) ต้องการหลีกเลี่ยงกระบวนการ หรือสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์รวมทั้งกฎระเบียบ และกติกาบางอย่างจากอิทธิพลภายนอก

2) มีภารกิจอย่างอื่นที่จำเป็นต้องดำเนินการหรือการต้องรับผิดชอบดูแลการปฏิบัติงานอื่นๆ

3) ขาดทรัพยากรที่จำเป็นต่อการสร้างความร่วมมือหรือขาดศักยภาพที่เพียงพอต่อการเข้ามาเล่นเกมความสัมพันธ์ตลอดจนต่อการเจรจาต่อรองกับองค์การอื่น ๆเป็นต้น

4) ไม่ต้องการให้ความสัมพันธ์ที่จะเกิดขึ้นตามมากับองค์การภายนอกเข้ามามีอิทธิพลต่อองค์กรของตนเอง

2.1.2.3 ตัวแบบ Top-Down (ตัวแบบจากบนลงล่าง) เป็นตัวแบบความร่วมมือระหว่างองค์กรที่มีศักยภาพสูงกว่ากับองค์กรที่มีศักยภาพต่ำกว่า โดยความร่วมมือลักษณะนี้ องค์กรที่มีศักยภาพสูงกว่ามักจะให้ความช่วยเหลือทางการเงินหรือทรัพยากรอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการสร้างความร่วมมือกับองค์กรที่มีศักยภาพต่ำกว่า รวมทั้งอาจจะมีกลไกหรือมาตรการบางอย่างเพื่อกระตุ้นให้องค์กรที่มีศักยภาพต่ำกว่าเข้าร่วมกระบวนการสร้างความร่วมมือ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

2.1.2.4 ตัวแบบ Donor-Recipient เป็นตัวแบบขององค์กรที่เป็นผู้ให้กับองค์กรที่เป็นผู้รับ ทั้งสององค์กรจะพึ่งพาอาศัยกันและมีการควบคุมกันเองระหว่างสององค์กร องค์กรผู้รับการสนับสนุนต้องปฏิบัติตามเป้าหมายภารกิจของผู้ให้การสนับสนุนแลกกับเงินสนับสนุนหรือทรัพยากรอื่น ๆ ในขณะที่องค์กรผู้ให้การสนับสนุนต้องพึ่งพาองค์กรเหล่านี้เพื่อนำภารกิจไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ

2.1.2.5 ตัวแบบ Reactive Management เป็นตัวแบบของการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรที่ให้ความร่วมมือแบบ ชั่วคราว แค่ช่วงเวลาหรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งเท่านั้น กล่าวคือ บางครั้งองค์การอาจให้ความร่วมมือเพื่อการปฏิบัติงานแต่บางครั้งองค์การอาจไม่ให้ความร่วมมือโดยประเด็นที่ถูกพิจารณาว่าเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าว ได้แก่

1) องค์การมีอำนาจอิสระ และความมั่นคง (Autonomy and Integrity) ที่ทำให้สามารถสร้างขอบเขตขึ้นมาป้องกันตนเองจากอิทธิพลภายนอก หรือจากภัยคุกคามจากภายนอกได้

2) การรับเอาลักษณะการบริหารจัดการแบบแยกฝ่ายบริหารออกจากฝ่ายปฏิบัติการ (The Old Politics Administration Dichotomy) ส่งผลให้เกิดการพิจารณาว่าการดำเนินงานร่วมกันระหว่างองค์การที่เปรียบเสมือนฝ่ายบริหาร และองค์การที่เปรียบเสมือนฝ่ายปฏิบัติการแลดูเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นและไม่น่าพึงปรารถนา

3) มีการพิจารณาว่ากิจกรรมที่จะเกิดขึ้นจากการสร้างความร่วมมือ ไม่ได้อยู่ในขอบเขตภารกิจขององค์การ หรือไม่เกี่ยวข้องกับภารกิจพื้นฐานที่องค์การต้องรับผิดชอบแต่อย่างใด

2.1.2.6 ตัวแบบ Contented Management เป็นตัวแบบกรณีองค์กรที่มีพยายามสร้างความ ร่วมมือ เฉพาะในกรณีที่ตัวเองเห็นโอกาส (Opportunistic) หรือเพื่อสร้างโอกาสให้กับองค์กรของ ตนเองในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ เท่านั้น กล่าวคือ องค์กรบางองค์การอาจสร้างความร่วมมือแต่เฉพาะกับองค์กรที่มีแนวทางการดำเนินงานตลอดจนมีแผนงานที่สามารถสร้างผลกระทบ และขยายโอกาสที่ดีให้กับตนเองได้เพียงเท่านั้น นอกจากนี้องค์กรดังกล่าวจะพยายามรักษาทุน (Cost) ที่ตนเองจะต้องลงไปให้อยู่ในระดับต่ำที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

จากตัวแบบของการสร้างความร่วมมือทั้ง 6 ประเภท ที่ได้นำเสนอไปข้างต้นสามารถเปรียบเทียบระดับของกิจกรรมที่เกิดขึ้น ตลอดจนกลยุทธ์ที่ได้มีการนำมาใช้เพื่อสร้างความสัมพันธ์ได้ดังนี้

การสร้างความร่วมมือแบบ Jurisdiction-Based เป็นสิ่งที่น่าพึงปรารถนามากที่สุด เพราะว่านอกจากจะเป็นการเปิดโอกาสให้องค์กรต่าง ๆ ได้เข้ามาปฏิบัติงานร่วมกันแล้ว ยังทำให้มีความกระตือรือร้นที่จะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเพื่อสรรค์สร้างโอกาสรวมทั้งการพัฒนาในหลาย ๆ ด้านให้กับกลุ่มด้วย

การสร้างความร่วมมือแบบ Abstinence กลับมีลักษณะตรงกันข้ามกับแบบ Jurisdiction-based กล่าวคือองค์กรไม่มีความกระตือรือร้นที่จะดำเนินการความร่วมมือใด ๆ เลย

การสร้างความร่วมมือแบบ Contented ปรากฏว่าพยายามที่จะสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ ภายนอกค่อนข้างต่ำ แต่ว่าเมื่อจำเป็นต้องสร้างความร่วมมือองค์กรนั้นต้องแน่ใจว่ากิจกรรมที่จะเกิดขึ้นสามารถสร้างผลประโยชน์ตลอดจนขยายโอกาสที่ดีให้กับตนเองได้ในระดับที่น่าพอใจ

การสร้างความร่วมมือแบบ Top-down และ Donor-Recipient กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นล้วนมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับการร้องขอขององค์กรที่ยื่นการสนับสนุนทางการเงินให้ ทั้งนี้ความแตกต่างระหว่างการสร้างความร่วมมือทั้งสองคือ การยอมรับความร่วมมือ แบบ Top-Down หมายถึง การยอมรับที่จะปฏิบัติตามองค์การที่ให้การสนับสนุนทางด้านการเงินด้วยเช่นกัน เนื่องจากองค์การนั้น ๆ อยู่ในระดับที่สูงกว่าตลอดจนสามารถบังคับใช้ระเบียบการต่าง ๆ เข้ามาควบคุม ขณะที่แบบ Donor-Recipient จะก่อให้เกิดการปฏิบัติงานตามการเรียกร้องเช่นเดียวกันกับแบบ Top-Down ก็ตาม แต่การปฏิบัติตามนั้นจะเกิดขึ้นภายหลังจากที่ได้มีการเจรจาต่อรองร่วมกันระหว่างองค์กรที่ให้เงิน และองค์กรที่ยอมรับเงินสนับสนุนซึ่งเป็นไปในลักษณะที่ตื่นตัวกว่า

สุดท้ายการสร้างความร่วมมือแบบ Reactive มีระดับของกิจกรรมการสร้างสัมพันธ์ตลอดจนกลยุทธ์ของการสร้างความร่วมมือในระดับปานกลาง กล่าวคือ องค์การสามารถเลือกที่จะร่วมมือหรือไม่ร่วมมือก็ได้ขึ้นอยู่กับบริบทที่รายล้อม

ภายใต้บริบทของการสร้างความร่วมมือจำเป็นต้องมีการสร้างการประสานงานเพื่อให้การปฏิบัติงานเรียบร้อย และสอดคล้องกลมเกลียวกันในจังหวะเดียวกัน เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนร่วมกันหาข้อตกลง (Reacting Agreement) มากกว่าเป็นแค่การดำเนินการตัดสินใจเพียงอย่างเดียวซึ่งการพยายามหาข้อตกลงร่วมกันนั้นควรวางอยู่บนฐานของการพยายามที่จะสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น (Consensus-Based) และที่

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

สำคัญที่สุดบทบาทขององค์กรแต่ละองค์กรหรือผู้แสดงแต่ละคน ล้วนเป็นไปในลักษณะของพันธมิตร ซึ่งมีความสำคัญต่อการสร้างความร่วมมือ เนื่องจากองค์กรต่าง ๆ ได้เข้ามาร่วมมือกันเพื่อแลกเปลี่ยนนโยบายโครงการต่าง ๆ รวมทั้งเทคโนโลยีและแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของความร่วมมือ

หลักการสร้างความร่วมมือ ซึ่งเป็นแนวทางของการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปหรือระหว่างองค์การตั้งแต่ 2 องค์การขึ้นไปแต่ในความเป็นจริงแล้วเมื่อลองเทียบเคียงกับภาษาอังกฤษสามารถสังเกตเห็นได้ว่า “การสร้างความร่วมมือ” ในภาษาไทยได้ให้คำจำกัดความไว้ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ การสร้างความร่วมมือแบบ Collaboration และการสร้างความร่วมมือแบบ Cooperation โดยแต่ละคำมีนัยยะด้านการบริหารที่แตกต่างกันดังนั้นคำจำกัดความของการสร้างความร่วมมือมีดังต่อไปนี้

สตาร์คีย์ (Starkey, 1997, p. 6) กล่าวว่าการสร้างความร่วมมือแบบ Cooperation หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์การที่อาจก่อให้เกิดผลประโยชน์ หรือความขัดแย้งขึ้นก็ได้

อกรานอฟ และแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003, p. 4) กล่าวว่า การสร้างความร่วมมือแบบ Collaboration หมายถึง การผนวกเอาองค์กรอื่น ๆ ตั้งแต่ 1 องค์กรขึ้นไปเข้ามา

ในระบบการสร้างความสัมพันธ์หรือระบบพันธมิตรที่มีเป้าหมายและเป็นทางการหรือเป็นการบริหารที่ต้องมีพันธสัญญา นอกจากนี้ยังรวมถึงการยื่นความช่วยเหลือให้แก่กันและกัน ดังนั้น การสร้างความร่วมมือแบบ Collaboration อาจจะมีความเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการขึ้นอยู่กับการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อใช้ในการเจรจาตกลงซึ่งกันและกัน อกรานอฟ และแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003, p. 56)

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐโดยใช้ความร่วมมือ

การจัดการภาครัฐโดยใช้ความร่วมมือ เป็นแนวคิดที่อธิบายถึง กระบวนการดำเนินการในการปรับโครงสร้างองค์กรหลายระดับ ในกรณีของการแก้ไขปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ หรือแก้ไขได้ง่ายกว่าหากใช้โครงสร้างองค์กรเดี่ยว การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่การจัดการสาธารณะ

แม้ว่างานความร่วมมือจะเป็นไปตามบริบทที่รัฐบาลไม่ได้เป็นผู้รับผิดชอบหลักหรือไม่ได้รับผิดชอบทั้งหมดก็ตาม

เมื่อการจัดการภาครัฐโดยใช้ความร่วมมือกลายเป็นสิ่งน่าสนใจสำหรับการปกครอง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็เป็นปัจจัยพื้นฐานหนึ่งของการจัดการภาครัฐโดยใช้ความร่วมมือ เช่นเดียวกับการเกิดขึ้นของโครงสร้างองค์การแบบลำดับขั้นที่เกิดขึ้นในช่วงยุคของเกษตรกรรม และระบบบริหารแบบมีพิธีรีตองเกิดขึ้นในช่วงยุคของอุตสาหกรรม ในยุคของข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยในปัจจุบันทำให้เกิดโครงสร้างที่ประชาชนสามารถเชื่อมต่อหน้าที่และขอบเขตเชิงองค์การได้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้ทำให้เห็นลักษณะของโลกมีความหลากหลาย ซึ่งเมื่อมีการกระจายอำนาจไม่รวมอยู่ที่ศูนย์กลาง ก็จะทำให้งานมีความหลากหลายมากขึ้น และเมื่อสังคมกว้างขึ้นก็ต้องการความอิสระและความเป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้น (วรินทร์ธร ธรสารสมบัติ, 2556, น. 70)

ปัจจุบันรัฐบาลต้องเจอกับปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการใช้ระบบการบริหารแบบเดิม การแก้ปัญหาดูเหมือนว่าจะต้องรับมือกับปัญหาความยากจน ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย และปัญหาภัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สิ่งเหล่านี้ต้องการกลไกที่มีความยืดหยุ่นสามารถปรับใช้ได้ง่ายและดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว ปัญหาเหล่านี้มักจะถูกเรียกว่า “ปัญหาร้ายแรง” ซึ่งไม่มีวิธีการแก้ไขที่แน่ชัด มีเพียงวิธีการชั่วคราว ที่บรรเทาปัญหาให้ลดลง แต่ไม่ใช่วิธีการที่สมบูรณ์

โอ’ ทูล (O’ Toole, 1999, p. 47) ได้นำเสนอว่า นโยบายที่จะจัดการกับปัญหาที่มีความซับซ้อนได้นั้นต้องอาศัยโครงสร้างของความร่วมมือมากขึ้น โครงสร้างของความร่วมมืออาจจะเป็นที่ต้องการในพื้นที่ที่มีปัญหาซึ่งประชาชนต้องการเห็นการดำเนินการของรัฐบาลมากขึ้น แต่มีส่วนเกี่ยวข้องน้อยลงจากการที่รัฐบาลมีบทบาทมากขึ้น ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาทำให้มีแนวโน้มว่าประชาชนมีความคาดหวังมากขึ้นเกี่ยวกับการบริการที่รัฐบาลเข้าไปส่วนเกี่ยวข้องน้อยลง ดังนั้นจึงเกิดการบริหารจัดการภาครัฐโดยใช้ความร่วมมือขึ้น

การบริหารจัดการภาครัฐโดยใช้ความร่วมมือนั้น เป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลการจัดการนโยบายและการจัดการสาธารณะ ตัวอย่างเช่น ปี ค.ศ. 1996 ระบอบสหพันธรัฐอเมริกา ได้ใช้แบบจำลองของการแก้ปัญหาโดยใช้ความร่วมมือของ กรอดซินส์ (Grodzins, 1966 อ้างถึงใน McGuire, 2006, p.34) เป็นรูปแบบความร่วมมือแบบ สหพันธรัฐ รัฐบาล และท้องถิ่น ซึ่งมีลักษณะ

พิเศษของการดำเนินการแก้ไขปัญหา กิจกรรมการปกครองทั้งสามแบบของระบบสหพันธรัฐ ใกล้จะเป็นข้อกำหนดที่แน่นอนแล้ว ดังนั้นระบอบสหพันธรัฐเป็นการประสานงานกันแต่ละระดับขั้น นั่นคือในทุกกิจกรรมของรัฐบาลในช่วงศตวรรษที่ 19 มีการแบ่งปันหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับทุกระดับการทำงานและการดำเนินการเป็นรูปแบบของความร่วมมือกระบวนการให้ความช่วยเหลือประกอบด้วยการได้รับการประสานงานและพึ่งพาอาศัยกัน

นอกจากนี้ ยังมีการเชื่อมโยงกันโดยตรงระหว่างนโยบายสหพันธรัฐของอเมริกาและการพัฒนาโครงสร้างในช่วงปี ค.ศ. 1960 ฮอลล์และโอ' ทูล (Hall & O' Toole, 2004 อ้างถึงใน McGuire, 2006, pp. 34-35) กล่าวว่า การเตรียมการเพื่อทำงานในรูปแบบแตกต่างและหลากหลายของผู้ดำเนินการทั้งในและนอกรัฐบาล มาจากวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างกันได้รับอิทธิพลจากสิ่งเร้าที่แตกต่างกันและมีเป้าหมายแตกต่างกัน มีงานวิจัยหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า การสร้างกฎโดยใช้เจ้าหน้าที่ของสหพันธรัฐยังนำไปสู่ข้อตกลงการจัดการความร่วมมืออีกด้วยในช่วงปี ค.ศ. 1973 เพรสแมนและวิลดาฟสกี (Pressman & Wildavsky, 1973 อ้างถึงใน McGuire, 2006, p. 35) ได้ศึกษานโยบายการแบ่งการจัดการ และได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับธรรมชาติของการจัดการภาครัฐโดยใช้ความร่วมมือ โดยอธิบายว่าเป็นความหลากหลายทั้งของผู้เข้าร่วมและแนวคิดจากทุกระดับของรัฐบาลที่จะนำนโยบายไปสู่เป้าหมายและมีโครงสร้างในการดำเนินงานโดยตัวแทนจากหน่วยงานที่แตกต่างกัน

โครงสร้างการจัดการภาครัฐโดยใช้ความร่วมมือ มีการแบ่งโครงสร้างการจัดการเชิงร่วมมือกับองค์กรแบบดั้งเดิมนั้น อยู่บนพื้นฐานของหลักการซึ่งอาจจะนำมาใช้กับการจัดการร่วมกันได้ไม่ถูกต้องนัก แม็คไกวร์ (McGuire, 2002, p. 559) นักวิชาการหลายท่านต่างชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างเช่นนั้นต่างจากโครงสร้างลำดับขั้น ซึ่งเป็นการจัดการจากบนลงล่าง เป็นความสัมพันธ์แบบสั่งการและรับคำสั่ง โกลด์สมิท และเอกเกอร์ส (Goldsmith & Eggers, 2004, p.34) นอกจากนี้การจัดการแบบบนลงล่างหรือแบบองค์รวมมีแนวโน้มที่จะไม่มีประสิทธิผลมากนักในระบบการควบคุมที่เป็นในเชิงร่วมมือ บางคนแย้งว่าเครือข่ายระหว่างองค์กรนั้นแตกต่างจากตลาดและระบบลำดับขั้น อกรานอฟ และแม็คไกวร์ (Agranoff &McGuire, 1999, p. 18) ใช้แบบจำลองการจัดการแบบเก่าเป็นตัวเปรียบเทียบ ซึ่งการจัดการแบบเก่านั้นมีพื้นฐานบนความร่วมมือแบบลำดับขั้นมีสายบังคับบัญชาที่ชัดเจนและการจัดการเกิดขึ้นภายในองค์กรแยกเป็นส่วน ๆ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

การจัดการภาครัฐโดยใช้ความร่วมมือนั้น เกิดขึ้นจากความหลากหลาย ทั้งในบริบทแนวดิ่งผ่านระดับการทำงานของรัฐบาลและในบริบทแนวนอนซึ่งเป็นส่วนของสาธารณชนและเอกชน อกรานอฟ และแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003, p. 9) ทั้งนี้ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานของระดับบริหารที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนในสภาพแวดล้อมของหน่วยงานที่อยู่ในเครือข่ายความร่วมมือ ผู้จัดการภาครัฐอาจจะเกี่ยวข้องกับการจัดการข้ามขอบเขตการทำงานของรัฐบาล ข้ามองค์กรและขอบเขตส่วนงาน การจัดการผ่านหน้าที่ตามสัญญาอย่างเป็นทางการ ซึ่งมักจะเป็นการยากที่จะแยกออกจากกันได้ ในขอบเขตที่ดำรงตำแหน่งอยู่คือในระหว่างสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ในบางครั้งการจัดการอาจมีความเป็นทางการสูง เช่น เครือข่ายความร่วมมือที่เป็นทั้งผู้สนับสนุนและผู้ให้คำแนะนำ ในทางกฎหมายแล้วมีรูปแบบความร่วมมืออย่างเป็นทางการในพื้นที่ที่กำหนดนโยบายเฉพาะไว้ แม็คไกวร์ (McGuire, 2006, p. 35)

ความสามารถในการจัดการแบบร่วมมือกัน อกรานอฟ และแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003, pp. 11-12) ได้แบ่งพฤติกรรมการจัดการแบบร่วมมือของการปฏิบัติงานและพฤติกรรมการจัดการออกเป็น 4 ประเภท คือ

1) การกระตุ้น การระบุหรือการวางตัวคนและทรัพยากร ที่ต้องใช้ในการบรรลุเป้าหมายร่วม กัน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องมีเพื่อให้วางนโยบายและปฏิบัติตามนโยบายระหว่างองค์กรให้ประสบความสำเร็จ คนที่เหมาะสมสำหรับงานนี้คือคนที่มีทรัพยากรในด้าน ข้อมูล การเงิน ความรู้ ความเชี่ยวชาญ อำนาจที่ชอบธรรม และแรงงาน ซึ่งการร่วมมือนี้จะต้องพึ่งพิงเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการตัดสินว่าใครจะเข้ามาส่วนร่วมในการร่วมมือนั้น อาจเป็นการที่ตัวแทนซึ่งมีทรัพยากรอย่างหนึ่งเสนอให้กับตัวแทนอื่นที่ขาดทรัพยากร

2) การจำกัดกรอบ จะรวมไปถึงการอำนวยการให้เกิดข้อตกลงร่วมกันว่าด้วยบทบาทในการจัดการและการนำ การจัดการช่วยสร้างเอกลักษณ์และวัฒนธรรมสำหรับเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบชั่วคราวหรือต่อเนื่องและช่วยพัฒนาโครงสร้างการทำงาน เช่น การวางกลยุทธ์โดยผู้มีส่วนร่วมในการร่วมมือ เป็นวิธีที่สำคัญวิธีหนึ่งในการพัฒนาวัตถุประสงค์โดยรวมและกรอบการทำงานในการร่วมมือกัน

3) การขับเคลื่อน การสร้างความผูกพันเพื่อการดำเนินงานร่วมกันและแสวงหาการสนับสนุน การประสานความร่วมมือพฤติกรรมที่ขับเคลื่อนในส่วนของผู้จัดการนั้นควรจะชักนำให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน

4) การสังเคราะห์ เกี่ยวข้องกับการก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ซึ่งมีประสิทธิผลและมีวัตถุประสงค์ระหว่างฝ่ายต่าง ๆ รวมถึงการอำนวยความสัมพันธ์ให้เกิดความเชื่อใจและเพิ่มการแลกเปลี่ยนข้อมูล

การจัดการความร่วมมือจำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบในการตัดสินใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือกับองค์กรอื่น เช่นเครือข่ายความร่วมมือนี้อาจจะเป็นวิธีที่ดีที่สุดในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ขณะที่การร่วมมือง่าย ๆ ระหว่างสององค์กรอาจจะดีที่สุดในอีกสถานการณ์หนึ่ง จากหลักการเดียวกันสามารถนำไปใช้ได้ในทั้งเครือข่ายและมีลำดับขั้นถ้าโครงสร้างไม่เหมาะกับงานผลที่ออกมาจะไม่ดี ความสามารถอย่างอื่นที่เป็นความสามารถใหม่สำหรับการร่วมมือนั้นอาจเห็นได้ในแบบลำดับขั้นการสื่อสารระหว่างพนักงานในองค์การเป็นรากฐานอย่างหนึ่งของพฤติกรรมองค์การที่มีจุดหมาย การรวมแผนกลยุทธ์กับการจัดการเป็นสิ่งสำคัญในแต่ละบริบท

ดังนั้น การจัดการความร่วมมือสามารถนำแนวคิดไปปฏิบัติอย่างแพร่หลายและมีการยอมรับว่าการจัดการความร่วมมือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการสาธารณะ เป็นเรื่องสำคัญและแม้ว่าความสามารถบางอย่างจะถ่ายโอนมาจากองค์กรเดี่ยวมาสู่กลุ่มความร่วมมือได้แต่เทคนิคใหม่ ๆ และความสามารถใหม่ ๆ ยังมีความจำเป็นเพื่อให้การจัดการมีประสิทธิผล

2.1.5 แนวคิดการจัดการปกครองแบบประสานความร่วมมือ

แนวคิดการจัดการปกครองแบบประสานความร่วมมือ การทำความเข้าใจแนวคิดนี้จำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจในคำสำคัญอื่นประกอบกันด้วย ได้แก่ 1) การประสานความร่วมมือ (Collaboration) 2) การจัดการแบบประสานความร่วมมือ (Collaborative Governance) 3) การจัดการการประสานความร่วมมือสาธารณะ (Collaborative Public Management) 4) ประโยชน์จากการประสานความร่วมมือ (Collaborative Advantage) และ 5) ผู้จัดการการประสานความร่วมมือ (Collaborative Manager)

1) การประสานความร่วมมือ (Collaboration) หมายถึง ความสัมพันธ์อย่างมีจุดมุ่งหมายที่ได้รับการออกแบบเพื่อแก้ปัญหาหนึ่ง ด้วยการสร้างสรรค์ (Creating) หรือ ค้นพบ (Discovering) ทางออกภายใต้ชุดของข้อจำกัดต่าง ๆ อกรานอฟ และแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003, p. 4) เมื่อพิจารณานิยามของนักคิดอื่น ๆ การประสานความร่วมมือยังหมายรวมไปถึงกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับ การพึ่งพาซึ่งกันและกัน การสร้างสรรค์ และการร่วมตัดสินใจ

ดังนั้นจึงสามารถสรุป ได้ว่า การประสานความร่วมมือ หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ต่อกันและมีการตัดสินใจร่วมกันในการที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมที่มีการพึ่งพาอาศัยกัน

2) การจัดการแบบประสานความร่วมมือ (Collaborative Governance) “การจัดการปกครองที่หน่วยงานสาธารณะแห่งหนึ่งหรือมากกว่านั้นได้ร่วมงานโดยตรงกับหน่วยงานที่ไม่ใช่ภาครัฐในกระบวนการตัดสินใจที่เป็นทางการ มีฉันทามติร่วมและผ่านการปรึกษาหารือกันอันมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดหรือนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ หรือเป็นการจัดการโครงการหรือสินทรัพย์สาธารณะต่าง ๆ” โดยคำนิยามนี้เป็นคำนิยามของ แอนเชล และกัสช์ (Ansell & Gash, 2008, p.544)

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า การจัดการแบบประสานความร่วมมือ หมายถึง กระบวนการของการตัดสินใจ และการจัดการนโยบายสาธารณะ ที่เกี่ยวข้องกับคนจากหลายภาคส่วนซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงหน่วยงานภาครัฐ

3) การจัดการการประสานความร่วมมือสาธารณะ (Collaborative Public Management) เป็นแนวคิดที่อธิบายกระบวนการในการอำนวยการ และปฏิบัติการท่ามกลางหน่วยงานที่หลากหลาย เพื่อแก้ปัญหาที่ไม่สามารถจะถูกแก้ไขหรือแก้ไขได้โดยง่ายด้วยองค์การเดียว อกรานอฟ และแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003, p.4) ทั้งนี้ แนวคิดนี้มีจุดที่เน้นสำคัญอยู่ที่ผู้จัดการกิจการสาธารณะ (Public Manager) และนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากการประสานความร่วมมือ

4) ประโยชน์จากการประสานความร่วมมือ (Collaborative Advantage) ประโยชน์นี้เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการรวมระหว่างหน่วยงานที่ประสานความร่วมมือกัน ฮักซ์แฮม (Huxham, 1996, p.7) และ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการประสานความร่วมมือ การประสานความร่วมมือจะช่วยเปิดโอกาสในการคิดแก้ปัญหาแบบใหม่ ๆ ได้ ซึ่งแต่เดิมองค์การมักจะเจอกับทางตันของการแก้ปัญหาที่สลับซับซ้อน การพัฒนาชุมชน แล้วคิดไปว่าคงไม่มีหนทางอื่น

5) ผู้จัดการการประสานความร่วมมือสาธารณะ (Collaborative Pubic Manager) ผู้จัดการ ประสานความร่วมมือไม่ได้เป็นเพียงหน้าที่ที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่มั่นคง (Stable Relationships) แต่ยังเป็นเรื่องของพันธะเชิงโครงสร้างและผลลัพธ์ของการตัดสินใจของผู้จัดการด้วย ดังนั้นบทบาทของผู้จัดการที่เลือกเข้าร่วมในเครือข่ายย่อมมีส่วนสำคัญต่อการประสานความร่วมมือได้ โอเลียรีและ บิงแฮม (O’Leary & Bingham, 2009, p.14) ซึ่ง แม็คไกวร์ (McGuire, 2006, p. 37) ได้จัดทักษะพิเศษของผู้จัดการการประสานความร่วมมือสาธารณะ ไว้ 4 ทักษะด้วยกัน ได้แก่ 1) การก่อให้เกิดบุคคลและทรัพยากร ที่ต้องใช้ในการบรรลุเป้าหมายร่วม 2) การกำหนดกรอบ

ร่วมกันว่าด้วยบทบาทในการบริหารจัดการและการนำ 3) การขับเคลื่อนรดำเนินงานร่วมกันและแสวงหาการสนับสนุนจากทั้งผู้สนับสนุนและผู้ร่วมการประสานความร่วมมือ 4) การหลอมรวมสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีผลิตภาพและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน รวมไปถึงการอำนวยความสัมพันธ์ให้เกิดความเชื่อใจและหนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสาร

ดังนั้นผู้ศึกษาได้นำเอาข้อคิดเห็นของ แอนเชล และกัสช์ (Ansell & Gash, 2008) ที่กล่าวว่า การจัดการปกครองที่หน่วยงานสาธารณะแห่งหนึ่งหรือมากกว่านั้นได้ร่วมงานโดยตรงกับหน่วยงานที่ไม่ใช่ภาครัฐในกระบวนการตัดสินใจที่เป็นทางการ มีฉันทามติร่วมและผ่านการปรึกษาหารือกันอันมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดหรือนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ หรือเป็นการจัดการโครงการหรือสินทรัพย์สาธารณะต่าง ๆ เพราะเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการของการตัดสินใจและการจัดการนโยบายสาธารณะ ที่เกี่ยวข้องกับคนจากหลายภาคส่วนซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงหน่วยงานภาครัฐ มาสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา

2.1.6 การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน

การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบความร่วมมือ (Collaborative Governance) เป็นรูปแบบการร่วมมือกันดำเนินภารกิจของภาครัฐหรือกิจการ สาธารณะให้บรรลุเป้าหมายในการตอบสนองต่อปัญหาและอำนวยประโยชน์แก่สาธารณะที่มิได้จำกัดอยู่ภายใต้บทบาทของภาครัฐและ งานราชการเพียงฝ่ายเดียว สาระสำคัญของการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วนนั้นมองว่า ภายใต้บริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในปัจจุบันที่มีความซับซ้อนและมีความเป็นพลวัตตลอดเวลา การบริหารงานภาครัฐจะบรรลุผลสำเร็จได้จาเป็นต้องอาศัยความร่วมมือในการดำเนินภารกิจร่วมกันระหว่างตัวแสดงจากหลากหลายภาคส่วนที่มีบทบาทเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน โดยส่วนใหญ่แล้วความร่วมมือในลักษณะ Collaboration นั้นเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร และเมื่อเกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรขึ้นผลประโยชน์จะเกิดขึ้นตามมา แวนเก้น และ ฮักซ์แฮม (Vangen & Huxham, 2010, pp. 163-184) ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม การบริหารงานภาครัฐ จึงมีลักษณะเป็นการบริหารจัดการที่มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนและองค์กรหลายฝ่าย

2.1.6.1 การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน มีลักษณะสำคัญ ได้แก่

ประการแรก การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน แตกต่างจากรูปแบบการบริหาร กิจการสาธารณะที่ภาครัฐเปิดพื้นที่ให้ตัวแสดงที่มีผลประโยชน์ขัดแย้งแข่งขันและ

เผชิญหน้ากันเข้ามา สู่กระบวนการต่อรองเพื่อหาข้อยุติ กล่าวคือ ภายใต้กระบวนการตัดสินใจรูปแบบนี้กลุ่มผลประโยชน์ฝ่ายต่าง ๆ จะผนึกกำลังกันเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองกับฝ่ายตรงข้าม ซึ่งมักนำไปสู่ การตัดสินใจที่ฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์มากกว่า ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งเสียประโยชน์แม้ภาครัฐจะสามารถดึงตัวแสดงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทร่วมกันในกระบวนการบริหารนโยบายสาธารณะได้ แต่ความร่วมมือที่เกิดขึ้นก็เป็นเพียงความร่วมมือแบบชั่วคราว อีกทั้งความสัมพันธ์แบบขัดแย้งเผชิญหน้าก็ยังคงอยู่เช่นเดิม

ประการที่สอง การบริหารจัดการภาครัฐโดยการเปิดให้ผู้บริหารหรือผัเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้ามาร่วมมีบทบาทในการจัดการกิจการสาธารณะ หรือการเปิดให้ผู้จัดบริการสาธารณะภาคเอกชนเข้ามารับจ้างจัดทำบริการสาธารณะแก่ประชาชนแทนหน่วยงานภาครัฐ แต่หากพิจารณาแล้วแม้จะเป็นการเปิดให้ภาคส่วนอื่น ๆ เข้ามาร่วมแสดงบทบาทกับภาครัฐ กระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบาย จะพบว่า ภาครัฐยังคงผูกขาดการตัดสินใจฝ่ายเดียวเป็นหลักเพียงแต่อาศัยบทบาทของมืออาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญเข้ามาร่วมขับเคลื่อนภารกิจเท่านั้น

ประการที่สาม การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน ระหว่างตัวแสดงภาครัฐ และภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคมในลักษณะที่กว้าง เช่น รูปแบบไตรภาคีที่มีภาครัฐเป็นตัวกลางการเจรจาต่อรองประนีประนอมผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มนายทุนกับกลุ่มแรงงาน ซึ่งมักเป็นการผูกขาดบทบาทการมีส่วนร่วมโดยตัวแทนของแต่ละฝ่าย

ประการที่สี่ การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบความร่วมมือ ยังมีลักษณะเปิดกว้างกว่าการบริหารงานภาครัฐที่เน้นการมีส่วนร่วมของสมาคมที่เป็นทางการ เช่น การเปิดให้สมาคมวิชาชีพมีอำนาจหน้าที่อนุมัติใบอนุญาตประกอบวิชาชีพของพลเมือง เป็นต้น กลไกการมีส่วนร่วมในการบริหารงานภาครัฐที่เปิดกว้างถึงระดับปัจเจกบุคคลที่ถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินนโยบายสาธารณะหรือการดำเนินภารกิจของรัฐทั้งในฐานะพลเมืองและในฐานะสมาชกิของชุมชนท้องถิ่น

ประการที่ห้า การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบความร่วมมือเป็นการบริหารนโยบายสาธารณะที่มีระดับการมีส่วนร่วมสูงกว่าการบริหารภายใต้รูปแบบเครือข่ายนโยบาย เนื่องจากรูปแบบเครือข่ายนโยบายนั้นแม้จะเป็นความสัมพันธ์ในเชิงประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคม แต่กระบวนการตัดสินใจในนโยบายดังกล่าวก็เป็นการตัดสินใจร่วมกันแบบปิดระหว่างผู้เกี่ยวข้องเครือข่ายนโยบายดังกล่าวเท่านั้น

ประการที่หก การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบความร่วมมือ ที่เกิดจากจากการประสานบทบาท ในการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนอาจมีกระบวนการทำงานคล้ายกับรูปแบบหุ้นส่วนภาครัฐและเอกชน แต่การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบความร่วมมือ ก็มีข้อ

แตกต่างหุ้นส่วนภาครัฐและเอกชน ในส่วนสำคัญคือหุ้นส่วนภาครัฐและเอกชนเป้าหมายเพื่อประสานการทำงานระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยผ่านการเข้ามาร่วมกันดำเนินกิจการสาธารณะตามข้อตกลง ภายใต้ระบบสัญญาซึ่งแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบกันอย่างชัดเจน แต่การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบความร่วมมือ เป็นรูปแบบความร่วมมือที่ทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดเป้าหมาย และสร้างกระบวนการตัดสินใจร่วมกันในทุกขั้นตอนการทำงาน แอนเชล และกัสช์ (Ansell & Gash, 2008, pp. 543-571)

2.1.6.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน

รูปแบบการสร้างความร่วมมือกันระหว่างตัวแสดงภาครัฐกับภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม สามารถอธิบายได้จากปัจจัยที่สาคัญ คือ 1) เงื่อนไขก่อเกิดความร่วมมือ (Starting Conditions) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความยอมรับเชื่อถือและไว้วางใจซึ่งกันและกัน 2) การจัดโครงสร้างความร่วมมือ (Institutional Design) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดกรอบกฎเกณฑ์การร่วมมือกันทำงาน 3) บทบาทผู้นำในการสร้างความร่วมมือ (Facilitative Leadership) เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดตัวกลางในการเชื่อมประสานความร่วมมือและเอื้ออำนวยให้กระบวนการทำงานร่วมกันขับเคลื่อนไปได้ ทั้งนี้ ปัจจัยในประการต่าง ๆ ดังกล่าวมีส่วนสำคัญต่อการกำหนดรูปแบบ กระบวนการทำงานร่วมกัน (Collaborative Process) ในแต่ละกรณีให้ปรากฏในลักษณะที่แตกต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้ แอนเชล และกัสช์ (Ansell & Gash, 2008)

1) เงื่อนไขก่อเกิดความร่วมมือ การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วนต่างเกิดขึ้นจากเงื่อนไขความร่วมมือในลักษณะแตกต่างกันออกไป ปัจจัยเกี่ยวกับเงื่อนไขก่อเกิดความร่วมมือจึงมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จในการทางานร่วมกัน ปัจจัยดังกล่าวมีผลทั้งในแง่การส่งเสริมและสร้างความร่วมมือ หรืออาจส่งผลขัดขวางการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องได้ ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขก่อเกิดความร่วมมือสามารถสรุปได้ 3 ประการ คือ

ประการแรก การมีอำนาจหน้าที่ทรัพยากรและศักยภาพที่แตกต่างกันระหว่างผู้มีส่วน เกี่ยวข้องแต่ละฝ่าย ปัจจัยสาคัญประการหนึ่งที่ผลักดันให้ตัวแสดงภาครัฐและภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมหันหน้าเข้ามาร่วมกันสร้างความร่วมมือก็คือการที่แต่ละฝ่ายต่างตระหนักและยอมรับในศักยภาพและขีดความสามารถในการแสดงบทบาทของกันและกัน โดยเฉพาะการยอมรับว่าทุกฝ่ายต่างมีข้อดี ข้อจำกัดและสมรรถนะที่แตกต่างกันอย่างไร หากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามาทางานร่วมกันก็จะช่วย ส่งเสริมเกื้อหนุนและยกระดับประสิทธิภาพในการทำงานให้สูงขึ้นได้ อย่างไรก็ตามการมีอำนาจหน้าที่ ทรัพยากร และศักยภาพที่แตกต่างกันระหว่าง ภาคส่วนแต่ละฝ่ายนอกจากเป็นปัจจัยที่

นำไปสู่การก่อเกิดการทำงานร่วมกันแล้ว ยังอาจเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาในกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

สภาพการมีอำนาจหน้าที่หรือศักยภาพไม่เท่าเทียมกันระหว่างภาคส่วนแต่ละฝ่ายอาจเป็นปัญหาในกรณีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายที่มีบทบาทสำคัญไม่มีสถานะหน้าที่อย่างเป็นทางการในการเป็นตัวแทนเข้าร่วมการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางฝ่ายอาจไม่มีทักษะและความชำนาญเพียงพอต่อการร่วมเจรจาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในประเด็นปัญหาทางเทคนิคระดับสูง การทางานร่วมกันจึงอาจถูกครอบงำโดยบทบาทของภาคฝ่ายที่มีทักษะความรู้และความเชี่ยวชาญทางเทคนิคสูงกว่า ส่งผลให้ระดับความไว้วางใจกันลดลง ในทานองเดียวกันหากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางฝ่ายไม่มีเวลาการดำเนินการอย่างต่อเนื่องก็มักส่งผลให้ กระบวนการทางานร่วมกันมีแนวโน้มตกอยู่ภายใต้บทบาทของภาคฝ่ายที่สามารถทุ่มเทเวลาให้กับการทำงานที่เป็นภารกิจร่วมได้มากกว่า

ประการที่สอง แรงจูงใจในการสร้างความร่วมมือระหว่างกัน กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน เป็นการสร้าง ความร่วมมือที่เกิดจากความสมัครใจ แรงจูงใจที่ผลักดันให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่าง ๆ ตัดสินใจเข้ามาร่วมมือกันทำงาน จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการสร้างความร่วมมือในกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมือง เงื่อนไขสาคัญของการเกิดกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบหลายภาคส่วนก็คือแรงจูงใจของหน่วยงานภาครัฐในการกระตุ้นและส่งเสริมให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมกันทำงานภายใต้รูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน แม้ว่าการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันจะเกิดขึ้นจากการริเริ่มผลักดันของภาครัฐ แต่โดยพื้นฐานแล้วผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่าง ๆ ที่เข้ามาร่วมมือกันนั้นก็ต้องเข้ามาร่วมกันด้วยความสมัครใจเป็นสำคัญ

ประการที่สาม ภูมิหลังของการมีความร่วมมือมาก่อนหรือความขัดแย้งระหว่างกันมาก่อน ภูมิหลังของความขัดแย้งไม่ลงรอยกัน และภูมิหลังของการสร้างความร่วมมือระหว่าง กันของภาคส่วนเสียที่ข้องเป็นปัจจัยที่อาจเป็นได้ทั้งอุปสรรคและเงื่อนไขอำนวยให้กระบวนการสร้างความร่วมมือในการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วนประสบความสาเร็จ ในกรณีที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละฝ่ายมีบทบาทเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในเชิงพึ่งพาซึ่งกันและกันค่อนข้างสูง หากฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีจุดยืนความต้องการขัดแย้งกันมากเท่าใด ระดับแรงจูงใจที่ผลักดันให้แต่ละฝ่ายหันหน้าเข้ามามีบทบาทในกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันก็จะทรงพลังมากขึ้นเท่านั้น

การที่แต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องในนโยบายสาธารณะหนึ่ง ๆ มีจุดยืนหรือความต้องการขัดแย้งกันอย่างรุนแรงนั้น ไม่จาเป็นต้องหมายถึงการมีอุปสรรคกีดขวางความสาเร็จในการสร้าง

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ความร่วมมือในรูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบความร่วมมือเสมอไป กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองหลายกรณีที่ประสบความสาเร็จ แสดงให้เห็นว่าภาคส่วนต่าง ๆ ที่แม้จะมีจุดยืนความต้องการและผลประโยชน์ขัดแย้งตรงข้ามกัน ต่างก็ตระหนักดีว่าการผลักดันภารกิจของตนเองให้บรรลุเป้าหมายได้นั้น ย่อมไม่อาจประสบผลสาเร็จได้เลยหากปราศจากการเข้าไปทางานร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ

2) การจัดโครงสร้างความร่วมมือ การจัดรูปแบบโครงสร้างความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียแต่ละฝ่าย หมายถึง การวางกฎเกณฑ์ กติกา การปฏิบัติสำหรับให้ทุกฝ่ายยึดถือร่วมกันภายใต้กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน การมีกฎเกณฑ์ กติกาและแบบแผนการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นทางการเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่บนฐานความชอบธรรมและถูกต้อง

การจัดรูปแบบการจัดโครงสร้างความร่วมมือ ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน เป็นผลจากการตอบคำถามที่ว่าในกระบวนการจัดการนโยบายสาธารณะหนึ่ง ๆ นั้น ควรจะมีตัวแสดงฝ่ายใดเข้ามามีส่วนร่วมทำงานไปด้วยกันบ้าง โดยหลักการแล้วกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองต้องมีโครงสร้างแบบเปิดกว้างให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถเข้ามามีบทบาทร่วมกันได้

เงื่อนไขสำคัญอีกอย่างของการสร้างกระบวนการบริหารกิจการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ ก็คือ ต้องมีการจัดโครงสร้างที่เปิดกว้างให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย สามารถเข้ามามีบทบาทร่วมกำหนดทิศทางการบริหารกิจการสาธารณะดังกล่าวได้อย่างเป็นทางการ เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันสะท้อนภาพปัญหาสาธารณะอย่างครอบคลุมทุกมิติ อันจะนำไปสู่การแสวงหาแนวทางจัดการแก้ไขที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพที่ปรากฏมากที่สุด

การมีกระบวนการทางานร่วมกันที่โปร่งใส การมีระเบียบขั้นตอนการทำงานร่วมกันที่ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายสามารถรู้สึกมั่นใจได้ว่า กระบวนการเจรจาหารือแลกเปลี่ยน ไตร่ตรองและตัดสินใจในประเด็นสาธารณะต่างนั้น ๆ เป็นการตัดสินใจที่นำไปสู่ผลที่เป็นรูปธรรม หรือนำไปสู่การปฏิบัติจริง ขั้นตอนการจัดโครงสร้างความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง นั่นคือ การกำหนดขอบเขตบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายไว้ให้ชัดเจนตั้งแต่แรก เช่นเดียวกับการกำหนดรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ อย่างเป็นทางการในรูปกฎเกณฑ์กติกาการทำงาน ซึ่งทุกฝ่ายยอมรับและยึดถือร่วมกัน

3) บทบาทผู้นาการสร้างความร่วมมือ ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในการอำนวยการสร้างความร่วมมือ เป็นองค์ประกอบสาคัญในการดึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาร่วมกันทำงาน ผลักดันเป้าหมายผ่านกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบความร่วมมือ การอำนวยการ

สร้างความร่วมมือ ก็คือการลดทอนอุปสรรคในการทำงานร่วมกันอันเกิดจากอำนาจหน้าที่ที่แตกต่างกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้ามาร่วมกันทำงาน ผู้นำที่ทำหน้าที่อำนวยการสร้างความร่วมมือจึงมีบทบาทในการชี้นำให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของกระบวนการสร้างฉันทามติในการทำงาน

การแสดงบทบาทของผู้นำในการขับเคลื่อนกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบความร่วมมือ ควรเป็นการแสดงเพื่อควบคุมทิศทางการทางานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ มิใช่การผูกขาดครอบงำกำกับควบคุมเหนือกระบวนการแนวทางการปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ การสร้างความเชื่อถือและไว้วางใจกันระหว่างทุกฝ่าย การสร้างกระบวนการเจรจาหารือที่เอื้อต่อการทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น รวมถึงการวางทิศทางการทำงาน

ผู้นำการสร้างความร่วมมือยังมีความสาคัญเป็นอย่างมากในการส่งเสริมบทบาทและ เป็นตัวแทนปกป้องผลประโยชน์ของทุกฝ่ายที่อยู่ในสถานภาพด้อยกว่าฝ่ายอื่น ๆ กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ ผู้นำย่อมต้องทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงให้กับฝ่ายที่เสียเปรียบหรืออ่อนแอกว่ารวมถึงการทำหน้าที่ตัวกลางสร้างพื้นที่ให้ทุกฝ่ายรับฟังซึ่งกัน บทบาทของผู้นำจะทวีความสาคัญเมื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละฝ่ายต่างมีแรงจูงใจในการเข้ามาทำงานร่วมกัน แต่ละฝ่ายมีอานาจหน้าที่และทรัพยากรไม่เท่ากัน แต่ละฝ่ายเคยมีภูมิหลังในฐานะคู่ขัดแย้งหรือมีจุดยืนความต้องการตรงกันข้าม ในกรณีเช่นนี้ ผู้นำจำเป็นต้องแสดงบทบาทในเชิงควบคุมกระบวนการสร้างความร่วมมือ เพื่อเปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายสามารถอยู่ในจุดที่เท่าเทียมกันได้

ดังนั้นแล้วกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองจะประสบความสำเร็จได้มาก น้อยเพียงขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านบทบาทของผู้นำในการอำนวยการสร้างความร่วมมือเป็นสาคัญ การทำหน้าที่อำนวยการสร้างความร่วมมือก็คือ การชักนำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายเข้ามาร่วมกันแสวงหาแนวทางการทำงานร่วมกันที่จะนาไปสู่การผลักดันเป้าหมายของทุกฝ่ายให้บรรลุผลสาเร็จไปพร้อมกัน การทำงานร่วมกันทำให้เป้าหมายร่วมของสังคมบรรลุในขณะเดียวกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องก็ได้รับประโยชน์ จากการทางานร่วมกันในระดับที่ดีกว่าการที่แต่ละฝ่ายต่างคนต่างทำงานของตนเอง

2.1.6.3 กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน

กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบความร่วมมือ เป็นขั้นตอนที่ดำเนินไปเป็นวงจร แต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ด้วยเหตุที่กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบ ร่วมมือกันดำเนินไปในลักษณะเป็นวงจรมากกว่าจะเป็นเส้นตรง ดังนั้นผลของการร่วมมือกัน ทำงานที่เกิดขึ้นในครั้งแรก ๆ จึงมีผลทั้งในทางบวกและทางลบต่อการสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน สำหรับการแบ่งขั้นตอนกระบวนการทำงานร่วมกันภายใต้ตัวแบบที่

นำเสนอ โดยกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันภายใต้ตัวแบบนี้ ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่ แอนเชล และกัสช์ (Ansell & Gash, 2008)

1) ขั้นตอนการเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน (Face-to-Face Dialogue)

กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันมักจะเริ่มต้นจากการสนทนาหารือกันอย่างพร้อมหน้าระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจะนำมาสู่การสร้างฉันทามัติระหว่างทุกฝ่ายในการทางานร่วมกัน การสร้างความร่วมมือจำเป็นที่ทุกฝ่ายจะต้องมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแก่กันและกัน การสนทนาหารือกัน มิใช่เพียงแค่การมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นตัวกลางทำหน้าที่ดึงทุกฝ่ายเข้ามาร่วมโต๊ะเจรจาต่อรองผลประโยชน์ระหว่างกัน แต่การพบปะพูดคุยกันแบบพร้อมหน้ากันทุกฝ่ายถือเป็นขั้นตอนสำคัญในการทลายกาแพงความรู้สึกไม่ไว้วางใจในเจตนาของฝ่ายอื่น ๆ การทำลายกำแพงกั้นขวางการสร้างความเข้าใจซึ่งกัน โดยการเปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายได้มีโอกาสแสดงความรู้สึกนึกคิดและเจตนารมณ์ความต้องการจากจุดยืนของตนเองแก่ฝ่ายอื่น

การพบหารืออย่างพร้อมหน้ากันทุกฝ่ายถือเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ความเคารพยอมรับซึ่งกันและกัน ในการทางานร่วมกันแม้ว่าการเจรจาหารือกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเป็นขั้นตอนที่มีความจำเป็นสำหรับการสร้างความร่วมมือในการทางาน แต่ลำพังการดึงทุกฝ่ายให้เข้ามาพูดคุยหารือกันอย่างพร้อมหน้า ก็ยังเพียงพอต่อการสร้างความร่วมมือในกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน เนื่องจากความร่วมมือกันจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากไม่มีการแสวงหามติข้อตกลงในการเข้ามาทำงานร่วมกัน

การค้นหาข้อตกลงในการทำงานร่วมกันจะเกิดขึ้นได้โดยผ่านกระบวนการพูดคุยเจรจาหารือกันเท่านั้น แต่การพูดคุยกันระหว่างฝ่ายที่เกี่ยวข้องในบางกรณี ก็อาจนำไปสู่การทำให้อีกฝ่ายรู้สึกไม่ไว้วางใจในเจตนาของฝ่ายอื่น ๆ ได้ ผลที่ตามมาก็คือการพูดคุยกันนี้แทนที่จะนำไปสู่การสร้างความร่วมมือ กลับทำให้เกิดความรู้สึกไม่ยอมรับและไว้วางใจกัน ดังนั้นกระบวนการเจรจาหารือทที่มีประสิทธิผลสำหรับการสร้างความร่วมมือ จึงควรเป็นการพูดคุยที่มุ่งสร้างความเป็นมิตรให้ทุกฝ่ายยอมรับและเคารพกันรวมถึงมีความเข้าใจซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การแสวงหาข้อตกลงร่วมกันได้ในที่สุด บทบาทของผู้นำจึงมีส่วนสาคัญเป็นอย่างมากในกระบวนการเจรจาหารือเพื่อสร้างความเชื่อถือไว้วางใจและความยินยอมพร้อมใจในการสร้างความร่วมมือ

2) ขั้นตอนการสร้างความไว้วางใจกัน (Trust Building)

การสร้างกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันในหลายกรณีมักมีจุดเริ่มต้นจากสภาพที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่าง ๆ มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันในระดับต่ำ ดังนั้น การสร้างความร่วมมือกันจึงมิอาจเกิดขึ้นจากกระบวนการเจรจาต่อรองเพื่อหาข้อตกลง

ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่าง ๆ เคยมีภูมิหลังในฐานะคู่ขัดแย้งหรือมีจุดยืนความต้องการและผลประโยชน์ตรงข้ามกันมาก่อน การสร้างความไว้วางใจกันจึงเป็นขั้นตอนที่ต้องเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการพูดคุยหารือและเจรจาต่อรองระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพราะนอกเหนือจากการทำหน้าที่คนกลางในการเปิดพื้นที่การเจรจาแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็นร่วมกันอย่างเปิดกว้างแล้ว ผู้นำในการอำนวยการสร้างความร่วมมือควรมี บทบาทในการสร้างความน่าเชื่อถือและไว้วางใจซึ่งกันและกันให้เกิดขึ้นอีกด้วย ดังนั้น ในกรณีที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเคยเป็นคู่ขัดแย้งหรือมีจุดยืนทางผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน ภาครัฐผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายหรือผู้นำในการ สร้างความร่วมมือควรทุ่มเทเวลาในช่วงแรกเพื่อสร้างความไว้วางใจกันให้เกิดขึ้นให้สำเร็จเสียก่อน อย่างไรก็ตามหากฝ่ายต่าง ๆ ไม่สามารถสร้างความเชื่อถือและไว้วางใจกันได้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านั้นก็ไม่ควรฝืนผลักดันกระบวนการสร้างความร่วมมือต่อไป เนื่องจากการขาดความไว้วางใจกันตั้งแต่แรกย่อมไม่อาจทำให้กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วนประสบผลสาเร็จได้ในระยะยาว

3) ขั้นตอนการเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน (Commitment to the Process)

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จของกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน ก็คือระดับความยินยอมพร้อมใจในการสร้าง กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการหาข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการบริหารนโยบายสาธารณะหรือการดำเนินภารกิจของรัฐก่อนจะลงมือทำงานร่วมกัน จึงนับเป็นขั้นตอนสำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน หากสมาชิกทุกฝ่ายความร่วมมือมีความยินยอมพร้อมใจในการทำงานร่วมกันเป็นอย่างดี ก็จะอำนวยให้กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันบรรลุผลสำเร็จได้ง่ายขึ้น

การสร้างความพร้อมใจในการทำงานร่วมกัน เป็นขั้นตอนที่มีความสาคัญเป็นอย่างมากในกระบวนการสร้างความร่วมมือที่ริเริ่มโดยหน่วยงานภาครัฐในส่วนกลาง หรือ หน่วยราชการผู้ถือครองอำนาจหน้าที่ในการบริหารภารกิจภายใต้นโยบายสาธารณะ โดยภาครัฐดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นภาคที่มีความยินยอมพร้อมใจในการทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ ในระดับสูงและต้องมีบทบาทในการกระตุ้นให้ทุกฝ่ายเกิดความยินยอมพร้อมใจในการทำงานร่วมกัน อย่างไรก็ตาม การมีแรงจูงใจในการเข้ามาร่วมทำงานกัน อาจมิได้หมายถึงการมีความยินยอมพร้อมใจในการทางานร่วมกับฝ่ายอื่น ๆ เสมอไป เพราะในบางกรณีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละฝ่ายอาจต้องการเข้ามาร่วมแสดงบทบาทในกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันเพียงเพราะเกรงว่าผลประโยชน์และความต้องการของตนเองจะไม่ได้รับการตอบสนอง ในทางตรงกันข้าม หากฝ่าย

ต่าง ๆ มีความยินพร้อมใจในการทำงานร่วมกับฝ่ายอื่น ๆ ด้วยเห็นถึงประโยชน์ของสาธารณะเป็นสำคัญก็จะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาความเชื่อมั่นร่วมกันว่ากระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วนจะเป็นหนทางที่ดีที่สุด

การมีความยินยอมพร้อมใจกันทำงานภายใต้กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วนก็คือการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายเปิดใจพร้อมยอมผูกพันตนเองอยู่ภายใต้ผลการตัดสินใจที่เกิดจากการเจรจาหารือ เพื่อหาทางออกในการทำงานร่วมกัน แม้ว่าผลการตัดสินใจดังกล่าวจะมิได้เป็นไปในทิศทางที่ฝ่ายของตนคาดหวังก็ตาม กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันจะสามารถดำเนินต่อไปได้ ก็ต่อเมื่อทุกฝ่ายมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันเป็นพื้นฐาน เนื่องจากความไว้วางใจกันจะช่วยทำให้เชื่อมั่นได้ว่า แม้ผลการตัดสินใจร่วมในบางครั้งจะมิใช่ทางออกที่ปรารถนา แต่ก็จะยังคงเคารพและยอมรับในความคิดเห็น ผลประโยชน์และความต้องการของตนเองอยู่เสมอ

ความยินยอมพร้อมใจในการทำงานร่วมกันแสดงให้เห็นได้จากการตระหนักว่าทุกฝ่ายเป็นเจ้าของกระบวนการทำงานที่เกิดขึ้นนั้นร่วมกัน ความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐเจ้าของภารกิจหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะนั้น ๆ แต่ฝ่ายเดียว เช่นการบริหารงานภาครัฐแบบเดิมที่หน่วยราชการเพียงแค่เปิดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในการต่อรองผลประโยชน์หรือแสดงอิทธิพลกดดันการตัดสินใจของหน่วยงานราชการ ซึ่งสุดท้ายแล้วผู้รับผิดชอบต่อผลการดำเนินนโยบายก็ยังเป็นหน่วยงานภาครัฐฝ่ายเดียว แต่ในขณะที่กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันนั้นเป็นการยกระดับ ความเป็นเจ้าของการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะจากที่เคยผูกขาดใต้บทบาทของหน่วยงานภาครัฐมาอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบร่วมกันของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ความรู้สึกเป็นเจ้าของการตัดสินใจนโยบายสาธารณะร่วมกันนั้น เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการร่วมกันรับผิดชอบต่อกระบวนการตัดสินใจที่เกิดขึ้น ในกรณีที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบายสาธารณะหนึ่ง ๆ มีแรงจูงใจในการเข้าร่วมกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันในระดับต่ำการดึงตัวแสดงภาคส่วนต่าง ๆ ให้เข้ามาร่วมทำงานกับภาครัฐก็อาจต้องอาศัยรูปแบบการสร้างความร่วมมือในเชิงบังคับได้เช่นกัน

การมีความสัมพันธ์ในเชิงพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้ทุกฝ่ายมีความยินยอมพร้อมใจกันในการร่วมผลักดันเป้าหมายให้บรรลุผล การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วนจำเป็นจะต้องมีลักษณะการทำงานที่ขับเคลื่อนไปภายใต้การแสดงบทบาทในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วนเป็นวิธีการทำงานที่เหมาะ

สำหรับการจัดการภารกิจที่ต้องอาศัยการประสานความร่วมมือกันในการทำงานทุกขั้นตอน อย่างต่อเนื่อง

4) ขั้นตอนการมีเข้าใจที่ตรงกัน (Shared Understanding)

เมื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายเกิดความยินยอมพร้อมใจในการทำงานร่วมกันแล้ว การสร้างความเข้าใจที่ตรงกันเป็นขั้นตอนต่อมา ก่อนที่ทุกฝ่ายจะลงมือปฏิบัติภารกิจร่วมกันตามบทบาทหน้าที่ของตนเองการมีความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ร่วมกันนับเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งในการสร้างความร่วมมือให้สำเร็จ เพราะกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองหลายภาคส่วนจะดำเนินไปได้อย่างราบรื่นนั้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายจำเป็นต้องมีการสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน การมีความเข้าใจที่ตรงกันนั้นครอบคลุมการสร้างความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ร่วมกันได้แก่ (วสันต์ เหลืองประภัสร์, นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และเกรียงชัย ปีงประวัติ, 2555, น. 418-424)

(1) การมีพันธกิจร่วมกัน (Common Mission)

(2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared Vision)

(3) การยึดถืออุดมการณ์ในการทำงานร่วมกัน (Shared Ideology)

(4) การเล็งเห็นเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน (Clear Goals)

(5) การมีทิศทางการดำเนินยุทธศาสตร์ร่วมที่ชัดเจน (Clear and Strategic Direction)

(6) การยึดถือค่านิยมหลักร่วมกัน (Alignment of Core Values)

(7) การมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจร่วมกัน (Common Ground)

(8) การวางเป้าประสงค์ของภารกิจร่วมกัน (Common Purpose)

(9) การมีจุดมุ่งหมายในการทำงานร่วมกัน (Common Aims)

(10) การกำหนดวัตถุประสงค์ของงานในขั้นต่าง ๆ ร่วมกัน (Common Objectives)

นอกจากนี้ การมีความเข้าใจร่วมกันยังหมายความถึง การมีความเห็นพ้องต้องกันเกี่ยวกับการระบุนิยามสภาพปัญหา ซึ่งต้องอาศัยการมีฐานความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันในเรื่องที่เกี่ยวกับประเด็นปัญหานั้น ๆ การพัฒนาความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับภารกิจจึงถือเป็นขั้นตอนหนึ่งใน กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินภารกิจหรือนโยบายสาธารณะ เพื่อขับเคลื่อนกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันให้บรรลุผลสำเร็จ

5) ขั้นตอนการสร้างผลลัพธ์ของให้เกิดขึ้นระหว่างการทางานร่วมกัน (Intermediate Outcomes)

เมื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายมีความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับภารกิจที่ต้องการขับเคลื่อนให้บรรลุผลตามเป้าหมายร่วมที่วางไว้แล้ว การลงมือปฏิบัติงานในแต่ละกิจกรรมร่วมกันคือขั้นตอนต่อมาซึ่งทุกฝ่ายจำเป็นต้องร่วมกันสร้างผลลัพธ์ของความร่วมมือให้ปรากฏในแต่ละกิจกรรม การมีผลลัพธ์ที่ชัดเจนเกิดขึ้น ถือเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการผลักดันกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมความมือกันหลายภาคส่วนให้ดำเนินไปอย่างลุล่วง ผลลัพธ์ของการทำงานที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองดำเนินไปนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการทำงานร่วมกัน และสามารถเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่แต่ละฝ่ายจะได้รับร่วมกันในท้ายที่สุด แอนเชล และกัสช์ (Ansell & Gash, 2008)

การสร้างผลลัพธ์ของงานให้เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนยังมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในกรณีที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเคยมีภูมิหลังในฐานะคู่ขัดแย้งหรือมีจุดยืนทางผลประโยชน์ที่ตรงกันข้าม มาก่อน เนื่องจากการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันรวมถึงการสร้างความยินยอมพร้อมใจในการทำงานร่วมกันในระยะยาวจะบรรลุผลได้ จำเป็นต้องมีผลลัพธ์ขั้นกลางที่เป็นผลดีต่อทุกฝ่ายปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ แต่หากหน่วยงานภาครัฐผู้กำหนดนโยบาย หรือสมาชิกที่เข้ามาร่วมมือกันทำงานไม่สามารถคาดการณ์ผลดีที่จะเกิดขึ้นระหว่างกระบวนการสร้างความร่วมมือดำเนินไปได้เลย กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบความ ร่วมมือกันก็อาจประสบความล้มเหลวได้ในที่สุด

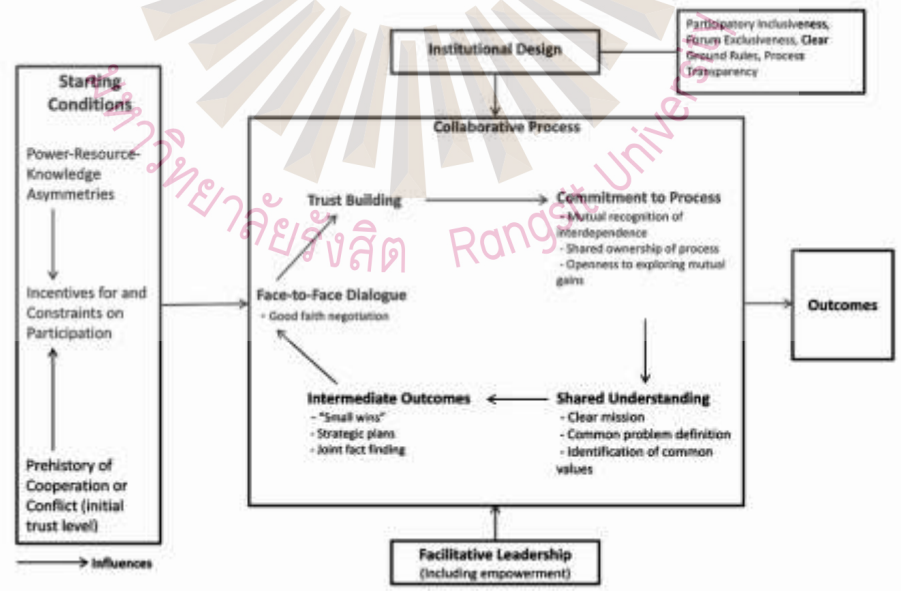

รูปที่ 2.1 แสดงตัวแบบกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือหลายภาคส่วน

(A Model of Collaborative Governance)

ที่มา: Ansell & Gash, 2008

ดังนั้นผู้ศึกษาได้นำเอาแนวคิดของ แอนเชล และกัสช์ (Ansell & Gash, 2008) การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบความร่วมมือ (Collaborative Governance) จาก A Model Of Collaborative Governance ในส่วนของกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน เรื่อง การเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน (Face-to-Face Dialogue), การสร้างความไว้วางใจกัน (Trust Building), การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน (Commitment to the Process), การมีเข้าใจที่ตรงกัน (Shared Understanding), การสร้างผลลัพธ์ของให้เกิดขึ้นระหว่างการทางานร่วมกัน (Intermediate Outcomes) มาสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา

2.1.7 แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมของความร่วมมือ

อกรานอฟ และแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003, p. 69) กล่าวว่า เมื่อองค์การต่าง ๆ ได้เข้ามาร่วมมือกันแล้ว สิ่งที่จะต้องเกิดขึ้นตามมา คือ กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน ทั้งนี้ได้มีการจำแนกประเภทกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นจากการสร้างความร่วมมือออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1) การแสวงหาข้อมูล (Information Seeking) สาเหตุที่ทำให้เกิดกิจกรรมชนิดนี้ขึ้น เนื่องจากได้มีการพิจารณาว่า ข้อมูลเป็นทรัพยากรที่มีความจำเป็นอีกชนิดหนึ่งนอกเหนือจากศักยภาพในด้านอื่น ๆ ที่องค์การแต่ละองค์การมีอยู่แล้ว ประเภทของข้อมูลที่ควรมีการแสวงหาประกอบด้วยลักษณะพื้นฐานตลอดจนการปฏิบัติงานขององค์การต่าง ๆ การช่วยเหลือทางเทคนิค (Technical Assistance) และการสนบัสนุนทางการเงินทั้งนี้ผลประโยชน์ที่จะได้รับกลับมาหลังจากมีการพยายามแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ คือ ทำให้แนวทางการบริหารมีความกระจ่างขึ้น ตลอดจนสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจซึ่งกันและกันให้แก่องค์การที่เข้ามาร่วมมือกัน และสร้างข้อตกลงร่วมกันได้ เป็นต้น

2) การแสวงหาการปรับเปลี่ยน (Adjustment Seeking) เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการผ่อนปรนระเบียบ ความยืดหยุ่น หรือการยกเว้นระเบียบ หรือบางสิ่งบางอย่างภายในองค์การตลอดจนสร้างการทำงานที่สอดคล้องกันทั้งนี้กิจกรรมชนิดนี้จะเกิดขึ้นได้หลังจากได้มีการสร้างความร่วมมือเพื่อระบุแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันเรียบร้อยแล้ว

3) การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ (Policy Making and Strategy Making) เป็นกิจกรรมที่อาจอยู่ในรูปของความสัมพันธ์แบบเป็นทางการเช่นการได้รับความช่วยเหลือในการกำหนดนโยบาย การได้เป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือแบบหุ้นส่วนอย่างเป็นทางการ อีกทั้งยังเป็นการรวมเข้าด้วยกันของแรงผลักดันด้านนโยบาย กิจกรรมดังกล่าวเป็นวิธีการผนวกเอาองค์การต่าง ๆ เข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจเพื่อก่อห์เกิดเป้าหมายที่สอดคล้องกัน

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

4) การแลกเปลี่ยนทรัพยากร (Resource Exchange) เป็นกิจกรรมที่สามารถเห็นได้เด่นชัดเมื่อมีการระบุเป้าหมายร่วมกันเรียบร้อยแล้ว โดยลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์การจะเป็นไปแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การใช้แรงจูงใจด้านการเงินและการคลังร่วมกัน การทำสัญญาเพื่อการวางแผนและการนำไปปฏิบัติร่วมกัน กล่าวคือ องค์การที่จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรต้องปฏิบัติงานร่วมกับองค์การที่ตั้งใจจะสนับสนุนด้านทรัพยากร

5) การสร้างโครงการร่วมกัน (Project-Based Work) เป็นกิจกรรมที่อาจเกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นหรือระยะยาวก็ได้ เป็นการสร้างการร่วมมือแบบหุ้นส่วนในการดำเนิน ไม่ว่าจะเป็นแผนงาน โครงการ กิจกรรม โดยหลักการแล้วองค์การต่าง ๆ จะได้รับโอกาสให้เข้ามาร่วมมือกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีอยู่รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคเฉพาะทางร่วมกัน

ดังนั้นผู้ศึกษาได้นำเอาแนวคิดของ อกรานอฟ และแม็คไกวร์ (Agranoff & Mcguire, 2003) เรื่องการแสวงหาข้อมูล การแสวงหาการปรับเปลี่ยน การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ การแลกเปลี่ยนทรัพยากร และการสร้างโครงการร่วมกัน มาสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น ได้มีนักวิชาการทางด้านการท่องเที่ยวได้ให้ทัศนะไว้หลากหลาย ดังต่อไปนี้

เฉลียว บุรีภักดี (2542, น. 27) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึง เป็นการสร้างความเจริญซึ่งเป็นผลผลิต โดยใช้ปัจจัยนำเข้าและกระบวนการที่จะก่อให้เกิดผลผลิตนั้น เพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นมักมีแผนหรือกรอบสำหรับใช้เป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์และปรับปรุงคุณภาพชีวิตมนุษย์และเพื่อที่จะให้การพัฒนาสามารถยั่งยืนต่อไปได้ จึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทางสังคมและนิเวศวิทยาให้เท่ากับองค์ประกอบทางเศรษฐกิจ โดยมีพื้นฐานของทรัพยากรที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ซึ่งสามารถที่จะเลือกกิจกรรมที่มีประโยชน์และไม่มีประโยชน์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวได้

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีปัจจัยหลักสำหรับการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนนั้น จะต้องมีกระบวนการและองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 3 ประการ (สมชาย สนั่นเมือง, 2540, น.19)

1) แหล่งท่องเที่ยว ต้องมีการพิจารณาทั้งในเรื่องของโครงสร้างพื้นฐาน ความพร้อมของชุมชนท้องถิ่น ความพร้อมในเรื่องการจัดการซึ่งหากในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวไม่พร้อมก็ยังไม่ควรเปิดให้ผู้คนเข้ามาเที่ยว ซึ่งจะทำให้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวยังคงอยู่ตลอดไป

2) การบริการทางการท่องเที่ยว ในส่วนของการบริการทางการท่องเที่ยวสามารถพิจารณาได้ 2 ส่วน คือ ส่วนของการกำกับดูแล ได้แก่ ภาครัฐ และส่วนของการดำเนินงานได้แก่ ภาคเอกชนซึ่งการดำเนินงานของภาคเอกชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะประกอบด้วยบริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์ธุรกิจที่พัก ภัตตาคารร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก การขนส่ง สำหรับในส่วนของการกำกับดูแลภาครัฐจะมีหน้าที่กำกับดูแลตามกฎหมายที่ระบุในพระราชบัญญัติต่าง ๆ และการกำกับดูแลในส่วนนี้ ยังหมายถึงการประสานงานทำความเข้าใจและการกำกับให้การเติบโตของภาคบริการทางการท่องเที่ยวในทิศทางที่เหมาะสม

3) การตลาด ในส่วนของการตลาดจำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องการจัดวางสินค้าเพราะการตลาดเป็นส่วนสำคัญในการชักจูงให้นักท่องเที่ยวมาซื้อสินค้า ดังนั้นในเชิงของการตลาดจะต้องมีการทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่ามีสินค้าทางการท่องเที่ยวคืออะไรและควรเลือกกลุ่มผู้ซื้ออย่างไร

ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้การท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น รักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ความพร้อมของชุมชน ตลอดจนการบริการการท่องเที่ยวได้แก่ การจัดบริการมัคคุเทศก์นำชมแหล่งท่องเที่ยว บริการร้านอาหาร ร้านของที่ระลึกที่เหมาะสม สร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว การดำเนินงานที่จะทำให้การท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่จะรักษาทรัพยากรให้คงอยู่ และพัฒนาให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ไม่ใช่เพียงการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมให้ดีขึ้นเท่านั้นแต่ยังเป็นการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีสภาพดีอยู่แล้วให้ดีขึ้นกว่าเดิมด้วย จึงต้องมีขั้นตอนการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวดังนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542, น. 28)

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

1) ขั้นการจัดแบ่งเขตพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว

2) ขั้นการกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในแต่ละเขตของทรัพยากรท่องเที่ยว

3) ขั้นการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเสริมในทรัพยากรท่องเที่ยว

4) ขั้นการประเมินขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวแต่ละเขตพื้นที่ ของทรัพยากรท่องเที่ยว

5) ขั้นการให้การศึกษาถึงผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมแก่เจ้าหน้า ที่รัฐ เจ้าหน้าที่ทรัพยากรท่องเที่ยว และผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวในทรัพยากรท่องเที่ยว

6) ขั้นการจัดให้มีข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการรู้

7) ขั้นการจัดหางบประมาณในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวให้เพียงพอ

การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมาถูกจัดว่าเป็นสาขาทางเศรษฐกิจหลักสำคัญ ที่สร้างรายได้เข้าประเทศได้เป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดการหมุนเวียนและกระจายรายได้สู่ภูมิภาค รวมทั้งส่งเสริมการลงทุนในธุรกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตามการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการวางแผนการพัฒนาอย่างรอบคอบชัดเจน เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนสัมพันธ์กับทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งด้านธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี จนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคม ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวย่อมส่งผลต่อสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ดังนั้นการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจึงเป็นกระบวนการสำคัญและจำเป็น ในการกำหนดกรอบรอบทิศทางขั้นตอนและเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยว

ความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวสร้างรายได้เข้าประเทศ ก่อให้เกิดการหมุนเวียนและกระจายรายได้สู่ภูมิภาค รวมทั้งส่งเสริมการลงทุนในด้านต่าง ๆ พิจารณาได้จากลักษณะ 4 ประการดังต่อไปนี้ ไคเซอร์ และ เฮลเบอร์ (Kaiser & Helber, 1978, p. 17-20)

1) เศรษฐกิจ (Economics) พิจารณาได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น การจ้างแรงงาน การเพิ่มมูลค่าของรายได้เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวมีการจับจ่ายซื้อสินค้า เงินรายได้ที่นักท่องเที่ยวจ่ายนี้จะกระจายเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจหลาย ๆ ชนิดทั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางตรงหรือเกี่ยวข้องทางอ้อมกับนักท่องเที่ยว

2) สภาพของสิ่งแวดล้อม (Environments) เป็นหัวใจสำคัญที่จะเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยว ความสำเร็จของการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ก็คือการคงรักษาสภาพความดึงดูดใจนั้น ๆ ให้อยู่ในสถานที่เหมาะสม ไม่ทำลายความมีคุณค้าของสภาพแวดล้อมต่อสภาพโดยรวมของธรรมชาติ การจัดระบบการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งที่เป็นธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างให้มีการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า ซึ่งจะส่งผลดีทั้งต่อคนในท้องถิ่นและต่อนักท่องเที่ยวในที่สุด

3) ความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น (Well-Being of Local People) การพัฒนาใด ๆ ที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วส่งประโยชน์ห์กับคนนอกท่องถิ่นแต่เพียงอย่างเดียวในที่สุดผลการพัฒนานั้นจะสร้างปัญหาข้อขัดแย้งให้เกิดขึ้น และการพัฒนานั้นจะประสบความสำเร็จได้ยากหรือล้มเหลวไปในที่สุด ฉนั้นต้องคำนึงถึงคนในท้องถิ่นด้วย เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามายังประเทศหรือท่องเที่ยวที่ใดผลดีทางตรงต่อความเป็นอยู่ของคนไทยในท้องถิ่น คือ การมีอาชีพ มีรายได้จากการประกอบธุรกิจให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ส่วนผลดีทางอ้อมก็คือ เมื่อรัฐบาลเก็บภาษีจากเงินรายได้ และนำเงินจำนวนนี้กลับมาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น

4) การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ (Exchange) การพิจารณาว่าการท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จได้นั้นประการหนึ่งที่สำคัญ คือ มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างนักลงทุนกับคนในท้องถิ่นนั้นหรือไม่ คนในท้องถิ่นนั้นได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือมีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างนักธุรกิจกับคนในท้องถิ่น ในแง่ของนักธุรกิจการจ้างแรงงานในพื้นที่ จะช่วยประหยัดต้นทุนและค่าจ้าง รวมทั้งมีความมั่นคงในด้านแรงงาน ประชาชนในท้องถิ่น เมื่อมีโอกาสได้ทำงานได้มีส่วนร่วมในธุรกิจก็จะทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มองเห็นประโยชน์ที่ตนเอง ครอบครัว และชุมชนจะได้รับ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

2.2.2 บทบาทของภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

การบริการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละประเทศย่อมมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ในหลายประเทศรัฐบาลถือเป็นหน่วยงานหลักที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มีความซับซ้อนและก่อผลกระทบต่อประเทศทั้งด้านบวกและด้านลบมากมาย ภาครัฐยังเป็นตัวกลางในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเองกับภาคเอกชนในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนโยบายและแผนพัฒนาต่าง ๆ เป็นการดำเนินงานโดยรัฐบาลและส่งต่อให้หน่วยงานย่อยของภาครฐัและเอกชนเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง อย่างไรก็ตามการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

จะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ไม่ได้ขึ้นอยู่กับนโยบายและแผนงานเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การประสานความร่วมมือ จนกระทั่งการนำเสนอแผนงานไปปฏิบัติ

2.2.2.1 บทบาทของภาครัฐในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้น ภาครัฐควรจัดให้มีองค์การที่เหมาะสมเข้ามารับผิดชอบการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างมีระบบที่เรียกว่า องค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติ (National Tourist Organization) หมายถึง องค์การที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาส่งเสริมเผยแพร่ การอำนวยการหรือเป็นตัวแทนผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวของประเทศส่วนใหญ่แล้ว องค์การนี้มักจะเป็นหน่วยงานของรัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจในบางประเทศที่องค์การดังกล่าวมิใช้องค์การของรัฐบาลก็จะเป็นองค์การเอกชนที่นานาประเทศยอมรับอย่างเป็นทางการว่ามีขอบข่ายรับผิดชอบเช่นเดียวกับองค์การของรัฐทุกประการ หลายประเทศได้กำหนดให้องค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติดำเนินกิจกรรมในรูปแบบของกระทรวงหรือทบวงหรือหน่วยงานในสังกัดของรัฐบาล ซึ่งองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ได้สรุปบทบาทขององค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติในการทำหน้าที่พัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวดังต่อไปนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2556, น. 227-228)

1) รัฐบาลของแต่ละประเทศควรมีหน้าที่ชักจูงหรือกระตุ้นกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประเทศ

2) กิจกรรมการท่องเที่ยวควรมีการประสานงานภายใต้องค์การท่องเที่ยวแห่งชาติ

3) องค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติควรสนับสนุนพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในระดับชาติและนานาชาติ

นอกจากนี้องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ยังได้สรุปหน้าที่และความรับผิดชอบองค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้อีก 9 ประการด้วยกันดังต่อไปนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2556, น. 229)

1) การวิจัย (Research) เป็นหัวใจสำคัญที่องค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติจะต้องกระทำ เพราะเป็นข้อมูลช่วยในการตัดสินใจ พัฒนาประชาสัมพันธ์ และใช้ศักยภาพอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

2) ข้อมูลข่าวสารและการส่งเสริมตลาดทางการท่องเที่ยว (Tourism Information & Promotion) จะช่วยให้นักท่องเที่ยวทั้งในและนอกประเทศได้รู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในเรื่องแหล่งท่องเที่ยวการคมนาคมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางท่องเที่ยวของประเทศตนเอง

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

3) การออกกฎระเบียบข้อบังคับ (Regulation) เป็นการจัดระเบียบในการควบคุมมาตรฐานในเรื่องที่พัก อาหาร การคมนาคมขนส่ง และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจและสร้างความเจริญเติบโตในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

4) การควบคุม (Control) องค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติพึงมีหน้าที่ควบคุมธุรกิจนำเที่ยวเพื่อให้การบริการแก่นักท่องเที่ยวอย่างยุติธรรมทั้งในด้านคุณภาพและมาตรฐาน

5) การพิมพ์เพื่อเผยแพร่ (Publicity) เป็นการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยว โดยองค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติจะต้องเข้ามาควบคุมเพื่อประสานงานระหว่างรัฐและเอกชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6) ปัญหาทางเทคนิคและข้อกฎหมาย (Technical and Juridical Problems) รัฐบาลควรออกกฎหมายและปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย พร้อมทำหน้าที่ประสานงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดผลดีทั้งแก่นักท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

7) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (International Relations) รัฐบาลควรให้ความร่วมมือประสานงานในการช่วยกันแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศมีการจัดการประชุมนานาชาติเพื่อให้เกิดความร่วมมือประสานงานในการช่วยกันแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยวระหว่างชาติหรือสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวนานาชาติกับประชาชนท้องถิ่น

8) การพัฒนาพื้นที่ที่เลือกเพื่อการท่องเที่ยว (Development of Selected Area) รัฐบาลพึงมีการสำรวจศึกษาวิจัยพื้นที่มีศักยภาพเพื่อการท่องเที่ยวในประเทศและให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่

9) นโยบายการท่องเที่ยวโดยส่วนรวม (Overall Tourism Policy) รัฐบาลพึงมุ่งเน้นในเรื่องของการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม และให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและศิลปวัฒนธรรม

องค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติ จะมีบทบาทในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศอยู่ 4 ด้านได้แก่ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2556, น. 230-234)

1) บทบาททางด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว ทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นอุปทานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ครอบคลุมถึงทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งการเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวด้วย การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวจึงต้องกำหนดนโยบายโดยส่วนรวมให้ชัดเจน มีการจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาอุปทานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้สมดุลกับอุปสงค์ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นั่นก็คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาใช้บริการทางการท่องเที่ยวนั่นเอง โดยสามารถสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเหล่านั้นให้เกิดความพึงพอใจ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

2) บทบาททางด้านพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว การดำเนินการด้านการตลาดท่องเที่ยวสามารถกระทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ

2.1) เป็นการดำเนินการในขณะที่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวยังไม่ได้รับการพัฒนา โดยจะใช้การตลาดท่องเที่ยวเป็นตัวนำให้เกิดนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นอุปสงค์ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวขึ้นก่อน แล้วจึงพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว การเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการสร้างอุปทานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวตอบสนองภายหลังอันเป็นการกระทำแบบ Passive จะมีการเสี่ยงน้อย

2.2) เป็นการดำเนินการเมื่อมีทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวพร้อมแล้ว จึงใช้การตลาดท่องเที่ยวเป็นตัวนำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวอันเป็นการสร้างอุปทานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นก่อน แล้วจึงสร้างอุปสงค์ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวตามมาภายหลัง ซึ่งเป็นการกระทำแบบ อะเกรส'ซิฟว (Aggressive) จะมีการเสี่ยงมากกว่าอย่างไรก็ตาม การตลาดท่องเที่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะต้องดำเนินควบคู่กันไปไม่สามารถแยกออกจากกันได้ กล่าวคือ ถ้าทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวไม่ดี ก็ย่อมไม่สามารถดำเนินการด้านการตลาดท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันหากดำเนินการด้านการตลาดท่องเที่ยวไปอย่างเดียวโดยไม่สนใจด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว โอกาสที่จะประสบความสำเร็จก็คงเป็นไปได้ยากเช่นกัน

ดังนั้น การดำเนินการด้านการตลาดท่องเที่ยวจะต้องมีนโยบายที่ชัดเจนและมีความเป็นไปได้ แต่กลยุทธ์ทางการตลาดท่องเที่ยวอาจแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมและข้อจำกัดของแต่ละประเทศ ซึ่งการกำหนดนโยบายทางด้านการตลาดท่องเที่ยวจะต้องศึกษาถึงองค์ประกอบที่จะเกื้อหนุนต่อความเป็นไปได้ที่จะสะท้อนกลับสู่นโยบายที่กำหนดขึ้น โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ ความพร้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว การวิจัยด้านการตลาดท่องเที่ยว ระเบียบพิธีการเข้า-ออกเมือง ความพร้อมด้านการขนส่ง และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ความสามารถของบุคลากร ความสามารถด้านการเงิน เป็นต้น องค์ประกอบเหล่านี้จะถูกกำหนดออกมาเป็นแผนการตลาดท่องเที่ยวซึ่งมีทั้งแผนระยะเร่งด่วน ระยะสั้น และระยะยาว โดยมีการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดและกลุ่มเป้าหมายทางการตลาดท่องเที่ยวไว้อย่างชัดเจน

3) บทบาททางด้านการควบคุมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ปัญหาสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในหลายประเทศส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการขาดอำนาจการควบคุมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น ปัญหาการขยายตัวด้านการลงทุนสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในบางพื้นที่นำไปสู่การใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เหมาะสม ปัญหาการสร้างโรงแรม

มากเกินความจำเป็นนำไปสู่การแข่งขันตัดราคาเพื่อแย่งลูกค้า ปัญหาบริษัทนำเที่ยวหลอกลวงนักท่องเที่ยว ปัญหามัคคุเทศก์ที่ไม่ได้รับมาตรฐานและประพฤติมิชอบ ปัญหาร้านค้าจำหน่ายสินค้าที่ระลึกขายสินค้าโก้งราคาหรือขายสินค้าปลอม ปัญหาการทำลายสภาพธรรมชาติ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นมาเพราะขาดองค์การที่มีอำนาจเข้าไปควบคุมดูแลและจัดระเบียบในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องมีองค์การที่มีอำนาจหน่าที่ควบคุมและจัดระเบียบโดยสามารถออกกฎหมายที่จะช่วยให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวดำเนินการไปตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้

4) บทบาททางด้านการจัดการการเงินของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การที่ภาครัฐจะมีบทบาทได้อย่างสมบูรณ์ในด้านการพัฒนาการตลาดการควบคุม และการจัดระเบียบในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุนด้านการเงินอย่างเหมาะสม โดยได้เงินจากการจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งการใช้จ่ายเงินส่วนใหญ่จะอยู่ในเรื่องที่สำคัญ 3 เรื่องดังต่อไปนี้ คือ

4.1) การใช้จ่ายเพื่อการลงทุนพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว โดยมีการศึกษาความเหมาะสมในการลงทุนพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวที่จะให้ผลประโยชน์ตอบแทนทางเศรษฐกิจอย่างคุ้มค่า อีกทั้งเป็นการกระตุ้นให้เกิดการลงทุนเพื่อพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยวตามมาด้วย ซึ่งการลงทุนพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยวนี้มักจะเป็นการลงทุนของภาคเอกชนมากกว่า รัฐบาลอาจช่วยสนับสนุนส่งเสริมเอกชนในบางเรื่อง

4.2) การใช้จ่ายเงินเพื่อการลงทุนพัฒนาบริการท่องเที่ยว ซึ่งมีขอบข่ายครอบคลุมถึงการสร้างกำลังแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพมาตรฐาน รวมทั้งการปรับปรุงด้านการให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวด้วย

4.3) การใช้จ่ายเงินเพื่อการตลาดท่องเที่ยว โดยมีการศึกษาและวิจัยด้านการตลาดท่องเที่ยวเพื่อให้การใช้จ่ายเงินทางด้านการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวมีความถูกต้องเหมาะสมและมีผลต่อการชักชวนให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศเพิ่มมากขึ้น

ปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาครัฐเข้ามามีบทบาทในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การที่รัฐบาลในประเทศเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเนื่องจากสาเหตุสำคัญ ดังนี้ (ฉันทัช วรรณถนอม, 2552, น. 345)

1) ปัจจัยทางการเมืองระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวถือเป็นกิจกรรมที่การเมืองต้องเข้ามาสนับสนุนเนื่องจากจะต้องเกี่ยวข้องกับการเดินทางข้ามแดนระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ รัฐบาลต้องเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างและกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้คงอยู่ต่อไป

2) ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ สินค้าทางด้านการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของประเทศ ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่างพยายามนำเสนอทรัพยากรเหล่านี้เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยอาจไม่คำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรมจนทำให้บางครั้งความสวยงามทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ที่แท้จริงถูกทำลายหรือถูกบิดเบือนไปอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นรัฐบาลจึงจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการดูแลรักษา ปลูกจิตสำนึกให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านี้ ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของประเทศให้คงอยู่ต่อไป

3) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ ก่อให้เกิดรายได้ และพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการสนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีในท้องถิ่น ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจและเป็นไปตามทิศทางที่รัฐกำหนดไว้ นอกจากนี้การลงทุนด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่ต้องใช้งบประมาณอย่างมหาศาล หากปล่อยให้ภาคเอกชนเป็นผู้แบกรับภาระเพียงฝ่ายเดียวอาจไม่ประสบความสำเร็จได้และภาคเอกชนส่วนใหญ่ลงทุนก็มักแสวงหาผลกำไรและอาจละเลยเรื่องของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นรัฐบาลจึงจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศต่อไป

บทบาทของภาครัฐในการสนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว รัฐบาลของแทบทุกประเทศจะเข้ามามีบทบาทต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศตนเองทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยรูปแบบของการบริหารทางด้านการท่องเที่ยวจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมทางกายภาพฐานะทางเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ทางสังคม ระบบการเมืองการปกครอง และความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีต่อประเทศ เช่น ประเทศบาฮามา อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถทำรายได้เข้าประเทศถึงร้อยละ 50 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม รัฐบาลจึงเข้ามามีบทบาทมากกว่าประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีภาวะเศรษฐกิจที่ใหญ่โตหลากหลายมากมาย (ฉันทัช วรรณถนอม, 2552, น. 346)

ทั้งนี้บทบาทและหน้าที่ของภาครัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยทั่วไปสามารถสรุปได้ดังนี้ (วรินทร์ธร ธรสารสมบัติ, 2556, น. 62)

1) เป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐด้วยกัน ระหว่างภาครัฐกับธุรกิจเอกชน และระหว่างภาคธุรกิจเอกชนด้วยกัน ความร่วมมือและประสานงานเป็นสิ่งสำคัญระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในมุมมองและบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน เช่น สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (ตม.) มีนโยบายที่จะผ่อนปรนระเบียบพิธีการเข้าเมือง เพื่อ

สนับสนุนการท่องเที่ยว บทบาทผู้ประสานงานของรัฐบาลยังจะต้องให้ความสำคัญต่อหน่วยงานของภาครัฐด้วยกันทุกระดับตั้งแต่หน่วยงานในส่วนกลางจนถึงส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในทำนองเดียวกันการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐกับภาคเอกชนก็มีความจำเป็นมาก ทั้งในเรื่องความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน เช่น สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวหรือธุรกิจโรงแรม มัคคุเทศก์ รวมทั้งองค์กรเอกชนอิสระ องค์กรที่ไม่ได้หวังผลโดยตรงจากการท่องเที่ยวดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ที่ก่อให้เกิดการประสานงานระหว่างกัน

2) การเป็นผู้กำหนดแผนนโยบายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ในประเทศที่กำลังพัฒนาหลายประเทศหรือแม้แต่ประเทศที่พัฒนาแล้วบางประเทศ รัฐบาลมีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ นโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวถูกกำหนดขึ้นโดยการตัดสินใจของรัฐบาล อาทิ ทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาการบริการ การจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่เพื่อการพัฒนา การกำหนดอัตราการเติบโตด้านจำนวนและรายได้จากการท่องเที่ยว

3) การเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์และออกข้อบังคับที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว รัฐบาลเป็นผู้ออกกฎระเบียบเพื่อมาบังคับใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งกฎระเบียบและกฎหมายเหล่านี้จะมีผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น กฎระเบียบในการตรวจลงตรา (VISA) ระเบียบพิธีการศุลกากร การกำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ต้องมีใบอนุญาต การกำหนดเขตการใช้พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวกฎระเบียบเกี่ยวกับการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

4) เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยว รัฐบาลเป็นผู้จัดหาสาธารณูปโภคพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว เช่น สนามบิน พลังงาน น้ำประปา การกำจัดขยะ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่จำเป็นนอกจากนี้ ในบางประเทศรัฐบาลก็ยังเป็นผู้ประกอบการในการบริการทางการท่องเที่ยว เช่นรัฐบาลอินเดีย กรีซ สเปนโปรตุเกส เป็นเจ้าของโรงแรมเอง ในหลายประเทศรัฐบาลเป็นเจ้าของและดำเนินธุรกิจการบินพาณิชย์เองเช่น รัฐบาลจาไมก้า และตรินิแดด เป็นต้น

5) เป็นผู้กระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการลงทุน รวมทั้งการพัฒนาและส่งเสริมการตลาด รัฐบาลสามารถกระตุ้นการท่องเที่ยวในระดับประเทศ ระดับภาค และระดับท้องถิ่นได้หลายวิธีที่สำคัญได้แก่ การสนับสนุนด้านเงินทุนและการให้สิทธิธุรกิจในด้านต่าง ๆ การสนับสนุนหรือให้ทุนการศึกษาวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การจัดสรรงบประมาณในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ประเทศเพื่อกระตุ้นการเดินทางของนักท่องเที่ยว

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

6) เป็นผู้จัดการด้านการศึกษาและพัฒนาบุคลากรเพื่อการท่องเที่ยว รัฐสามารถจัดการศึกษาหรือกระตุ้นให้เกิดการศึกษาและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพเข้าสู่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบโดยการบรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ และจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะของบุคลากรเฉพาะในสาขาต่าง ๆ เช่นรัฐบาลบางประเภทเป็นเจ้าของโรงเรียนการโรงแรมและภัตตาคาร ในอดีตรัฐบาลไทยเป็นเจ้าของสถาบันฝึกอบรมวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว (สรท.) โดยมอบหมายให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นผู้บริหาร นอกจากนี้ รัฐบาลยังเป็นผู้ดำเนินการจัดอบรมสัมมนาต่าง ๆ เช่น การจัดอบรมมัคคุเทศ์ โดยมอบหมายให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ และในบางประเทศรัฐบาลเป็นผู้กำหนดมาตรฐานของบุคลากรในแต่ละสาขา เช่น ประเทศแคนาดา ในรัฐเบอร์ต้า ได้จัดตั้งสภาการศึกษาเพื่อการท่องเที่ยวเพื่อเป็นหน่วยงานกลางพัฒนามาตรฐานวิชาชีพการท่องเที่ยวสาขาต่าง ๆ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม นโยบายด้านการท่องเที่ยวจะกำหนดขึ้นเพื่อสร้างขอบเขตการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป้าหมายการดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องกำหนดขึ้นอย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะสนับสนุนและสนองต่อความต้องการในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ อาทิ อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ อัตราการจ้างงาน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่ง การกระจายตัวของผลประโยชน์ โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องเอื้อประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวและประชาชนท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมกัน

2.2.2.2 บทบาทของเอกชนในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของภาครัฐไม่อาจสำเร็จลุล่วงไปได้ หากไม่ได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชนในการลงทุนที่เกี่ยวกับธุรกิจท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยว จึงถือได้ว่าภาคเอกชนนั้นมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ ซึ่งบทบาทของภาคเอกชนในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญดังนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2556, น. 234-235)

1) บทบาทด้านการพัฒนาบริการของธุรกิจท่องเที่ยว การลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวของภาคเอกชนเป็นการเสริมสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เช่น การลงทุนในธุรกิจโรงแรมระดับมาตรฐานที่มีบริการพร้อมสรรพ รวมทั้งภัตตาคารสถานบันเทิง ห้องประชุมสัมมนา และร้านค้าต่าง ๆ หรือการลงทุนในธุรกิจนำเที่ยวก็ได้มีการใช้รถบัสปรับอากาศที่มีห้องสุขภัณฑ์และอุปกรณ์อื่น ๆ เข้ามาบริการขนส่งนักท่องเที่ยว อีกทั้งมีมัคคุเทศก์คอยบริการข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวพร้อมจัดหาอาหารเครื่องดื่มที่มีคุณภาพสะอาดถูกอนามัยแก่นักท่องเที่ยว หรือการลงทุน

ในธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึกก็มีการตกแต่งร้านสวยงามพร้อมทั้งการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานและการออกแบบสินค้าที่ระลึกให้มีความสวยงามหรือมีประโยชน์ใช้สอยเป็นที่นิยมแก่นักท่องเที่ยว และยังยอมรับการจ่ายเงินของนักท่องเที่ยวด้วยบัตรเครดิตต่าง ๆ เป็นต้น การพัฒนาบริการของธุรกิจท่องเที่ยวล้วนเกิดจากการลงทุนของภาคเอกชนทั้งสิ้น

2) บทบาทด้านการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากความเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำให้ความต้องการแรงงานในสาขาการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงต้องมีการพัฒนาแรงงานให้มีความรู้ความสามารถในการบริการนักท่องเที่ยวการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของภาคเอกชนจึงต้องมีการฝึกอบรมพนักงาน หรืออาจส่งพนักงานไปอบรมวิชาการท่องเที่ยวยังต่างประเทศ นับเป็นการช่วยพัฒนามาตรฐานแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนั้นสถาบันการศึกษาได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยจัดหลักสูตรวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวขึ้นพร้อมทั้งขอความร่วมมือจากภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องจัดส่งวิทยากรเข้าบรรยาย หรือจัดส่งพนักงานเข้าอบรมหรือรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เข้าทำงานในธุรกิจภาคเอกชน

3) บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว ทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสำคัญยิ่งที่จะดึงดูดหรือจูงใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยือน จึงต้องร่วมมือกันทั้งภาครัฐและเอกชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ให้คงไว้ และสร้างสรรค์ทรัพยากรท่องเที่ยวใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นด้วย โดยมีธุรกิจท่องเที่ยวภาคเอกชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ด้วยการจัดรายการนำเที่ยวงานศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และเทศการต่าง ๆ ขึ้นสนับสนุน อันเป็นการประสานประโยชน์ระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

4) บทบาทด้านการคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ความปลอดภัยทางร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สิน เป็นสิ่งพึงปรารถนาตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน ในการตัดสินใจที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวที่ใด นักท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นสำคัญ ถ้าหากแหล่งท่องเที่ยวใดไม่มีความปลอดภัยก็จะเป็นอุปสรรคสำคัญบั่นทอนความเจริญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องมีการคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้สึกมั่นใจในความปลอดภัยระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว โดยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมตลอดจนการดำเนินคดีที่เกิดแก่นักท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์เพื่อนำผู้กระทำผิดมาลงโทษในการนี้ธุรกิจท่องเที่ยวภาคเอกชนมีส่วนช่วยสอดส่องดูแลความปลอดภัยให้แก่

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

นักท่องเที่ยวด้วยรวมทั้งให้ข่าวสารและข้อควรระวังแก่นักท่องเที่ยวเพื่อป้องกันมิให้เกิดอันตรายในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยความร่วมมือ

สิ่งหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน เป็นการพัฒนาการจัดการทรัพยากรและการวานแผนด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้มุ่งประเด็นไปที่การบูรณาการความร่วมมือ ในการวางแผนด้านทรัพยากร การวางแผนการทำธุรกิจการท่องเที่ยวแบบบูรณาการนี้จะพิจารณาถึงการทำงานร่วมกันหรือการร่วมมือกันจากหลาย ๆ ฝ่ายให้เข้าถึงความต้องการในการมีส่วนร่วมและมีการร่วมมือกันระหว่างระดับต่าง ๆ ขององค์การหรือหน่วยงานของรัฐบาล และระหว่างองค์การที่รับผิดชอบและหุ้นส่วนในกระบวนการวางแผนเพื่อความเข้าใจในกระบวนการการวางแผน

การประสานงานกัน (Coordination) ในการการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยความร่วมมือ ระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่แตกต่างกัน ก็จะมีหน้าที่ความรับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวัฒนธรรม กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และภาครัฐในระดับท้องถิ่นที่แตกต่างกัน เช่น ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับชาติ ในด้านการบริหาร และในด้านการประสานงานนั้นจะมีสองรูปแบบที่แตกต่างกัน คือ การประสานงานเกี่ยวกับการบริหารและการประสานงานเกี่ยวกับนโยบาย การประสานงานเกี่ยวกับการบริหารจะเกิดขึ้นเมื่อมีความเห็นชอบในเป้าหมายและนโยบายเดียวกันระหว่างผู้ร่วมงานแต่กลไกการประสานงานจะไม่ได้กำหนดไว้หรือมีความไม่แน่นอนในการนำไปใช้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการประสานงานนโยบายขึ้น เพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งเกี่ยวกับเป้าหมายของนโยบายที่จะต้องประสานงานและนำไปใช้ สตาร์คีย์ (Starkey, 1997, p. 411)

การประสานงานทั้งสองรูปแบบข้างต้นอาจนำไปใช้แยกกัน บางครั้งอาจใช้การประสานงานเพียงระดับสูงสุดเท่านั้น การประสานงานส่วนใหญ่เกิดขึ้นอย่างเรียบง่ายไม่เป็นทางการ นอกจากนี้แล้วข้อขัดแย่งบางประการที่เกิดจากการประสานงานอาจทำให้เกิดแนวคิดหรือกลยุทธ์ใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามการประสานงานเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับทุกภาคส่วนและผลของการประสานงานนี้สามารถพิสูจน์ได้ยากมากโดยเฉพาะในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมากในกระบวนการตัดสินใจ

ปัจจุบันการร่วมมือกัน เกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยว ได้มีการค้นหาการแก้ปัญหาใหม่ ๆ เพื่อการจัดการด้านแหล่งทุนและปัญหาด้านการพัฒนา เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตามมูลค่าในการจัดการปรับปรุงและพัฒนาให้มีรูปแบบที่เหมาะสมในการทำการท่องเที่ยว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น อาจต้องใช้งบประมาณสูง แนวความคิดตามนโยบายของภาครัฐยังคงเกี่ยวข้องกับการร่วมมือและการถือการเป็นหุ้นส่วน และการเป็นพันธมิตร ในโครงสร้างที่มีหลายภาคส่วนหรือเครือข่าย (Networks) ทำให้การบริการได้รับการพัฒนาขึ้นตามความต้องการเพื่อการพัฒนาที่เหมาะสม ดังนี้ ฮอลล์ (Hall, 2000, p. 143)

1) ภาครัฐให้ความสนใจเกี่ยวกับการลดการพึ่งพาภาครัฐมากขึ้น ในเรื่องของงบประมาณและการลดการเป็นหนี้รัฐและหันไปส่งเสริมเทคนิคการเพิ่มประสิทธิภาพในการเพิ่มช่องทางการค้าขาย

2) บทบาทของภาครัฐ ในธุรกิจการท่องเที่ยวต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากแบบจำลองการบริหารรัฐกิจแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติของนโยบายรัฐบาลสำหรับการทำความเข้าใจรัฐบาลได้ดี แบบจำลองระบบร่วมทางการเมืองซึ่งให้ความสำคัญเรื่องประสิทธิภาพ ผลตอบแทนจากการลงทุน บทบาททางการตลาดและความสัมพันธ์ของหุ้นส่วนโดยทั่วไปได้กำหนดให้เป็นอุตสาหกรรมระบบการร่วมกันทางการเมืองในสังคมตะวันตก

3) กลุ่มการลงทุน ด้านอุตสาหกรรมดูเหมือนจะมีการพัฒนานโยบายภาครัฐในด้านการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ประกอบด้วย เงินทุนในการซ้อมบำรุงเพื่อการโปรโมทอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทั้งนี้การเติบโตขององค์การการท่องเที่ยวได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นส่วนสำคัญในการทำข้อตกลงความร่วมมือกับภาคเอกชน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการต่าง ๆ เช่น กลยุทธ์ในการวางแผนต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวางแผน สิ่งสำคัญในการเชื่อมหากันระหว่างหลานภาคส่วนจะต้องมีกระบวนการของการเป็นสื่อกลาง การสนับสนุนและการพัฒนาสถานที่ต่าง ๆ เช่น ในประเทศออสเตรเลีย รัฐบาลของสหพันธรัฐ (Federal) ได้ทำการลงทุนกับธุรกิจการพัฒนาเครือข่ายระหว่างธุรกิจที่ประกอบด้วยการท่องเที่ยว ขณะที่เครือข่ายการพัฒนาเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่มีความสำคัญในอาณาเขตแถบยุโรป เช่น ผู้นำ (Leader) เป็นต้น (Hall, 2000, p. 144)

องค์การการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการเชื่อมต่อกับหุ้นส่วนความร่วมมือไม่ใช้เรื่องใหม่ มีความเกี่ยวข้องกับการสื่อสารในการจัดการเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ เพราะบทบาทของพวกเขาเป็นส่วนสำคัญในการเข้าถึงหุ้นส่วนความร่วมมือ แม้ว่าในทางปฏิบัติการทำงานกับอุตสาหกรรมและ

กลุ่ม จะมีการสื่อสารพื้นฐานมากกว่าผ่านกลไกตัวกลางอย่างภาครัฐอยู่แล้ว ธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งของความร่วมมือ ที่สามารถวางแผนและจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทั้งหมด สิ่งสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สำหรับธุรกิจการท่องเที่ยวนั่นก็คือการวางแผนอย่างมีขอบข่ายชัดเจน การมีเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวแบบหมุนเวียนเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการจัดการที่มีรัฐบาลเป็นศูนย์กลางในการจัดการการพัฒนาการท่องเที่ยว

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ก็คือการที่ได้มีการท่องเที่ยวไปตามแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติและยังคงความเป็นธรรมชาติและสภาพแวดล้อมที่สวยงามนั้นไว้ โดยตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติและสภาพแวดล้อม นั้นก็เป็นแนวคิดของการพัฒนาและนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวให้ท่องเที่ยวได้และคงสภาพสวยงามดังเดิม ซึ่งเป็นแนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development) ก็คือ การวางแผนพัฒนาและป้องกันทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลาย โดยติดตามถึงผลกระทบจากการพัฒนาท่องเที่ยวและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงนิเวศ จึงถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแบบยั่งยืน ที่จำเป็นต้องรักษาไว้ซึ่งประโยชน์แก่ชุมชนส่วนรวม และจากการประชุมของมูลนิธิโกลบ (Globe Foundation) ซึ่งในปี 1990 ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวน รักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้ มีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจสังคม และความงามทางสุนทรียภาพในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศน์ด้วย (Globe, 1990) ต่อมาองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ก็ได้ให้ความหมายของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าหมายถึง การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (World Tourism Organization, 1998)

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development)

การพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้กลุ่มทุนทั้งในประเทศพัฒนาและในประเทศกำลังพัฒนาร่ำรวยขึ้น การพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งทำให้กลุ่มทุนส่วนน้อยมั่งคั่ง แต่ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อความอดอยาก ไร้การศึกษา ปัญหาสังคม การทำลายทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ทั้งในด้านกายภาพและชีวภาพ ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) อย่างยับเยิน

การพัฒนาประเทศโดยมีเป้าหมายเพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ แต่ไม่ได้ตระหนักถึงผลเสียหายต่อโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรม และการรองรับของทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีจุดจำกัด ได้รับการวิจารณ์อย่างกว้างขวางและเป็นกระบวนการต่อเนื่อง กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเกิดแนวความคิดว่า เราไม่ได้รับมอบทรัพยากรในโลกนี้มาจากบรรพบุรุษของเราแต่เราขอยืมมาจากลูกหลานและควรส่งมอบให้แก่ลูกหลานอย่างไม่เสื่อมสลาย การพัฒนาแบบยั่งยืนมีแนวความคิดว่าระบบนิเวศมีจุดจำกัด ในการรองรับของการพัฒนาเศรษฐกิจการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากเกินไปส่งผลให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรชีวภาพ มนุษย์ควรใช้ทรัพยากรอย่างอนุรักษ์และลดบทบาทของการเป็นนักบริโภคนิยมและวัตถุนิยม เพราะทำให้เกิดการสิ้นเปลืองในการใช้ทรัพยากรเพราะทรัพยากรมีศักยภาพในการรองรับและปริมาณที่จำกัด

แนวความคิดในการพัฒนาแบบยั่งยืนซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 ได้ปรากฏเด่นชัดและยอมรับกันอย่างแพร่หลายในปลายทศวรรษที่ 1970 โดยหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องกระทำพร้อม ๆ กัน 3 มิติคือ การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพและชีวภาพ และการพัฒนาด้านสังคมวัฒนธรรม รวมถึงเป็นการพัฒนาบูรณาการที่ทำให้เกิดองค์รวม ดังข้อความของพระธรรมปิฎก (2546) ได้อธิบายว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะเป็นการพัฒนาที่เป็นการบูรณาการ (Integrated) คือทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์และมีลักษณะอีกอย่างคือมีดุลยภาพ (Balanced) และมีผู้ให้ความหมายเพิ่มเติมดังนี้

สุดใจ ทูลพานิชย์กิจ (2547) ได้อธิบายไว้ว่าแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเป็นการผสมผสานให้เกิดความสมดุลของการพัฒนาใน 3 มิติคือ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

1) มิติทางเศรษฐศาสตร์ การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เพียงพอ สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชนและขจัดความยากจนได้ รวมทั้งลดความไม่เท่าเทียมกันในสังคม

2) มิติทางสังคม การพัฒนาที่ยั่งยืนจะสนับสนุนแบบแผนการบริโภคที่เหมาะสมอยู่ในระดับที่ธรรมชาติสามารถแบกรับได้ พร้อมทั้งส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน เพื่อร่วมพัฒนาให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน โดยประชากรในแต่ละกลุ่มต้องร่วมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในหน่วยการผลิตแต่ละหน่วย เพื่อก่อให้เกิดการกระจายผลผลิตอย่างเป็นธรรมและนำไปสู่การผลิตสินค้าที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคและคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

3) มิติทางนิเวศวิทยา การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องมีรูปแบบการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในระดับที่สามารถพลิกฟื้นให้กลับสู่สภาพใกล้เคียงกับสภาพเดิมทางธรรมชาติให้มากที่สุด

คอร์สัน (Corson, 1990 อ้างถึงในพระธรรมปิฎก, 2546) กล่าวว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนคือนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในปัจจุบันโดยไม่ทำลายทรัพยากรซึ่งจะเป็นที่ต้องการในอนาคต

2.3.2 ความหมายและหลักการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ในปี ค.ศ. 1987 เมื่อคณะกรรมาธิการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาของสหประชาชาติ (United Nation's World Commission on Environment and Development) โดยคณะกรรมาธิการบรันท์แลนด์ (The Brundtland Commission) ได้ตีพิมพ์รายงานที่ชื่อ Our Common Future ที่ได้ให้แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ไว้เป็นครั้งแรก โดยได้ให้นิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ว่า Development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs หรือ การพัฒนาที่ยั่งยืนคือการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นต่อไปต้องลดลง

นิยามคำว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน มีการนำมาใช้อย่างกว้างขวาง ภายหลังจากเกิดรายงานที่ชื่อว่า Our Common Future หรือ Brundtland Report ได้ให้คำนิยามไว้ แม้ว่าจะได้มีการยอมรับใน

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

แนวคิดส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นก็จะวางอยู่บนพื้นฐานของนิยามนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2560)

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ อันประกอบด้วยตัวแปรมากมายที่ทำให้บุคคลและชุมชนสร้างเอกลักษณ์แห่งตน มีลักษณะเฉพาะและสร้างความสามารถที่จะเผชิญกับโลกได้อย่างมีจุดหมายและภาคภูมิใจ กระบวนการนี้ได้เน้นการเติบโตอย่างกลมกลืนของบุคคลและชุมชนกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและจิตวิญญาณของสังคมโดยส่วนรวม ซึ่งแนวความคิดนี้ได้ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนและชุมชน กำหนดให้การพัฒนาคนเป็นวัตถุเดี่ยว (Single Objective) ของการพัฒนา โดยให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของคนในกระบวนการพัฒนา (Development by the People) แทนที่จะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักเช่นที่ผ่านมา เมื่อเป็นเช่นนี้การจัดการการท่องเที่ยวเริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงและเล็งเห็นความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและในกระบวนการแก้ปัญหาชุมชน (นริศรา นงนุช, 2544)

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ว่าหมายถึง การท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพราะสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลายและธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมที่สุดอย่างยืนยาว

สวอร์บรู้ค (Swarbrooke, 1998) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่าเป็นการท่องเที่ยวซึ่งทำให้เศรษฐกิจเจริญงอกงาม แต่ต้องไม่ทำลายทรัพยากรซึ่งเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้ต้องไม่ส่งผลกระทบในด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและโครงสร้างทางสังคมของชุมชนในท้องถิ่น

ดังนั้นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึงรูปแบบการท่องเที่ยวที่ใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม สามารถก่อให้เกิดความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ เพิ่มคุณภาพการท่องเที่ยวและประชากรในท้องถิ่นให้มีการกินดีอยู่ดี มีการจัดการที่เหมาะสมสงวนรักษาสิ่งแวดล้อมและตลอดจนทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวให้อยู่นานและมีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ไพฑูรย์ พงศะบุตร (2555) ได้กล่าวถึงหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ว่ามีหลักการที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเป็นกระแสความคิดหลักของโลกในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาและได้รับความสนับสนุนจากคณะกรรมาธิการว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Commission on Sustainable Development) ขององค์การสหประชาชาติซึ่งหลักการโดยทั่วไปของการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือจะต้องมีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดีเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนาน และมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่คนส่วนใหญ่รวมทั้งมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อนำหลักการนี้มาปรับใช้กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงมีจุดเน้นที่สำคัญดังนี้

1) จะต้องดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนานจนถึงชั่วลูกชั่วหลานมิใช่เพียงเพื่อคนรุ่นปัจจุบันเท่านั้น

2) ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองและลดปริมาณของเสียที่จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

3) มีการกระจายรายได้และผลประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้าร่วมในการจัดการและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

4) มีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น หน่วยงานและองค์การที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และชุมชนในท้องถิ่น เพื่อการวางแผนงานการจัดสรรงบประมาณและการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม

5) มีการสร้างเครือข่ายเพื่อเผยแพร่แนวคิดการศึกษาวิจัยและความรู้ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนออกไปในหมู่ประชาชนทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง

นอกจากนี้ สวอร์บรู้ค (Swarbrooke, 1998) ได้ให้หลักการการท่องเที่ยวอย่างยังยืนไว้ดังนี้

1) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไม่ต่อต้านการเจริญเติบโตอันเนื่องมาจากการพัฒนา แต่ต้องเน้นข้อจำกัดของการเจริญเติบโต และการท่องเที่ยวต้องจัดการบริหารภายใต้ข้อจำกัดนี้

2) ต้องจัดการวางแผนและการจัดการที่เหมาะสม เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่เกิดขึ้นต่อธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์

3) คำนึงถึงผลระยะยาวมากกว่าระยะสั้น

4) การจัดการด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มิได้มุ่งเน้นการจัดการสิ่งแวดล้อมแต่รวมถึงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และการบริการ

5) ให้ความสำคัญกับความต้องการที่ทำให้มนุษย์เกิดความพึงพอใจ แต่ต้องอยู่ภายใต้ความเสมอภาคและยุติธรรม

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

และที่สำคัญที่สุดก็คือ องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 1998)ได้กำหนดหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยวของทั้งโลก ประกอบไปด้วย 1) การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2) การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม 3) การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาว ให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม เมื่อนำทั้ง 3 ข้อมาตีความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้นจึงได้ว่า

1) ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรอื่น ๆ ในการท่องที่ยวจะต้องได้รับการอนุรักษ์ไว้เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่องในอนาคต โดยจะยังสามารถอำนวยประโยชน์ให้แก่สังคมปัจจุบันได้

2) จะต้องมีการวางแผนและจัดการ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมและสังคมวัฒนธรรมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

3) คุณภาพของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวมจะยังคงได้รับการรักษาไว้ได้และปรับปรุงให้ดีขึ้นได้เมื่อจำเป็นที่จะต้องจัดทำ

4) จะต้องรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเอาไว้ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะยังคงสามารถรักษาความเป็นที่นิยมอยู่ได้และสามารถทำการตลาดต่อไปได้

5) ผลประโยชน์ของการท่องเที่ยวจะต้องเผื่อแผ่หรือกระจายไปในทุกภาคส่วนของสังคม

ดังนั้นผู้ศึกษาได้นำเอาความหมายและหลักการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ของ (World Tourism Organization, 1998) ซึ่งประกอบไปด้วย การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาว ให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม มาสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา

2.3.3 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การที่จะจัดการการท่องเที่ยวให้ได้ผลที่ชัดเจนและยั่งยืนนั้น จะต้องสร้างประโยชน์สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในประเทศไทยในขณะนี้ได้มีการเปิดเส้นทางใหม่มากมายและหลายรูปแบบเช่นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการท่องเที่ยวแบบชุมชนซึ่งผลพลอยได้ที่สำคัญคือสามารถที่จะช่วยเหลือภาคการเกษตรของ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ประเทศให้มีรายได้มากขึ้น นโยบายหลักของการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน (นริศรา นงนุช, 2544, น. 14-15) มีดังนี้

1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2) การบริหารการท่องเที่ยวให้เกิดการกระจายด้านเศรษฐกิจโดยเชื่อมโยงกับนโยบายการบริหารประเทศคือหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของรัฐบาล

3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้นเพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติของตนเอง

4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีมาตรการที่ทำให้นักท่องเที่ยวพำนักอยู่นานขึ้นและใช้จ่ายต่อวันมากขึ้น

กรมการท่องเที่ยว (2555) ได้กล่าวว่า แนวทางการสร้างกรอบนโยบายและแนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมี 8 ประการด้วยกันคือ

1) มุ่งพัฒนาการในประเทศก่อน

2) ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่

3) ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับทุก ๆ ด้านของจำนวนนักท่องเที่ยว ตัวสถานที่ชุมชนและสภาพแวดล้อมโดยรวม

4) มุ่งใช้วัสดุและผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น

5) เน้นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นโดยมุ่งประโยชน์ในระยะยาวของชุมชน

6) คุณค่าและสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมนั้น เป็นคุณค่าที่มีอยู่ในตัวเองมีค่าเพียงพอที่จะเป็นแหล่งรองรับการท่องเที่ยวเท่านั้น ความอยู่รอดระยะยาวจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจละเลยได้

7) การปรับตัวเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งจำเป็น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ขัดกับหลักการข้างต้น

8) ภาคธุรกิจการท่องเที่ยว องค์กรท้องถิ่น องค์การด้านสิ่งแวดล้อมของรัฐ มีหน้าที่จะต้องทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคและวางอยู่บนหลักการข้างต้น

อุยาวดี พูลพิพัฒน์ (2545) ได้สรุปว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมี 10 ประการดังนี้

1) การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using Resource Sustainable) ทั้งในส่วนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม เป็นสิ่งสำคัญและเน้นการทำธุรกิจในระยะยาว

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

2) การลดการบริโภคที่เกินความจำเป็นและการลดของเสีย (Reducing Over-consumption and Waste) จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย

3) การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ (Maintaining Diversity) สังคมและวัฒนธรรม จะช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต

4) การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating Tourism into Planning) เข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยว

5) การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมในท้องถิ่น (Supporting Local Economic) โดยคำนึงถึงราคาและพัฒนาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย

6) เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Involving Local Communities) ในด้านการจัดการผลตอบแทนของประชาชนและสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและการจัดการการท่องเที่ยว

7) การประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง (Consulting Stakeholders and The Public) เพื่อลดข้อขัดแย้งและร่วมแก้ปัญหา

8) เป็นการฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่บุคลากรท้องถิ่นทุก ๆ ระดับ เพื่อยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

9) ข้อมูลข่าวสารที่สื่อให้กับนักท่องเที่ยว โดยมุ่งสร้างความเข้าใจในการเคารพต่อธรรมชาติสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว (Marketing Tourism Responsibly) อีกทั้งเป็นการช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอีกทางหนึ่งและ

10) การวิจัยและติดตามผล (Undertaking Research) เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพในการดำเนินงานรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

สรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวการบริการการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุดสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้ใช้ประโยชน์ระยะยาว

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

สรุปจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอย่างยั่งยืนดังนี้

1) กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน ได้แก่ การเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน (Face-to-Face Dialogue), การสร้างความไว้วางใจกัน (Trust Building), การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน (Commitment to The Process), การมีเข้าใจที่ตรงกัน (Shared Understanding), การสร้างผลลัพธ์ของให้เกิดขึ้นระหว่างการทางานร่วมกัน (Intermediate Outcomes)

2) กิจกรรมของการประสานความร่วมมือ ได้แก่ การแสวงหาข้อมูล การแสวงหาการปรับเปลี่ยน การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ การแลกเปลี่ยนทรัพยากร และการสร้างโครงการร่วมกัน

3) ระดับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาว ให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยในประเทศไทย

สมาพร คล้ายวิเชียร (2551) ศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ผลจากการศึกษาพบว่า 1. จากการสำรวจเชิงลึกเกี่ยวกับที่อยู่ ที่มา และจำนวนเชือกของช้าง พบว่า มีช้างอยู่ที่ จ.ชัยภูมิ จำนวน 6 เชือก จ.สุรินทร์ จำนวน 84 เชือก จ.บุรีรัมย์ จำนวน 84 เชือก รวมทั้งสิ้นจำนวน 175 เชือก 2. ส่วนใหญ่จะประสบปัญหาเรื่องการไม่มีพื้นที่เลี้ยงช้าง จึงเป็นสาเหตุ ทำให้ออกเร่ร่อนตามเมืองบ้างก็ออกรับงานแสดงตามปางช้างต่าง ๆ 3. แนวทางการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ เสนอออกเป็น 3 แนวทาง ดังนี้คือ 3.1 แนวทางการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว 3.2 แนวทางการพัฒนาตลาดท่องเที่ยว 3.3 แนวทางการพัฒนาด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยว 4. สำหรับการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน เพื่อเสริมสร้างความเข็มแข้งในภาคอีสานตอนใต้ 3 แนวทาง ดังนี้ 4.1 การเดินทางท่องเที่ยว

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ตามเส้นทางสัญจรโบราณของชาวเขมร 4.2 การเดินทางท่องเที่ยวตามรอยการโจรกรรมโบราณวัตถุเขมร 4.3 การเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางจาริกแสวงบุญ

ภูมิชัย มั่งเรืองสกุล (2555) ศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากทุกด้าน ในขณะที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เช่น อุทยานภูเขา น้ำตก มากที่สุด แต่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ความสำคัญในระดับน้อย 2) การบริหารภาครัฐ การบริหารภาคเอกชน และการบริหารภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่มีผลต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดนครราชสีมา 3) ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดนครราชสีมาจากการสังเคราะห์ผลที่ได้จากการวิจัยมี 4 ยุทธศาสตร์ คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์การบริหารภาครัฐ ประกอบด้วย 5 ยุทธวิธี คือ 1) การสนับสนุนนโยบายการท่องเที่ยวและสิ่งอานวยความสะดวก 2) การร่วมมือส่งเสริมการลงทุน 3) การร่วมมือพัฒนาผู้ประกอบการ 4) การร่วมมือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ 5) การหาตลาดอย่างมีวิสัยทัศน์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์การบริหารภาคเอกชน ประกอบด้วย 4 ยุทธวิธี คือ 1) การร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อยกระดับการท่องเที่ยว 2) การส่งเสริมพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการตลาด 3) การร่วมมือพัฒนาบุคลากรท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยว 4) การประสานงานสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์การบริหารภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น ประกอบด้วย 5 ยุทธวิธี คือ 1) การมีส่วนร่วมในการรักษาระบบนิเวศ วัฒนธรรม และประเพณี 2) การมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น 3) การสร้างจิตสำนึกปกป้องผลประโยชน์แหล่งท่องเที่ยว 4) การใช้ทรัพยากร และการดูแลผลประโยชน์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน 5) การให้บริการที่ดี และการรักษาความปลอดภัย

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 ยุทธวิธี คือ 1) การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสังคมวัฒนธรรมพัฒนาจิตใจและปลูกจิตสำนึก 2) การพัฒนาองค์กรแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน 3) การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ดังนั้นผู้ศึกษาได้นำเอายุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และองค์กรท้องถิ่น ที่มีการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว มาสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา

ปิรันธ์ชิณ โชติ และธีระวัฒน์ จันทึก (2558) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง เป็นการสร้าง หรือการเพิ่มมูลค่าให้แก่ทรัพยากรที่มีอยู่ให้สูงที่สุด ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ หรือวัฒนธรรม นำมาสร้างนวัตกรรมการสร้างสรรค์ ออกมาเป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว สินค้าหรือบริการการท่องเที่ยวใหม่ ๆ โดยความร่วมมือจากทั้งผู้ประกอบการ และชุมชน โดยสามารถสร้างการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ และเพิ่มทักษะให้แก่นักท่องเที่ยวได้ การศึกษาดังกล่าวจึงสามารถสรุปได้ว่า การจะพัฒนาสวนผึ้งให้ก้าวสู่การเป็นเมืองที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้นั้น ต้องสามารถนำจุดเด่นของสวนผึ้งมาพัฒนาร่วมกับองค์ประกอบของบริบทต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องกัน ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอ องค์ประกอบของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้งใน 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2) ผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ 3) ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ 4) กิจกรรมหรือสินค้าเชิงสร้างสรรค์ 5) การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์

ดังนั้นผู้ศึกษาได้นำเอาการเพิ่มมูลค่าให้แก่ทรัพยากรที่มีอยู่ให้สูงที่สุด ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ หรือวัฒนธรรม นำมาสร้างนวัตกรรมการสร้างสรรค์ ออกมาเป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว สินค้าหรือบริการการท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพื่อการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชน มาสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา

ศศิธร ทองจันทร์ (2559) ศึกษาเรื่อง “การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันกับการขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐไทย กรณีศึกษาโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดพิษณุโลก” ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการดำเนินงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่งดำเนินการระหว่างปีพ.ศ.2550-พ.ศ.2553เป็นการทำงานร่วมกันในรูปแบบเครือข่าย ที่ก่อรูปขึ้นจากประสานบทบาทระหว่างภาคี ภาครัฐ ภาคประชาชนและชุมชน รวมถึงภาควิชาการ ในการร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ประการแรก การมีผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย เป็นบุคคลที่เอื้ออำนวยให้ กระบวนการสร้างความร่วมมือดำเนินไปอย่างราบรื่น สร้างแรงจูงใจและจุดประกายให้บุคคลอื่น ๆ หันมาร่วมมือกันทำงาน ประการที่สอง การมีสายสัมพันธ์

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ระหว่างภาคีภาคส่วนต่าง ๆ อย่างแนบแน่น เป็นผลจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในหลายระดับอย่างสม่าเสมอและต่อเนื่อง ประการที่สาม การมีกรอบกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ที่เป็นทางการ ดังเห็นได้จากการจัดตั้งคณะทางาน ที่มีการกำหนดองค์ประกอบ ขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบ และการจัดสรรทรัพยากรระหว่างกันอย่างชัดเจน ประการที่สี่ ผู้จัดการเครือข่ายเป็นบุคคลในพื้นที่ที่มีความเข้าใจในการบริหารจัดการ ซึ่งส่งผลต่อการประสานการ ทำงานระหว่างภาคีสมาชิกเครือข่ายให้บรรลุเป้าหมาย ประการที่ห้า บทบาทของภาควิชาการ การสนับสนุนเทคนิควิธีการต่าง ๆ และการผลิต สามารถค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้สอดรับกับสภาพปัญหาของพื้นที่ อันนำไปสู่การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืน

ดังนั้นผู้ศึกษาได้นำเอาความร่วมมือประสานบทบาทระหว่างภาคี ภาครัฐ ภาคประชาชนและชุมชน รวมถึงภาควิชาการ กระบวนการการสร้างการมีส่วนร่วม มาสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา

2.4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

ไกเซอร์ และเฮลเบอร์ (Kaiser & Helber, 1978) ศึกษาเรื่อง Tourism Planning and Development พบว่า การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่มีปรัชญา 2 ประการ คือ 1) การสร้างความสำเร็จความสำเร็จในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว จะเกิดได้จากการวางแผนที่ดี เหมาะสมและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมทั้งจะต้องรักษาสภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้เสริมประโยชน์ซึ่งกันและกัน 2) การรักษาความสำเร็จ เมื่อมีการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น ณ พื้นที่ใดก็ตามสิ่งที่เกิดตามมา ก็คือการหลั่งไหลของนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังท่องที่นั้น การวางแผนพัฒนาที่ดีจะช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นสามารถคงรักษาความดึงดูดใจ อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จเอาไว้ได้ โดยเฉพาะการสกัดกั้นผลกระทบเชิงนิเสธที่อาจเกิดขึ้นและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้น

ลุนด์เบิร์ก (Lundberg, 1985) ศึกษาเรื่อง The Tourist Business พบว่า การพัฒนาการที่ปราศจากการวางแผนของแหล่งท่องเที่ยวในแถบเปอร์โตริโก ประเทศจาเมกา (Puerto Rico, Jamaica) และประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ พบว่า ความล้มเหลวของแหล่งท่องเที่ยวมีปัจจัยอย่างน้อย 3 ประการคือ 1) การขาดการศึกษาวิเคราะห์วิจัยข้อมูลการตลาดที่เพียงพอ 2) การขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอในระยะยาว และ 3) การขาดการวางแผน

แมคอินทอช และโกลด์เนอร์ (McIntosh & Goeldner, 2000) พบว่า การกำหนดเป้าหมายในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ควรมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ 1) การวางแผนเพื่อยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น 2) การวางแผนเพื่อพัฒนาสิ่งสาธารณูปโภคและจัดสร้างสถานที่พักผ่อนสำหรับทั้งคนในท่องถิ่นและนักท่องเที่ยว 3) การสร้างความมั่นใจในรูปแบบของการพัฒนาว่าเหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่และ 4) การวางแผนให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และคนในพื้นที่

อกรานอฟ และแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003) ศึกษาเรื่อง Collaborative Public Management: New Strategies for Local Governments พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการวางนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระดับการร่วมมือ วัดโดยจำนวนความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน แม้ว่าการนับความสัมพันธ์และประเภทของความสัมพันธ์อาจไม่ใช่ตัววัดที่สมบูรณ์แต่การวัดนั้นก็เพียงพอที่จะเป็นตัวแทนสำหรับงานวิจัย การจัดการความร่วมมือ

ฮักซ์แฮม (Huxham, 2003) ศึกษาเรื่อง “Theorizing Collaboration Practice” พบว่า ทฤษฎีเรื่องการร่วมมือไม่ได้เท่ากันกับการปฏิบัติจริง ในบางกรณีการจัดการร่วมมือนั้นจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ซึ่งมีแนวโน้มที่จะได้รับในการทำงานร่วมกัน ฮักซ แฮม (Huxham, 2003, p. 401) อย่างไรก็ตามในหลาย ๆ กรณี “ความเฉื่อยในการร่วมมือ” มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในกระบวนการการร่วมมือบ่อยครั้ง ผู้ที่มีส่วนร่วมในการร่วมมือไม่สามารถมองเป้าหมายร่วมกันได้ แต่ละฝ่ายมีอำนาจไม่เท่ากัน ความเชื่อใจไม่เกิดขึ้นและผู้มีส่วนร่วมไม่รู้ว่าตัวเองเชื่อมโยงกับใคร บทสรุปของงานวิจัยนี้คือ ถ้าการร่วมมือไม่มีแนวโน้มจะให้ประโยชน์อย่างชัดเจน ทางที่ดีที่สุด ถ้าเลือกได้ ก็ควรหลีกเลี่ยงการร่วมมือ ฮักซ์แฮม (Huxham, 2003, p. 421)

แอนเชล และกัสช์ (Ansell & Gash, 2008) ศึกษาเรื่อง “Collaborative Governance in Theory and Practice” พบว่า กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วนจะต้องประกอบด้วย การเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน (Face-to-Face Dialogue), การสร้างความไว้วางใจกัน (Trust Building), การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน (Commitment to the Process), การมีเข้าใจที่ตรงกัน (Shared Understanding), การสร้างผลลัพธ์ของให้เกิดขึ้นระหว่างการทางานร่วมกัน (Intermediate Outcomes) เป็นวงจรไม่ใช่เป็นเส้นตรง

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องรวมทั้งผลการวิจัยต่าง ๆ สามารถสรุปผลที่มาของกรอบแนวความคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

แนวความคิดของ แอนเชล และกัสช์ (Ansell & Gash, 2008) จากการศึกษา กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน เลือกตัวแปร การเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน (Face-to-face dialogue), การสร้างความไว้วางใจกัน (Trust building), การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน (Commitment to the Process), การมีเข้าใจที่ตรงกัน (Shared Understanding), การสร้างผลลัพธ์ของให้เกิดขึ้นระหว่างการทางานร่วมกัน (Intermediate Outcomes)

แนวความคิดของ อกรานอฟ และแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003) เลือกตัวแปรกิจกรรมความร่วมมือ คือ การแสวงหาข้อมูล การแสวงหาการปรับเปลี่ยน การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ การแลกเปลี่ยนทรพั ยากร และการสร้างโครงการร่วมกัน

หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเพื่อสนองตอบความต้องการ องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 1998) ได้แก่ การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาว ให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

2.5 กรอบแนวคิดการศึกษา

ความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องความร่วมมือ (Collaborative Governance) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบริหารภาครัฐ โดยแนวคิดความร่วมมือเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ ผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดของ แอนเชล และกัสช์ (Ansell & Gash, 2008) จากการศึกษา กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน เลือกตัวแปร การเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน (Face-to-Face Dialogue), การสร้างความไว้วางใจกัน (Trust Building), การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน (Commitment to the Process), การมีเข้าใจที่ตรงกัน (Shared Understanding), การสร้างผลลัพธ์ของให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงานร่วมกัน

(Intermediate Outcomes) ผนวกกับแนวคิดกิจกรรมของความร่วมมือของ อกรานอฟ และแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003, p. 4-53) ได้มีการจำแนกประเภทกิจกรรมต่างๆซึ่งเกิดขึ้นจากการสร้างความร่วมมือออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ การแสวงหาข้อมูล (Information Seeking) การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม (Adjustment Seeking) การกำหนดนโยบาย และแผนกลยุทธ์ร่วมกัน (Policymaking and Strategy Making) การแลกเปลี่ยนทรัพยากร (Resource Exchange) และการสร้างโครงการร่วมกัน (Project-Based Work) จากแนวคิดเรื่องความร่วมมือของภาคภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่ได้นำมาสังเคราะห์เป็นตัวแปรด้านแรก

ความร่วมมือในการดำเนินงานของภาครัฐที่มาจากทุกภาคส่วนของสังคมส่งผลต่อไปสู่ตัวแปรด้านที่ 2 คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งอาศัยหลักการและองค์ประกอบขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 1998) ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเพื่อสนองตอบความต้องการที่สำคัญใน 3 ด้าน ได้แก่ การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาว ให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม รูปที่ 2.2

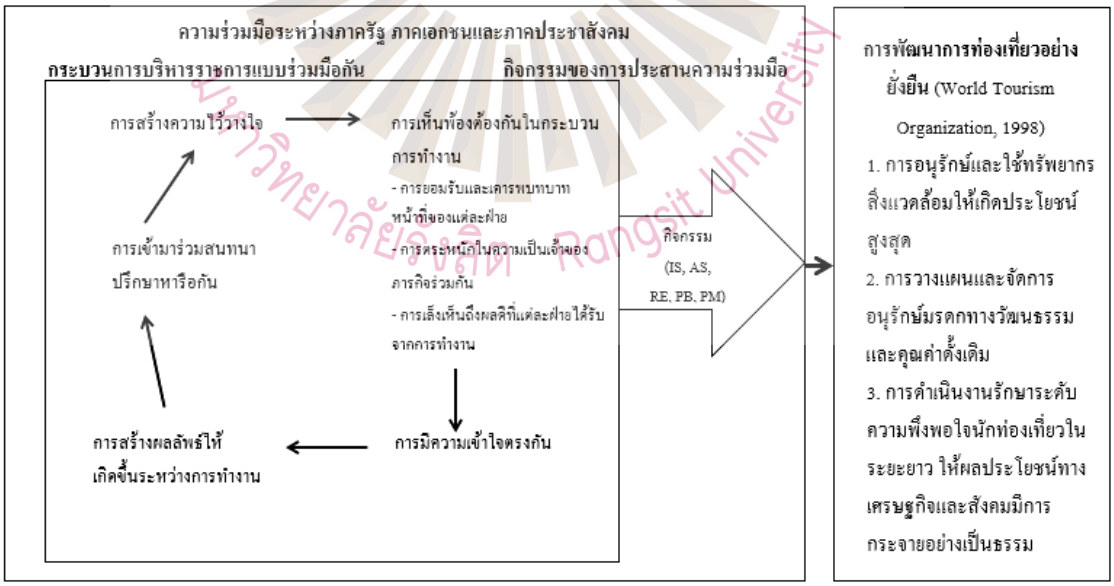

รูปที่ 2.2 กรอบแนวคิดวิจัย

ที่มา: ประยุกต์จาก Ansell & Gash, 2008; Agranoff & McGuire, 2003

จากบทที่ 2 นี้ ผู้ศึกษาได้นำเสนอการทบทวนองค์ความรู้หลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการศึกษา ทำให้ทราบถึงแนวคิดทฤษฎี หลายด้านด้วยกัน ได้แก่ แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความร่วมมือ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และรวมไปถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ นำมาสังเคราะห์จนได้กรอบแนวคิดในการวิจัย) เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษา ความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ในบทต่อไป

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์” ได้นำกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Framework) มาใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษา ความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

การศึกษาครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการศึกษา ค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความต่าง ๆ ตลอดจนศึกษา รวบรวมข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง โดยผู้ศึกษาจะนำเสนอในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

3.2 กลุ่มตัวอย่างและประชากรศึกษา

3.3 วิธีการดำเนินการศึกษา

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

3.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแนวทางหลักในการอธิบายปรากฏการณ์เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยผู้ศึกษาได้ใช้วิธีดำเนินการศึกษาเป็น 3 วิธีดังต่อไปนี้

1) การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) โดยศึกษาค้นคว้าเอกสารหลายประเภท ได้แก่ เอกสารทางราชการประกอบด้วย แผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดในเขตกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ รายงานประจำปี และรายงานการประชุมการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของ

จังหวัดในเขตกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ รวมถึงเอกสารประชาสัมพันธ์ จดหมายข่าว หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เป็นต้น เอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการศึกษา ได้แก่ หนังสือ การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) เอกสารวิจัย และรายงานที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้อง ได้แก่แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เอกสารสรุปแผนการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สถิตินักท่องเที่ยว พ.ศ. 2555-2559 กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยกรมการท่องเที่ยว รายงานประจำปี เพื่อให้ได้ข้อมูลนำมาอ้างอิงอันจะทำให้ผลงานการวิจัยเกิดความน่าเชื่อถือ (Reliability) และความถูกต้อง (Correctness)

2) การศึกษาภาคสนาม (Field Research) โดยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยมีการระบุกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลภาครัฐ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และท้องถิ่นจังหวัด จำนวน 15 ท่าน

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลภาคเอกชน จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ได้แก่ ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดของแต่ละจังหวัด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดของแต่ละจังหวัด ผู้ประกอบการโรงแรม/รีสอร์ท/ร้านค้าในแต่ละจังหวัด จำนวน 12 ท่าน

กลุ่มที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลภาคส่วนที่ 3 จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ได้แก่ ผู้นำชุมชนของแต่ละจังหวัด ปราชญ์ชาวบ้านของแต่ละจังหวัด ผู้นำกลุ่มผ้าไหมและผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์ ผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์ของแต่ละจังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 13 ท่าน

3) การวิจัยศึกษาเฉพาะกรณี (Case-Study Research) เป็นการศึกษาอย่างละเอียดทุกแง่มุมเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ โดยมุ่งวิจัยกรณีศึกษาจำนวน 4 กรณี ได้แก่

กรณีศึกษาที่ 1 ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นชุมชนแรก ที่ตั้งอยู่ติดกับทางเข้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ นับตั้งแต่การให้ผู้คนลงมาจากเขาใหญ่ เพื่อจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติซึ่งมีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ

และวัฒนธรรมอยู่ร่วมกัน เกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ ผู้คนในชุมชนใช้ชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ อยู่ด้วยกันด้วยความเกื้อกูลทั้งคน ต้นไม้ และ สัตว์

กรณีศึกษาที่ 2 ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนซับสะเลเต บ้านหนองใหญ่ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ เป็นชุมชนเป็นชาวมอญโบราณกว่า 2,000 ปีแห่งเดียวในภาคอีสานที่มีวัฒนธรรมญัฮกุร (ยัก-กุน) เฉพาะตัวโดยยังคงพื้นฐานของอัตลักษณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น คงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมของคนในชุมชน

กรณีศึกษาที่ 3 ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ บ้านสนวนนอกเป็นชุมชนโบราณที่ยังคงดำรงวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ใช้ภาษาพื้นถิ่นเขมร รวมกลุ่มกันสืบสานวัฒนธรรมและการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมาตั้งแต่อดีต ผ้าไหมหางกระรอกที่ขึ้นชื่อซึ่งถือเป็นลายเอกลักษณ์ของจังหวัดบุรีรัมย์ก็กำเนิดจากที่นี้

กรณีศึกษาที่ 4 ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ บ้านสวายก็เป็นหนึ่งในชุมชน ที่มีการจัดตั้งกลุ่มหัตถกรรมสตรีทอผ้าไหมเพื่อพัฒนางานแขนงนี้ และลายผ้าแบบโบราณมิให้สูญหาย และที่นี้มีการแบ่งความเชี่ยวชาญกำทำ เช่น การม่วนไหม การต่อไหม การใส่ฟืมทอผ้า จะมีให้เห็นตลอดทั้งชุมชนเป็นการกระจายรายได้ที่ดีเยี่ยม

3.2 กลุ่มตัวอย่างและประชากรศึกษา

ประชากร (Population) ประชากรในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้ที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยได้จำแนกเป็นตารางในแต่ละจังหวัด ได้แก่ ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา, ชุมชนซับสะเลเต บ้านหนองใหญ่ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ, ชุมชนบ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ และชุมชนบ้านสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ดังแสดงในตารางที่ 3.1, 3.2, 3.3 และ 3.4 ตามลำดับ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ตารางที่ 3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการศึกษา ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลภาครัฐ	1. นายธนิต จิตละมัย ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา 2. นายไชยนันท์ แสงทอง ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา 3. นางสาวณัฐพรรณ ตรีเดชา ผู้อำนวยการกองนวัตกรรมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ททท. 4. นางสาวชาคริยา ไชยเมือง ตัวแทนนายกเทศบาลตำบลหมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลภาคเอกชน	5. นายเสมอ จินดาพงษ์ ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา 6. นางเอมอร ศรีกงพาน ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา 7. ตัวแทน บริษัท ฟายด์ โฟล์ค จำกัด Startup ด้านท่องเที่ยวชุมชน
กลุ่มที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลภาคประชาสังคม	8. นายประทีป มุ่งยอดกลาง ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชมรมท่องเที่ยวชุมชน 9. นายธันวา เชี่ยวพาณิชย์ กรรมการชมรมท่องเที่ยวชุมชน 10. นางสาวอภิณห์พร ประเสริฐศิรภัส กรรมการ/เลขานุการ ชมรมท่องเที่ยวชุมชน

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ตารางที่ 3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการศึกษา ชุมชนซับสะเลเต บ้านหนองใหญ่ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลภาครัฐ	1. นางณัฏฐ์ชุดา นันทนิ ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชัยภูมิ 2. นางอัจฉรา เคียงวิมลรัตน์ พัฒนาการจังหวัดชัยภูมิ 3. นายชม มาแดง หัวหน้าอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ 4. นายกรานต์ เขตจันทึก อบต.บ้านไร่ อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ
กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลภาคเอกชน	5. ดร.อรอุมา ไชยเศรษฐ ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิ 6. นายพิชัย พรหมผุย ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ 7. ผู้ประกอบการรีสอร์ทสะเลเต ชาเล่ต์
กลุ่มที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลภาคประชาสังคม	8. นายอุบล ยอพันธ์ ผู้นำชุมชน/ 9. นายสงพงษ์ ดีเดิม ประธานท่องเที่ยวโดยชุมชน 10. ผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์

ตารางที่ 3.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการศึกษา ชุมชนบ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลภาครัฐ	1. นางกัญญารัตน์ ท่วมไธสง ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ 2. นายขัตติยา ชัยมณี ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ 3. นายเดโช วันทนาพิทักษ์ พัฒนาการจังหวัด บุรีรัมย์ 4. นายธนิตศักดิ์ รังสิพุฒิศักดิ์ นายก อบต.สนวน อ.ห้วยราช จ.บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ตารางที่ 3.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการศึกษา ชุมชนบ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลภาคเอกชน	5. นายบดินทร์ เรืองสุขศรีวงศ์ ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ 6. ดร. เสกข์สรร ธีระวาณิชย์ ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ 7. ตัวแทนผู้ประกอบการบ้านสนวนรีสอร์ท
กลุ่มที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลภาคประชาชน	8. นายบุญทิพย์ กะรัมย์ ผู้นำชุมชน 9. นางพงษ์ศรี แก้วพรม /รองประธานท่องเที่ยวชุมชน 10. ผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์

ตารางที่ 3.4 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการศึกษาชุมชนบ้านสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลภาครัฐ	1. นายศึกษา สุวรรณธาดา ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุรินทร์ 2. นายวสันต์ ชิงชนะ พัฒนาการจังหวัด สุรินทร์ 3. นายขันติ สามพิมพ์ ผู้แทน อบต.สวาย จ.สุรินทร์
กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลภาคเอกชน	4. นายอาทร แสงโสมวงศ์ ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์ 5. นายสุดใจ สะอาดยิ่ง ประธานสภาวัฒนธรรม 6. ผู้ประกอบการอุตมะไหมไทย
กลุ่มที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลภาคประชาชน	7. สิริญชัย ใจตึก ผู้นำชุมชน 8. นางสำเนียง บุญโสดากร ศูนย์เรียนรู้ไหมย้อมสีธรรมชาติโดยแม่สำเนียง 9. ผู้นำกลุ่มผ้าไหม/ผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นเมือง 10. นายชัยกร ทิศนาม ประธานวิสาหิจชุมชนท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำห้วยระไซร์

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

3.3 วิธีการดำเนินการศึกษา

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ลักษณะของการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดแน่นอนตายตัวจะสัมภาษณ์ผู้ใดก็ใช้คำถามแบบเดียวกันโดยการสัมภาษณ์แบบกลุ่มย่อย 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลภาครัฐ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลภาคเอกชน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลภาคประชาสังคม

ผู้ศึกษาได้สร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกตามกรอบแนวคิดที่ได้ออกแบบสังเคราะห์ตัวแปรไว้ ในส่วนของความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจน ครอบคลุมของเนื้อหา โดยได้สร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมองค์ประกอบของตัวแปรที่ศึกษาทุกด้าน และทุกมิติ และผู้ศึกษาได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวประเพณี และวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นเพื่อทำการสังเกตและสัมภาษณ์ในพื้นที่ชุมชนของกรณีศึกษาที่ต้องการสำรวจทั้ง 4 แห่ง

การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของโครงการศึกษาประกอบด้วยคำถามดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1) ชื่อนามสกุล ผู้ให้สัมภาษณ์

2) ตำแหน่ง

3) หน่วยงานที่สังกัด

ส่วนที่ 2 กระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกัน

1) การเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน

1.1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจัดให้มีการรับฟังข้อคิดเห็นจากภาคเอกชนและภาคประชาสังคม หรือไม่ อย่างไร

1.2) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้มีการจัดเวทีสาธารณะ หรือการทำประชาพิจารณ์ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นหรือไม่ อย่างไร

1.3) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นแสวงหาข้อตกลงร่วมกัน หรือไม่ อย่างไร

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

2) การสร้างความไว้วางใจ

2.1) ท่านเห็นว่า ลักษณะการเข้ามาเกี่ยวข้องของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เกิดความไว้วางใจกันต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน หรือไม่ อย่างไร

2.2) เมื่อมีการประชุมปฏิบัติการ ท่านพบว่า ภาครัฐมีการทำให้เกิดความไว้วางใจต่อการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายหรือไม่ อย่างไร

2.3) ในการดำเนินงาน ภาครัฐซึ่งเป็นผู้นำในการสร้างความร่วมมือได้ทุ่มเวลาในช่วงแรกของในการสร้างความไว้วางใจกันให้เกิดขึ้นเพื่อการแก้ไขปัญหา หรือไม่ อย่างไร

3) การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน

3.1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะที่ปรึกษา หรือคณะกรรมการของชุมชน ตลอดจนให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนหรือไม่ อย่างไร

3.2) การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ได้เปิดโอกาสให้องค์การต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมดำเนินงานร่วมกันภายใต้ความร่วมมือเพื่อร่วมกันค้นหาแนวทางการปฏิบัติงาน และแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันใช่หรือไม่ และมีลักษณะอย่างไรบ้าง

3.3) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน มีผู้ทำหน้าที่บริหารจัดการ ตลอดจนกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อความร่วมมือด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างไรบ้าง

4) การมีความเข้าใจตรงกัน

4.1) ท่านได้รับข้อมูลเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไร

4.2) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีรูปแบบของการให้ข้อมูลลักษณะอย่างไร เช่น การติดประกาศเอกสาร การจัดงานแถลงข่าว การจัดนิทรรศการ และสื่อสังคมออนไลน์ ฯลฯ

4.3) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีการแจ้งข้อมูลภาครัฐ เพื่อให้ทราบถึงเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนหรือไม่ อย่างไร

5) การสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน

5.1) ผลลัพธ์ของการทำงานที่ชัดเจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจเพียงใด และการมีมติร่วมกันสะท้อนถึงการบรรลุผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายหรือไม่ อย่างไร

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

5.2) ผลลัพธ์ของการทำงานที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมแสดงความเห็น ถึงจุดอ่อนและข้อพกพร่อง แล้วนำเสนอข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไร

5.3) ภาครัฐที่เป็นผู้กำหนดนโยบาย สามารถคาดการณ์ผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้นระหว่างการทำงานร่วมกันได้มากน้อยเพียงใด

ส่วนที่ 3 กิจกรรมของการประสานความร่วมมือ

1) การแสวงหาข้อมูล (Information Seeking)

1.1) การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ได้รับความร่วมมือจากทั้ง 3 ภาคส่วน เพื่อค้นหาแนวทางในการบูรณาการแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมร่วมกันหรือไม่ อย่างไร

1.2) ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมมีการแสวงหาความช่วยเหลือทางด้านการเข้าร่วมอบรม การศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน มากน้อยเพียงใด

1.3) ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน มีความร่วมมือจากทั้ง 3 ภาคส่วน เพื่อแสวงหาข้อมูล เพื่อการจัดทำแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม อย่างไรบ้าง

2) การแสวงหาการปรับเปลี่ยน (Adjustment Seeking)

2.1) หน่วยงานภาครัฐสร้างวิธีการทำงานที่สอดคล้องกัน เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติงานร่วมกันกับภาคเอกชนและภาคประชาสังคมให้เกิดความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน มีลักษณะและวิธีการ อย่างไร

2.2) หากชุมชนของท่านต้องการเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงในพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนที่เป็นทางการจะมีลักษณะและวิธีการอย่างไร

2.3) การแสวงหาทุนใหม่ ๆ ให้กับ แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนมีลักษณะและวิธีการอย่างไร

3) การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ (Policymaking and Strategy-Making)

3.1) การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ได้อาศัยการประสานความร่วมมือกันของทั้ง 3 ภาคส่วนหรือไม่ อย่างไร

3.2) การร่วมกันทำข้อตกลงขององค์การต่าง ๆ เพื่อเข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจ และก่อให้เกิดเป้าหมายที่สอดคล้องกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน มีวิธีดำเนินการอย่างไร

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

3.3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาครัฐ กำหนดให้ทุกฝ่ายเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายหรือกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกันหรือไม่ อย่างไร

4) การแลกเปลี่ยนทรัพยากร (Resource Exchange)

4.1) การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้ระบุเป้าหมายร่วมกัน โดยมีลักษณะ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน หรือไม่ มีวิธีการอย่างไร

4.2) กิจกรรมที่ใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติ ในรูปแบบของ สินค้า บริการ สังคมและวัฒนธรรม โดยรวมของชุมชน มีศักยภาพมากน้อยเพียงใดในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

4.3) ชุมชนได้อาศัยกิจกรรมการระดมทรัพยากรทางการเงิน เพื่อมาสนับสนุนการดำเนินงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน หรือไม่อย่างไร

5) การสร้างโครงการร่วมกัน (Project Based)

5.1) การสร้างความร่วมมือของ 3 ภาคส่วน ทำให้เกิดโอกาสของการร่วมมือกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีอยู่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนหรือไม่ มีวิธีการอย่างไร เพราะเหตุใด

5.2) ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามาร่วมในการจัดทำโครงการกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่ขั้นตอนริเริ่ม การดำเนินงานและประเมินผลเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน หรือไม่อย่างไร

5.3) การสร้างโครงการร่วมกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล สร้างศักยภาพให้ภาคประชาชนหรือไม่อย่างไร

ส่วนที่ 4 การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1) การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.1) ท่านเห็นว่า ชุมชนของท่านมีความสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่ความยั่งยืนโดยการพัฒนาด้านเทคโนโลยีหรือการบริการรวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มากน้อยเพียงใด และอย่างไรบ้าง

1.2) ท่านเห็นว่า ชุมชนของท่านมีการแก้ไขปัญหาและป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ ในระดับปัจเจกบุคคลและระดับกลุ่ม ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มากน้อยเพียงใดและมีลักษณะอย่างไร

1.3) ปัจจุบัน ท่านเห็นว่า หน่วยงานภาครัฐได้ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนของท่านอย่างไร เช่น มีการกำหนดมาตรการหรือออกกฎระเบียบเพื่อแก้ไข

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ปัญหาทรัพยากร การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม การรับฟังความคิดเห็นของสาธารณชน การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ด้านการจัดการ เป็นต้น

1.4) ท่านเห็นว่า คุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลต่อความอยู่ดี มีสุขของบุคคลในชุมชนรวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในทางอ้อมมากน้อยเพียงใด และมีลักษณะอย่างไร

2) การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม

2.1) ชุมชนของท่านมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาและปรับเปลี่ยน การบริการด้านการท่องเที่ยว แนวทางปรับตัวของสินค้า เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใดและอย่างไรบ้าง

2.2) ชุมชนของท่านมีการรวมกันวางแผนสร้างเส้นทางการท่องเที่ยว รวมถึงกิจกรรมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวคึกคักและถือเป็นการส่งเสริมวิถีชุมชน มากน้อยเพียงใดและอย่างไรบ้าง

2.3) ชุมชนของท่านมีลักษณะทางกายภาพและวัฒนธรรมที่โดดเด่นเฉพาะถิ่น การดำรงคุณค่าดั่งเดิมไว้ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตประจำวันมากน้อยเพียงใด และมีลักษณะอย่างไร

2.4) การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนของท่านมี เพื่อความเป็นวิถีดั้งเดิม และเพื่อผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ทำให้เกิดผลกระทบหรือประโยชน์มากน้อยเพียงใด และอย่างไรบ้าง

3) การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาวให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม

3.1) การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสามารถทำได้สะดวกปลอดภัย มีประสิทธิภาพที่ดีเพียงใด และการเดินทางข้ามจังหวัดของกลุ่มจังหวัด มีเส้นทางเชื่อมต่อและการคมนาคมที่เพียงพอต่อความต้องการหรือไม่อย่างไร

3.2) การจัดงานประจำปี หรือกิจกรรมตามฤดูกาลต่างๆ เพื่อร้อยเรียงเรื่องราวและสร้างเอกลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของท่าน เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยู่พักนานขึ้น มีมากน้อยเพียงใด และดำเนินการอย่างไรบ้าง

3.3) ท่านเห็นว่า ชุมชนของท่านมีการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและมีการบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานช่วยให้สังคมชุมชนมีความเสมอภาคช่วยลดช่องว่างหรือแก้ไขปัญหาความแตกต่างของประชาชนมากน้อยเพียงใด และอย่างไรบ้าง

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

3.4) ท่านเห็นว่าชุมชนของท่านมีรายได้จากการท่องเที่ยว ที่ได้รับการส่งเสริม จากภาครัฐ เกิดการสร้างงานและการสร้างโอกาสทางธุรกิจการท่องเที่ยวในชุมชน มากน้อยเพียงใด และอย่างไรบ้าง

3.3.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาดำเนินการตามรายละเอียดแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ นำสาระที่ได้มาเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้น สำหรับใช้ประกอบการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสัมภาษณ์ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นจึงนำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา หลังจากทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละครั้ง ผู้ศึกษาจะทำการจดบันทึกและตรวจสอบข้อมูลอย่างสม่ำเสมอแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งมีวิธีการตรวจสอบข้อมูล คือ การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูลและวิธีรวบรวมข้อมูล (Data and Methodological Triangulation) ผู้ศึกษาทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูลโดยเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆหลายแหล่ง ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และข้อมูลจากเอกสาร โดยตรวจสอบว่าข้อมูลมีลักษณะบรรจบกัน

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้สามารถแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ 2 วิธี ดังนี้

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เอกสารสรุปแผนการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สถิตินักท่องเที่ยว พ.ศ. 2555-2559 กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยกรมการท่องเที่ยว รายงานประจำปี รายงานการประชุม จดหมายข่าว เอกสารประชาสัมพันธ์ของจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามเป็นการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก จากการแสดงความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลโดยผู้ศึกษาเอง

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

อันจะเกิดประโยชน์ในการสรุปผลดำเนินการวิจัยเพราะจากข้อมูลที่สัมภาษณ์ก็จะได้ข้อมูลจากการสังเกตเพิ่มเติม

ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) ขอหนังสือแนะนำตัวจากหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต

2) นำหนังสือแนะนำตัวและแบบสัมภาษณ์ส่งให้กับผู้ให้ข้อมูลภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ทางจดหมาย โทรสารหรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และทำการติดต่อกลับยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำการส่งหนังสือและแบบสัมภาษณ์ โดยแจ้งให้ทราบว่าได้ทำการส่งหนังสือแนะนำตัวและแบบสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว และระบุความต้องการในการขอเข้าสัมภาษณ์ในวันและเวลาดังกล่าว หรือวันที่ผู้ให้สัมภาษณ์สะดวกให้ข้อมูล

3) เมื่อผู้ให้ข้อมูลติดต่อกลับมา เพื่อแจ้งว่าสามารถให้สัมภาษณ์ได้วันและเวลาใด เมื่อทราบวันที่ให้สัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว นำหนังสือแนะนำตัวและแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และขออนุญาตบันทึกเสียง เพื่อให้การเรียบเรียงข้อมูลเป็นไปอย่างถูกต้อง

4) การเพิ่มความน่าเชื่อถือของงานวิจัย ผู้ศึกษาทำการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยใช้แหล่งข้อมูลจาก

4.1) ข้อมูลจากหลายแหล่ง (Multiple Sources of Evidence) และวิธีการ (Methods) เช่น การสัมภาษณ์แบบหลากหลาย (Multiple Interviews) ผู้ให้ข้อมูลหลาย ๆ คนและข้อมูลที่ได้รับมีลักษณะเป็นข้อมูลที่ซ้ำ ๆ กัน

4.2) การจัดทำฐานข้อมูล (Database) ดังนี้

4.2.1) ข้อมูลรายนามผู้ให้สัมภาษณ์

4.2.2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

4.2.3) ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร

4.2.4) ข้อมูลจากการทำ Cross-case Synthesis เป็นระเบียบวิธีวิจัยที่ค้นหาหลักฐานเชิงประจักษ์โดยสังเกตตรวจสอบปรากฏการณ์ (Phenomenon) ที่เกิดขึ้นในสมัยปัจจุบันอย่าง ละเอียดลึกซึ้งภายใต้บริบทชีวิตจริง โดยเฉพาะเมื่อขอบเขตระหว่างบริบทกับปรากฏการณ์นั้นไม่สามารถ แยกจากกันได้อย่างชัดเจน

5) นำเทปที่ได้บันทึกเสียงสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม มาทำการถอดเทปแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ศึกษามีลำดับขั้นตอนการวิเคราะห์ ดังนี้

1) ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดพิมพ์และเก็บรวบรวมข้อมูลให้เป็นระเบียบ จำแนกตามผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละจังหวัด ได้แก่ ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา, ชุมชนซับสะเลเต บ้านหนองใหญ่ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ, ชุมชนบ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ และชุมชนบ้านสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

2) การวิเคราะห์ข้อมูลขององค์ประกอบตัวแปร (Component Analysis) จากกรอบแนวคิดทั้งหมด 2 ด้าน ได้แก่ 1) องค์ประกอบตัวแปร ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม กระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกัน และกิจกรรมของการประสานความร่วมมือ และ 2) องค์ประกอบตัวแปร การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3) การวิเคราะห์ผลการศึกษาเฉพาะกรณี (Case-Study Research) เป็นการศึกษาอย่างละเอียดทุกแง่มุมเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณี กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ โดยมุ่งวิจัยกรณีศึกษาจำนวน 4 กรณี ได้แก่

กรณีศึกษาที่ 1 ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

กรณีศึกษาที่ 2 ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนซับสะเลเต บ้านหนองใหญ่ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

กรณีศึกษาที่ 3 ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

กรณีศึกษาที่ 4 ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

4) การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2552) โดยเป็นการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ซึ่งหมายถึง การพิสูจน์ว่า ข้อมูลที่ได้มานั้นมีความถูกต้อง เที่ยงตรงหรือไม่ โดยการตรวจสอบ แหล่งที่มาของข้อมูล กล่าวคือ อาศัยข้อมูลที่ได้มาในช่วงเวลาที่ต่างกัน ต่างสถานที่และจากบุคคลผู้ที่ให้ข้อมูลที่ต่างกันในส่วนของวิธีการดำเนินวิจัยอีกวิธีหนึ่งคือการตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การตรวจสอบข้อมูลด้านเอกสาร การสัมภาษณ์ ว่าตรงกันหรือไม่ ถ้าไม่ตรงกันเป็นเพราะเหตุผลใด

จากระเบียบวิธีวิจัยในบทนี้ทำให้ทราบถึง รูปแบบการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและประชากรศึกษาวิธีการดำเนินการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาเรื่องความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีนครชัยบุรินทร์ ต่อไปจะเป็นเรื่องของการนำเสนอผลการศึกษาที่ได้รับจากการศึกษาด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยจากเอกสารและการสัมภาษณ์ตามที่ได้อธิบายรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยไว้

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

บทที่ 4

การวิเคราะห์ผลลัพธ์

สำหรับบทนี้ เป็นการนำเสนอการวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการศึกษาด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยจากเอกสารและการสัมภาษณ์ตามที่ได้อธิบายรายละเอียด วิธีดำเนินการศึกษาไว้ในบทที่ 3 ข้อมูลที่รวบรวมได้จะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อแสวงหาข้อค้นพบจากการศึกษา โดยการนำเสนอในประเด็น หรือหัวข้อที่มีคำให้สัมภาษณ์ที่มีความเชื่อมโยงกันหรือมีเนื้อหาซ้ำซ้อนกัน ทั้งนี้เนื่องจากในการสัมภาษณ์นั้น ผู้ศึกษาใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นต่าง ๆ ตามโครงสร้างคำถามซึ่งผู้ศึกษาสังเคราะห์ขึ้นตามกรอบแนวคิดวิจัยในด้านต่าง ๆ ตามที่ปรากฏในแบบสัมภาษณ์ (ดูภาคผนวก ก) สำหรับการนำเสนอในบทนี้แบ่งออกเป็น 4 หัวข้อ เริ่มต้นด้วย ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา หัวข้อที่ 2 สังเขปกรณีศึกษาชุมชน 4 แห่ง ในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ประกอบด้วย ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล จังหวัดนครราชสีมา ชุมชนชุมชนซับสะเลเต บ้านหนองใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ ชุมชนชุมชนบ้านสนวนนอก จังหวัดบุรีรัมย์ ชุมชนชุมชนบ้านสวาย จังหวัดสุรินทร์ หัวข้อที่ 3 ผลการวิเคราะห์การศึกษาซึ่งประกอบด้วย ผลการวิเคราะห์การศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกัน ผลการวิเคราะห์การศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมของการประสานความร่วมมือและผลการวิเคราะห์การศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และหัวข้อสุดท้ายสรุปผล จะได้นำเสนอการวิเคราะห์ผลลัพธ์การศึกษาในหัวข้อต่าง ๆ ตามลำดับ

4.1 สังเขปกรณีศึกษาชุมชน 4 แห่ง ในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

กระทรวงมหาดไทยมีนโยบายที่ต้องการจัดกลุ่มการพัฒนาของจังหวัดที่มีพื้นที่ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตใกล้เคียงกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ด้วยการบูรณาการทั้งงบประมาณทุนทางสังคมทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาพื้นถิ่น เป็นที่มาของ “นครชัยบุรินทร์”ซึ่งประกอบด้วย นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์และสุรินทร์

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

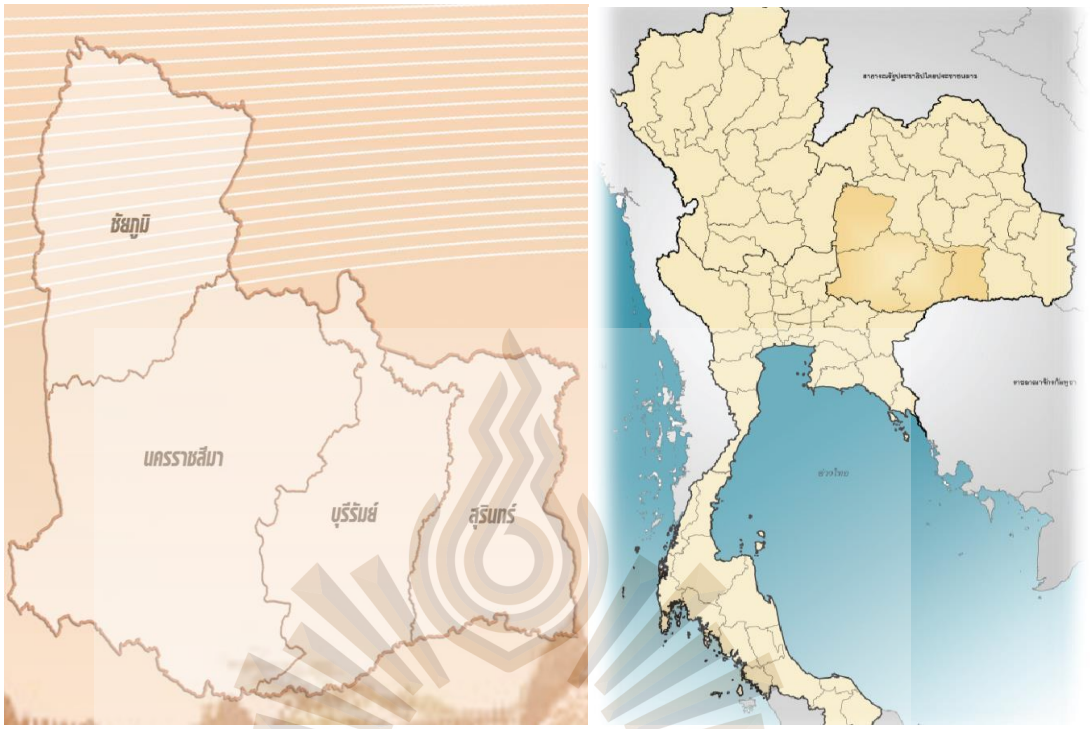

รูปที่ 4.1 พื้นที่กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ (นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์และสุรินทร์)
ที่มา: สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1, 2563

นครชัยบุรินทร์ เป็นคำที่มาจากสี่จังหวัดคือ นคร-นครราชสีมา ชัย-ชัยภูมิ บุ-บุรีรัมย์ และรินทร์-สุรินทร์ ซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดหนึ่งในประเทศไทยที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนากลุ่มจังหวัด พร้อมกับการมุ่งส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว พัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน โดยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละจังหวัด ในด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อย่างการท่องเที่ยวโบราณสถาน ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น วัฒนธรรม ธรรมชาติ และวิถีชีวิตชุมชนที่มีความหลากหลาย ด้วยความได้เปรียบในด้านพื้นที่และเป็นเขตรอยต่อระหว่างภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบแต่ละจังหวัดมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย และมีศักยภาพที่เหมาะในการเดินทางมาท่องเที่ยว จึงเป็นโอกาสดีในการที่จะมีแหล่งท่องเที่ยวชุมชน สินค้าหัตถกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างผ้าไหมไทย ซึ่งถือเป็นงานหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ จากความโดดเด่นและความสำคัญของภูมิปัญญาผ้าไหม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของความต้องการให้การเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันที่ไม่ใช่การท่องเที่ยวแบบพักผ่อนชั่วครู่ชั่วยาม แต่เป็นการ

ท่องเที่ยวที่ได้ทั้งการพักผ่อนและได้ศึกษารูปแบบการใช้ชีวิตต่าง ๆ ของคนในชุมชนพื้นที่อย่างใกล้ชิดด้วย ดังนั้นการท่องเที่ยวในแต่ละครั้งหนึ่งจึงอาจใช้ระยะเวลาค่อนข้างมากกว่าการท่องเที่ยวทั่วไป การหันมาสนใจการท่องเที่ยวในชุมชนและสนใจความเป็นอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 4.1 แสดงแหล่งท่องเที่ยวภายในพื้นที่กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

ตารางที่ 4.1 แสดงแหล่งท่องเที่ยวภายในพื้นที่กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว	นครราชสีมา	ชัยภูมิ	บุรีรัมย์	สุรินทร์	กลุ่มจังหวัดฯ
แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	20	27	6	24	77
แหล่งท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต	14	5	6	11	36
แหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปะวัฒนธรรม และแหล่งมรดกประเพณี	13	7	20	31	71
แหล่งท่องเที่ยวเชิงวิชาการ	4	2	3	4	13
แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและความเชื่อ	34	13	8	9	64
แหล่งท่องเที่ยวเชิงสันทนาการ และ บันเทิง	18	4	3	1	26
	103	58	46	80	287

ที่มา: สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1, 2563

ความสำคัญของการท่องเที่ยวที่เป็นส่วนหนึ่งในการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชน กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ จึงได้จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ และการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในชุมชน เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปยังคนในชุมชน ซ้ำยังเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ที่เริ่มจะสูญหายไปหากไม่มีคนรุ่นหลังมาสืบทอด เช่น การผลิตผ้าไหม และต้องการชักจูงให้นักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้ามาเที่ยวในประเทศไทย โดยการสร้างสิ่งจูงใจและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกื้อกูลต่อบรรยากาศการท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวอันมีลักษณะโดดเด่นร่วมกัน เช่น กลุ่มธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสุขภาพ และเชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาจาก

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

วิถีชุมชนเน้นให้ความรู้ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และรวมไปถึงการควบคุมสินค้าและบริการให้มีคุณภาพ ราคาเป็นธรรมตลอดจนการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จึงมีแนวคิด ดังนี้ ต้นทาง เริ่มจากการรวบรวมองค์ความรู้ ทั้งด้านการท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์ไหม ภูมิปัญญาในท้องถิ่น นำมาสู่การวิเคราะห์ความต้องการและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสิ่งที่กลุ่มจังหวัดมีความโดดเด่น เพื่อวางแผนด้านการท่องเที่ยวตลอดจนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน และพัฒนาความร่วมมือต่าง ๆ ควบคู่กับการวางแผนเรื่องความปลอดภัยในการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นหัวใจที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญ กลางทาง โดยการเตรียมความพร้อมบุคลากรภายในชุมชน การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยว ปรับปรุงภูมิทัศน์ สิ่งอำนวยความสะดวก ส่งเสริมชุมชน/หมู่บ้านผ้าไหม การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม นิทรรศการหรืองานประจำปีของชุมชน การปรับปรุงของที่ระลึกที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน และปลายทาง สร้างการรับรู้ให้เกิดแบรนด์การท่องเที่ยวและส่งเสริมการตลาดชุมชน จากแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้การคัดเลือกพื้นที่ชุมชนที่มีองค์ประกอบครบตามแผนที่จะศึกษาคือมีชุมชนทรัพยากรธรรมชาติและชุมชนการทอผ้าซึ่งจะได้นำเสนอความเป็นมาของแต่ละชุมชนที่ศึกษาดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงจุดเด่นของชุมชนที่ศึกษาในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

ชุมชน	ทรัพยากรธรรมชาติ	ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญา	เกษตรกรรม/ผ้าไหม
ท่ามะปรางค์	เป็นต้นน้ำ “ลำตะคอง” จากเขาใหญ่ไหลผ่านหมู่บ้าน เป็นแหล่งต้นน้ำที่สะอาดและบริสุทธิ์ และมีผืนป่าอันเขียวขจีล้อมรอบ	เป็นชุมชนที่มีคนหลากหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรมที่อยู่ร่วมกัน หลังจากที่มีการสร้างทางรถไฟและตัดถนนธนะรัชต์ ผู้คนเริ่มมีการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนแรก	เนื่องจากดินดี น้ำดีจึงนิยมการทำสวนผลไม้ ที่ขึ้นชื่อของเขาใหญ่ผลไม้ที่นี่มีหลายชนิดอาทิมังคุด ทุเรียน ลองกอง มะยงชิดมะปราง ฝรั่ง

ตารางที่ 4.2 แสดงจุดเด่นของชุมชนที่ศึกษาในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ (ต่อ)

ชุมชน	ทรัพยากรธรรมชาติ	ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา	เกษตรกรรม/ผ้าไหม
ซับสะเลเต	โอโซนร่องลมตะวันตก แหล่งผลไม้เลิศรสแดนอีสาน ที่ตั้งอยู่ใกล้ทางเข้าอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ที่มีทุ่งดอกกระเจียวที่โด่งดังสวยงามเป็น	เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวมอญโบราณกว่า 2,000 ปีที่มีวัฒนธรรมเฉพาะตัวเรียกว่าวัฒนธรรมญัฮกุร “คนภูเขา	เป็นแหล่งที่มีต้นสะเลเต นำมาทำเป็นเครื่องดื่ม และอาหาร และอากาศดีชุมชนมีการปลูกพืชผัก ผลไม้ อาทิ เมร่อน ทุเรียน มังคุด สะตอ
สนวนนอก	เดิมเป็นผืนป่าทึบที่มีต้นสนวนขึ้นอยู่จำนวนมาก จึงได้ชื่อว่าบ้านสนวน บ้านสนวนนอกเป็นชุมชนโบราณที่ยังคงดำรงวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย	สืบสานการวัฒนธรรมเขมร ใช้ภาษาพื้นถิ่นเขมรและปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ผ้าไหมลายโบราณ ลายหางกระรอก ซึ่งถือเป็นลายเอกลักษณ์ของผ้าไหมที่นี้	การทำนา ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ไปจนถึงการทอผ้าและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไหม มีมัคคุเทศก์พาเยี่ยมชมทุกขั้นตอนของทุกกระบวนการ มีโฮมสเตย์ให้สัมผัสวิถีชีวิตของคนชุมชน
สวาย	ชุมชนสวาย เป็นชุมชนเกษตรกรรม นอกกำแพงเมืองมาแต่โบราณ อาศัยทำไร่ทำนาและทอผ้า	สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม การทอผ้ามายาวนานหลายร้อยปี เก่าแก่ใช้ภาษาเขมรพื้นบ้านเป็นภาษาสื่อสาร และปัจจุบันก็ได้เปิดวิถีชุมชนโบราณให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชมวิถีชีวิตของคนในชุมชน	มีชื่อเสียงด้านการผลิตผ้าไหมที่สวยที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดสุรินทร์ จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่น่าสนใจผ้าไหมบางเบา อ่อนนุ่ม พลิ้วไหว ระบายอากาศดี

ที่มา: สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1, 2563

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

4.1.1 ชุมชนท่องเที่ยวท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

เนื่องจากจังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดหน้าด่านประตูสู่ภาคอีสานมีประวัติศาสตร์อันยาวนานและน่าสนใจ ในปีหนึ่ง ๆ จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวตลอดทั้งปีเป็นจำนวนมาก จากสถิติปี พ. ศ. 2561 มีผู้มาเยี่ยมเยือนจังหวัดนครราชสีมาถึง 2. 6 ล้านคน (กองสถิติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา,2561) นอกจากนี้จังหวัดนครราชสีมายังมีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูงเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคอีสานด้วยกัน ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรทางวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นจุดเด่นและมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยว ทำให้การท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมาได้รับความสนใจของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ผู้ที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดนครราชสีมาเป็นชาวไทย ในลักษณะกลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อน กลุ่มประชุมสัมมนา และกลุ่มแรงงานคืนถิ่นที่กลับมาเยี่ยมบ้าน โดยจะเดินทางในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ หรือวันหยุดยาวติดต่อกัน โดยแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม คือ อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ปราสาทหินพิมาย เขาใหญ่ และวังน้ำเขียว เป็นต้น สำหรับชาวต่างประเทศ พบว่าส่วนใหญ่เป็นการเดินทางของนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคยุโรปมากที่สุด อาทิ ฝรั่งเศส เยอรมัน รองลงมา คือ เอเชีย ได้แก่ ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ และอันดับสาม คือ ภูมิภาคอเมริกา ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินิยมจัดการเดินทางมาเอง และใช้รถส่วนตัวเป็นพาหนะหลักในการเดินทางท่องเที่ยว ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมาได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว จึงมอบหมายให้สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนอย่างเป็นระบบ ด้วยการสร้างการประสานงานกลุ่มชุมชนที่บูรณาการ เพื่อการสร้างคน สร้างรายได้ ให้คนในชุมชนและจังหวัด โดยเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวมีคุณภาพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เพิ่มรายได้และกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และยั่งยืน ตามแนวทางของแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา ปี (พ. ศ. 2562-2565) ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยว ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคชุมชน และนักวิชาการ โดยกำหนดให้จังหวัดเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจในภูมิภาค ตำแหน่งยุทธศาสตร์เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวระดับภูมิภาค ที่มีรูปแบบให้เลือกหลากหลายตามศักยภาพของพื้นที่ เช่น โคราชไมซ์ซิตี้ (Korat MICE City) โคราชเมืองกีฬา (Sport City) โคราชเมืองศิลปะและวัฒนธรรม (Art and Culture City) โคราชเมืองมรดกโลกทางธรรมชาติ (Natural World Heritage) โคราชเมืองอุทยานธรณี (Korat Geopark) และการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourisms)

(สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา,2562, น. 5) การนำยุทธศาสตร์ดังกล่าว ไปสู่การปฏิบัติจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมร่วมมือกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการด้านการท่องเที่ยว เกิดการบูรณาการและมีประสิทธิภาพสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ผลักดันการท่องเที่ยวในระดับต่าง ๆ จากชุมชนท้องถิ่นสู่ระดับจังหวัด ให้มีทิศทางเดียวกัน ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน จากการศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมามีลักษณะความร่วมมือที่สำคัญ คือการประสานงาน ปัจจุบันผู้ว่าราชการจังหวัด ได้ทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงรัฐบาลยังมีนโยบายหลัก ในการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มุ่งการสร้างรายได้ระดับชุมชน การพัฒนาท้องถิ่น การจัดงบประมาณกองทุนหมู่บ้าน ที่ชาวบ้านจะได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละหมู่บ้าน โดยรัฐบาลจะส่งเสริมให้ภาคชุมชนมีการทำงานร่วมกับภาครัฐบาล โดยมีสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมาเป็นหน่วยงานหลัก ในการประสานงาน และให้คำแนะนำแก่หน่วยงานส่วนราชการอื่น ๆ ในการสนับสนุนเชิงนโยบาย และการดำเนินการตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ. ศ. 2560-2564) และแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา ปี (พ. ศ. 2562-2565) จัดทำคู่มือการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติและส่วนราชการระดับท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ในการดำเนินภารกิจ ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟู และการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ เปิดโอกาสให้หน่วยงานดังกล่าวเข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน อาจมีการร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานเอกชนตามแต่ละเทศกาล เช่น หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา สภาวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น

ชุมชนท่องเที่ยวท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล ก็เป็นชุมชนหนึ่ง เป็นชุมชนแรก ที่ตั้งอยู่ติดกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในเขตตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นชุมชนลูกผสมที่มีคนหลากหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรมที่อยู่ร่วมกัน โดยหลังจากที่มีการสร้างทางรถไฟและตัดถนนผ่านในช่วงสมัย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้คนได้อพยพลงมาจากเขาใหญ่ เริ่มมีการตั้งถิ่นฐาน จับจองพื้นที่ทำการเกษตร ก่อนจะขยับขยายกลายเป็น ชุมชนบ้านท่ามะปรางค์ และ บ้านคลองเพล ซึ่งแยกตัวออกมาภายหลังจากที่มีประชากรเพิ่มขึ้น

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

สายน้ำ ลำตะคอง คือ ทรัพยากรทางธรรมชาติสำคัญของชุมชน ที่ไหลผ่านระหว่างทั้งสองหมู่บ้าน เป็นแหล่งต้นน้ำที่สะอาดและบริสุทธิ์ มีผืนป่าอันเขียวขจีล้อมรอบ ปัจจุบัน ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหาร หรือ ทำงานเกี่ยวกับที่พัก โรงแรม รีสอร์ท ที่เกิดขึ้นอย่างมากมายตลอด 2 ข้างทางสู่เขาใหญ่ แต่ยังมีแหล่งเกษตรกรรม และวิถีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมที่ซ่อนตัวอยู่ท่ามกลางความเจริญในพื้นที่ ผู้คนในชุมชน ยังใช้ชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ อยู่ด้วยกันด้วยความเกื้อกูล ทั้งคน ต้นไม้ และ สัตว์ป่า ซึ่งยังคงหากินอยู่ในพื้นที่โดยไม่เบียดเบียนกันและกัน จากความอุดมสมบูรณ์ที่พรั่งพร้อมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นจุดแข็งของชุมชนที่พร้อมจะพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน เพื่อก่อให้เกิดรายได้ และกระจายรายได้สู่ชุมชน

4.1.2 ชุมชนท่องเที่ยวซับสะเลเต บ้านหนองใหญ่ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

เนื่องด้วย จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์มีขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุและแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติมากมายจึงนับได้ว่าจังหวัดชัยภูมิมีศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจหลายแห่งเช่น น้ำตกถ้ำผาและทุ่งดอกกระเจียวที่โด่งดังสวยงาม ทุ่งดอกกระเจียวป่าหินงาม ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอ เทพสถิต จ.ชัยภูมิ นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับทุ่งบัวสวรรค์หรือ ดอกกระเจียวราชินีแห่งมวลไม้ออกดอกสีชมพูอมม่วง ที่จะทยอยผลิบานเป็นระยะเวลา 2 เดือน ในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม ถือเป็นไฮไลต์ท่องเที่ยวช่วงฤดูฝน ด้วยความงดงามตระการตาของดอกสีชมพูอมม่วงขึ้นเต็มทั่วผืนป่าจึงเป็นจุดหมายปลายทางในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตพื้นที่อีสานตอนล่างที่มุ่งเน้นการสร้างความประทับใจแบบยั่งยืน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอันประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 ประเภทภายในจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรมและหัตถกรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรและพลังงาน ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ โดยที่จังหวัดชัยภูมิได้มีการกำหนดแผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ (พ.ศ. 2561-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 2 ว่าด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเพิ่มขึ้นเน้นพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิมและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพคุณภาพมาตรฐานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดเพื่อให้เป็นจังหวัดท่องเที่ยวชั้นนำของภาคอีสานเน้นพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบครบวงจรและท่องเที่ยวได้ตลอดปีและทุกฤดูกาล และเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และวิสาหกิจชุมชนให้เข้ามามีบทบาทในการ

จัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน

ชุมชนท่องเที่ยวซับสะเลเต เป็นอีกชุมชนที่น่าสนใจ โดยคนในชุมชนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวมอญโบราณกว่า 2,000 ปีที่มีวัฒนธรรมเฉพาะตัวเรียกว่า วัฒนธรรมญัฮกุร (ยัก-กุน) แปลว่า “คนภูเขา” มาพร้อมคำขวัญว่า “โอโซนร่องลมตะวันตก แหล่งผลไม้เลิศรสแดนอีสาน หอมดอกสะเลเตโบราณ ผสมผสานวัฒนธรรมญัฮกุร” ที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากทางเข้าอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ที่มีทุ่งดอกกระเจียวที่โด่งดังสวยงามเป็น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และธรรมชาติ และพักโฮมสเตย์ ชิมอาหารอร่อยสไตล์แบบชาวบ้าน ชุมชนท่องเที่ยวนี้เป็นแหล่งที่มีต้นสะเลเต ซึ่งเป็นพืชตระกูลขิง ข่า เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ชุมชนได้มีการนำมาทำเป็นเครื่องดื่ม สะเลเต น้ำผึ้ง มะนาว และอาหาร ทอดมันสะเลเต ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ชุมชนมีการปลูกพืชผัก ผลไม้มากมายหลากหลายชนิด ได้แก่ เมร่อน ทุเรียนมังคุด สะตอ มีทั้งการปลูกแบบผสมผสานมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ แบบสมัยใหม่ และเป็นสวนเกษตรผสมผสานแบบดั้งเดิม มีการทำสวนทุเรียนโอโซน เนื่องจากพื้นที่เป็นช่องลมพัดผ่านส่งผลให้ทุเรียนมีการเจริญเติบโตดี ให้ผลผลิตคุณภาพดี รสชาติดี จึงได้มีการพัฒนาเป็นจุดเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

4.1.3 ชุมชนท่องเที่ยวไหม บ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

เนื่องจากจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นเมืองแห่งความรื่นรมย์ ตามความหมายของจังหวัด และเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ และน่าไปท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งโบราณสถานศิลปะแบบขอมโบราณที่มีอยู่มากมายกระจายอยู่ในพื้นที่ทั้งจังหวัดโบราณสถานที่สมบูรณ์และโด่งดังไปทั่วโลกก็คือ ปราสาทเขาพนมรุ้ง รวมทั้ง จังหวัดบุรีรัมย์ยังเป็นที่รู้จักในฐานะเมืองเกษตรกรรมและหัตถกรรม เพราะเป็นแหล่งปลูกข้าวหอมมะลิที่มีคุณภาพดี และเป็นแหล่งทอผ้าไหม ที่สวยงามและมีชื่อเสียง การท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อในอดีตจังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัด ที่ไม่ใช่เป้าหมายของการท่องเที่ยว เป็นเพียงแค่จังหวัดผ่านเท่านั้น แต่ในปัจจุบันได้กลายมาเป็นเป้าหมายของการท่องเที่ยวในลำดับต้นๆ ของประเทศ เมื่อก่อนจังหวัดบุรีรัมย์มีเพียงสถานที่ท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถานและโบราณวัตถุ แต่เพียงอย่างเดียว นั่นก็คือ ประสาทหินเขาพนมรุ้ง และปราสาทเมืองต่ำ แต่ ณ ปัจจุบัน จังหวัดบุรีรัมย์ ได้สร้างบ้านแปลงเมืองมาพัฒนาขึ้น

มีแหล่งท่องเที่ยวใหม่หรือสถานที่ท่องเที่ยวที่ถูกมนุษย์สร้างขึ้นนั่นก็คือ สนามฟุตบอลธันเดอร์ คาสเซิล สเตเดียม (Thunder Castle Stadium) หรือสนามช้างอารีน่า และสนามแข่งรถมตราฐาน บุรีรัมย์ อินเตอร์เนชันแนล เซอร์กิต (Buriram International Circuit) หรือ ช้าง อินเตอร์เนชั่นแนล เซอร์กิต เพิ่มขึ้นมาเพื่อให้เป็นทางเลือกใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยว จึงทำให้ ณ ปัจจุบัน รายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์เพิ่มสูงขึ้นกว่าอดีต จังหวัดจึงได้เร่งเห็นความสำคัญในด้านเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ให้สอดคล้องกับแผนแม่บทของประเทศได้แก่ แผนพัฒการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ตามแนวทางแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (พ.ศ. 2561-2564) โดยมีสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการด้านพัฒนาการท่องเที่ยวและให้คำแนะนำแก่หน่วยงานส่วนราชการอื่น ๆ ในการสนับสนุนเชิงนโยบายและการดำเนินการให้เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์ (พ.ศ. 2561-2564) แปลงแผนไปสู่การปฏิบัติและส่วนราชการระดับท้องถิ่น เปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน เช่น เทศบาลเมืองบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ช่วยในการสนับสนุนการท่องเที่ยว คือ การอำนวยความสะดวกตามภารกิจของเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ คือ การรับผิดชอบดูแลและส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตเมืองบุรีรัมย์ ได้แก่ ประสาทหินเขาพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ สนามฟุตบอลช้างอารีน่า และสนามแข่งรถ ช้าง อินเตอร์เนชั่นแนล เซอร์กิต เป็นต้น การท่องเที่ยวจึงเป็นกิจกรรมหลักที่จะกระจายรายได้ไปยังชุมชนอีกด้วย การจัดแสดงศิลปวัฒนธรรมและบูธแสดงสินค้าที่สนามสนามฟุตบอลช้างอารีน่าเวลามีการแข่งขัน ชุมชนที่อยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองมากนักจึงได้รับความสนใจและมีการให้ความร่วมมือกับจังหวัดและสนามฟุตบอลช้างอารีน่าด้วยดี ก็คือชุมชนบ้านสนวนนอก

ชุมชนท่องเที่ยวไหม บ้านสนวนนอก เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ในอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ แต่เดิม เป็นผืนป่าทึบที่มีต้นสนวนขึ้นอยู่จำนวนมากจึงได้ชื่อว่าบ้านสนวน บ้านสนวนนอกเป็นชุมชนโบราณที่ยังคงดำรงวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ใช้ภาษาพื้นถิ่นเขมร และสืบสานการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมาตั้งแต่อดีต ผ้าไหมลายโบราณ คือ ผ้าไหมหางกระรอก ซึ่งถือเป็นลายเอกลักษณ์ของผ้าไหมบ้านสนวนนอก วิถีชีวิตผลิตไหมของชาวสนวนนอก เริ่มตั้งแต่การปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ไปจนถึงการทอผ้า และแปรรูป ซึ่งหากนักท่องเที่ยวสนใจต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้อย่างละเอียด ทางชุมชนก็มีมัคคุเทศก์ของหมู่บ้านพาเยี่ยมชมทุกขั้นตอนของทุกกระบวนการ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมที่เลื่องชื่อแล้ว ที่บ้านสนวนนอกยังมีเมนูอาหารพื้นบ้านรสแซ่บที่ผู้มาเยือนไม่ควรพลาด ได้แก่ แกงกล้วย บวดบุก ส้มตำดักแด้ ขนมจีนน้ำยารวมถึงชาใบหม่อนเครื่องดื่มรสเลิศของบ้านสนวนนอก และหากสนใจพักค้างคืน ก็ยังมีบริการที่พัก ซึ่งมีทั้งรีสอร์ทที่ทันสมัยในหมู่บ้าน และโฮมสเตย์แบบเรียบง่ายได้สัมผัสใกล้ชิดวิถีชีวิตของคนชุมชน

4.1.4 ชุมชนบ้านสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

เนื่องด้วยจังหวัดสุรินทร์ เป็นหนึ่งในจังหวัดที่เป็นแหล่งขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภาคอีสานตอนล่าง เพราะมีเส้นทางข้ามแดนที่ใหญ่และสะดวกที่สุด นั้นก็คือ "ช่องจอม" ด่านเชื่อมไทย-กัมพูชา และจังหวัดสุรินทร์ ยังเต็มไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ อารยธรรม และศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลายชนชาติ โดยเฉพาะวัฒนธรรมขอมโบราณ ที่หล่อหลอมและผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมไทยถิ่นอีสานจนมีความเป็นเอกลักษณ์และโดดเด่นแล้ว ยังมีชื่อเสียงเป็นพิเศษในด้านการเลี้ยงช้าง จนได้ชื่อว่าเมือง "สุรินทร์ถิ่นช้างใหญ่" เป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยวที่เพียบพร้อม ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ โบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมต่อไปยังนครวัด-นครธมของประเทศกัมพูชาได้ เช่น กลุ่มปราสาทตาเมือน ปราสาทศีขรภูมิ ปราสาทบ้านพลวง ปราสาทภูมิ-โปน ปราสาทยายเหงา และปราสาทเมืองที ซึ่งถือเป็นแหล่งเส้นทางอารยธรรมขอมโบราณ เทศกาลและงานประเพณีที่โด่งดัง งานแสดงช้างสุรินทร์ (The Surin Elephant Round-Up) ซึ่งจัดขึ้นช่วง : เดือนพฤศจิกายน จังหวัดสุรินทร์นั้นมีช้างเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมืองมาแต่โบราณ ในอดีตได้จับช้างป่ามาฝึก เพื่อใช้งานในด้านต่างๆ เช่น การพาหนะ การขนส่ง รวมถึงช้างยังมีบทบาทในการประกอบพิธีทางศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้มีการจัดการแสดงช้างครั้งแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 และกลายเป็นที่รู้จักของชาวไทยและต่างชาติมาจนถึงปัจจุบัน งานนี้จัดช่วงประมาณกลางเดือนพฤศจิกายน ดึงดูดให้มีนักท่องเที่ยวต่างชาติมากมาย มีกิจกรรมเกี่ยวกับช้างและคนเลี้ยงช้าง พร้อมทั้งการแสดงท้องถิ่นอันน่าประทับใจของชาวเมือง

การท่องเที่ยวแหล่งอารยธรรมขอมโบราณ และวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งเขมร ลาว กูย ที่ประสานกันอย่างกลมกลืน และเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวการค้า การลงทุนที่เชื่อมโยงไปสู่ประเทศกัมพูชา จึงนับเป็นข้อได้เปรียบที่สำคัญอย่างยิ่งของจังหวัดสุรินทร์ การได้รับการผลักดันจากนโยบายรัฐบาลที่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยว

(กองแผนและงบประมาณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์, 2563) สอดคล้องกับสาระสำคัญในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ.2560 -2564 ที่มุ่งเน้นการกระจายรายได้ และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ทุกพื้นที่และทุกภาคส่วน รวมถึงการสร้างศักยภาพ และความสามารถเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว สิ่งหนึ่งที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน และชุมชนได้มีการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม การทอผ้ามายาวนานหลายร้อยปี และปัจจุบันก็ได้เปิดวิถีชุมชนโบราณให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชมวิถีชีวิตของคนในชุมชน ก็คือชุมชนบ้านสวายมีชื่อเสียงด้านการผลิตผ้าไหมที่สวยที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดสุรินทร์

ชุมชนท่องเที่ยวบ้านสวาย ถ้าเปรียบสุรินทร์เป็นถิ่นผ้าไหมงาม “บ้านสวาย” ก็เป็นหนึ่งในชุมชนที่รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มหัตถกรรมสตรีทอผ้าไหมบ้านสวาย เพื่อการพัฒนางานแขนงนี้มิให้สูญหาย การเที่ยวชมวิถีภูมิปัญญาผ้าไหมบ้านสวาย เขาจะมีผู้เชียวชาญ(แม่ครู)ในด้านต่าง ๆ ไว้ให้ความรู้ไว้อย่างครบวงจร และมีการจ้างงานกันทำในแต่ละความเชี่ยวชาญ เช่น การม่วนไหม การต่อไหม การใส่ฟืมทอผ้า เป็นต้น แต่ไม่มีการปลูกต้นหม่อน เลี้ยงไหม สาวไหม เอกลักษณ์ของผ้าไหมสุรินทร์ คือ เนื้อผ้าไหมบางเบา อ่อนนุ่ม พลิ้วไหว ระบายอากาศดี ใส่แล้วไม่ระคายตัว ด้วยว่าอากาศในแถบอีสานใต้ค่อนข้างร้อนจัด ผ้าไหมสุรินทร์จึงใส่สบาย เข้ากับภูมิอากาศภูมิประเทศได้ยอดเยี่ยม (Tourism Authority of Thailand, 2563)

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาสามารถวิเคราะห์เกี่ยวกับตัวแปรด้านที่ 1 คือ ลักษณะของความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในชุมชนที่ศึกษาทั้ง 4 แห่ง และวิเคราะห์เกี่ยวกับตัวแปรด้านที่ 2 คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในชุมชนที่ศึกษาทั้ง 4 แห่ง โดยอาศัยข้อมูลที่รวบรวมได้จากการศึกษาเอกสาร โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2564) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เอกสารสรุปแผนการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2564) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สถิตินักท่องเที่ยว (พ.ศ. 2555-2559) กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย กรมการ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ท่องเที่ยว รายงานประจำปี รายงานการประชุม จดหมายข่าว เอกสารประชาสัมพันธ์ของจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกจากการแสดงความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลโดยผู้ศึกษาเอง ในการสัมภาษณ์ ซึ่งตัวแปรด้านที่ 1 ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกันและผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับกิจกรรมของการประสานความร่วมมือ ตัวแปรด้านที่ 2 ประกอบด้วย 3 ประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ 1. การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2. การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม 3. การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาว ให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม ดังจะเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์เป็นรายชุมชนตามลำดับต่อไปนี้

4.2.1 ชุมชนท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

4.2.1.1 ผลการวิเคราะห์กระบวนการบริหารราชการแบบร่วมมือกันของชุมชนท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ชุมชนท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล จังหวัดนครราชสีมา เกี่ยวกับกระบวนการบริหารราชการแบบร่วมมือกัน ซึ่งประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ 1. การเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน 2. การสร้างความไว้วางใจ 3. การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน 4. การมีความเข้าใจตรงกัน 5. การสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน พบว่า

ในมิติที่ 1 เรื่อง การเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน ภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเข้ามาร่วมสนทนาให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐ ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านระบบเว็บไซต์ ภาคเอกชนก็มีส่วนในการเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่งเสริมการจัดเวทีสัมมนาร่วมกับภาครัฐและภาคประชาสังคม ได้ร่วมการรับฟังความคิดเห็นและการเสนอความคิดเห็น เพื่อให้ภาคประชาสังคม ร่วมเสนอความต้องการประกอบการตัดสินร่วมกันกับภาครัฐ การพบปะพูดคุยหารือกันอย่างพร้อมหน้ากันทุกฝ่าย ถือเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความเชื่อถือไว้วางใจ ความเคารพยอมรับซึ่งกันและกัน ความเข้าใจที่ตรงกันนำไปสู่การยินยอมพร้อมใจในการทำงานร่วมกัน

"...สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมาได้มอบหมายส่วนราชการระดับท้องถิ่นได้แก่ เทศบาลตำบลหมูสี มีหน้าที่ประสานงานกับภาคประชาสังคมและให้ความรู้ชุมชนเกี่ยวกับบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว..." (ธนิต จิตละมัย, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 ตุลาคม 2563)

"...ในการส่งเสริมการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเทศบาลหมูสี มีการเชื่อมโยงในระดับท้องถิ่นกับระดับจังหวัดและระดับประเทศ โดยได้เชิญตัวแทนองค์กรภาคเอกชน ผู้นำชุมชนบ้านท่ามะปรางค์ ภายในเขตเทศบาลตำบลหมูสีร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน เพื่อระดมความคิดและวางแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนในเขตพื้นที่เขาใหญ่ให้เกิดเป็นรูปธรรม..." (ชาครียา ไชยเมือง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 ตุลาคม 2563)

"...สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดจะมีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นชมรม สมาคม ที่เป็นเครือข่ายพันธมิตรร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจโรงแรม ชมรมร้านอาหาร ที่เข้ามาช่วยกันในการประชุมวางแผนเวลามีการท่องเที่ยวประจำปี..." (เสมอ จินดาพงษ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 ตุลาคม 2563)

"...ภาคเอกชนนำโดยสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา ร่วมเสนอความคิดเห็น ในการประชุมหารือ การจัดทำแผนการตลาดการท่องเที่ยว ประจำปี2562 ในวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ณ ศูนย์การเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ททท.ในพื้นที่ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา ร่วมกับภาครัฐ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย..." (เสมอ จินดาพงษ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

ผู้นำชุมชนด้านการท่องเที่ยวชุมชน ให้ความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชน ในการดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกัน

"...การได้เป็นตัวแทนของกลุ่มชุมชนท่ามะปราง เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมกับเทศบาลตำบลหมูสี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

จังหวัด ในการประชุมหารือ การจัดทำแผนการตลาดการท่องเที่ยว ประจำปี2562 ในวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ณ ศูนย์การเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ททท.ในพื้นที่ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา..." (ประทีป มุ่งยอดกลาง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 2 เรื่อง การสร้างความไว้วางใจ ภาครัฐมีการสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เป็นขั้นตอนสำคัญที่ต้องเกิดควบคู่กับการพูดคุยเปิดโอกาสการทำงานกับชุมชน ส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคม และธุรกิจภาคเอกชนในพื้นที่หารือเจรจาต่อรองระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มุ่งยกระดับศักยภาพ และขีดความสามารถของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชน และการจัดการความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมา ต้องอาศัยบทบาทของผู้นำเป็นสำคัญ ในการเปิดพื้นที่เจรจาแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็น

"...ภาครัฐของจังหวัดนครราชสีมา บริหารงานโดยทำเป็นยุทธศาสตร์ของแต่ละอำเภอเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการท่องเที่ยว ร่วมกัน เช่นที่ปากช่อง กำหนดเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ภาครัฐเน้นการประสานงานดึงให้ผู้นำภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม เช่นการประชุมร่วมประชุมหารือการจัดทำแผนการตลาดการท่องเที่ยวประจำปีเป็นต้น..." (ธนิต จิตละมัย, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 ตุลาคม 2563)

จากความได้เปรียบที่ที่ดินของสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ผืนใหญ่อยู่ใกล้ชุมชน

"...ททท.จึงเป็นผู้นำในการผลักดันให้เกิดความร่วมมือในการท่องเที่ยวชุมชน โดยประสานเทศบาลตำบลหมูสี บริษัท ฟายด์ โฟล์ค จำกัด และ ผู้นำชุมชนบ้านท่ามะปรางค์ และบ้านคลองเพล ประชุมหารือร่วมกันเพื่อให้เกิดความไว้วางใจกันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลข้อคิดเห็นทางการตลาดการท่องเที่ยวชุมชน…" (ณัฐพรรณ ตรีเดชา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

"…ผู้นำชุมชนถือได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญ เป็นบุคคลที่มีจิตอาสาในการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า…" (ธันวา เชี่ยวพาณิชย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

"...ผู้นำพาให้เกิดความร่วมมือสาธารณะของคนในชุมชนก็คือผู้นำชุมชน เพราะเริ่มแรกปัญหาของคนในชุมชนที่ยังขาดความเข้าใจในกิจกรรมที่ชุมชนจะทำ..." (อภิณห์พร ประเสริฐศิรภัส, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

การเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวร่วมกัน

"...ภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมเป็นผู้นำในการสร้างความไว้วางใจในการเป็นคณะกรรมการทำงานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้เกิดความคล่องตัว ในการขับเคลื่อนกระบวนการทำงานแบร่วมมือเป็นเครือข่ายระหว่างองค์กรต่าง ๆ และผู้ประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยว..." (เสมอ จินดาพงษ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

"...ตอนที่ ททท. เข้ามาสนับสนุนเรา ส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาในชุมชน ตอนนี้ก็เข้าปีที่สอง เรามีเว้นช่วงโควิดไป และการเข้ามาแต่ละครั้งจะอยู่ซีซั่นละหกเดือน และได้น้อง ๆ จากบริษัท ฟายด์ โพล์ค ที่ทำงานให้กับ ททท. เข้ามาแฝงตัวอยู่ในชุมชนด้วย น้อง ๆ จะช่วยกันเฟ้นหาทรัพยากร เฟ้นหาบุคลากร การสอนการคิดคอร์สต้นทุนให้ควรจะเป็นเท่าไหร่ จนได้เกิดเป็นเส้นทางปั่นท่องเที่ยวชุมชนขึ้นมา..." (ธันวา เชี่ยวพาณิชย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 3 เรื่อง การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน การให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจให้เห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน หากความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมมีความยินยอมพร้อมใจในการทำงานร่วมกันเป็นอย่างสูงแล้วก็จะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ง่ายขึ้น จากแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมาที่ผ่านมาได้มีการศึกษาประเด็นความต้องการผ่านชุมชนในแต่ละท้องที่ เพื่อสำรวจประเด็นปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดทำนโยบายต่าง ๆ ได้ถูกต้องตรงกับสถานการณ์ของพื้นที่ และเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ และเห็นพ้องต้องกันในแนวทางการพัฒนาต่อไป

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

"...จังหวัดนครราชสีมา มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยได้รับความเห็นด้วยและความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมถึงสำนักวัฒนธรรมด้วย เพราะเรามุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบองค์รวม โดยให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนและการตัดสินใจของภาคประชาสังคม..." (ไชยนันท์ แสงทอง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 ตุลาคม 2563)

"...การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด เป็นหน่วยงานที่การประสานงานความร่วมมืออย่างมาก กับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน โดยเฉพาะท้องถิ่นที่มีงบประมาณมาก ก็เพื่อเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน การเห็นด้วยกับภาครัฐ ในการส่งเสริมต่าง ๆ..." (ธนิต จิตละมัย, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 ตุลาคม 2563)

"...แม้ว่าภารกิจและหน้าที่รับผิดชอบของ ททท. จะมุ่งเน้นสื่อสารการตลาดเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว อีกภารกิจที่ ททท. ทำยังทำหน้าที่ในการระดมความคิดและวางแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นรูปธรรม เช่นที่ทำกับชุมชนท่ามะปราง..." (ณัฐพรรณ ตรีเดชา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

การยอมรับและเคารพบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ถือได้ว่าเป็นหน่วยงานหลักการประสานความร่วมมือกับภาคเอกชน เทศบาลหมูสีเจ้าของพื้นที่และชุมชน มีการดำเนินการบริหารจัดการควบคุม ดูแล ให้ชุมชนร่วมเสนอความต้องการ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ ให้มีการเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงานและเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติตามความต้องการของชุมชน

"...การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทำการประสานงานกับภาครัฐ และเทศบาลตำบลหมูสี พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และบุคลากรของชุมชน ร่วมถึงเป็นตัวกลางในการทำการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวทราบถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน..." (ณัฐพรรณ ตรีเดชา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

> "...สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัด จะประสานงานกับหน่วยงานภาคเอกชนด้วยกันเองและที่เกี่ยวข้องมาประชุมหารือประจำเดือนร่วมกัน เพื่อการเผยแพร่ข่าวสารกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในจังหวัด ผ่านสื่อต่าง ๆ แก่สมาชิก เช่น การเผยแพร่ การนำนวัตกรรมมาสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวให้ชุมชนเขาใหญ่ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของ ททท. วันที่ 23 สิงหาคม 2562 ศูนย์การเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ ททท. อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา..." (เสมอ จินดาพงษ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

การตระหนักในความเป็นเจ้าของภารกิจร่วมกัน การปฏิบัติงานร่วมกัน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชน และระหว่างชุมชนกับภาคเอกชน คือ บริษัท ฟายด์ โฟล์ค จำกัด ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งชุมชนบ้านท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล มีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็นสาธารณะผ่านการประชุมกลุ่มย่อยในชุมชน หรือการลงมติประชุมประชาคม เป็นการแสดงถึงเป็นเจ้าของภารกิจร่วมกัน และการตัดสินใจร่วมกัน

การเล็งเห็นถึงผลดีที่แต่ละฝ่ายได้รับจากการทำงาน สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน โดยภาครัฐจะให้อำนาจกับภาคประชาสังคมสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยสามารถแสดงความคิดเห็นเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้เข้าใจถึงปัญหาในการดำเนินงาน แนวทางการแก้ไขปัญหาโดยยึดหลักของการมีส่วนร่วม

> "...เราเป็นตัวแทนของกลุ่มในการเข้าร่วมเป็นหนึ่งใน คณะกรรมการการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และวางแผนการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว แก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและกระจายรายได้ให้ชุมชนในทุกกิจกรรม..." (อภิณห์พร ประเสริฐศิรภัส, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

การตระหนักในการเป็นเจ้าของและเล็งเห็นประโยชน์จากการประสานความร่วมมือกันของ 3 ภาคส่วน ทำให้เกิดกิจกรรมในการสร้างการท่องเที่ยวแบบ Local Low Carbon มีความเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน โดยเกิดกิจกรรมในการท่องเที่ยวประกอบด้วย 1) ปั่นจักรยานเส้นทางเลียบภูเขาลอดอุโมงค์ต้นไม้ 2) ชิมผลไม้สดๆ จากสวนตามฤดูกาล 3) นมัสการ หลวงพ่อใหญ่

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

อายุกว่า 100 ปี 4) ทำของที่ระลึก ด้วยตนเองจากสวนครัวหลังบ้าน 5) รับประทานอาหารพื้นถิ่น แสนอร่อยฝีมือชุมชน เป็นต้น ทำให้ปัจจุบัน มีนักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้ามาเที่ยวชุมชนกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เป็นนักท่องเที่ยวในกลุ่ม GenY ที่มาเป็นกลุ่มคณะ กลุ่มครอบครัว และนักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไป โดยมีผู้จัดการประสานความร่วมมือสาธารณะของชุมชน ร่วมกับนักท่องเที่ยว ในการลดการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งแต่ละทริปจะเห็นได้ว่ามีการส่งเสริมการใช้คาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint) ของผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลดีต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก

ในมิติที่ 4 เรื่อง การมีความเข้าใจตรงกัน การสร้างความเข้าใจตรงกัน ภาครัฐนำโดยสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเป็นหน่วยงานหลัก ในการประสานงานพร้อมสร้างความรู้ความเข้าใจ และให้คำแนะนำ ให้เกิดความเข้าใจไปในแนวทางเดียวกัน แก่ส่วนราชการอื่น ๆ ในการสนับสนุนเชิงนโยบายและการดำเนินการตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ การสร้างความเข้าใจที่ตรงกันก่อนที่ทุกฝ่ายจะไปลงมือปฏิบัติภารกิจร่วมกันตามบทบาทหน้าที่ การประสาน สนับสนุน อำนวยความสะดวกสามารถของภาครัฐทำงานกับภาคเอกชนและภาคประชาสังคมพัฒนาในลักษณะมีเป้าหมายร่วมกัน

> "...ในเรื่องของความร่วมมือในหลักใหญ่ ๆ จะต้องมีแผนก่อน แผนยุทธศาสตร์จังหวัด แผนยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด อันนี้เรามีแล้ว จะมีเพิ่มเติมขึ้นมา คือ แผนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอีสานใต้ คือ ทุกอย่างจะล้อมาจากแผนชาติ แผนกระทรวง ตามนโยบาย..." (ธนิต จิตละมัย, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 ตุลาคม 2563)

> "...เทศบาลตำบลหมูสี มีหน้าที่ในการดำเนินภารกิจด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูและบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่และสร้างความเข้าใจให้ภาคประชาสังคมพร้อมทั้งให้เข้าร่วมในการแสดง ความคิดเห็น เพื่อพัฒนาการชุมชนไปด้วยกัน..." (ชาครียา ไชยเมือง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

> "...เราการให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการสร้างความเข้าใจตรงกัน ด้วยการสนับสนุนภาครัฐ ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรมการท่องเที่ยวตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น การจัดงานโดยเทศบาลนครนครราชสีมา ได้กำหนดจัดงานแห่เทียนโคราช งาน

ท่องเที่ยวเขาใหญ่ งานท่องเที่ยวปากช่อง ทางจังหวัดขอความร่วมมือมา...” (เสมอ จินดาพงษ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

“...ปัจจุบันการสร้างความเข้าใจการและต่อเนื่องด้านท่องเที่ยวของจังหวัดนั้นไม่ต่อเนื่องอาจเป็นเพราะด้านงบประมาณ ทำให้ขาดการประสานงานที่ดีทำให้ไม่เป็นในทิศทางเดียวกัน แต่โชคดีที่ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นหลักที่พึ่งของชุมชน...” (อภิณห์พร ประเสริฐศิรภัส, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 5 เรื่อง การสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ทั้งสามฝ่ายมีความเข้าใจตรงกันแล้ว การให้ความร่วมมือในการดำเนินงานการพัฒนาการท่องเที่ยว ทุกฝ่ายจำเป็นต้องร่วมกันสร้างผลลัพธ์ของความร่วมมือให้ปรากฏในแต่ละกิจกรรม เพราะผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานจะทำให้ทุกฝ่ายเกิดความเชื่อมั่นและเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกัน

“...ถ้าพูดถึงความร่วมมือ เราจะขาดไม่ได้เลยสามตัวหลัก คือ ภาครัฐ เอกชน ประชาชน เดี๋ยวนี้ความร่วมมือมันขยายขอบข่ายไปยังผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่...” (ณัฐพรรณ ตรีเดชา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

“...การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครราชสีมา และเทศบาลตำบลหมูสี ทำการประสานงานกับภาครัฐ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและบุคลากรภาคเอกชน ให้เกิดการเปิดชุมชนท่องเที่ยวชุมชนท่ามะปรางค์เขาใหญ่ ที่เปิดขึ้น วันที่ 23 สิงหาคม 2562...” (ณัฐพรรณ ตรีเดชา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

“...การท่องเที่ยวของชุมชนเราสามารถสร้างโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับภาครัฐ เป็นการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักมีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน การ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

จัดการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่หลายล้อมชุมชนเราอยู่ ผลที่ได้จะนำไปสู้การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้..." (ชาครียา ไชยเมือง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

"...การจัดการประชุมวางแผน การดำเนินการทุกเดือน การให้ข้อมูลข่าวสารผ่านกรุ๊ปไลน์ ผ่านโซเชียลมีเดีย เฟสบุ๊ค เพื่อให้ทุกหน่วยงานได้ทราบข่าวสารได้ทันท่วงที ทำให้ได้ผลลัพธ์ที่รวดเร็ว ซึ่งทุกภาคส่วนมีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนอย่างเป็นระบบ..." (ประทีป มุ่งยอดกลาง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

4.2.1.2 ผลการวิเคราะห์กิจกรรมของการประสานความร่วมมือ ของชุมชนท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ชุมชนท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล จังหวัดนครราชสีมา เกี่ยวกับกิจกรรมของการประสานความร่วมมือ ซึ่งประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ 1) การแสวงหาข้อมูล (information seeking) 2) การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม (Adjustment Seeking) 3) การกำหนดนโยบาย และแผนกลยุทธ์ร่วมกัน (Policymaking and Strategy Making) 4) การแลกเปลี่ยนทรัพยากร (Resource Exchange) และ 5) การสร้างโครงการร่วมกัน (Project-Based Work) สามารถวิเคราะห์ผลลัพธ์ได้ตามลำดับ ดังนี้

ในมิติที่ 1 เรื่อง การแสวงหาข้อมูล ตั้งแต่ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา ที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนามาตรฐานด้านการบริการ การพัฒนาการท่องเที่ยวและความปลอดภัย โดยทำให้ เกิดการมีส่วนร่วม การปรึกษาหารือ แสวงหาข้อมูล เป็นอย่างดี เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและการแก้ไขปัญหา อย่างต่อเนื่อง

"...ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดนั้นทุกครั้ง สำนักงานการท่องเที่ยวฯ เราจะมีการประชุม มีการปรึกษาและวางแผนการดำเนินงาน ที่สำคัญคือประเมินงบประมาณในแต่ละครั้ง ถ้าไม่มีเราต้องเป็นนักประสานงานกับหน่วยงานอื่นมาช่วยกัน ว่าเราสามารถทำอะไรได้บ้าง..." (ธนิต จิตละมัย, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 ตุลาคม 2563)

การท่องเที่ยวของชุมชนท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพลก็เช่นกันมีการร่วมกันแสวงหาข้อมูล หาจุดแข็งด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว จากการทำงานแบบร่วมมือกันของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยการแสวงหาข้อมูลในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ ของชุมชน กิจกรรมการแสวงหาข้อมูลเกิดจากการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ร่วมกับบริษัท ฟายด์ โฟล์ค จำกัด ซึ่งเป็น Startup ด้านท่องเที่ยวชุมชน และผู้ประกอบการในพื้นที่เขาใหญ่ นำนวัตกรรม ใหม่ ๆ เข้ามาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน มีการแสวงหาทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชน สรรหาบุคลากรชุมชน ความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน ได้เล็งเห็นทรัพยากรของชุมชนบ้านท่ามะปรางค์ ชุมชุนบ้านคลองเพล ที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างสร้างสรรค์ได้ อาทิ เป็นหมู่บ้านแรกที่อยู่บนทางขึ้นเขาใหญ่มีแม่น้ำลำตะคลองไหลผ่านตลอดทั้งปี

> "...หมู่บ้านของเราเป็นหมู่บ้านแรกบนทางขึ้นเขาใหญ่ เป็นหมู่บ้านต้นน้ำที่ไหลมาจากเขาใหญ่ทำให้มีแหล่งน้ำใสสะอาดและเย็นตลอดปี..." (ธันวา เชี่ยวพาณิชย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

อีกทั้งหมู่บ้านรายล้อมไปด้วยภูเขาที่ป่าไม้ยังอุดมสมบูรณ์ ที่นา สวนผลไม้ นมัสการหลวงพ่อใหญ่ อายุกว่า 100 ปี เป็นต้น ภาครัฐส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมมากยิ่งขึ้น และธุรกิจภาคเอกชน ให้เป็นพลังร่วมสนับสนุนในการพัฒนาการท่องเที่ยว มุ่งยกระดับศักยภาพ และขีดความสามารถของชุมชน

> "...สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัด พร้อมเป็นส่วนหนึ่ง ในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการร่วมประชุมหารือ ประจำเดือนเรื่อยมา และหน้าที่สำคัญคือการเผยแพร่ข้าวสารกิจกรรม การท่องเที่ยวแก่สมาชิกสภาฯ ส่วนใหญ่จะเป็นพันธมิตรทางธุรกิจ ช่วยเหลือกัน…" (เสมอ จินดาพงษ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และการแสวงหาข้อมูลการจัดการความรู้ควบคู่ไปกับการส่งเสริมบทบาทชุมชนในการดำเนินธุรกิจ โดยทุกฝ่าย สามารถทำงานร่วมกัน และปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ และชุมชนสามารถร่วมแสดงความคิดเห็น และการประสานความร่วมมือการปฏิบัติงานร่วมกัน หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ในมิติที่ 2 เรื่อง การแสวงหาการปรับเปลี่ยน ภาครัฐของจังหวัดมีการประชุมหารือ เพื่อจัดทำแผนพัฒนา รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญ ๆ ที่มีผลต่อความเป็นอยู่ประชาชนในพื้นที่ การส่งเสริมให้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนก็เพื่อการแสวงหาการปรับเปลี่ยนคุณภาพความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น ยกระดับเป็นชุมชนท่องเที่ยวโดยเริ่มจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่มีพื้นที่ติดกับชุมชน กำหนดจัดหารือกับเทศบาลตำบลหมูสี จัดทำแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยว

> "...การตัดสินใจร่วมกันในการทำแผน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเองก็ได้สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด เจ้าของพื้นที่มาดำเนินการและประสานงานเกี่ยวกับด้านนโยบายรวมทั้งแผนยุทธศาสตร์ และให้เปิดให้ภาคประชาสังคม ร่วมการประชุมหารือ เพื่อการเสนอความคิดเห็นเสนอแนะประเด็นที่เกี่ยวข้อง และที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน..." (ณัฐพรรณ ตรีเดชา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

การสร้างมูลค่าเพิ่ม ด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นำเจ้าหน้าที่บริษัท ฟายด์ โฟล์ค จำกัด เข้ามาแฝงตัวอยู่ในชุมชน 2 ซีซั่น ประมาณปี 2561 เพื่อการแสวงหาข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน การแสวงหาทรัพยากรในพื้นที่ให้มีความเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวของชุมชน อีกทั้งยังสอนเทคนิคการขาย การประชาสัมพันธ์ การต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชน การคิดต้นทุนกำไร

> "...ในฐานะผู้นำชุมชนเองก็ต้องเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมการปรึกษาหารือ แสดงความคิดเห็น การร่วมประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นการแสวงหาการปรับเปลี่ยนในทางบวกร่วมกัน..." (ประทีป มุ่งยอดกลาง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

การแสวงหากิจกรรมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนและมุ่งสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการและมีการกระจายรายได้ให้กับชุมชน จากความคิดนี้จึงเกิด

> "...เส้นทางปั่นจักรยานบ้านท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล เชื่อมโยงไปถึงพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับคนในชุมชน ซึ่งรายได้ของชุมชนได้จากการขายทริป และการให้เช่าจักรยานในการปั่นร่วมทริปนั้น ๆ ตาม

จำนวนคนในกรุ๊ปที่มาท่องเที่ยวในชุมชน...” (อภิณห์พร ประเสริฐศิรภัส, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 3 เรื่อง การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน ในการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล ปัจจุบันได้กำหนดแผนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)และสืบเนื่องมาถึงพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2560-2564 ทำให้จังหวัดนครราชสีมาเน้นการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงยุทธศาสตร์ มีการบริหารงานแบบบูรณาการของจังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้มีความเหมาะสมมากขึ้น จึงได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา ปี พ. ศ. 2562 - 2565 โดยได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยว ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมและนักวิชาการ สอดคล้องกับผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า

“...โดยหลักของความยั่งยืนมันจะมีกระบวนการของมัน กระบวนการมีส่วนร่วมอันนี้ต้องมีแน่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน ผู้ประกอบการ ต้องเข้ามามีส่วนร่วมหมด ไม่ว่าจะเป็นภาควิชาการ อาจารย์ก็ต้องเข้ามา แต่ถามว่ามีจุดอ่อนไหม จากประสบการณ์ทำแผน บางครั้งภารกิจของหน่วยงานมันเยอะ มีการส่งตัวจริงมาบ้างตัวปลอมมาบ้าง...” (ไชยนันท์ แสงทอง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 ตุลาคม 2563)

“...การประชุมวางแผนจัดทำยุทธศาสตร์จังหวัด ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด โดยกำหนดให้จังหวัดนครราชสีมาเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจในภูมิภาค ตำแหน่งยุทธศาสตร์เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวระดับภูมิภาค ที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวให้เลือกหลากหลายตามศักยภาพของพื้นที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับชุมชน...” (ธนิต จิตละมัย, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 ตุลาคม 2563)

“...แม้ภารกิจในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนท่ามะปรางค์ จะดูแลรับผิดชอบเพียง ในเขตเทศบาลตำบลหมูสีนั้น แต่ปัจจุบันแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาด้านการท่องเที่ยวมีการเชื่อมโยงในระดับจังหวัด โดยทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการระดมความคิดและวางแผนในการพัฒนาให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างเช่นชุมชนนี้...” (ชาครียา ไชยเมือง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

"...ภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ เกี่ยวกับการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน ซึ่งการท่องเที่ยวชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยว..." (ประทีป มุ่งยอดกลาง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 4 เรื่อง การแลกเปลี่ยนทรัพยากร จังหวัดนครราชสีมามีเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ร่วมกับภาคเอกชนและภาคประชาสังคม โดยมีลักษณะความสัมพันธ์แบบการพึ่งพา อาศัยซึ่งกันและกันซึ่งส่วนราชการระดับท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และภาคประชาสังคม ผลักดันนโยบายด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนและเศรษฐกิจให้มีรายรับเพิ่มขึ้นจากการใช้ชีวิตประจำวันเดิม ๆ ให้เป็นแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาและมาพักผ่อน เพราะใกล้แหล่งท่องเที่ยวเขาใหญ่ มีความสะดวกสบายเส้นทางหลักถนนมิตรภาพประตูสู่ภาคอีสาน ผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมาได้ให้ข้อมูลในเรื่องนี้ว่า

"...ตอนนี้มีแผนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอีสานใต้ เวลาจัดประชุมทำแผนในกลุ่มจังหวัด มีอุบล ศรีสะเกษ มาประชุมร่วมกัน ดึงสองจังหวัดมาคุยกันแล้วแต่ละจังหวัดวิเคราะห์ SWOT ให้อาจารย์ราชภัฏมาช่วยดึงข้อมูล SWOT แต่ละตัวออกมาเป็นเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอีสานใต้..." (ไชยนันท์ แสงทอง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 ตุลาคม 2563)

"...สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัด เป็นที่รวมผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นเครือข่ายร่วมกันจัดทำกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่เครือข่ายระหว่างภาคเอกชนด้วยกันเอง และให้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น..." (เสมอ จินดาพงษ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

จะเห็นได้ว่า มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรการท่องเที่ยวกัน ทั้งของจังหวัดเอง และดึงเอาจังหวัดอื่นเข้ามามีส่วนร่วมนั้น โดยใช้เวทีระดมความคิดเห็นจากผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จนได้ร่างแผนพัฒนาจังหวัด กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยว และเสนอให้จังหวัดให้ความเห็นชอบ

ในมิติที่ 5 เรื่อง การสร้างโครงการร่วมกัน การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม นั้นจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้องค์กรภาครัฐ ภาเอกชนและภาคประชาสังคม ได้ปฏิบัติงานร่วมกัน ต่างฝ่ายก็จะได้มีการพึ่งพาอาศัยกัน ทั้งได้แสดงความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนกัน สามารถทำงานร่วมกันและปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เช่น การท่องเที่ยงแห่งประเทศไทยนำนวัตกรรมมาสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวให้ชุมชนเขาใหญ่ มาสร้างมูลค่าเพิ่มให้ชุมชนที่มะปรางค์ บ้านคลองเพล และให้เชื่อมโยงกับ ศูนย์การเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของการท่องเที่ยงแห่งประเทศไทยในพื้นที่ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2562

การสร้างโครงการร่วมกันส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้เล็งเห็นว่า

> “...การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความยั่งยืนให้ทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์จากการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ททท.นำนวัตกรรมมาสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวให้ชุมชนเขาใหญ่ การสร้างโครงการร่วมกันเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม...” (ณัฐพรรณ ตรีเดชา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดความเข้มแข็ง ยั่งยืน มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากร และข้อมูลข่าวสารด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านเพจการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทำให้มีนักท่องเที่ยวสนใจมาท่องเที่ยวในชุมชน ชุมชนท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

> “...สุดท้ายก็คือ สตอรี่ที่ร้อยเรียงได้ ที่นาผืนสุดท้ายเราก็เล่าได้ว่า มีนายทุนมาซื้อที่เยอะจนเหลือที่นาที่เหลืออยู่ผืนสุดท้าย ตรงทุ่งนาก็เป็นวิวเขาลูกช้าง ซึ่งช้างก็ผูกพันกับเขาใหญ่ งั้นก็เล่าเรื่องกล้วยพี่ด้วน ที่เป็นช้างลงมากินกล้วยที่ปลูกไว้ ทำให้มีสตอรี่ในการเล่าเรื่อง…” (ธันวา เชี่ยวพาณิชย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ด้านกรรมการ/เลขานุการ ชมรมท่องเที่ยวชุมชน กล่าวว่า

"...ในปีแรกของการดำเนินการท่องเที่ยวชุมชนท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล การสร้างโครงการร่วมกันของ 3 ภาคส่วน ปีแรกเกิดเป็นโครงการ "ดีท็อกปอด กอดเขาใหญ่" ณ ชุมชนท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล จ.นครราชสีมา สัมผัสวิถีชีวิตผู้คนในชุมชนที่ยังใช้ชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ อยู่ด้วยกันด้วยความเกื้อกูลทั้งคน ต้นไม้ และสัตว์ป่า ซึ่งยังคงหากินอยู่ในพื้นที่โดยไม่เบียดเบียนกันและกัน มีกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวที่สามารถเลือกโปรแกรมในทริปได้หลากหลาย อาทิ ปั่นจักรยาน เส้นทางเลียบภูเขา ลอดอุโมงค์ต้นไม้ ชิมผลไม้สดๆจากสวนตามฤดูกาล นมัสการหลวงพ่อใหญ่ อายุกว่า 100 ปี ทำของที่ระลึกด้วยตนเองจากสวนครัวหลังบ้าน รับประทานอาหารพื้นถิ่นแสนอร่อยฝีมือชุมชน เป็นต้น..." (อภิณห์พร ประเสริฐศิรภัส, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

และกรรมการชมรมท่องเที่ยวชุมชนได้กล่าวเพิ่มเติมว่า

"...ในเฟสสองมีเรื่องคาร์บอนฟุตพริ้นท์ด้วย น้อง ๆ เขาก็ให้โปรแกรมคำนวณออกมาเป็นตัวเลขเมื่อจบ ทริปลดการใช้คาร์บอนไปเท่าไหร่ เทียบกับต้นไม้..." (ธันวา เชี่ยวพาณิชย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

"...การสร้างโครงการร่วมกันนี้ได้ผลตอบรับในซีซั่นแรกดีเกินคาด ทำให้ในซีซั่นที่สอง มีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น เกิดโครงการส่งเสริมการใช้คาร์บอนฟุต พริ้นท์ (Carbon Footprint) ของผลิตภัณฑ์ การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย..." (ประทีป มุ่งยอดกลาง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

4.2.1.3 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ชุมชนท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล จังหวัดนครราชสีมา เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ 1. การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2. การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่า

ดั้งเดิม 3. การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาว ให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม สามารถวิเคราะห์ผลลัพธ์ได้ตามลำดับ ดังนี้

ในมิติที่ 1 เรื่อง การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างสูงต่อชุมชนท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล รวมถึงแหล่งทรัพยากรทางประวัติศาสตร์พื้นเพของชุมชนที่เริ่มกระจายลงมาตั้งหลักปักฐานจากบนเขาตั้งแต่อดีต และจัดตั้งเป็นชุมชนแรกที่อยู่ติดกับเขาใหญ่ ชุมชนจึงต้องการอนุรักษ์และหวงแหนเอาไว้เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและเรื่องราวในอดีต การรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมก็เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน การรักษาไว้และปรับปรุงให้ดีขึ้นได้เมื่อจำเป็นที่จะต้องจัดทำ

ภาครัฐจึงเป็นผู้นำในการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงาน การนำยุทธศาสตร์การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม ให้เกิดการบูรณาการกันและมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์และอย่างยั่งยืน การอนุรักษ์ทรัพยากรทรัพยากรทางธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไปนั้น

> “...จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีขึ้นชื่อเรื่องทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทางวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นสิ่งที่มีค่าต่อการท่องเที่ยว ทำให้การท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมาทำให้ได้รับความสนใจทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทยโดยเฉพาะฤดูหนาว...” (ธนิต จิตละมัย, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 ตุลาคม 2563)

> “...การขยายตัวทางเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนภายในอย่างต่อเนื่อง สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดก็ให้ความสำคัญเรื่องนี้ เพราะการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มีผลดีทางเศรษฐกิจก็จริง แต่ก็เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมด้วยเช่นกัน...” (เสมอ จินดาพงษ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

> “..ด้วยศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของเขาใหญ่ที่มีอยู่มากเป็นทุนเดิม ศักยภาพความพร้อมทั้งด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสถานที่พักต่าง ๆ ทำให้มีเพียงพอ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

สำหรับรองรับนักท่องเที่ยว...” (ประทีป มุ่งยอดกลาง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

“...ชุมชนท่ามะปรางค์เรา หนึ่งละเรามีส่วนได้ สองมีส่วนได้ดูแลได้ดูแลทรัพยากรธรรมชาติ ได้เศรษฐกิจชุมชนควบคู่กันไป ดูแลทรัพยากรธรรมชาติไม่ให้ใครมาทำลาย เรารัก เราหวงแหน และให้คนที่มาทำงานด้านนี้มีรายได้...” (ธันวา เชี่ยวพาณิชย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

จากแนวคิดเรื่องการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ ก่อให้เกิดจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว “ดีท็อกซ์ปอด กอดเขาใหญ่” เที่ยวแบบ Local Low Carbon ณ ชุมชนบ้านท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล ซึ่งถือเป็นการท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน และทำให้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากธรรมชาติ อีกทั้งได้ความร่วมมือจากนักท่องเที่ยวที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ การส่งเสริมการใช้คาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint) ของผลิตภัณฑ์ การอนุรักษ์ทรัพยากรทั้งภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรมในฐานะผู้ผลิต ภาคเอกชนในฐานะผู้ขับเคลื่อนกิจกรรม ร่วมกับภาคประชาสังคมในฐานะผู้บริการ รวมถึงภาคประชาชนในฐานะผู้บริโภค ที่ประสานความร่วมมือกันลดการใช้คาร์บอนฟุตพริ้นท์ถือเป็นผลสำเร็จเมื่อเทียบว่าวัดในแต่ละทริปที่อยู่ในเกณฑ์ต่ำ ซึ่งถือว่าเป็นผลดีต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก การพัฒนาการท่องเที่ยวที่รักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมให้ยังคงอยู่กับประชาชนในพื้นที่ ร่วมกันอนุรักษ์ผืนป่ารักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เขาใหญ่ ถือได้ว่ามีศักยภาพสูง เป็นจุดแข็งของพื้นที่เขาใหญ่ที่ถือว่าได้เปรียบการท่องเที่ยวในที่อื่น ๆ มาก ในการร่วมมือของทุกฝ่าย ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้ว เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนแล้ว ยังคงต้องรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ต่อไปด้วย

ในมิติที่ 2 เรื่อง การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม ลักษณะทางกายภาพและคุณภาพของสิ่งแวดล้อมได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ความเสื่อมโทรมของสถานที่ธรรมชาติ และรวมไปถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น คุณค่าดั้งเดิมของท้องถิ่นเกิดขึ้นพร้อมความเจริญของการท่องเที่ยว ชุมชน การที่ผู้คนจากภายนอกเข้ามามาก อาจกระทบต่อวิถีดั้งเดิม ดังนั้น การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน เนื่องจากภาค

ประชาสังคมเป็นเจ้าของซึ่งมีความรัก พึ่งพิงและใช้ประโยชน์ ความหวงแหน ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว

> "...การวางแผนและการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดนั้น ได้เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพราะการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิมไว้นั้น ต้องอาศัยการร่วมมือกัน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและโดยเฉพาะภาคประชาสังคมที่เป็นเจ้าของคุณค่าและวัฒนธรรมนั้น..." (ไชยนันท์ แสงทอง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 ตุลาคม 2563)

ภาครัฐจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการมรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้เห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความยั่งยืนให้ทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์จากการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

> "...ททท.ได้ร่วมกับเทศบาลตำบลหมูสี ประชุมการวางแผนและจัดการ ร่วมกับภาคเอกชนบริษัท ฟายด์ โฟล์ค จำกัด และภาคประชาสังคม คือ ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชนบ้านท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม เพื่อพัฒนาให้เป็นจุดขายในการท่องเที่ยว และใช้ทรัพยากรธรรมชาติมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน..." (ณัฐพรรณ ตรีเดชา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 3 เรื่อง การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาว ให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม จากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดกระแสความนิยมการท่องเที่ยวทางเลือกมากขึ้น เช่น การท่องเที่ยวชุมชน ตลาดการท่องเที่ยวชุมชนและการท่องเที่ยวเฉพาะทางขยายตัวมากขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและสถานที่สำคัญทางศาสนา จึงเป็นโอกาสให้ชุมชนท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล ดำเนินงานด้านการรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้กลับมาท่องเที่ยวซ้ำและเกิดพอใจในระยะยาว และเพื่อเป็นการรองรับการท่องเที่ยวของกลุ่มผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต กลุ่มผู้สูงอายุนี้จะชอบธรรมชาติ และพักเป็นเวลานานขึ้น ถ้าเป็นเช่นนี้จะ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนมากขึ้น เพราะแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน รวมไปถึงเขาใหญ่ยังคงสามารถรักษาความเป็นที่นิยมอยู่ได้และสามารถทำการตลาดได้

> "...นักท่องเที่ยวส่วนมากเป็นนักท่องเที่ยวที่จองทริปท่องเที่ยวผ่านเพจของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่เป็นหน่วยงานหลักในการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวให้ชุมชน หรือนักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวสามารถติดต่อการท่องเที่ยวผ่านเฟสบุ๊คท่องเที่ยวของชุมชนท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพลก็ได้..." (ประทีป มุ่งยอดกลาง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

โดยนักท่องเที่ยวสามารถเลือกกิจกรรมในแต่ละทริปได้ด้วยตัวเอง ตามงบประมาณ และอีกหนึ่งความเป็นจุดขายของชุมชนก็คือความอุดมสมบูรณ์ที่เต็มไปด้วยธรรมชาติสร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

> "...ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน มีการจัดทริปมีความหลากหลาย ที่ทำให้นักท่องเที่ยงสามารถเลือกทริปได้..." (ธันวา เชี่ยวพาณิชย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

> "...ในเรื่องของการกระจายตัวของผลประโยชน์พิจารณาได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นและมีนักท่องเที่ยวหลากหลายกลุ่มอายุมากขึ้นหมุนเวียนเข้ามาที่ชุมชน ทำให้เราขายกิจกรรมได้มากขึ้น เกิดการกระจายตัวของผลประโยชน์ได้มาก เพราะทุกกิจกรรม และอุปกรณ์ที่ใช้ก็เป็นการซื้อหรือเช่าในชุมชน..." (อภิณห์พร ประเสริฐศิรภัส, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ตุลาคม 2563)

ในส่วนของชุมชนท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล การจัดทริปการท่องเที่ยวเพื่อการกระจายตัวของผลประโยชน์ในชุมชน อาทิ รายได้ตอบแทนจากการเช่าจักรยาน รายได้จากการประกอบทำอาหารพื้นบ้านที่ชาวบ้านหมุนเวียนมาช่วยกันทำ ทำให้กระจายตัวของผลประโยชน์สู่ชุมชนยิ่งขึ้น

4.2.1.4 สรุปผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล ของชุมชนท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

จากการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับกระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกัน กิจกรรมของการประสานความร่วมมือ และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

กระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกัน

ภาครัฐเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนและเข้าร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน มีการจัดการการท่องเที่ยว โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานใหญ่ที่มีพื้นที่ของตัวเองในเทศบาลหมูสี ประชาสัมพันธ์ทำการตลาดให้ รวมถึงเทศบาลหมูสี มุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบองค์รวม โดยให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม การสร้างความไว้วางใจและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของภาคประชาสังคม การวางแผนร่วมกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งทุกภาคส่วนมีบทบาทที่สำคัญในการสร้าง ส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนอย่างเป็นระบบ ด้วยการจัดการประสานความร่วมมือ และการสร้างกลุ่มเครือข่ายที่มี การบูรณาการร่วมกัน เพื่อการสร้างคน สร้างรายได้ให้คนในชุมชน

ในกระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกัน ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม มีการประชุมหารือเพื่อระดมความคิด และวางแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นรูปธรรม อยู่เสมอ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนท่ามะปรางค์ - บ้านคลองเพล มีลักษณะได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) และมาการวางแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน เน้นการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการ การสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชน แสวงหาข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชน ให้มีความเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน ดึงความเชี่ยวชาญของภาคเอกชน มาสอนเทคนิคการขาย การประชาสัมพันธ์ การต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชน การคิดต้นทุนกำไร ให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง

การได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชน แสดงถึงความเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ผู้นำชุมชนถือได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญที่นำพาชุมชนในการดำเนินการวางแผน ประสานความร่วมมือประชุมร่วมกัน การสร้างโครงการร่วมกัน โดยชุมชนร่วมคิดดึงเอาจุดเด่นของชุมชนขึ้นมา แรก ๆ มีการให้ข้อมูลด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนเกิดความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การจัดการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน การสร้างมูลค่าเพิ่ม ชุมชนได้ประโยชน์จากความร่วมมือ โดยเฉพาะ

การกระจายรายได้ซึ่งถือได้ว่าความร่วมมือในทุกภาคส่วนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืนได้

กิจกรรมของการประสานความร่วมมือ

ภาครัฐส่งเสริมสนับสนุนบทบาทของชุมชนมากยิ่งขึ้น และดึงเอาภาคเอกชนให้เป็นพลังร่วมสนับสนุนในการพัฒนาการท่องเที่ยว ชุมชนนี้ชัดเจนมากในการดึงเอาความร่วมมือจากภาคเอกชนมาใช่มุ่งยกระดับศักยภาพ และขีดความสามารถของชุมชน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน การจัดการความรู้ควบคู่ไปกับการส่งเสริมชุมชนในการดำเนินธุรกิจ ผลของความร่วมมือระหว่างกัน ทุกฝ่าย สามารถทำงานร่วมกัน และปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เกิดเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างชัดเจน จากการประสานความร่วมมือสนับสนุนการปฏิบัติงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน การสร้างโอกาสให้ชุมชน เข้ามามีบทบาท ในการวางแผนทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว มีการแสวงหาการปรับเปลี่ยน การสร้างโครงการร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีความต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จัก มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การแลกเปลี่ยนทรัพยากร และใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การกำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์โดยภาครัฐในการดำเนินงาน และการนำยุทธศาสตร์ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารด้านการท่องเที่ยว เกิดการบูรณาการ และมีประสิทธิภาพสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ต่อไป มีการบ่มเพาะด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Product Innovation) เกิดกระบวนงานใหม่ (Process Innovation) ในการสร้างสรรค์ร่วมกัน การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบ Local Low Carbon การส่งเสริมการใช้คาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint) ที่ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งชุมชนยังได้ดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ได้เศรษฐกิจชุมชน เกิดการกระจายตัวของผลประโยชน์ในพื้นที่การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน จากกระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกันทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน เกิดมูลค่าเพิ่ม ชุมชนได้ประโยชน์จากการประสานความร่วมมือ ซึ่งถือได้ว่าความร่วมมือในทุกภาคส่วนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ให้ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืน สร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและการกระจายตัวของผลประโยชน์ ตามหลักการของ UNWTO (1998)

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University ลิขสิทธิ์

4.2.2 ชุมชนซับสะเลเต บ้านหนองใหญ่ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

4.2.2.1 ผลการวิเคราะห์กระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกัน ของชุมชนซับสะเลเต บ้านหนองใหญ่ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ชุมชนซับสะเลเต จังหวัดชัยภูมิ เกี่ยวกับกระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกัน ซึ่งประกอบด้วย 5 มิติ พบว่า ได้แก่ 1. การเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน 2. การสร้างความไว้วางใจ 3. การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน 4. การมีความเข้าใจตรงกัน 5. การสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน พบว่า

ในมิติที่ 1 เรื่อง การเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน จังหวัดชัยภูมิได้ร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน ระดมความคิดและวางแผนทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนของจังหวัดให้เกิดเป็นรูปธรรม มอบหมายให้สำนักงานพัฒนาชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างกัน และดึงภาคประชาสังคมเข้ามาร่วมปรึกษาหารือกัน เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน การจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยว การพัฒนาและปรับปรุงเส้นทางการคมนาคม การปรับปรุงทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน อีกทั้งยังส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง โดยการนี้ได้รับการผลักดันจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นอย่างดี

> "...โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว เทศกาลท่องเที่ยวดอกกระเจียวบาน ประจำปี 2562 จัดขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว อนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม อำเภอเทพสถิต และ อุทยานแห่งชาติไทรทอง อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดชัยภูมิ รวมทั้งทำให้รายฎรในพื้นที่มีรายได้จาการจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน..." (ชม มาแดง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2563)

> "...ตัวแทนกลุ่มหรือผู้นำชุมชนได้มีโอกาสเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกันกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดและผู้บริหารท้องถิ่น แสดงความคิดเห็นร่วมกันมีการจัดทำยุทธศาสตร์เมืองท่องเที่ยวศูนย์กลางการท่องเที่ยวหน้าฝนชูศักยภาพภาพจังหวัด

และรับรองการเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวโดดเด่นของไทย...” (อุบล ยอพันธ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2563)

“...พัฒนาการชุมชนจังหวัดชัยภูมิเองได้ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานที่ประสานงานความร่วมมือระหว่าง องค์การบริหารส่วนตำบล การผลักดันให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแสดงความคิดเห็นมากขึ้นในการร่วมอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อให้เกิดรายได้เพิ่ม...” (อัจฉรา เคียงวิมลรัตน์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 2 เรื่อง การสร้างความไว้วางใจ ภาครัฐสร้างความไว้วางใจด้วยการประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เปิดโอกาสการทำงานร่วมกับประชาชน ร่วมกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวและยกระดับศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้นคน ควบคู่ไปกับการส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนในการดำเนินการสนับสนุนการทำงานร่วมกันและปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ภาคประชาสังคมเองก็ได้ให้ความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชนในการดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

“...สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด มีการประชุมร่วมกับส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครราชสีมา กำหนดจัดงาน “เทศกาลท่องเที่ยวดอกกระเจียวบาน” จังหวัดชัยภูมิ ประจำปีในห้วงระหว่างเดือน มิถุนายน – สิงหาคม 2563 ณ อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ที่ผ่านมาก็เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งทำให้ชุมชนในพื้นที่มีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน...” (ณัฏฐ์ชุดา นันทนิ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

“...ชุมชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ในการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนซับสะเลเต กำหนดคำขวัญแหล่งท่องเที่ยวชุมชนซับสะเลเต มีอยู่ว่า โอโซนร่องลมตะวันตก แหล่งผลไม้เลิศรสแดนอีสาน หอมดอกสเลเตโบราณ ผสมผสานวัฒนธรรมญัฮกุร และจัดให้มีที่พักเพื่อรับอากาศบริสุทธิ และเพิ่มเติมอีกว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดจากการสร้างความไว้วางใจกันและกัน โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งนำเสนอ

จุดเด่นของหมู่บ้านซับสะเลเตมาเผยแพร่และเชิญชวนนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้นตลอดปี พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมาและทางจังหวัดได้ทำการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ร่วมมือกันค้นหาจุดเด่นของแต่ละสถานที่ท่องเที่ยวทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น...” (อุบล ยอพันธ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2563)

“...องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่เอง ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ก็ได้จัดทำโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ชื่อว่าโครงการกระเจียวคืนทุ่งประจำปี พ.ศ. 2563 วันที่ 22 สิงหาคม 2563 ขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ...” (กรานต์ เขตจันทึก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2563)

“...อุทยานแห่งชาติป่าหินงามเป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำของจังหวัดชัยภูมิ ก่อนการจัดทำโครงการดังกล่าวได้มีการประชุมร่วมกับทุกภาคส่วนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็นข้อเสนอแนะ เพื่อให้ชุมชนร่วมเสนอความต้องการประกอบการตัดสินร่วมกันกับภาครัฐเพื่อให้เป็นแนวทางตามความต้องการของชุมชนและทำให้ชุมชนไว้วางใจภาครัฐมากขึ้น...” (กรานต์ เขตจันทึก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 3 เรื่อง การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน การยินยอมพร้อมใจในการสร้างกระบวนการทำงานร่วมกัน เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จ ภาครัฐจึงได้ส่งเสริมให้องค์การบริหารส่วนตำบลซัลสะเลเต มีศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยให้พัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ รวมถึงสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมรวมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ชุมชน ชุมชนเองก็จะได้เห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงานของภาครัฐ เมื่อมองเห็นจุดหมายร่วมกันจะทำให้การทำงานง่ายขึ้น

“...การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชัยภูมิได้จัดตั้งเครือข่ายการดำเนินงานร่วมกันภายในและนอกเขตการท่องเที่ยวจังหวัดที่รับผิดชอบ เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเขตท้องที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกระทรวง สนับสนุนองค์กรปกครองส่วน

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ท้องถิ่น กลุ่มเครือข่ายชุมชนและภาคเอกชนให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกันกับสำนักงานฯ...” (ณัฏฐ์ชุดา นันทนิ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

“...องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ มีแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับการท่องเที่ยวและพัฒนาปรับปรุงอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รวมทั้งการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ซึ่งกำหนดอยู่ในวิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่อยู่แล้ว...” (กรานต์ เขตจันทึก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2563)

การยอมรับและเคารพบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ภาครัฐส่งเสริมภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ให้เกิดการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่าย เพื่อความเข้มแข็งด้านการท่องเที่ยวส่งเสริมบทบาทของให้ชุมชนในสามารถบริหารการจัดการเชิงพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ที่มีความสำคัญในการรักษาสมดุลของระบบนิเวศของชุมชน การประสานงานร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐเป็นการพึงพาอาศัยกันและกัน ผลักดันแผนการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ทำร่วมกัน

“...การกระจายการทำงานกันของแต่ละฝ่าย โดยเฉพาะการให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนช่วยอย่างมาก ทำให้เรามีเจ้าภาพและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมกัน เคารพการทำงานของกันและกัน รวมด้วยช่วยกัน ก็เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน...” (อัจฉรา เคียงวิมลรัตน์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 21 ตุลาคม 2563)

การตระหนักในความเป็นเจ้าของภารกิจร่วมกัน การที่ภาคเอกชนมีส่วนช่วยให้เกิดการสร้างเครือข่ายของภาคประชาสังคมด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนนั้น แสดงถึงการการตระหนักในความเป็นเจ้าของภารกิจนี้ร่วมกัน โดยการสนับสนุนส่งเสริมบทบาทของชุมชนให้สามารถบริหารการจัดการ การรักษาสมดุลของระบบนิเวศ การเป็นผู้ประสานงาน การเป็นผู้สะท้อนการดำเนินงานไปยังหน่วยงานภาครัฐ เพื่อผลักดันแผนการดำเนินงานต่าง ๆ

การเล็งเห็นถึงผลดีที่แต่ละฝ่ายได้รับจากการทำงาน การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและส่งเสริมการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนและของอุทยานแห่งชาติป่า

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

หินงามสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมด้วยกัน ทำให้แต่ละภาคส่วนได้รับประโยชน์จากการทำงานร่วมกัน

> "...ความเป็นหุ้นส่วนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม ตัวแทนชุมชนได้แก่ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนให้ความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชนในการดำเนินกิจกรรม การส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวร่วมกันอย่างต่อเนื่อง..." (ชม มาแดง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2563)

> "...งานานเทศกาลท่องเที่ยวดอกกระเจียวบานที่จังหวัดชัยภูมิ ก็เป็นผลของการร่วมกันทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัด กิจกรรมภายในงาน เช่น นั่งรถรางชมทุ่งดอกกระเจียว ผาสุดแผ่นดิน สวนหินงาม ป่าหินล้านปี การแสดงและจำหน่ายสินค้าที่มีชื่อเสียงของจังหวัดชัยภูมิ อาทิ ต้นกระเจียวประดิษฐ์ ผ้าฝ้ายและผ้าไหมพื้นเมือง รวมถึงผลไม้ต่าง ๆ ตลาดชุมชนคนญัฮกุร อีกทั้งเชื่อมโยงไปแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่สวยงามของจังหวัดชัยภูมิ ให้เดินทางท่องเที่ยวต่อได้อีก เช่น ชุมชนท่องเที่ยวOTOP นวัตวิถีบ้านหนองใหญ่ (ซับสะเลเต) อำเภอเทพสถิต..." (ณัฏฐ์ชุดา นันทนิ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 4 เรื่อง การมีความเข้าใจตรงกัน เมื่อภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมยินยอมพร้อมใจในการทำงานร่วมกันแล้วนั้น การสร้างความเข้าใจให้ข้อมูลของภาครัฐนั้น จะมีลักษณะเป็นหน่วยงานกลางที่ประสานงานระหว่างภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ให้เกิดการปฏิบัติงานร่วมกันสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ให้ทุกภาคส่วนเล็งเห็นถึงเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน การให้ข้อมูลข่าวสารให้เกิดการเข้าใจตรงกันของภาครัฐนั้น

> "...จังหวัดได้มอบหมายให้ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา หน่วยงานกลางที่ประสานงานและการสื่อสารระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ให้มีความเข้าใจตรงกันและปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนของจังหวัด..." (ณัฏฐ์ชุดา นันทนิ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

> "...การที่ภาครัฐขอความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์งานเทศกาลท่องเที่ยวของจังหวัด ก็เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดชัยภูมิ ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายสู่สาธารณชน..." (อรอุมา ไชยเศรษฐ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

> "...เมื่อภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม มีความเข้าใจที่ตรงกันในการพัฒนาแล้วนั้น การมีส่วนร่วมและการรับฟังข้อคิดเห็นจากชุมชน ก็เดินหน้าไปได้ดีเช่นเรื่องการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม สินค้าผลผลิตทางการเกษตร สินค้าที่ระลึกหรือสินค้า OTOP เป็นต้น..." (พิชัย พรหมผุย, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

การร่วมกันเผยแพร่ข้อมูลการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ของจังหวัดชัยภูมิ จดหมายข่าวโดยฝ่ายประชาสัมพันธ์องค์การบริหารจังหวัด สื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เป็นต้น ให้เป็นที่รู้จักและได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวได้

ในมิติที่ 5 เรื่อง การสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน องค์การบริหารส่วนตำบลซับสะเลเตมีหน้าที่เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างภาครัฐที่เกี่ยวข้องด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดการสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน ภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม และให้ภาคเอกชนเข้าร่วม เป็นคณะกรรมการการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผนไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมด้านแรงงานทุนทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรม

> "...ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดชัยภูมิ มุ่งเน้นการพัฒนามาตรฐานด้านการบริการความปลอดภัย และการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เพิ่มขึ้น โดยให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมการปรึกษาหารือ การร่วมประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง" (ณัฏฐ์ชุดา นันทนิ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

“...สำนักงานสภาวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ ทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและผู้นำชุมชนปราชญ์ชาวบ้าน ให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ เกี่ยวกับกับการท่องเที่ยว วัฒนธรรมและความเป็นวิถีของชุมชน…” (พิชัย พรหมผุย, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

“…การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดทำหน้าที่ประสานงานและปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนของกระทรวงในส่วนภูมิภาค รวมทั้งดำเนินการประสานส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดหรือกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์...” (ณัฏฐ์ชุดา นันทนิ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

“…การท่องเที่ยวของเราสามารถสร้างโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับภาครัฐ โดยเฉพาะการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักมีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรโดยเน้นความสำคัญการจัดการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้…” (อรอุมา ไชยเศรษฐ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

“…การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน เป็นการขายวัฒนธรรมความเป็นอยู่ ต้องอาศัยความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนทั้ง ภาคราชการ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบูรณาการการพัฒนาร่วมกัน มิใช่แยกส่วนกันทำจึงจะบรรลุเป้าหมาย เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน และของจังหวัดชัยภูมิประสบความสำเร็จต่อไป การบูรณาการทั้งนโยบาย งบประมาณ และการปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและขีดความสามารถต่อการพัฒนาจังหวัด ร่วมกันในทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาเดียวกัน...” (พิชัย พรหมผุย, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

“...พัฒนาชุมชนจังหวัดชัยภูมิทำการสนับสนุนโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยการผลักดันให้ท้องถิ่นและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการจัดตั้งโครงการ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของชุมชน...” (อัจฉรา เคียงวิมลรัตน์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

“...อุทยานแห่งชาติป่าหินงามเป็นหนึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมและอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านไร่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวชุมชน ทำการสนับสนุนเครือข่ายชุมชนและภาคเอกชน ให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกันเพื่อร้อยเรียงแหล่งท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน…” (ชม มาแดง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2563)

ความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน ทำให้เกิดผลลัพธ์ระหว่างการทำงาน ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนางานด้านการท่องเที่ยวบรรลุผลในที่สุด และตรงตามความต้องการของชุมชน

4.2.2.2 ผลการวิเคราะห์กิจกรรมของการประสานความร่วมมือ ของชุมชนซับสะเลเต บ้านหนองใหญ่ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ของชุมชนซับสะเลเต บ้านหนองใหญ่ ตำบลบ้านไร่ จังหวัดชัยภูมิ เกี่ยวกับกิจกรรมของการประสานความร่วมมือซึ่งประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ 1. การแสวงหาข้อมูล (Information Seeking) 2. การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม (Adjustment Seeking) 3. การกำหนดนโยบาย และแผนกลยุทธ์ร่วมกัน (Policymaking And Strategy Making) 4. การแลกเปลี่ยนทรัพยากร (Resource Exchange) และ 5. การสร้างโครงการร่วมกัน (Project-Based Work) สามารถวิเคราะห์ผลลัพธ์ได้ตามลำดับ ดังนี้

ในมิติที่ 1 เรื่อง การแสวงหาข้อมูล ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดชัยภูมิ ความร่วมมือในการแสวงหาข้อมูล จะเป็นการประสานงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ให้สามารถทำงานร่วมกันและปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ และการกำหนดยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ว่านครชัยบุรินทร์เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทั้งด้านประวัติศาสตร์ อารยธรรมแหล่งโบราณคดี แหล่งท่องเที่ยวสวยงาม แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และประเพณีวัฒนธรรม สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชัยภูมิมีการจัดตั้งเครือข่ายการดำเนินงานทั้งภายในและนอกเขตจังหวัดที่รับผิดชอบ เพื่อร่วมกันแสวงหาและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้พื้นที่เมืองรองอย่างจังหวัดชัยภูมิเข้มแข็งด้านการท่องเที่ยวต่อไป

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

"...ในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ จังหวัดได้จัดทำแผนพัฒนาจังหวัดให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยได้รวบรวมปัญหาความต้องการของประชาชนมาพิจารณาดำเนินการและได้ผ่านกระบวนการประชุมรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนของสังคม..." (ณัฏฐ์ชุดา นันทนิ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

"...องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ มีการประชุมร่วมกับจังหวัดเพื่อหาแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับการท่องเที่ยวและพัฒนาปรับปรุงอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รวมทั้งการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว..." (กรานต์ เขตจันทึก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2563)

"...สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิให้ความร่วมมือกับภาครัฐเป็นอย่างดีร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะผ่านการประชุมหารือที่ภาครัฐจัดขึ้นเพื่อร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยว..." (อรอุมา ไชยเศรษฐ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

"...องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ ร่วมกับภาคเอกชน และท้องถิ่นทำการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่า บริเวณป่าอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม รวมทั้งปรับปรุงภูมิทัศน์ในบริเวณพื้นที่ทุ่งดอกกระเจียว และป่าหินงาม ให้มีความสวยงาม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยว ทั้งนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน..." (กรานต์ เขตจันทึก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 2 เรื่อง การแสวงหาการปรับเปลี่ยน ภาครัฐของจังหวัดมีการประชุมหารือ เพื่อจัดทำแผนพัฒนา ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและภาคเอกชน เพื่อระดมความคิดเพื่อแสวงหาวางแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นรูปธรรมให้ได้มากที่สุด ภายใต้การพัฒนาแบบบูรณาการ รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญ ๆ ที่มีผลต่อความ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

เป็นอยู่ประชาชนในพื้นที่ การส่งเสริมให้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนก็เพื่อการแสวงหาการปรับเปลี่ยนคุณภาพความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น

> "...สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชัยภูมิประชุมร่วมกับคณะกรรมการผู้ประกอบการ โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศกาลดอกกระเจียวบาน เพื่อเตรียมความพร้อมด้านที่พัก และการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวการจัดการด้านอาหาร นอกจากนี้ยังได้มีหารือถึงการเตรียมเปิดงานเทศกาลท่องเที่ยวดอกกระเจียวงาม จังหวัดชัยภูมิ ณ อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ร่วมด้วย..." (ณัฏฐ์ชุดา นันทนิ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

> "...พัฒนาชุมชนของจังหวัดชัยภูมิจะทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางที่ประสานงานระหว่างองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ทำการผลักดันให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมกับท้องถิ่นมากขึ้นในการร่วมอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดชัยภูมิ..." (อัจฉรา เคียงวิมลรัตน์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

> "...ได้มีการให้คำปรึกษาแนะนำแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรเครือข่ายชุมชนประชาชนและหน่วยงานอื่นที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวผ่านการประชุมสัมมนาเพื่อแสวงการการปรับเปลี่ยนจากทุกภาคส่วน..." (ณัฏฐ์ชุดา นันทนิ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

> "...หอการค้าจะทำหน้าที่ประสานงานกับภาครัฐในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวเทศกาลดอกกระเจียวบาน ประจำปี พ.ศ. 2563 ผ่านจดหมายข่าวและเว็บไซต์ของหอการค้าจังหวัดชัยภูมิ มีการประชุมหารือร่วมกับสมาชิกรวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณบางส่วน เพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีจังหวัดชัยภูมิ..." (ณัฏฐ์ชุดา นันทนิ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 3 เรื่อง การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ จังหวัดชัยภูมิได้ทีการกำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งกำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ของจังหวัดคือ"เกษตรกรรมยั่งยืน อุตสาหกรรม

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ก้าวหน้า แหล่งท่องเที่ยวชั้นนำ สังคมมีความสุข” โดยกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว มีการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพความเลิศ และพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการท่องเที่ยว การระดมความคิดและวางแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นรูปธรรมนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ร่วมกับท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชัยภูมิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักนครราชสีมา และภาคประชาสังคม ร่วมกันกำหนดนโยบายในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนให้มีศักยภาพและมีมาตรฐานที่ดีพอที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้

> “...การที่สิ่งอำนวยความสะดวกยังมีไม่พร้อมและไม่เพียงพอสำหรับให้บริการนักท่องเที่ยว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดทำแผนสำรวจและกำหนดรูปแบบในการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมถึงภูมิทัศน์รอบบริเวณอย่างเร่งด่วน เพื่อให้การบริการทันกับความต้องการแก่ผู้มาเที่ยวอย่างเพียงพอโดย...” (อรอุมา ไชยเศรษฐ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

> “...การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ซึ่งนโยบายจะลงไปสู่ท้องถิ่นทุกภาคส่วนโดยมอบหมายให้ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด เป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานระหว่างภาครัฐ และภาคเอกชน...” (ณัฏฐ์ชุดา นันทนิ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 4 เรื่อง การแลกเปลี่ยนทรัพยากร จังหวัดชัยภูมิมีเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนและยกระดับการท่องเที่ยวเมืองรองให้ท่องเที่ยวได้ทั้งปี การประสานงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด และให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ช่วยผลักดันนโยบายด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนและเศรษฐกิจให้มีรายรับเพิ่มขึ้นจากการใช้ชีวิตประจำวันเดิม ๆ ให้ได้

> “...สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชัยภูมิประชุมแลกเปลี่ยนร่วมกับคณะกรรมการผู้ประกอบการ โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศกาลดอกกระเจียวบาน เพื่อเตรียมความพร้อมด้านที่พักและการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวการจัดการด้านอาหาร การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน นี้ถือเป็นการแลกเปลี่ยนทางด้านความคิดและทรัพยากรบุคล ที่ดำเนินงานด้านการ

ท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ...” (ณัฏฐ์ชุดา นันทนิ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

“...พัฒนาชุมชนของจังหวัดชัยภูมิจะทำหน้าที่เป็นประสานงานระหว่างองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ทำการผลักดันให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมกับท้องถิ่นมากขึ้น โดยร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดชัยภูมิร่วมกับทุกภาคส่วน...” (อัจฉรา เคียงวิมลรัตน์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 5 เรื่อง การสร้างโครงการร่วมกัน ตามที่แผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ. 2561-2564 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเพิ่มขึ้น เน้นการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิม และส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพ คุณภาพ มาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อให้เป็นจังหวัดท่องเที่ยวชั้นนำของภาคอีสาน เน้นพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบครบวงจรและท่องเที่ยวได้ตลอดปีและทุกฤดูกาลนั้น ทำให้ต้องมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคมและวิสาหกิจชุมชนให้เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่บูรณาการโครงการให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว การนำนโยบายที่ได้มาสร้างโครงการปฏิบัติร่วมกัน

“...สำนักการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชัยภูมิเป็นหน่วยงานหลักในการชี้แจงและสร้างความรู้ความเข้าใจให้คำแนะนำแก่หน่วยงานราชการอื่น ๆ ในการกำหนดแผนพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2563 ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิท่านต้องการเปิดเมืองชัยภูมิเพื่อให้คนรู้จักจังหวัดชัยภูมิเพิ่มมากขึ้น...” (ณัฏฐ์ชุดา นันทนิ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

“...โครงการต่าง ๆ ที่ได้รับจากการสนับสนุนจากจังหวัดและสำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชนเป็นอย่างมาก โดยใช้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นจุดขาย โดยเฉพาะช่างเทศกาลดอกกระเจียวบาน ทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวหลาย

รูปแบบในชุมชน ซึ่งการพักผ่อนแบบโฮมสเตย์ ได้รับความสนใจมาก เพราะที่นี่เอากาศเย็นสบายตลอดเวลา…” (สงพงษ์ ดีเดิม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2563)

การประชาสัมพันธ์งานเทศกาลท่องเที่ยวของจังหวัดร่วมกับหน่วยงานภาคเอกชนและชุมชน ก็เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดชัยภูมิ ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายสู่สาธารณชน โดยจะมีการทำโครงการร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เส้นทางการท่องเที่ยวและการพักผ่อนโฮมสเตย์ รวมทั้งร่วมกับการประชาสัมพันธ์ซึ่งนำจุดเด่นของจังหวัดชัยภูมิมาเผยแพร่และเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นรวมทั้งในปี พ.ศ. 2563 จังหวัดได้ทำการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายนำเสนอจุดเด่นของแต่ละสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการสร้างกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมากมาย

4.2.2.3 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของชุมชนซับสะเลเต บ้านหนองใหญ่ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ชุมชนซับสะเลเต บ้านหนองใหญ่ จ.ชัยภูมิ เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ 1. การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2. การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม 3. การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาว ให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม สามารถวิเคราะห์ผลลัพธ์ได้ตามลำดับ ดังนี้

ในมิติที่ 1 เรื่อง การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด คำขวัญที่ว่า “โอโซนร่องลมตะวันตก แหล่งผลไม้เลิศรสแดนอีสาน หอมดอกสเลเต โบราณ ผสมผสานวัฒนธรรมญัฮกุร” สำหรับซับสะเลเตที่นี่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากทางเข้าอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม จึงทำให้เห็นว่ามีธรรมชาติ มีวัฒนธรรม และความเป็นเอกลักษณ์ จากความร่วมภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน หัวใจของการท่องเที่ยวชุมชนคือการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

“...ทางจังหวัดมีการกำหนดแผนงานด้านโครงสร้างทางกายภาพและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและหัตถกรรม รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร

ของชุมชน และพลังงาน ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆอยู่แล้ว…” (ณัฏฐ์ชุดา นันทนิ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

“...การทำแผนการดำเนินงานด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือการการอนุรักษ์และพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของชุมชนภายในจังหวัดชัยภูมิ ทางพัฒนาการชุมชนได้ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อยู่แล้วในการสื่อสาร เพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ บริการการท่องเที่ยว และได้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติของชุมชนเรา…” (อัจฉรา เคียงวิมลรัตน์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

“...ชุมชนเองจะต้องภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่ง ในการอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน รวมถึงวัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญาบรรพบุรุษที่สืบทอดต่อกันมา การท่องเที่ยวชุมชนทำให้เรามีแต่ได้ เราให้ทุกคนมีส่วนร่วม มีส่วนได้ดูแลทรัพยากร ได้การกระจายรายได้ เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น…” (อุบล ยอพันธ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2563)

จากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนซับสะเลเตนั้น ซึ่งถือเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน โดยนักท่องเที่ยวที่มานั้นจะได้รับความรู้และชมธรรมชาติที่สวยงามของชุมชน และเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศ สนับสนุนผลิตภัณฑ์ของชาวบ้านที่เป็นงานฝีมือ เช่น กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ดอกกระเจียว การพัฒนาการท่องเที่ยวที่รักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ให้ยังคงอยู่กับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ถือได้ว่ามีศักยภาพสูง เป็นจุดแข็งของพื้นที่ที่ถือว่าได้เปรียบการท่องเที่ยวในที่อื่น ๆ มาก ในการร่วมมือของทุกฝ่าย ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้ว เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และอนุรักษ์อย่างยั่งยืนแล้ว ยังคงต้องรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ต่อไปด้วย

ในมิติที่ 2 เรื่อง การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม การวางแผนกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดนั้น ได้เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยใช้เวทีระดมความคิดเห็นจากผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมี

การให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน การท่องเที่ยวชุมชนซับสะเลเต เป็นชุมชนชาวมอญที่มีวัฒนธรรมเฉพาะตัวเรียกว่า วัฒนธรรมญัฮกุร จึงต้องมีการวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม อีกทั้งตั้งอยู่ไม่ไกลจากทางเข้าอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม เป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและธรรมชาติ โดยนั่งรถอีแต๊กพาเที่ยวสวนเกษตร และพักโฮมสเตย์ ชิมอาหารอร่อยสไตล์ชาวบ้าน และขาดไม่ได้ต้องลองน้ำดอกสะเลเต ซึ่งเป็นดอกไม้ที่ขึ้นตามธรรมชาติในหมู่บ้าน รสหอมหวานชื่นใจ

> "...หน่วยงานภาครัฐที่เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้เล็งเห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความยั่งยืนให้ทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์จากการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว..." (อรอุมา ไชยเศรษฐ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 ตุลาคม 2563)

> "...องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ ได้ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ประชุมการวางแผนและจัดการร่วมกันในการจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม ของวัฒนธรรมญัฮกุร ให้เกิดกิจกรรมท่องเที่ยว อีกทั้งยังเผยแพร่การท่องเที่ยวของชุมชนซับสะเลเต ตามข่าวชุมชนช่องโทรทัศน์เช่นช่อง 7 เป็นต้น..." (กรานต์ เขตจันทึก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2563)

> "...ในการจัดการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวใช้วิถีชีวิตชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่แล้วร่วมกันมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน เกิดกระบวนงานใหม่ในการวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิมร่วมกัน จนได้เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและธรรมชาติ ของชุมชนซับสะเลเต โดยท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน ชุมชนซับสะเลเตมีที่พักแบบวิถีชาวบ้าน คือ โฮมสเตย์ ทานอาหารของชาวบ้านที่มีส่วนผสมของหนอสะเลเต ชมวิถีการดำเนินชีวิตของคนภูเขา..." (กลุ่มโฮมสเตย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 3 เรื่อง การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาว ให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม จากพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดกระแสความนิยมการท่องเที่ยวทางเลือกมากขึ้น เช่นการท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและสถานที่สำคัญทางศาสนา ตลาดการท่องเที่ยวชุมชนและการท่องเที่ยวเฉพาะทางขยายตัวมากขึ้น จึงเป็นโอกาสให้ชุมชนซัลสะเลเต ดำเนินงานด้านการรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้กลับมาท่องเที่ยวซ้ำและเกิดพอใจในระยะยาว และเพื่อเป็นการรองรับการท่องเที่ยวของกลุ่มผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต กลุ่มผู้สูงอายุนี้จะชอบธรรมชาติ และพักเป็นเวลานานขึ้น กลุ่มการศึกษาดูงานของทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนมากขึ้น เพราะแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน รวมไปถึงป่าหินงามยังคงสามารถรักษาความเป็นที่นิยมอยู่ได้และสามารถทำการตลาดได้ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญมาก

> "...การจัดทริปมีความหลากหลาย ที่ให้นักท่องเที่ยงสามารถเลือกได้ แบบมาแล้วเห็นครบทุกอย่าง ทำทุกกิจกรรม หรือเลือกบางอย่างตามเวลาที่เหมาะสม..." (สงพงษ์ ดีเดิม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2563)

> "...นักท่องเที่ยวส่วนมากเป็นนักท่องเที่ยวที่จองทริปท่องเที่ยวผ่านเพจของ ททท. และติดต่อมายังผู้นำชุมชน อีกทั้งเราได้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยหน่วยงานหลักในการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวแล้ว..." (กรานต์ เขตจันทึก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2563)

> "...สำหรับชุมชนนั้น ได้รับการสนับสนุนจากสำนักพัฒนาชุมชนจังหวัด ทำให้สร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยใช้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และวิถีเกษตรเป็นจุดขาย จึงทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวหลายรูปแบบ และยังมีโฮมสเตย์ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจและสร้างความพึงพอในให้กลับนักท่องเที่ยว เพราะถือเป็นการสืบสานวัฒนธรรมการดำเนินวิถีชีวิตของชาวบ้าน การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้าน ให้คงอยู่อีกทางหนึ่ง..." (อุบล ยอพันธ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2563)

> "...ชุมชนเน้นมีส่วนร่วมการประสานงานร่วมกัน ร่วมรับฟังข้อคิดเห็นจากชุมชนร่วมกัน เช่น การร่วมอนุรักษ์สินค้าของท้องถิ่น การจัดจำหน่ายเป็นสินค้าที่ระลึก

สินค้า OTOP สินค้าเกษตรตามฤดูกาล เป็นการกระจายรายได้อย่างดีเยี่ยม..."
(สงพงษ์ ดีเดิม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ตุลาคม 2563)

4.2.2.4 สรุปผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล ของชุมชนซับสะเลเต บ้านหนองใหญ่ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

จากการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับกระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกัน กิจกรรมของการประสานความร่วมมือ และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

กระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกัน

ในการขับเคลื่อนและให้ข้อมูลข่าวสาร โดยสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชัยภูมิ มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชัยภูมิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานนครราชสีมา-ชัยภูมิ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทำให้มีความเข้าใจตรงกัน ในการตัดสินใจร่วมกันของประชาชน

กระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกันนั้น จะต้องมีการประชุมหารือเพื่อระดมความคิด และวางแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นรูปธรรม เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็น เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวระดับพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

การประสานงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เน้นการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการ การสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชน เพื่อแสวงหาทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชน ให้มีความเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวหลักของจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ พัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีการประชุมร่วมกันเสมอโดยให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมสนทนาปรึกษาหารือ สร้างความไว้วางใจกัน แสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องกันเพื่อแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน

กิจกรรมของการประสานความร่วมมือ

ด้านกิจกรรมของการประสานความร่วมมือ ภาครัฐส่งเสริมบทบาทชุมชนมากยิ่งขึ้น และภาคเอกชนร่วมสนับสนุนในการพัฒนาการท่องเที่ยว มุ่งยกระดับศักยภาพ และขีดความสามารถของชุมชน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และการแสวงหาข้อมูล ยุทธศาสตร์ของจังหวัด

มุ่งเน้นการรวมตัวเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น ร่วมกันเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ผู้กำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินงานคือภาครัฐ การนำยุทธศาสตร์ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการด้านการท่องเที่ยวเกิดการบูรณาการร่วมกันไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

การอนุรักษ์ทรัพยากรให้คงอยู่ต่อไป ภาคประชาสังคมได้มีส่วนร่วม และ ให้ความร่วมมือการดำเนินงานการพัฒนาการท่องเที่ยว อีกทั้งชุมชนยังได้ดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ได้เศรษฐกิจชุมชน เกิดการกระจายตัวของผลประโยชน์ในพื้นที่ การเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การแลกเปลี่ยนทรัพยากร และใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน การจัดการประสานความร่วมมือบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน การสร้างมูลค่าเพิ่ม ชุมชนได้ประโยชน์จากการประสานความร่วมมือร่วมกับภาครัฐ และภาคเอกชน ซึ่งถือได้ว่าความร่วมมือในทุกภาคส่วนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ให้ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืน สร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและการกระจายตัวของผลประโยชน์ตามหลักการของ UNWTO (1998)

4.2.3 ชุมชนบ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

4.2.3.1 ผลการวิเคราะห์กระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกัน ของชุมชนบ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ชุมชนบ้านสนวนนอก จังหวัดบุรีรัมย์ เกี่ยวกับกระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกัน ซึ่งประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ 1. การเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน 2. การสร้างความไว้วางใจ 3. การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน 4. การมีความเข้าใจตรงกัน 5. การสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน พบว่า

ในมิติที่ 1 เรื่อง การเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน ชุมชนบ้านสนวนนอก ได้ร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยการเปิดโอกาสของภาครัฐในการเข้าร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน เพื่อระดมความคิดและวางแผน แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิด

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

เป็นรูปธรรมภายใต้การพัฒนาแบบบูรณาการ และองค์การบริหารส่วนตำบลสนวน เจ้าของพื้นที่มีหน้าที่เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างภาครัฐ สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัด และภาคประชาสังคม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนไปถึงจุดหมายและกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ เพราะนอกจากนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสวิถีชีวิตท้องถิ่นกันไปแบบเรียลๆ แล้ว การช่วยอุดหนุนสินค้าที่มาจากฝีมือคนในชุมชนแท้ๆ ยังช่วยให้ชุมชนได้รายได้ไปแบบเต็มเม็ดเต็มหน่วย การที่ภาครัฐทำการสนับสนุนภาคประชาสังคม ให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน ก็เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูวัฒนธรรมของตนเอง รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมที่เป็นจุดขายในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ให้เห็นถึงการสร้างงานและมีรายได้

> "...สำนักงานพัฒนาชุมชนก็เป็นหนึ่งหน่วยงานที่ประสานงานระหว่างองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ทำการผลักดันให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมกับท้องถิ่นเข้ามาร่วมสนทนาแสดงความคิดเห็นมากขึ้นในการร่วมอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนและให้คงความเป็นอยู่วิธีเดิม แต่เพิ่มเติมรายได้..." (เดโช วันทนาพิทักษ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

> "...ตัวแทนกลุ่ม และชาวบ้านได้มีโอกาสเข้าประชุมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดและผู้นำท้องถิ่นแสดงความคิดเห็นร่วมกันจัดทำยุทธศาสตร์เมืองท่องเที่ยว และนำวิธีชุมชนออกไปแสดงตามงานที่ภาครัฐจัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกรุงเทพฯ หรือตามหัวเมืองใหญ่ มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้การทอผ้าของชุมชน และศูนย์จำหน่ายสินค้าของชุมชน การส่งเสริมด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของหมู่บ้าน เช่น ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ และการรำตรุ๊ด เพื่อให้คงอยู่และสืบสานกันต่อไป..." (กลุ่มโฮมสเตย์บ้านสนวนนอก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2563)

> "...องค์การบริหารส่วนตำบลสนวน ได้ให้มีการสนับสนุนการท่องเที่ยวแบบชุมชนสัมผัสชีวิตถิ่นคนทอผ้า แบบฉบับบ้านสนวนนอก เป็นการสัมผัสวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายของคนในชุมชนที่ชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม โดยมีการจัดการประชุมร่วมกับทุกภาคส่วน เพื่อให้ชุมชนหรือท้องถิ่นร่วมเสนอความต้องการประกอบการตัดสินร่วมกันกับภาครัฐ เพื่อเป็นแนวทางตามความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่น..." (ธนิตศักดิ์ รังสิพุฒิศักดิ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2563)

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ในมิติที่ 2 เรื่อง การสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคม ภาครัฐมีการประสานความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน และภาคประชาสังคม การสร้างความไว้วางใจและเปิดโอกาสการทำงานกับประชาชน ให้เป็นพลังร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวมุ่งยกระดับศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น มุ่งยกระดับศักยภาพ และขีดความสามารถของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชน และการจัดการความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมา ต้องอาศัยบทบาทของผู้นำเป็นสำคัญ ในการเปิดพื้นที่เจรจาแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็น

> "...จังหวัดบุรีรัมย์กลายมาเป็นเป้าหมายของการท่องเที่ยวในลำดับต้น ๆ ของประเทศ ก็เพราะการที่มีภาคเอกชนเข้มแข็ง ก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่หรือสถานที่ท่องเที่ยวที่ถูกมนุษย์สร้างขึ้นนั่นก็คือ สนามช้างอารีน่า และสนามแข่งรถมาตรฐาน บุรีรัมย์ อินเตอร์เนชันแนล เซอร์กิต เพิ่มขึ้นมา เพื่อเป็นทางเลือกใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยว..." (บดินทร์ เรืองสุขศรีวงศ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

> "...ฤดูการแข่งขัน ดึงดูดของนักท่องเที่ยวเข้ามาในตัวเมืองเป็นจำนวนมาก ทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์เพิ่มสูงขึ้นกว่าอดีต ตรงนี้ทำให้ได้รับความไว้วางใจจากภาคประชาสังคม เพราะทำให้จังหวัดบุรีรัมย์กลายเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ..." (กัญญารัตน์ ท่วมไธสง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

> "...สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด เป็นผู้นำในการการสนับสนุนโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยการผลักดันให้ท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และกระจายรายได้ โดยให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการจัดตั้งโครงการเพื่อสนับสนุนยุทธศาตร์การท่องเที่ยวของจังหวัด..." (เดโช วันทนาพิทักษ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

> "...ภาคเอกชนที่เข็มแข็งก็เป็นการสร้างความไว้วางใจให้กับชุมชน ในเรื่องของพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนได้ ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำการสนับสนุน

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

เครือข่ายชุมชน และภาคเอกชนให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกันรวม..." (บดินทร์ เรืองสุขศรีวงศ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

ในมิติที่ 3 เรื่อง การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน การให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจให้เห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน ภาครัฐได้ส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม มีความยินยอมพร้อมใจในการทำงานร่วมกันเป็นอย่างสูงแล้วก็จะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ง่ายขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดทำนโยบายต่าง ๆ ได้ถูกต้องตรงกับสถานการณ์ของพื้นที่ และเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ และเห็นพ้องต้องกันในแนวทางการพัฒนาต่อไป

"...การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงานยุทธศาสตร์ของจังหวัดมุ่งเน้นการรวมตัว เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเสนอแนะแนวทางกระบวนการดำเนินงานร่วมกันในภารกิจการอนุรักษ์ฟื้นฟูและบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่..." (กัญญารัตน์ ท่วมไธสง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

"...จังหวัดจัดให้มีการประชุมหารือเพื่อการจัดทำแผนพัฒนากลุ่มอำเภอรวมทั้งการขอรับความคิดเห็นข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญ ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนและพื้นที่รวมทั้งส่งเสริมให้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด การสร้างความร่วมมือโดยผลักดันให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วม..." (เดโช วันทนาพิทักษ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

การยอมรับและเคารพบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนสนวนนอก สำนักวัฒนธรรมจังหวัด ถือได้ว่าเป็นหน่วยงานหลักการประสานความร่วมมือกับภาคเอกชน องค์การบริหารส่วนตำบลสนวน มีการดำเนินการบริหารจัดการควบคุม ดูแล เพราะเรื่องวัฒนธรรมความเป็นอยู่เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อน การให้ชุมชนร่วมเสนอความคิดเห็น เพื่อประกอบการตัดสินใจในการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ เป็นการยอมรับและเคารพบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย

ให้มีการเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงานและเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติตามความต้องการของชุมชน

> "...ได้รับการสนับสนุนและให้ความสำคัญกับโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการผลักดันให้ชุมชน สังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมความเป็นอยู่และทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต ชุมชนท้องถิ่นสามารถแสดงความคิดเห็นร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับภาครัฐ..." (เสกข์สรร ธีระวาณิชย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ตุลาคม 2563)

การตระหนักในความเป็นเจ้าของภารกิจร่วมกัน การปฏิบัติงานร่วมกัน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชน และระหว่างชุมชนกับภาคเอกชนถ้าเป้าหมายของภารกิจคือความยั่งยืน ภาคเอกชนก็พร้อมที่จะร่มมือกับชุมชนมอบองค์ความรู้ ให้คนในชุมชนสามารถนำไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ กับทรัพยากรหรือผลิตภัณฑ์และบริการที่มีอยู่ในชุมชน

> "...กรุงไทยก็มาทำโครงการรักชุมชนบ้านสนวนนอก เพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างความเข้มแข็งให้กับการท่องเที่ยวของชุมชนได้ ไม่ว่าจะเป็นการแนะนำนวัตกรรมทางการเงินจากทางธนาคาร เช่น การแนะนำระบบบัญชีรายรับ-รายจ่าย การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ เพื่อยกระดับสินค้าและมาตรฐานการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น..." (พงษ์ศรี แก้วพรม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2563)

การเล็งเห็นถึงผลดีที่แต่ละฝ่ายได้รับจากการทำงาน ด้วยบริบทของชุมชนสนวนนอกที่มีความพร้อมทางด้านการท่องเที่ยว สังเกตได้จากทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีกลุ่มต่าง ๆ ที่น่าสนใจ โดยเฉพาะกลุ่มทอผ้า ที่มีการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาจากฐานการเรียนรู้ในกระบวนการผลิตผ้าไหม รวมไปถึงผลดีของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

> "...การเข้าร่วมเป็นหนึ่งใน คณะกรรมการการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน การเล็งเห็นถึงผลดีที่แต่ละฝ่ายได้รับจากการทำงาน ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

วางแผนการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว แก้ไขปัญหาเพื่อเพิ่มรายได้และกระจายรายได้ให้ชุมชนในทุกกิจกรรม…” (พงษ์ศรี แก้วพรม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2563)

ในมิติที่ 4 เรื่อง การมีความเข้าใจตรงกัน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยว การมีคณะกรรมการร่างแผนพัฒนาจังหวัด เพื่อระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม เพื่อวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกจังหวัดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ให้มีความเข้าใจตรงกัน และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน

“...จังหวัดบุรีรัมย์มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบองค์รวม โดยใช้ทรัพยากรที่เรามีอยู่ชูศิลปวัฒนธรรม อารยธรรมขอมโบราณ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน...” (ขัตติยา ชัยมณี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

“...นโยบายและแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านเศรษฐกิจ เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมและกีฬามาตรฐานโลก และการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้พื้นฐานของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย...” (กัญญารัตน์ ท่วมไธสง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

“…องค์การบริหารส่วนตำบลปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากทางจังหวัด และแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการ รวมทั้งมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ซึ่งกำหนดอยู่ในวิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบล…” (ธนิตศักดิ์ รังสิพุฒิศักดิ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2563)

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

"...สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดมีการรวมกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในจังหวัดขึ้นมาก็เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันจัดทำกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ สนามฟุตบอลช้างอารีน่าและสนามแข่งรถ ช้าง อินเตอร์เนชั่นแนล เซอร์กิต เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาสู่มาตรฐานระดับสากล..." (บดินทร์ เรืองสุขศรีวงศ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2555)

ในมิติที่ 5 เรื่อง การสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดบุรีรัมย์ประชุมร่วมกับคณะกรรมการผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมการสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน ด้านการท่องเที่ยวชุมชน เช่นการเริ่มต้นด้วยการทำโฮมสเตย์แบบเรียบง่ายได้สัมผัสใกล้ชิดชีวิตจริงของชาวสนวนนอก เพื่อเตรียมความพร้อมด้านที่พักและการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว การจัดการด้านอาหาร ด้านชุมชนจุดเด่นเป็นชุมชนโบราณที่ยังคงดำรงวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ใช้ภาษาพื้นถิ่นเขมร และสืบสานการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมตรงนี้เป็นผลลัพธ์ที่ได้นำมาเป็นขุดขายและส่งเสริมการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวได้

"...การหารือร่วมกับสมาชิกกลุ่มผู้ประกอบการทุก ๆ เดือนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนสนวนนอก ร่วมกับจังหวัดบุรีรัมย์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ททท. และองค์การบริหารส่วนตำบลสนวน ให้มีกิจกรรมและนำชุมชนไปออกงาน เพื่อประชาสัมพันธ์ ดึงพัฒนาชุมชนเข้ามาสนับสนุนให้เปิดหมู่บ้านเป็น "หมู่บ้านท่องเที่ยวไหม" ทำให้ชุมชนแข็งแรงขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้นจากนักท่องเที่ยวหลายรูปแบบทั้งการศึกษาดูงาน โฮมสเตย์ และซื้อผลิตภัณฑ์ในชุมชน จนทุกวันนี้มีนักท่องเที่ยวเข้ามามากกว่า 8,000 คนในแต่ละปี..." (บดินทร์ เรืองสุขศรีวงศ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2563)

"...องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ประสานงานกับชุมชน และให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว..." (ธนิตศักดิ์ รังสิพุฒิศักดิ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2563)

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

"...การพัฒนาการท่องเที่ยวจะมีหน่วยงานหลัก ๆ เป็น ททท.มีหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ การจัดโปรโมชั่นการท่องเที่ยว การผลิตสื่อต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยว และส่วนการท่องเที่ยวและกีฬา จะมีหน้าที่ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ และทางด้านวัฒนธรรมจังหวัดจะมีหน้าที่ให้การสนับสนุนชุมชนเป็นหลัก ซึ่งวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ให้ความสำคัญกับชุมชน ที่มีชื่อเรียกว่า "บวร On Tour" ของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง..." (ขัตติยา ชัยมณี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

"...บวร On Tour มี บ้าน วัด ราชการ และโรงเรียน คอยให้ความร่วมมือและสนับสนุน โดยทางด้านวัฒนธรรมจังหวัดจะดูด้านความพร้อมของแต่ละชุมชน ถ้าชุมชนไหนมีความพร้อมไม่ว่าจะเป็น ทางด้าน การท่อผ้า งานฝีมือ การปั้น สานและด้านอาหาร ทางสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์จะเข้าไปให้การสนับสนุนในการให้ความรู้ สนับสนุนงบประมาณและชุมชนนั้นจะต้องสามารถขับเคลื่อนไปได้ด้วนต้นเอง เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและขีดความสามารถต่อการพัฒนาจังหวัด ร่วมกันในทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาเดียวกัน จังหวัดได้มอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน..." (ขัตติยา ชัยมณี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

4.2.3.2 ผลการวิเคราะห์กิจกรรมของการประสานความร่วมมือ ของชุมชนบ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ชุมชนบ้านสนวนนอก จังหวัดบุรีรัมย์ เกี่ยวกับกิจกรรมของการประสานความร่วมมือซึ่งประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ 1. การแสวงหาข้อมูล (Information Seeking) 2. การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม (Adjustment Seeking) 3. การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน (Policymaking And Strategy Making) 4. การแลกเปลี่ยนทรัพยากร (Resource Exchange) และ 5. การสร้างโครงการร่วมกัน (Project-Based Work) สามารถวิเคราะห์ผลลัพธ์ได้ตามลำดับ ดังนี้

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ในมิติที่ 1 เรื่อง การแสวงหาข้อมูล ความร่วมมือในการแสวงหาข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนสนวนนอกของ มุ่งเน้นการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชน และส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมยกระดับศักยภาพและขีดความสามารถ ของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชน การพัฒนาการท่องเที่ยวและความปลอดภัย โดยทำให้ เกิดการมีส่วนร่วม การปรึกษาหารือ แสวงหาข้อมูลเป็นอย่างดี เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและการแก้ไขปัญหา อย่างต่อเนื่อง

> "...เมื่อก่อนมีแต่ออกไปศึกษาดูงานจากที่อื่น ๆ และเห็นว่าที่นั่นก็เหมือนๆกับของเรา ทำไมไม่ลองตั้งต้นที่บ้านตนเองดู โดยแนวคิดนี้มีมาตั้งแต่ปี 2544 สะสมเพาะบ่มความรู้ทุกเรื่องที่เกี่ยวกับงานพัฒนาชุมชน ที่จะเน้นให้พี่น้องพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน แม้จะลองถูกลองผิดมาหลายๆครั้งจนในที่สุดก็มาประสบผลสำเร็จ..." (บุญทิพย์ กะรัมย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2563)

> "...จังหวัดได้จัดทำการแสวงหาข้อมูลและให้ข้อมูลการประชาสัมพันธ์การเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่าง ๆ เช่นอินเทอร์เน็ตโทรทัศน์เจ้าหน้าที่ ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นโดยได้รวบรวมปัญหาความต้องการของประชาชนมาพิจารณาดำเนินการและได้ผ่านกระบวนการประชุมรับฟังความคิดเห็นแผนพัฒนาจังหวัดจากทุกภาคส่วนของสังคม..." (กัญญารัตน์ ท่วมไธสง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

> "...สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ให้ความร่วมมือกับภาครัฐเป็นอย่างดีในการแสวงหาข้อมูล ร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว ผ่านการประชุมหารือที่ภาครัฐจัดขึ้นเพื่อร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยว..." (บดินทร์ เรืองสุขศรีวงศ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2563)

ในมิติที่ 2 เรื่อง การแสวงหาการปรับเปลี่ยน จังหวัดบุรีรัมย์ร่วมกับหน่วยงานภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เข้าร่วมประชุมหารือเพื่อระดมความคิดหาวิธีการปรับเปลี่ยนและวางแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนให้เกิดเป็นรูปธรรม ส่งเสริมให้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนก็เพื่อการแสวงหาการปรับเปลี่ยนคุณภาพความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น ยกระดับเป็นชุมชนท่องเที่ยวโดยเริ่มจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่มีพื้นที่ติดกับชุมชนกำหนดจัดหารือกับเทศบาลตำบลหมูสี จัดทำแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยว

"...สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ ทำหน้าที่ประสานงานด้านนโยบาย รวมทั้งแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้หน่วยงานภาคเอกชน และประชาชนร่วมการประชุมหารือ เพื่อการเสนอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเป็นการรวบรวมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน เพื่อเสนอต่อจังหวัดต่อไป..." (กัญญารัตน์ ท่วมไธสง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

"...พัฒนาชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์จะทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางที่ประสานงานระหว่างองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ทำการผลักดันให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมกับท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นในการร่วมอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน..." (กัญญารัตน์ ท่วมไธสง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

"...บ้านสนวนนอกเริ่มเปิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว แรกๆก็ไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวรู้จักเท่าไหร่ แต่ด้วยความที่นี่มีต้นทุนทางปัญญา ทุนทางธรรมชาติ เยอะมาก จึงรวมรวมความรู้สู่งานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างจริงจัง ทั้งเรื่องการทอผ้าไหม การทำเกษตรอินทรีย์ การทำขนมสูตรโบราญ การจักสาน และอื่น ๆ มากมาย จนในที่สุดก็มีนักท่องเที่ยวเข้ามาไม่ขาดสาย..." (บุญทิพย์ กะรัมย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2563)

ในมิติที่ 3 เรื่อง การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ จังหวัดบุรีรัมย์ได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งจนทำให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปดังคำขวัญของจังหวัดที่ว่า "เมืองปราสาทหิน ถิ่นภูเขาไฟ ผ้าไหมสวย รวยวัฒนธรรม เลิศล้ำเมืองกีฬา" โดยกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำการปรับปรุงและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพความเลิศ และพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการท่องเที่ยวทั้งนี้ทางจังหวัดได้มีการประชาสัมพันธ์ให้รู้จักแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ช่วยสร้างแรงจูงใจให้เดินทางมาเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

ภาครัฐร่วมกับหน่วยภาคเอกชนเข้าร่วมประชุมหารือ เพื่อระดมความคิดและวางแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัด

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

บุรีรัมย์ ร่วมกับท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักนครราชสีมา เพื่อระดมความคิดเห็นของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนสนวนนอก ให้มีศักยภาพและมีมาตรฐานดีพอที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้ การพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์รอบบริเวณ และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

> "...การประชุมวางแผนจัดทำยุทธศาสตร์จังหวัด ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด โดยกำหนดให้จังหวัดนครราชสีมาเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจในภูมิภาค ตำแหน่งยุทธศาสตร์เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวระดับภูมิภาค ที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวให้เลือกหลากหลายตามศักยภาพของพื้นที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับชุมชน..." (กัญญารัตน์ ท่วมไธสง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

> "...การสนับสนุนเครือข่ายชุมชนและภาคเอกชนให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน ได้มีแนวทางในการพัฒนาแหล่งชุมชนให้มีการกระจายรายได้ของชุมชน โดยเน้นพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว เน้นเอกลักษณ์ของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติรวมทั้งการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ซึ่งกำหนดอยู่ในวิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลสนวน..." (ธนิตศักดิ์ รังสิพุฒิศักดิ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2563)

ในมิติที่ 4 เรื่อง การแลกเปลี่ยนทรัพยากร จังหวัดบุรีรัมย์มีเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ร่วมกับภาคเอกชนและภาคประชาสังคม โดยมีลักษณะความสัมพันธ์แบบการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันซึ่งส่วนราชการระดับท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และภาคประชาสังคม ผลักดันนโยบายด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนและเศรษฐกิจให้มีรายรับเพิ่มขึ้นจากการใช้ชีวิตประจำวันเดิม ๆ ให้เป็นแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาและมาพักผ่อนเพราะใกล้แหล่งท่องเที่ยวเขาพนมรุ้ง การท่องเที่ยวทางกีฬา สนามฟุตบอล มีความสะดวกสบายเส้นทางประตูสู่ภาคอีสานนครราชสีมามาอีกไม่นาน

> "...สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ ทำหน้าที่ประสานงานเกี่ยวกับด้านนโยบายรวมทั้งแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้หน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน และประชาชนมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรทั้งบุคคลและความรู้

เทคนิค ในการสนับสนุนชุมชน...” (กัญญารัตน์ ท่วมไธสง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

“...ปัจจุบันมีแผนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอีสานใต้ เพิ่มเติมเข้ามาโดยมี โคราช บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลฯ เวลาจัดประชุมทำแผนแลกเปลี่ยนกัน มาประชุมร่วมกัน ดึงชัยภูมิออก ดึงสองจังหวัดเข้า ผลพลอยได้จากแผนทั้งหมดก็ตกไปอยู่กับประชาชนชุมชน...” (กัญญารัตน์ ท่วมไธสง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

ในมิติที่ 5 เรื่อง การสร้างโครงการร่วมกัน การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์หลักของประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบองค์รวมมอบหมายให้การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ทำการประสานงานส่งเสริมและสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งการติดตามการประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนสามารถทำงานร่วมกันและปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เช่น บ้านสนวน โอเพ่น เฮาส์ ครั้งที่ 2 ที่บริเวณถนนทางเข้าหมู่บ้านสนวนนอก โดยมีส่วนราชการ ผู้นำชุมชน ได้นั่งบนรถกระสวยอวกาศ ซึ่งชาวบ้านได้จัดทำขึ้นโดยดัดแปลงรถสำหรับใช้บริการนักท่องเที่ยว เดินทางเที่ยวชมกิจกรรมและทัศนียภาพภายในหมู่บ้าน โดยจัดขบวนกลองยาวต้อนรับและนำคณะเดินทางเข้าไปยังหมู่บ้าน บรรยากาศเป็นไปอย่างครึกครื้นและอบอุ่น เป็นต้น

“...โครงการหลักที่สำคัญ คือการขับเคลื่อนจังหวัดบุรีรัมย์ให้เป็นเมืองน่าอยู่ และมุ่งไปสู่การเป็นนครแห่งความสุข ทุกวันนี้บุรีรัมย์ ไม่ได้เป็นเพียงมหานครแห่งกีฬาของเมืองไทยเท่านั้น แต่ยังมีชื่อเสียงไปไกลถึงระดับโลก ด้วยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้มาตรฐาน...” (กัญญารัตน์ ท่วมไธสง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

“...การส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมของบ้านสนวนนอก ซึ่งยังคงอนุรักษ์กลิ่นอายของวัฒนธรรมโบราณดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น และในปัจจุบัน สภาพในหมู่บ้านมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงที่น่าชื่นใจ ชาวบ้าน ได้รักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งยังได้ช่วยกันดูแลภายในหมู่บ้าน ให้สวย สะอาด น่ามาพัก น่ามาท่องเที่ยว ซึ่งจะ

เป็นจุดขายในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชมอย่างต่อเนื่อง...” (ขัตติยา ชัยมณี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

“...สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชัยภูมิเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานชี้แจงและสร้างความรู้ความเข้าใจให้คำแนะนำแก่หน่วยงานราชการอื่น ๆ ในการกำหนดแผนพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว การสร้างโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนของตัวเอง รวมถึงการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์การท่องเที่ยว มีการประชุมหารือสนับสนุนให้เกิดโครงการพัฒนาร่วมกัน...” (กัญญารัตน์ ท่วมไธสง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

สำหรับชุมชนนั้นได้รับการสนับสนุนสำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ ทำให้เกิดอาชีพสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยใช้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นจุดขายจึงทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวหลายรูปแบบในชุมชนซึ่งการจัดกิจกรรม“โฮมสเตย์” ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจมากและเพื่อเป็นการสืบสานวัฒนธรรมการดำเนินวิถีชีวิตของชาวบ้าน การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้าน

4.2.3.3 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของชุมชนบ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ชุมชนบ้านสนวนนอก จังหวัดบุรีรัมย์ เกี่ยวกับ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ 1) การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2) การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม 3) การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาว ให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม สามารถวิเคราะห์ผลลัพธ์ได้ตามลำดับ ดังนี้

ในมิติที่ 1 เรื่อง การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด จากการประสานความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารด้านการท่องเที่ยว เกิดการบูรณาการและมีประสิทธิภาพสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการอนุรักษ์ทรัพยากรทรัพยากรทางธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไป บ้านสนวนนอกเป็นชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏ Rangsit University

โบราณที่ยังคงดำรงวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย สืบสานการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผ้าไหมหางกระรอกซึ่งถือเป็นลายเอกลักษณ์ของผ้าไหมบ้านสนวนนอก วิถีชีวิตผลิตไหมของชาวสนวนนอก เริ่มตั้งแต่การปลูกหม่อน เก็บใบหม่อนไปเลี้ยงไหม การเลี้ยงไหมสาวไหม ไปจนถึงการฟอก ย้อม มัดหมี่ ทอผ้า และแปรรูป ซึ่งหากนักท่องเที่ยวสนใจต้องการศึกษาเรียนรู้อย่างละเอียดได้การอนุรักษ์ประวัติศาสตร์พื้นเพของชุมชนและใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวให้เกิดประโยชน์สูงสุด นับแต่ปลูกชำต้นหม่อน เก็บใบหม่อน การเลี้ยงไหม ให้อาหารตัวไหม สาวไหมจากดักแด้ ฟอกกาวไหมออกจากเส้นไหม การเตรียมเส้นไหมเพื่อมัดหมี่การย้อมสีธรรมชาติ เรียนรู้การมัดหมี่ การทอผ้าไหม กระทั่งถึงการสร้างสรรค์ลวดลายต่าง ๆ บนผืนผ้าไหม ล้วนแล้วแต่มาจากชาติทั้งสิ้น

> “...การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน โดยนักท่องเที่ยวที่มานั้นจะได้รับความรู้และชมธรรมชาติที่สวยงามของชุมชน การมาท่องเที่ยวที่นี่ได้อะไรกลับไปหลายอย่าง ทั้งได้เรียนรู้วิถีการทอผ้าตั้งแต่ต้นจนจบ ซึมซับวัฒนธรรมของชุมชน และไม่ที่จะลืมเอารอยยิ้มที่มีอยู่ทั่วชุมชนแห่งนี้ติดมือกลับบ้านไปด้วย...” (บุญทิพย์ กะรัมย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2563)

> “...การพัฒนาการท่องเที่ยวที่รักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมให้ยังคงอยู่กับประชาชนในพื้นที่ ร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ผืนป่าชุมชน รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนในท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา ถือได้ว่ามีอัตลักษณ์มีความโดดเด่น เป็นจุดแข็งของพื้นที่ที่ถือว่าได้เปรียบการท่องเที่ยวในที่อื่น ๆ มาก...” (ธนิตศักดิ์ รังสิพุฒิศักดิ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2563)

> “...ในการร่วมมือของทุกฝ่าย ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้ว เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เกษตร และอนุรักษ์อย่างยั่งยืนแล้ว ยังต้องรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ต่อไปด้วย...” (กัญญารัตน์ ท่วมไธสง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

ในมิติที่ 2 เรื่อง การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม หน่วยงานภาครัฐที่เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน จัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม ก็เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการท่องเที่ยว

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

เพราะเอกลักษณ์พื้นถิ่นก็เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นหาที่อื่นไม่ได้ การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวและการจัดการที่ดีจะช่วยส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ ใช้เวทีระดมความคิดเห็นจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน และชุมชนได้รับประโยชน์จากจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม อย่างเต็มที่ผู้นำชุมชนสนวนนอกมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมวางแผนและจัดการร่วมกัน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวใช้วิถีชีวิตชุมชน มาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน

> "...นอกจากวัฒนธรรมเขมรโบราณ ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมเลื่องชื่อแล้ว ยังมีเมนูอาหารพื้นบ้านรสแซ่บที่ผู้มาเยือนไม่ควรพลาด ไม่ว่าจะเป็น แกงกล้วย บวดบุก ส้มตำดักแด้ ขนมจีนน้ำยารวมถึงชาใบหม่อน และหากสนใจพักค้างคืน ก็สามารถเลือกบริการที่พัก ซึ่งมีทั้ง รีสอร์ททันสมัยในหมู่บ้านและโฮมสเตย์แบบเรียบง่ายได้สัมผัสใกล้ชิดชีวิตจริงของชาวสนวนนอก..." (พงษ์ศรี แก้วพรม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2563)

> "...การสนับสนุนให้องค์การบริหารส่วนตำบล เข้าไปดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวและชุมชน บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรการท่องเที่ยวมากกว่าที่เป็นอยู่ในฐานะเจ้าของพื้นที่ ประชาชนในพื้นที่ต้องมีความรักความหวงแหน ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรเหล่านั้นจะทำให้เกิดความยั่งยืนในการอนุรักษ์ทรัพยากร..." (กัญญารัตน์ ท่วมไธสง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

ในมิติที่ 3 เรื่อง การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาว ให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม จากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดกระแสความนิยมการท่องเที่ยวทางเลือกมากขึ้น เช่นการท่องเที่ยวชุมชน ตลาดการท่องเที่ยวชุมชนและการท่องเที่ยวเฉพาะทางขยายตัวมากขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและสถานที่สำคัญทางศาสนา และการท่องเที่ยววัฒนธรรมวิถีชุมชน จึงเป็นโอกาสให้ชุมชนสนวนนอก ดำเนินงานด้านการรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้กลับมาท่องเที่ยวซ้ำและเกิดพอใจในระยะยาว และเพื่อเป็นการรองรับการท่องเที่ยวของกลุ่มผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต กลุ่มผู้สูงอายุนี้จะชอบธรรมชาติ และพักเป็นเวลานานขึ้น ถ้าเป็นเช่นนี้จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนมากขึ้น เพราะแหล่ง

ท่องเที่ยวของชุมชน รวมไปถึงเขาใหญ่ยังคงสามารถรักษาความเป็นที่นิยมอยู่ได้และสามารถทำการตลาดได้

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

"...การท่องเที่ยวแบบชุมชน สัมผัสชีวิตถิ่นคนทอผ้า แบบฉบับบ้านสนวนนอก นักท่องเที่ยวที่จองทริปท่องเที่ยวผ่านเพจของ ททท. และเพสท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความพึงพอใจมากเพราะเราจัดเต็มทุกอย่าง และเวลาที่ได้ไปเห็นขั้นตอนการผลิต จะบอกว่าสินค้าไม่แพงเลย..." (พงษ์ศรี แก้วพรม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2563)

โดยนักท่องเที่ยวสามารถเลือกกิจกรรมในแต่ละทริปได้ด้วยตัวเอง โดยมีฐานการเรียนรู้ ทั้ง 6 ฐาน ได้แก่ 1) ปลูกม่อนเลี้ยงไหม 2) สาวไหม 3) ฟอกย้อม 4) ทอผ้า 5) ศูนย์เศรษฐกิจ 6) บ้านนก บ้านกระดิ่ง บ้านโบราณ ตกเย็นยังมีการแสดงโบราณ บายศรีสู่ขวัญ รับประทานอาหารเข้าพักและตื่นเช้ามาทำบุญใส่บาตร ซึ่งทุกอย่างผ่านความเป็นอยู่จริงไม่ได้ปรุงแต่ง และเมื่อเข้าฐานไหนพอใจผ้าพื้นไหน ก็ซื้อกับชาวบ้านได้เลย เพราะทุกบ้านจะมีผ้าทอไว้สำหรับจำหน่ายนักท่องเที่ยว ทั้งหมดเป็นจุดขายของชุมชน ที่อุดมสมบูรณ์ได้ด้วยธรรมชาติสร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนเป็นอย่างมาก

"...การขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะทาง ทำให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการท่องเที่ยวเชิงกีฬา การมาเที่ยวชมสนามกีฬา ชุมชนเองก็มีความพร้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จะรองรับนักท่องเที่ยวหลากหลายกลุ่มอายุ เกิดการกระจายรายได้ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในส่วนของชุมชนบ้านสนวนนอก การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อการกระจายตัวของผลประโยชน์ในชุมชน..." (เดโช วันทนาพิทักษ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 ธันวาคม 2563)

"...การประกอบทำอาหารพื้นบ้านที่ชาวบ้าน เริ่มตั้งแต่วัตถุดิบ ที่มีครบในหมู่บ้าน ไก่ ผักปลอดสารผิด แม่ครัว ทุกคนจะมีรายได้หมด มากน้อยแล้วแต่งาน เช่นถอนขนไก่ตัวละ 20 บาท เป็นต้น รายได้ที่พักโฮมสเตย์ รายได้ให้ผู้สูงอายุที่มาผูกข้อต่อแขน ทำให้กระจายตัวของผลประโยชน์สู่ชุมชนทุกครั้งที่เราไปเที่ยวชุมชน ทุกคนก็จะมีรายได้..." (พงษ์ศรี แก้วพรม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2563)

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

"...แหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิตผลิตไหม บ้านสนวนนอก มีมัคคุเทศก์ของหมู่บ้าคอยอำนวยความสะดวกนำนักท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตผลิตภัณฑ์ไหมตั้งแต่เริ่มแรก ดังนี้ การปลูกหม่อน-เก็บใบหม่อน ชมและเรียนรู้การปลูกหม่อน/ชำต้นหม่อน/เก็บใบหม่อนไปเลี้ยงไหม การเลี้ยงไหม สาวไหม ชมและเรียนรู้การเลี้ยงไหม/ให้อาหารตัวไหม/สาวไหมจากตัวดักแด้ แถมมีบ้านพักโฮมสเตย์ไว้รองรับ..." (บุญทิพย์ กะรัมย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2563)

"...องค์การบริหารส่วนตำบลสนวนนอกได้มีแนวทางในการพัฒนาแหล่งชุมชนให้มีการกระจายรายได้ของชุมชน โดยเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว โดยเน้นเอกลักษณ์ของชุมชน แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติรวมทั้งการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ซึ่งได้กำหนดอยู่ในวิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลสนวน..." (ธนิตศักดิ์ รังสิพุฒิศักดิ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2563)

4.2.3.4 สรุปผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล ของชุมชนบ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

จากการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับกระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกัน กิจกรรมของการประสานความร่วมมือ และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

กระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกัน

ภาครัฐถือเป็นหน่วยงานสำคัญในการขับเคลื่อนการสร้างความเข้าใจตรงกัน โดยสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานบุรีรัมย์-สุรินทร์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน ทุกภาคส่วนมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนอย่างเป็นระบบ ด้วยการบริหารจัดการการประสานความร่วมมือและการสร้างกลุ่มเครือข่ายที่บูรณาการเพื่อการสร้างคน สร้างรายได้ให้คนในชุมชน

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

กิจกรรมของการประสานความร่วมมือ

การได้มีส่วนร่วมกิจกรรมประสานความร่วมมือ ในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การสร้างโครงการร่วมกัน เพื่อดำเนินการต่าง ๆ ร่วมกัน หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน ทำให้ประชาชนเกิดความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การแสวงหาข้อมูลจุดเด่นของชุมชน และปรึกษาหารือในเรื่องต่าง ๆ ร่วมกัน การแสดงความคิดเห็นตัดสินใจร่วมกันได้ ชุมชนก็เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่ม ชุมชนได้ประโยชน์จากการประสานความร่วมมือ ซึ่งถือได้ว่าความร่วมมือในทุกภาคส่วนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภาคประชาสังคมร่วมมือกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารด้านการท่องเที่ยว เกิดการบูรณาการ และมีประสิทธิภาพสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการอนุรักษ์ทรัพยากร และกิจกรรมชุมชนสนวนนอก ก็สร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว ทำให้รู้สึกว่ามีส่วนร่วม ในการรักษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืนอีกด้วย จากความพร้อมของชุมชน ทรัพยากรการท่องเที่ยวก็คือความเป็นอยู่ของชุมชนสนวนนอก ที่เป็นจุดแข็ง ส่งผลให้เกิดการลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจด้านรีสอร์ท ร้านอาหาร ที่เติบโตขึ้น เกิดการกระจายตัวของผลประโยชน์ในพื้นที่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การแลกเปลี่ยนทรัพยากร และใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน ซึ่งถือได้ว่าความร่วมมือในทุกภาคส่วนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ให้ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืน สร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและการกระจายตัวของผลประโยชน์ ตามหลักการของ UNWTO (1998)

4.2.4 ชุมชนบ้านสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

4.2.4.1 ผลการวิเคราะห์กระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกัน ของชุมชนบ้านสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ชุมชนบ้านสนวนนอก จังหวัดบุรีรัมย์ เกี่ยวกับกระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกัน ซึ่งประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ 1) การเข้ามาร่วม

สนทนาปรึกษาหารือกัน 2) การสร้างความไว้วางใจ 3) การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน 4) การมีความเข้าใจตรงกัน 5) การสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน พบว่า

ในมิติที่ 1 เรื่อง การเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน ภาครัฐเปิดโอกาสให้ชุมชนบ้านสวาย มีส่วนร่วมในการเข้ามาร่วมสนทนาให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐ ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็น และมีภาคเอกชนเข้ามามีส่วนในการเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่งเสริมการจัดเวทีสัมมนาร่วมกับภาครัฐและภาคประชาสังคม ได้ร่วมการรับฟังความคิดเห็นและการเสนอความคิดเห็น เพื่อให้ภาคประชาสังคม ร่วมเสนอความต้องการประกอบการตัดสินร่วมกันกับภาครัฐ การพบปะพูดคุยหารือกันอย่างพร้อมหน้ากันทุกฝ่าย ถือเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความเชื่อถือไว้วางใจ ความเคารพยอมรับซึ่งกันและกัน ความเข้าใจที่ตรงกันนำไปสู่การยินยอมพร้อมใจในการทำงานร่วมกัน ในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลสวาย ทำการสนับสนุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน

> “…การให้ความร่วมมือกับภาครัฐ และภาคเอกชนเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยทุกหน่วยงานเมื่อมีการจักกิจกรรมจะนึกถึงบ้านสวายเป็นลำดับต้นๆ เพราะชุมชนท้องถิ่นมีความกระตือรือร้น เข้ามามีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์ และฟื้นฟูวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนของตนเอง จังหวัดบุรีรัมย์ทำการสนับสนุนโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการผลักดันให้ท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการจัดตั้งโครงการเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัด...” (ขันติ สามพิมพ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 ตุลาคม 2563)

> “…พวกเราได้มีการเสนอคำขวัญที่เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการการเข้ามาร่วมสนทนาและเป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง คำขวัญที่ว่าคือ “ตำบลสวายดินแดนพุทธธรรม ยอดหัตถกรรมผ้าไหมเพลินใจเกาะตาเล็ด ศูนย์พัฒนาเด็กยิ่งใหญ่ ประชาธิปไตย อบต.งามละออพระดินปั้นพันปีประเพณีขึ้นเขาเนานานงานชลทานลำชีคู่เมืองห้วยระไซร์…” (ชัยกร ทิศนาม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 ตุลาคม 2563)

"...การได้มาสัมผัสวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายของคนในชุมชนที่ชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพื่อให้ชุมชนเสนอความต้องการประกอบการตัดสินร่วมกันกับภาครัฐ เพื่อเป็นแนวทางตามความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่น..." (ขันติ สามพิมพ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 2 เรื่อง การสร้างความไว้วางใจ องค์การบริหารส่วนตำบลสวายมีการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เปิดโอกาสการทำงานกับประชาชนสร้างความไว้วางใจส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคม ให้เป็นพลังร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว มุ่งยกระดับศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชน และการจัดการความรู้ควบคู่ไปกับการส่งเสริม โดยภาคเอกชนจะให้ความร่วมมือการประสานงาน และความร่วมมือระหว่างกัน โดยทุกฝ่ายหรือหน่วยงานในองค์การสามารถทำงานร่วมกัน มีการตั้งกลุ่มเพื่อความแข้งแกร่ง และพร้อมเปิดรับความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

"...ตั้งแต่ปี 2559 ที่ผ่านมา ชาวชุมชนได้เข้ารับการอบรมเตรียมตั้งกลุ่ม ผ้าไหมสวาย จังหวัดสุรินทร์ เพื่อสร้างความเข็มแข็งและความเป็นอันหนึ่งใจเดียวกัน โดยมีชาวชุมชน ต.สวาย ที่สนใจเข้าร่วม กว่า 50 คน..." (ขันติ สามพิมพ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 ตุลาคม 2563)

"...การจัดทำยุทธศาสตร์ของแต่ละอำเภอ เพื่อแก้ปัญหาความยากจนและพัฒนาการท่องเที่ยว ร่วมกัน เช่นกำหนดเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ภาครัฐเน้นการประสานงานดึงให้ผู้นำภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม เช่นการประชุมร่วมประชุมหารือการจัดทำแผนการตลาดการท่องเที่ยวประจำปีเป็นต้น..." (ศึกษา สุวรรณธาดา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ธันวาคม 2563)

"...พัฒนาชุมชนจังหวัดสุรินทร์ทำการสนับสนุนโครงการท่องเที่ยวชุมชนสร้างความไว้วางใจให้ชุมชนโดยการผลักดันให้ท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

อนุรักษ์การทอผ้า และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และกระจายรายได้…” (วสันต์ ชิงชนะ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ธันวาคม 2563)

ในมิติที่ 3 เรื่อง การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน การให้ความสำคัญเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนา การวางแผน และการทำให้โครงการบรรลุผลสำเร็จ นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือระหว่างองค์การต่าง ๆ การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงานการวางแผนด้านกลยุทธ์ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นด้วย ทั้งนี้ภาครัฐและภาคเอกชนสามารถจัดการเกี่ยวกับความร่วมมือในรูปแบบนี้ได้ จะก่อให้เกิดความเชื่อมโยงกันระหว่างองค์กรและอยู่บนพื้นฐานของการการเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงานด้านกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุรินทร์ กล่าวว่า

“…เมื่อปี 2559 เจตนารมณ์ของท่านนายกรัฐมนตรีที่จะพัฒนา อบต.สวาย คือ ผ้าไหม การท่องเที่ยว และเกษตรอินทรีย์ รวมเป็นสวายโมเดล…” (ศึกษา สุวรรณธาดา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ตุลาคม 2563)

ในส่วนของการเป็นสวายโมเดล ก็จะต้องมีการร่วมมือกันการเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการและแนวทางการทำงาน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม

“…การได้รับความร่วมมือประสานงานการดำเนินการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสวายเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการตามนโยบายการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันกับผู้นำชุมชน การให้ข้อมูลข่าวสาร ประชุมวางแผนดำเนินการร่วมกันกับประชาชนในพื้นที่ โดยชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่าง ๆ...” (อาทร แสงโสมวงศ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 ตุลาคม 2563)

“…ในกลุ่มจะมีการประชุมคุยสื่อสารกันเป็นประจำ ค้นหากระบวนการทำงาน และกิจกรรมใหม่ ๆ และทำให้เกิดมีความคิดเห็นร่วมกันร่วมกัน...” (ชัยกร ทิศนาม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 ตุลาคม 2563)

การยอมรับและเคารพบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนและยกระดับรายได้ของชาวบ้านให้สูงขึ้นนั้น แรกเริ่มชุมชนยังไม่ทราบและยังไม่เข้าใจเรื่องการ

รวมกลุ่มพร้อมกับพัฒนาสิ่งทั้งหลายให้ก้าวไปสู่ในระดับอื่น ๆ จึงได้ภาครัฐเข้ามามาร่วมด้วยช่วยกัน แนะนำและเสนอแนะ ให้ชุมชนร่วมเสนอความต้องการ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ ให้มีการเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงานและเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติตามความต้องการของชุมชน การรวมกลุ่มกันไม่ใช่เรื่องง่ายแต่พยามจะที่ทำขององค์การบริหารส่วนตำบลทางคณะผู้ประสานงานทางภาคีเครือข่าย คณะกรรมการประชารัฐ ทำกลุ่มให้เป็นรูปธรรมอย่างเป็นระบบ

> "...ที่เราอยากได้คือกลุ่มก้อนที่เป็นกลุ่มมั่นคง ที่มีคนมาช่วยกันดูแลกัน ทำหน้าที่ของแต่ละฝ่าย จะช่วยกันขับเคลื่อนไปได้ และกลุ่มของเราจะต้องเป็นกลุ่มที่ผลิตผ้าไหมด้วยสีธรรมชาติ ผลิตมาแล้วต้องมีคุณภาพ..." (สำเนียง บุญโสดากร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 ตุลาคม 2563)

การตระหนักในความเป็นเจ้าของภารกิจร่วมกัน การปฏิบัติงานร่วมกัน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชน มีความตระหนักในความเป็นเจ้าของภารกิจร่วมกัน จะทำให้การเสนอข้อคิดเห็นสาธารณะผ่านการประชุมกลุ่มย่อยในชุมชน เป็นการแสดงถึงเป็นเจ้าของภารกิจร่วมกัน และการตัดสินใจร่วมกัน แต่ก่อนชุมชนได้รับเดือนความเดือดร้อนมากในเรื่องของราคาผลผลิตทางการเกษตร ท่ามกลางความยากลำบากและผิดหวังจากราคาผลผลิต ก็เลยทำให้ตัวพี่น้องมีความตื่นตัวสนใจ ที่เห็นพ้องต้องกันที่จะหาทางเลือกของตัวเองมากกว่าผลผลิตของราคาข้าวอย่างเดียว

> "...ที่ตำบลสวายมีทุนเดิมอยู่แล้ว จุดแข็งที่สุดคือภูมิปัญญา วัฒนธรรม และการทำผ้าไหมและดีเด่นเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป สำหรับผ้าไหมบ้านสวายจังหวัดสุรินทร์เขาโด่งดังมานาน หรือทั้งจังหวัดและทั่วประเทศก็ว่าได้..." (วสันต์ ชิงชนะ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ตุลาคม 2563)

การเล็งเห็นถึงผลดีที่แต่ละฝ่ายได้รับจากการทำงาน สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน โดยภาครัฐจะให้อำนาจกับภาคประชาสังคมสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยสามารถแสดงความคิดเห็นเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้เข้าใจถึงปัญหาในการดำเนินงาน แนวทางการแก้ไขปัญหาโดยยึดหลักของการมีส่วนร่วม

"...การที่เรามีกลุ่มก็เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และวางแผนการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว แก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว แล้วก็ใช้เรื่องของผ้าไหมในการสร้างชื่อเสียงให้กับตำบลสวาย และกระจายรายได้ให้ชุมชนในทุกกิจกรรม..." (สำเนียง บุญโสดากร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 ตุลาคม 2563)

"...ตำบลสวายถ้าถือเป็นอีกหนึ่งตำบลที่มีความเข้มแข็ง โดยที่ใช้ทุนภายในของตำบล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของป่าไม้ เรื่องของแหล่งน้ำ เรื่องของกลุ่มองค์กร แล้วก็ศักยภาพของผู้นำวิธีท้องถิ่นว่ามีความพร้อมที่สามารถยกระดับและก็สามารถพัฒนาไปสู่เรื่องของการจัดการตนเองในระดับตำบล..." (อาทร แสงโสมวงศ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 4 เรื่อง การมีความเข้าใจตรงกัน การสร้างความเข้าใจตรงกัน ภาครัฐนำโดยสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดและสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด เป็นหน่วยงานหลัก ในการประสานงานพร้อมสร้างความรู้ความเข้าใจ และให้คำแนะนำ ให้เกิดความเข้าใจไปในแนวทางเดียวกันแก่ส่วนราชการอื่น ๆ การให้ข้อมูลข่าวสารสร้างความเข้าใจตรงกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการสนับสนุนเชิงนโยบายและการดำเนินการตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ การสร้างความเข้าใจที่ตรงกันก่อนที่ทุกฝ่ายจะไปลงมือปฏิบัติภารกิจร่วมกันตามบทบาทหน้าที่ สนับสนุนอำนวยความสะดวกสามารถของภาครัฐทำงานกับภาคเอกชนและภาคประชาสังคมพัฒนาในลักษณะมีเป้าหมายร่วมกัน ด้วยการพัฒนากลไกที่มุ่งหวังให้ความเป็นอยู่ของชุมชนดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยแรกเริ่มเดิมทีชุมชนว่างจากการเกษตรก็มีกิจกรรมทอผ้ามีเอกลักษณ์การทอโดยไหมเส้นเล็ก เรียบ นิ่ม เวลาสวมใส่จะรู้สึกเย็นสบาย เป็นต้น

"...ในเรื่องของความร่วมมือในหลักใหญ่ ๆ จะต้องมีแผนก่อน แผนยุทธศาสตร์จังหวัด แผนยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอีสานใต้ คือ ทุกอย่างจะล้อมาจากแผนชาติ แผนกระทรวง ตามนโยบาย..." (ศึกษา สุวรรณธาดา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ตุลาคม 2563)

"...องค์การบริหารส่วนตำบลสนวน ทำหน้าที่ในการดำเนินภารกิจด้านส่งเสริมอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่และสร้างความเข้าใจให้กับชุมชน

พร้อมทั้งให้เข้าร่วมในการแสดง ความคิดเห็น เพื่อพัฒนาการไปด้วยกัน...” (ขันติ สามพิมพ์, 28 ตุลาคม 2563)

“...การมีความเข้าใจ ชูจุดเด่น การทอผ้าไหมของจังหวัดสุรินทร์ ยังมีกรรมวิธีการทอที่สลับซับซ้อน และเป็นกรรมวิธีที่ยาก ซึ่งต้องใช้ความสามารถและอาศัยทักษะความชำนาญอย่างยิ่งในการทอ เช่น การทอผ้ามัดหมี่พร้อมยกดอกไปในตัว ทำให้ผ้าไหมที่ได้เป็นผ้าเนื้อแน่น ซึ่งมีการทอที่เดียวในประเทศไทย...” (วสันต์ ชิงชนะ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 5 เรื่อง การสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ได้ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานสุรินทร์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงคณะกรรมการผู้นำชุมชน ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงานเป็นรูปธรรม จึงเกิดเป็นตลาดนัดผ้าไหมเมืองสุรินทร์ จุดนัดพบผู้ค้าตลาด Offline และ Online การค้าแนวใหม่ วิถีใหม่ วิถี New Normal หนุนสร้างเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง

การสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังจะเห็นได้จากแนวทางการดำเนินการในช่วงการแพร่ระบาด Covid-19 สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสุรินทร์ดำเนินการจัดตลาดนัดผ้าไหมเมืองสุรินทร์เป็นประจำทุกวันเสาร์ของสัปดาห์ ณ บริเวณลานหน้าศาลากลางจังหวัดสุรินทร์

“...แนวทางการแก้ไขปัญหาตลาดผ้าไหมซบเซา ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid 19 ของจังหวัดสุรินทร์ จะมีการจัดตลาดนัดผ้าไหมเมืองสุรินทร์ ครั้งที่ 30 ครั้งที่ 13 วันเสาร์ที่ 2 มกราคม 2564 ของปีงบประมาณ 2564...” (วสันต์ ชิงชนะ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ตุลาคม 2563)

“...ปัจจุบันโลกออนไลน์มีผลต่อชุมชนมาก และในขณะที่เกิดโรคระบาดโควิค-19 การท่องเที่ยวซบเซา ทางองค์การบริหารส่วนตำบลสวายก็ได้จัดโครงการส่งเสริมการ Live สดผ่านเฟสบุ๊ค เพื่อทำการขายสินค้าผ้าไหมออนไลน์ การลงพื้นที่ สอนเทคนิค พยายามหาช่องทางเพื่อช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของชุมชน...” (สิริญชัย ใจตึก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 ตุลาคม 2563)

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ Rangsit University

4.2.4.2 ผลการวิเคราะห์กิจกรรมของการประสานความร่วมมือ ของชุมชนบ้านสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ชุมชนบ้านสวาย จังหวัดสุรินทร์ เกี่ยวกับกิจกรรมของการประสานความร่วมมือซึ่งประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ 1) การแสวงหาข้อมูล (Information Seeking) 2) การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม (Adjustment Seeking) 3) การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน (Policymaking and Strategy Making) 4) การแลกเปลี่ยนทรัพยากร (Resource Exchange) และ 5) การสร้างโครงการร่วมกัน (Project-Based Work) สามารถวิเคราะห์ผลลัพธ์ได้ตามลำดับ ดังนี้

ในมิติที่ 1 เรื่อง การแสวงหาข้อมูล จากแนวทางของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ. ศ. 2560-2564 ที่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลก ที่เติบโตอย่างมีดุลยภาพ บนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยว ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม จากความเข้มแข็งของชุมชนสวายถูกนำไปสู่การหยิบโยงงานพัฒนาในระดับพื้นที่ และขยายผลไปสู่เรื่องของเครือข่ายในระดับจังหวัดต่อ

> “...กระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน ผู้ประกอบการ ทุกส่วนล้วนมีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมหมด ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่เข้ามาร่วมประชุมให้ความรู้ ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ...” (วสันต์ ชิงชนะ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ตุลาคม 2563)

การแสวงหาข้อมูลเกิดกิจกรรมการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมที่ทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ที่หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการด้านการส่งเสริมจุดเด่นของชุมชน

> “…ผ้าไหมของเรานอกจากจะเป็นเครื่องนุ่งห่มแล้ว การทอผ้าไหมยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรม สะท้อนเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ที่สวาย ก็เป็นมรดกตกทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาช้านาน เราสามารถพบเห็นการทอผ้าไหมกระจายอยู่แทบทุกบ้านและเราก็เป็นส่วนผ้าไหมสุรินทร์ก็เป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างชื่อเสียง และรายได้เสริมที่สำคัญแก่เกษตรกร

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

มูลค่าในแต่ละปีหลายร้อยล้านบาท...” (สิริญชัย ใจตึก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 2 เรื่อง การแสวงหาการปรับเปลี่ยน ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ประสานความร่วมมือกันด้านกิจกรรมเพื่อการแสวงหาการปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ภาครัฐส่งเสริมบทบาทชุมชนมากยิ่งขึ้นและภาคเอกชนก็เป็นพลังร่วมสนับสนุนในการพัฒนาการท่องเที่ยว มุ่งยกระดับศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน การวางแผนทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

“...การตัดสินใจร่วมกันในการแสวงหาทางที่ดีขึ้น สำนักงานพัฒนาสังคมเองก็ได้ มาดำเนินการและประสานงานเกี่ยวกับด้านนโยบายรวมทั้งแผนยุทธศาสตร์กับ อบต. และให้เปิดให้ภาคประชาสังคม ร่วมการประชุมหารือ เพื่อการเสนอความคิดเห็นเสนอแนะประเด็นที่เกี่ยวข้อง และที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน จนได้การท่องเที่ยวห้วยละไซร์...” (วสันต์ ชิงชนะ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ตุลาคม 2563)

“...นอกจากนี้ยังมีการนำทรัพยากรทางน้ำของชุมชน ห้วยระไซร์ มาจัดการเป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวทางน้ำ มีการจัดทำแพรท่องเที่ยว และกิจกรรมทางน้ำ เป็นการเอื้อประโยชน์แก่ชุมชนอย่างมาก และเป็นการเพิ่มกิจกรรมให้กับนักท่องเที่ยว...” (ชัยกร ทิศนาม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 3 เรื่อง การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ การบริหารจัดการและการสร้างเครือข่ายที่บูรณาการ เพื่อการสร้างคน สร้างรายได้ให้คนในชุมชนและจังหวัด โดยเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวมีคุณภาพ และสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน สามารถเพิ่มรายได้และกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และสมดุลอย่างยั่งยืน ตามแนวทางของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ. ศ. 2560 - 2564 การดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐดังจะเห็นได้จาก นายสุวพงศ์ กิติภัทย์พิบูลย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ มอบหมายให้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสุรินทร์ดำเนินการ

พัฒนาการจังหวัดสุรินทร์ นายวสันต์ ชิงชนะ (27 ตุลาคม 2563) กล่าวว่า การจัดประชุมวางแผนไปสู่การปฏิบัติจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาค

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ประชาสังคมร่วมมือกัน ในการนำกลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP ร่วมจัดแสดงและจำหน่ายสินค้าในงาน OTOP City 2020 ระหว่างวันที่ 19-27 ธันวาคม 2563 ที่ผ่านมา ณ อาคารชาเลนเจอร์ 1-3 อิมแพค เมืองทองธานี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพสินค้าผ้าไหม นำไปสู่การท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน

> "...ในการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบัน ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุรินทร์ กล่าวว่า "นอกจากการท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดรายได้แก่ประชาชนแล้ว ควรยั่งยืนด้วย..." (ศึกษา สุวรรณธาดา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 ตุลาคม 2563)

จากนโยบายและแผนความร่วมมือภาครัฐร่วมกับภาคเอกชน ก่อให้เกิดการจัดกิจกรรมเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์ ร่วมกิจกรรม "นุ่งผ้าไทย ใส่บาตรบนหลังช้าง ทุกวันเสาร์" ณ อนุสาวรีย์พระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง ร่วมกิจกรรมส่งเสริมการนุ่งผ้าไทยใส่บาตรบนหลังช้าง ทุกวันเสาร์ เพื่อสนับสนุนให้ชาวจังหวัดสุรินทร์ นุ่งผ้าไหมสุรินทร์ ส่งเสริมวัฒนธรรมการใส่บาตร และช่วยช้างตกงานอันเนื่องจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 มีกิจกรรมลอดท้องช้าง เลี้ยงอาหารช้าง และแท็กซี่ช้าง ชมเมืองสุรินทร์

ในมิติที่ 4 เรื่อง การแลกเปลี่ยนทรัพยากร ภาครัฐการสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนสวายที่มีความต้องการพัฒนาและยกระดับรายได้เพิ่มจากการทำการเกษตร พร้อมทั้งเปิดให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ เกี่ยวกับการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยว ประเด็นการสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว การร่วมการกำหนดนโยบาย และแผนกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวมีการประชุมหารือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เป็นการการรวบรวมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด และการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว

> "...สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัด เป็นที่รวมผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ร่วมกันจัดทำกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง

ให้แก่เครือข่ายระหว่างภาคเอกชนด้วยกันเอง และให้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น..." (อาทร แสงโสมวงศ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ตุลาคม 2563)

"...การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่เราใช้ตัวผ้าไหมในการเชื่อมโยง ในความเห็นผมอีกแนวหนึ่งก็คืออยาก จะมองวิถีชีวิตของคนสวายทั้งระบบ คือมองทั้งเรื่องระบบชีวิตความเป็นอยู่ โดยที่พี่น้องพึ่งระบบเกษตร แล้วก็ตัวการผลิตผ้าไหม ไม่สามารถตัดขาดจากระบบเกษตรได้ คือมันเป็นเนื้อเดียวกันกับระบบเกษตร..." (ขันติ สามพิมพ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 ตุลาคม 2563)

"...ถ้าเอาชุมชนท่องเที่ยวนำอย่างเดียวส่วนใหญ่จะไปไม่รอด ที่สวายต้องเป็นสินค้านำ เพราะเราขึ้นชื่อ เพื่อนำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาหาเรา เป็นการนำเอาการท่องเที่ยวมาเสริม เพื่อให้คนมาซื้อสินค้าของเรา เป็นการคิดกลับกันแต่ก็เพื่อชุมชน..." (สิริญชัย ใจตึก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 5 เรื่อง การสร้างโครงการร่วมกัน การท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านสวาย ไฮไลท์สำคัญของหมู่บ้านสวายนั่นก็คือ ผ้าไหม ที่ได้สืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรม จากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง เป็นการทอผ้าไหมจากสีธรรมชาติและที่สำคัญที่นี่เป็นที่เดียวของจังหวัดสุรินทร์ หรือว่าเป็นที่เดียวของในประเทศ โครงการออกแบบลายผ้าร่วมกันก็เป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือ ที่นี่ก็มีลายผ้าไหมเป็นของตัวเอง เรียกว่า ลายผ้าสะวาย ใช้เส้นไหมเส้นเดียวจากการสาวไหมสามารถทำให้เกิดผ้าไหมหนึ่งผืน การร่วมมือกันจนกลายเป็น 1 ใน 10 ชุมชนต้นแบบของกิจกรรม Village Tourism 4.0 ภายใต้โครงการ Village To The World 4.0 ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจัดขึ้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ขานรับนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาและสนับสนุนการท่องเที่ยวแบบวิถีชุมชนให้ยั่งยืน โดยนำเอาอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของชุมชน มาบูรณาการกันจนเกิดเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวแบบวิถีชุมชน ที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสถึงบรรยากาศแบบวิถีชีวิตพื้นเมืองร่วมกับชาวบ้านในชุมชนที่คอยให้การต้อนรับอย่างอบอุ่น

"...เสน่ห์ของเราไม่ได้อยู่ที่เซเว่น แม็กโคร โลตัส เสน่ห์ของเราอยู่ที่หน้าตา หน้ากี่ หน้าชุดมัดหมี่ หน้ากาละมังย้อมไหม หน้าเครื่องปั่นไหม หน้าร้าน หน้าสวนหม่อน หน้ากระด้งเลี้ยงไหม หน้าของแม่ ๆ ช่างทอ อย่าลืมเสน่ห์ของเรานะ อย่าลืมเสน่ห์ของตัวเอง..." (สิริญชัย ใจตึก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 ตุลาคม 2563)

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

นอกจากความโดดเด่นเรื่องผ้าไหมแล้ว ชุมชนยังมีกิจกรรมที่น่าสนใจอีกมากมาย สำหรับนักท่องเที่ยว โครงการนักท่องเที่ยวสายบุญ สามารถไปนมัสการพระดินปั้นพันปี ซึ่งเป็น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านนับถือศรัทธา รวมถึงกิจกรรมล่องเรือเที่ยวชมธรรมชาติในลำน้ำชี การชมแปลงผักที่ปลูกแบบวิถีเกษตรอินทรีย์ ที่นักท่องเที่ยวสามารถร่วมเก็บผักกับชาวบ้านและนำมาประกอบอาหารรับประทานได้อีกด้วย

> "...การกระจายผลประโยชน์ดีขึ้น คนกลับมาอยู่ที่บ้านมากขึ้น เช่น คุณสิริญชัย ใจตึก ปัจจุบันก็มีรายได้จากการจำหน่ายผ้าไหมออนไลน์ และยังเป็นผู้ริเริ่มการทำตลาดออนไลน์ให้ชุมชน" (ขันติ สามพิมพ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 ตุลาคม 2563)

การท่องเที่ยวชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน ซึ่งการท่องเที่ยวชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยว ประเด็นการสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยตัวของเขาเอง ทำให้การดำเนินงานไปถูกทิศทาง

4.2.4.3 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของชุมชนบ้านสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ชุมชนบ้านสวาย จังหวัดสุรินทร์ เกี่ยวกับ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ 1) การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2) การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม 3) การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาว ให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม สามารถวิเคราะห์ผลลัพธ์ได้ตามลำดับ ดังนี้

ในมิติที่ 1 เรื่อง การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งภาครัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงาน การนำยุทธศาสตร์ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารด้านการท่องเที่ยว เกิดการบูรณาการและมีประสิทธิภาพสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการอนุรักษ์ทรัพยากรทรัพยากรทางธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไป สอดคล้องกับผู้ใหญ่บ้าน กล่าวว่า

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

"...การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เป็นการเลี้ยงโคตรยาก ไหมตายหมด ต้องอาศัยเป็นความเชื่อจิตวิญญาณ..." (ชัยกร ทิศนาม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 ตุลาคม 2563)

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่รักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมให้ยังคงอยู่กับประชาชนในพื้นที่ ร่วมกันอนุรักษ์ผืนป่าชุมชน รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้เหมาะแก่การปลูกม่อนเลี้ยงไหม ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านสวายถือได้ว่ามีศักยภาพสูง ทั้งสายน้ำและเสน่ห์การทอผ้าไหม ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดแข็งของชุมชนบ้านสวาย

ปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นแม่ครูในการทอผ้าไหม ได้ให้ข้อมูลว่า

"...เราก็เรียนรู้กันต่อ ๆ มาเรียนจากรุ่นแม่ จากพี่สาว แล้วเราก็สอนต่อสู่รุ่นต่อไป..." (สำเนียง บุญโสดากร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 ตุลาคม 2563)

การทอผ้าไหมถือได้งานศิลปหัตถกรรมที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ที่มีวัฒนธรรมการทอผ้าไหมมาอย่างช้านาน และได้สืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรม จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง จึงทำให้ผ้าไหมที่เป็นสินค้าราคาสูงที่สามารถเลี้ยงชีพได้

"...ใช้ใต้ถุนบ้านเป็นศูนย์การเรียนรู้แต่ละบ้านและเป็นตลาดจำหน่ายสินค้าจากไหมด้วย..." (สิริญชัย ใจตึก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 2 เรื่อง การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิมการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ได้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยใช้เวทีระดมความคิดเห็นจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีการประชุมกันให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน นอกจากหน่วยงานภาครัฐที่เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนสนวนนอก และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทางด้านเศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความยั่งยืนให้ชุมชน

"...ชุมชนบ้านสวาย เป็นหนึ่งในแหล่งอารยธรรมที่เก่าแก่ และแหล่งผลิตผ้าไหมที่ใช้ศิลปะวิทยาการที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาแต่โบราณ โดยเป็นอาชีพเสริมสำหรับผู้หญิงในชุมชน การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิมที่วันนี้

กลายเป็นมรดกอันล้ำค่า ในฐานะงานศิลปหัตถกรรมที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ...” (สุดใจ สะอาดยิ่ง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ตุลาคม 2563)

“...การอนุรักษ์ทรัพยากรการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จนเกิดเป็นเส้นไหมที่ก่อเกิดรายได้แก่คนในชุมชน ปัจจุบันชุมชนตำบลสวาย เป็นชุมชนทอผ้าที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสุรินทร์ เป็นแหล่งอุตสาหกรรมครัวเรือนด้านการผลิตผ้าไหมไทยที่ใหญ่ระดับประเทศ…” (วสันต์ ชิงชนะ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 ตุลาคม 2563)

“…มีการอนุรักษ์วิถีทอผ้าใต้ถุนเรือน รวมถึงลวดลายที่สวย งาม เช่น ลายลูกแก้ว ลายมัดหมี่ ลายรูปช้าง ลายดอกมะเขือ ฯลฯ ผลงานที่แสดงถึงฝีมือของการผลิตผ้าไหมของชุมชนตำบลสวาย อาทิ ชุดแต่งกายจากผ้าไหมที่ปรากฏในภาพยนตร์และละครดัง ‘นาคี’ เป็นต้น…” (ขันติ สามพิมพ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 ตุลาคม 2563)

ในมิติที่ 3 เรื่อง การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาว ให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม จากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดกระแสความนิยมการท่องเที่ยวทางเลือกมากขึ้น เช่นการท่องเที่ยวชุมชน ตลาดการท่องเที่ยวชุมชนและการท่องเที่ยวเฉพาะทางขยายตัวมากขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและสถานที่สำคัญทางศาสนา ความนิยมผ้าไทยประกอบกับหน่วยงายราชการสนับสนุนการนุ่งผ้าไทยเป็นสองวันต่อสัปดาห์ จึงเป็นโอกาสให้ชุมชนสวาย ดำเนินงานด้านการรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้กลับมาท่องเที่ยวซ้ำและเกิดพอใจในระยะยาว และเพื่อเป็นการรองรับการท่องเที่ยวของกลุ่มผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต กลุ่มผู้สูงอายุนี้จะชอบธรรมชาติ และพักเป็นเวลานานขึ้น ถ้าเป็นเช่นนี้จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนมากขึ้น เพราะแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน รวมไปถึงเขาใหญ่ยังคงสามารถรักษาความเป็นที่นิยมอยู่ได้และสามารถทำการตลาดได้

“…นักท่องเที่ยวส่วนมากเป็นนักท่องเที่ยวที่จองทริปท่องเที่ยวผ่านเพจของ ททท. ที่เป็นหน่วยงานหลักในการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวแล้ว หรือติดต่อมาทางผมโดยตรงนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะชื่นชอบวิถีชุมชนที่มีการทอผ้าไหมพื้นบ้านตามกระบวนการธรรมชาติ หากนักท่องเที่ยวสนใจผ้าไหมสามารถสอบถามราคาซื้อขาย

กับเจ้าของผ้าไหมได้โดยตรง สร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก...”
(สิริญชัย ใจตึก, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 ตุลาคม 2563)

การท่องเที่ยวชุมชนได้ขยายตัวมาก ความพร้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยว มีความพร้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จะรองรับนักท่องเที่ยวหลากหลายกลุ่มอายุ เกิดการกระจายตัวของผลประโยชน์ในพื้นที่มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ในส่วนของชุมชนบ้านสวาย มีจัดทริป จัดโปรแกรม การท่องเที่ยวเพื่อการกระจายตัวของผลประโยชน์ในชุมชน อาทิ รายได้ตอบแทนจากการขายผ้าไหม ทำให้กระจายตัวของผลประโยชน์สู่ชุมชนยิ่งขึ้น

ปราชญ์ชาวบ้านกล่าวว่า
“...ผ้าไหมจะมีราคาแตกต่างกัน แล้วแต่ชิ้นผ้า บางลายก็แพงแล้วแต่ลายจะเห็นได้ว่าการกระจายตัวของรายได้ลงสู่ชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้คนในชุมชนสามารถอยู่ได้อย่างเข้มแข็งด้วยตัวของเขาเอง ไม่หวังพึ่งพารัฐอย่างเดียวนำไปสู่ความยั่งยืนได้...”
(สำเนียง บุญโสดากร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 ตุลาคม 2563)

ผู้นำชุมชนกล่าวเพิ่มเติมเรื่องนี้ว่า
“...ถ้าเรารักษามาตรฐานของเราได้ ถ้าไม่เอาเปรียบ ไม่กอบโกยอย่างเดียว มันอยู่ยาวนะครับ...” (ชัยกร ทิศนาม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 ตุลาคม 2563)

4.2.4.4 สรุปผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล ของชุมชนบ้านสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

จากการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับกระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกัน กิจกรรมของการประสานความร่วมมือ และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

ลักษณะความร่วมมือในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

ความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัด เพื่อเป็นแผนชี้นำการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด เน้นการประสานส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา การท่องเที่ยวและกระบวนการมีส่วนร่วม ให้ประชาชนมีรายได้เพิ่ม และ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

คุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ. ศ. 2560-2564 ที่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลก ที่เติบโตอย่างมีดุลยภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมทั้งการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความร่วมมือทุกภาคส่วนร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไปในทิศทางเดียวกัน

ภาคประชาสังคมเองก็ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน ตระหนักถึงความเป็นเจ้าของมีส่วนร่วมประชุมวางแผน การแลกเปลี่ยนทรัพยากรในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน การสร้างความไว้วางใจกันก่อให้เกิดโครงการร่วมกัน ชุมชนได้ประโยชน์จากการประสานความร่วมมือ โดยชุมชนเข้มแข็งจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืนได้

กิจกรรมของการประสานความร่วมมือ

ด้านกิจกรรมของการประสานความร่วมมือ การที่ภาครัฐส่งเสริมบทบาทชุมชนมากยิ่งขึ้น และภาคเอกชนก็เป็นพลังร่วมสนับสนุนในการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น ทำให้ยกระดับศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น การแสวงหาข้อมูล การจัดการความรู้ด้านเทคโนโลยี ออนไลน์ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมบทบาทชุมชนในการดำเนินธุรกิจ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีการ ชุมชนที่มีความต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นผ่านสื่อต่าง ๆ ภาครัฐสนับสนุนให้มีเวทีเพื่อชุมชนได้เข้ามามีบทบาทแสดงศักยภาพของชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้รู้จัก เช่น การออกบู๊ท ขั้นตอนการทอผ้าไหมตามกระบวนการธรรมชาติ ศูนย์การเรียนรู้ใต้ถุนบ้าน การรักษาเอกลักษณ์ของตนเอง ถือได้ว่าเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของชุมชน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวร่วมกัน นำไปสู่การปฏิบัติจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือกัน เพื่อให้เกิดการบูรณาการและมีประสิทธิภาพสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ความยั่งยืนก็ตกแก่ชุมชน อีกทั้งชุมชนยังได้ดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ได้เศรษฐกิจชุมชน เกิดการกระจายตัวของผลประโยชน์ในพื้นที่ตามมา

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การแลกเปลี่ยนทรัพยากร และใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน จุดแข็งของชุมชนบ้านสวาย นอกจากผ้าไหมที่เป็นสินค้าราคาเหมาะสมพอเลี้ยงชีพ การทอผ้าไหม

ถือได้งานศิลปหัตถกรรมที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะชื่นชอบวิถีชุมชนที่มีการทอผ้าไหมพื้นบ้านตามกระบวนการธรรมชาติ หากนักท่องเที่ยวสนใจผ้าไหมสามารถสอบถามราคาซื้อขายกับเจ้าของผ้าไหมได้โดยตรง เกิดการกระจายตัวของผลประโยชน์ จะเห็นได้ว่าการกระจายตัวของรายได้ลงสู่ชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้คนในชุมชนสามารถอยู่ได้อย่างเข้มแข็งด้วยตัวของเขาเองไม่หวังพึ่งพารัฐอย่างเดียวนำไปสู่ความยั่งยืน

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง 4 ชุมชนของทั้ง 4 จังหวัดนครชัยบุรินทร์ อันได้แก่ ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล จังหวัดนครราชสีมา, ชุมชนซับสะเลเต จ.ชัยภูมิ, ชุมชนบ้านสนวนนอก จังหวัดบุรีรัมย์, ชุมชนบ้านสวาย จังหวัดสุรินทร์ ก็จะพบความหลากหลายของชุมชน ผู้คนหลายเผ่าพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่แตกต่างกันไปตามพื้นที่ และงานหัตถกรรมฝีมือที่เป็นวิถีชุมชน เป็นสินค้าเพื่อหารายได้ จึงมีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นที่เกิดจากการผสมผสานทางวัฒนธรรม ไทโคราช มอญ เขมร กูย ไทลาว เป็นต้น แตกต่างกันไปอย่างน่าสนใจ การที่บริบทของสังคมเปลี่ยนไป การสร้างความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในแต่ละจังหวัดจึงจะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนของการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อเศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น และมีการกระจายรายได้มากขึ้นตามไปด้วย

4.3 สรุปการวิเคราะห์ผลลัพธ์เกี่ยวกับลักษณะความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของนครชัยบุรินทร์

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

จากการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาสังเคราะห์ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ศึกษากรณี: กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เข้าร่วมประชุมหารือเพื่อระดมความคิดและวางแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงานเป็นเครือข่ายระหว่างองค์กรและผู้ประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวภายในจังหวัดด้วยกัน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่

ประสานงานกับชุมชนและให้ความรู้เกี่ยวกับบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวระดับพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ในแต่ละชุมชนสามารถสัมฤทธิ์ผลได้ดี เนื่องผู้นำชุมชนที่เข็มแข้งและการประชาสัมพันธ์มีความต่อเนื่อง การทำงานร่วมกับภาครัฐไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากการมีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบ การมีความชัดเจนในการทำงาน ทำให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่โดดเด่น

4.3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ เกี่ยวกับกระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกัน ซึ่งประกอบด้วย 5 มิติ พบว่า

ในมิติที่ 1 เรื่อง การเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน มีการเชื่อมโยงในระดับท้องถิ่นกับระดับจังหวัดและระดับประเทศ โดยได้เชิญตัวแทนองค์กรภาคเอกชน ผู้นำชุมชน กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ รวมทั้งผู้ประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร รีสอร์ท เข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน เพื่อระดมความคิดและวางแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ให้เกิดการบูรณาการและเป็นรูปธรรม

ในมิติที่ 2 เรื่อง การสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เป็นไปในทิศทางบวกก็เพราะเกิดจากการสร้างความไว้วางใจกัน ที่มีจุดมุ่งมายคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน โดยอาศัยการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ

ในมิติที่ 3 เรื่อง การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน ความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม มีการดำเนินการบริหารจัดการให้ชุมชนได้ร่วมเสนอความต้องการเพื่อประกอบการตัดสินใจในการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ ให้มีการเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติตามความต้องการของชุมชน การสนับสนุนการปฏิบัติงานร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชน และระหว่างชุมชนกับภาคเอกชน ถือการเสริมอำนาจประชาชนให้มีอำนาจในการตัดสินใจร่วมกัน

ในมิติที่ 4 เรื่อง การมีความเข้าใจตรงกัน การให้ข้อมูลข่าวสารให้เกิดความเข้าใจตรงกัน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด เป็นตัวหลักในการประสานงานได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และการมี

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน การสนับสนุนเชิงนโยบาย และการดำเนินการตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และจัดทำคู่มือการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ

ในมิติที่ 5 เรื่อง การสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน ความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม จะประสบความสำเร็จได้ดีนั้น ระหว่างทางของความร่วมมือการสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะสร้างความเชื่อมั่นและได้รับความไว้วางใจจากชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ การจัดการประชุมวางแผน ทุกภาคส่วนมีบทบาทที่สำคัญในการร่วมมือ ส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนอย่างเป็นระบบ

4.3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ เกี่ยวกับกิจกรรมของการประสานความร่วมมือ ซึ่งประกอบด้วย 5 มิติ พบว่า

ในมิติที่ 1 เรื่อง การแสวงหาข้อมูล จุดแข็งด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวหที่หลากหลายของพื้นที่แต่ละจังหวัดของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ และทรัพยากรในชุมชนที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และการแสวงหาข้อมูลการจัดการความรู้ควบคู่ไปกับการส่งเสริมบทบาทชุมชนในการดำเนินธุรกิจ โดยความร่วมมือระหว่างกันโดยทุกฝ่าย สามารถทำงานร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ในมิติที่ 2 เรื่อง การแสวงหาการปรับเปลี่ยน การแสวงหาข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน ให้มีความหลากหลายจากเดิม สรรหาบุคลากรของชุมชนคนรุ่นใหม่รักและหวงแหนท้องถิ่นเป็นการแสวงหาการปรับเปลี่ยนที่ชัดเจน มีการเรียนรู้เทคนิคการขาย การประชาสัมพันธ์ การต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชน การคิดต้นทุนกำไร ให้ชุมชนมีความเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น

ในมิติที่ 3 เรื่อง การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ จากแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติเรื่อยลงมาจนถึงแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดปี พ. ศ. 2562 - 2565 ก็ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยวทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมและนักวิชาการ แสดงให้เห็นว่าภาครัฐสร้างโอกาสให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนทั้ง 4 ชุมชนที่เป็นกรณีศึกษานี้ ที่ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ เกี่ยวกับการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ในมิติที่ 4 เรื่อง การแลกเปลี่ยนทรัพยากร กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรการท่องเที่ยวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรมนุษย์ ทั้งในของจังหวัดเอง และดึงเอาของกลุ่มจังหวัดอื่นเข้ามามีส่วนร่วมนั้น โดยใช้เวทีระดมความคิดเห็นจากผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จนได้ร่างแผนพัฒนาจังหวัด กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยว เส้นทางการท่องเที่ยวให้ร้อยเรียงกัน

ในมิติที่ 5 เรื่อง การสร้างโครงการร่วมกัน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้เล็งเห็นว่า การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ สร้างความยั่งยืนให้ทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์จากการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การนำนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวให้ชุมชน ให้เกิดการสร้างโครงการร่วมกันเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและเชื่อมโยงร้อยเรียงกันเป็นเส้นทางท่องเที่ยวได้ การจัดทำโครงการประชาสัมพันธ์ผ่านเพจการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ก็ทำให้มีนักท่องเที่ยวสนใจมาท่องเที่ยวในชุมชนกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

4.3.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติ พบว่า

ในมิติที่ 1 เรื่อง การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด ภาครัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม การนำยุทธศาสตร์ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารด้านการท่องเที่ยว เกิดการบูรณาการและมีประโยชน์สูงสุด นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

การรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมให้ยังคงอยู่กับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ถือได้ว่ามีศักยภาพสูงเป็นจุดแข็งของพื้นที่ที่ถือว่าได้เปรียบการท่องเที่ยวในที่อื่น ๆ มาก สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและวิถีความเป็นอยู่ เป็นจุดขายในการท่องเที่ยวชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมสนับสนุนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้ว เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนแล้ว ยังคงต้องรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ต่อไปด้วย

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ในมิติที่ 2 เรื่อง การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม ได้เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยใช้เวทีระดมความคิดเห็นจากผู้บริหาร นักวิชาการ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนและจัดการการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน ภาครัฐที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม เพราะเป็นจุดขาย เพื่อการพัฒนาและต่อยอดท่องเที่ยวของชุมชน คุณค่าดั้งเดิมสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจชุมชน สร้างความยั่งยืนให้ชุมชนได้ และทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์จากการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนด้วย กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ร่วมกับภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ร่วมกันในการวางแผน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนเสมอ

ในมิติที่ 3 เรื่อง การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาว ให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม การจัดทริปท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ตามงบประมาณของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถเลือกกิจกรรมในแต่ละทริปได้ด้วยตัวเอง อาหารพื้นบ้านที่อร่อย และการสัมผัสวัฒนธรรมชุมชน ก็เป็นจุดขายของชุมชน อีกทั้งความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติสร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และกลับมาอีก และจากการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดกระแสความนิยมท่องเที่ยวทางเลือกการขยายตัวมากขึ้นของตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงศาสนา และการท่องเที่ยวเชิงกีฬามีแนวโน้มขยายตัว การท่องเที่ยวชุมชนก็ได้รับประโยชน์จากการแสวงหาธรรมชาติของคนเมือง เกิดการกระจายตัวของผลประโยชน์ในพื้น เมื่อมีนักท่องเที่ยวมากการกระจายตัวของผลประโยชน์ในชุมชนก็จะยิ่งมากไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว การจัดทริปการท่องเที่ยว การจัดหาอาหาร การจัดการแสดงโชว์วัฒนธรรม การพักผ่อนโฮมสเตย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขายสินค้าพื้นถิ่นผ้าไหม เป็นต้น เป็นการกระจายตัวของผลประโยชน์ในชุมชนได้ดีมาก

สำหรับบทต่อไปจะเป็นการสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยจากการเรื่องความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ศึกษากรณี: กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ เพื่ออภิปรายถึง ข้อค้นพบที่เป็นคำตอบของคำถามการวิจัย และผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งข้อเสนอแนะจากการอภิปรายผลการวิจัยด้วย

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สำหรับบทนี้เป็นการนำเสนอข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์ผลลัพธ์ในบทที่ 4 มาทำการสรุปผลการศึกษา เรื่อง “ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณี กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์” เพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษาที่ได้ตั้งไว้ ต่อจากนั้น เป็นการอภิปรายผลการศึกษาในประเด็น สำคัญที่ศึกษา ได้แก่ การอภิปรายผลประเด็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ซึ่งประกอบด้วย การอภิปรายผลเกี่ยวกับกระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกันและการอภิปรายผลเกี่ยวกับกิจกรรมของการประสานความร่วมมือ รวมทั้งการอภิปรายผลเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต่อจากนั้นจึงเป็นการให้ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาครั้งนี้ ดังจะได้นำเสนอตามลำดับต่อไป

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณี กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประการดังนี้

5.1.1 เพื่อศึกษาลักษณะความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

5.1.2 เพื่อศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณรูปใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณรูป (Qualitative Research) เป็นแนวทางหลักในการอธิบายปรากฏการณ์เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยผู้ศึกษาได้ใช้วิธีดำเนินการศึกษาเป็น 3 รูปแบบคือ 1) การสารวจข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary Research) 2) การศึกษาภาคสนาม (Field Research) โดยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยมีการระบุกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

Sampling) จากตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์จำนวน 36 ราย ประกอบด้วย 3 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลภาครัฐ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และท้องถิ่นจังหวัด จำนวน 15 ท่าน

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลภาคเอกชน จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ได้แก่ ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดของแต่ละจังหวัด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดของแต่ละจังหวัด ผู้ประกอบการโรงแรม/รีสอร์ท/ร้านค้าในแต่ละจังหวัด จำนวน 8 ท่าน

กลุ่มที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลภาคส่วนที่ 3 จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ได้แก่ ผู้นำชุมชนของแต่ละจังหวัด ปราชญ์ชาวบ้านของแต่ละจังหวัด ผู้นำกลุ่มผ้าไหมและผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์ ผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์ของแต่ละจังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 13 ท่าน และ 3) การวิจัยศึกษาเฉพาะกรณี (Case-Study Research) เป็นการศึกษาอย่างละเอียดทุกแง่มุมเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมุ่งวิจัยกรณีศึกษาจำนวน 4 กรณี ดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1 ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

กรณีศึกษาที่ 2 ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนซับสะเลเต บ้านหนองใหญ่ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

กรณีศึกษาที่ 3 ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

กรณีศึกษาที่ 4 ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ซึ่งจะสรุปผลการศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์การศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

5.1.1 ลักษณะความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กลุ่มจังหวัดได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (พ.ศ. 2561-2564) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 ตามแนวทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) เพื่อมุ่งเน้นการป้องกันแก้ไขผลกระทบ ด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งในและต่างประเทศ ในการนำยุทธศาสตร์ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ เพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ใหม่ของชุมชนและอารยธรรมขอม ให้ขยายตัวและเกิดความยั่งยืน เพื่อเร่งรัดและสร้างศักยรูปในการหารายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในกลุ่มจังหวัด ให้มีความพร้อมทั้งด้านคุณรูปการแข่งขัน และให้เกิดการสร้างรายได้ และกระจายรายได้ควบคู่ไปกับการพัฒนา

จากผลการศึกษาพบว่า ความร่วมมือกัน ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ กระบวนการในการบริหารราชการแบบความร่วมมือกันและกิจกรรมของการประสานความร่วมมือ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

1) สรุปผลการศึกษากระบวนการในการบริหารราชการแบบร่วมมือกันของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

ในมิติที่ 1 เรื่อง การเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน ในการเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน พบว่าการปรึกษาหารือรับฟังข้อคิดเห็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน มีลักษณะภาครัฐเปิดโอกาสให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกันให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็น เพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การปรึกษาหารือความแสดงคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์สื่อสังคมออนไลน์ สามารถสรุปลักษณะการเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกันของภาครัฐและของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ชุมชนท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล มีการเชื่อมโยงกับ ททท. และเทศบาลหมูสี โดยได้ร่วมกันเชิญตัวแทนองค์กรภาคเอกชนที่มีความเชียวชาญ และผู้นำชุมชน ร่วมปรึกษาหารือกันที่จะนำจุดเด่นออกเสนอสู่นักท่องเที่ยวเพราะเป็นชุมชนอยู่ในเขตอากาศดีติดกับเขาใหญ่ ชุมชนชับสะเลเตได้มีโอกาสเข้ามาร่วมสนทนา

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ปรึกษาหารือกันกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ แสดงความคิดเห็นร่วมกันจัดทำยุทธศาสตร์เมืองท่องเที่ยวศูนย์กลางการท่องเที่ยวหน้าฝนชูศักยรูปรูปจังหวัดทองเที่ยวรอง ให้รองรับการเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวโดดเด่นของไทย ชุมชนบ้านสนวนนอกเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมโบราญที่อยู่ใกล้ตัวเมืองมาก การได้มีโอกาสเสนอความคิดเห็นร่วมกับภาครัฐ มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้การทอผ้า และศูนย์จำหน่ายสินค้าของชุมชน และภาครัฐก็ส่งเสริมด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของหมู่บ้าน เพื่อให้คงอยู่ต่อไป ชุมชนบ้านสวายได้รับการส่งเสริมการทอผ้า และทำการตลาดร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ร่วมประชุมหารือระดมความคิด เพื่อวางแนวทางในการขายสินค้าของชุมชน พัฒนาและส่งเสริมให้กายเป็นท่องเที่ยวโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง ให้การสนับสนุนภาคประชาสังคม ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกันอย่างเต็มที่

ลักษณะการเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกันของภาคเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน พบว่า มีลักษณะการเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกันโดยการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยสภาการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประจำจังหวัด ผ่านการประชุมการจัดเวทีสัมมนาที่ทางภาครัฐจัดขึ้นและมีเวทีประชุมใหญ่ของกลุ่มจังหวัดหมุนเวียนไปแต่ละพื้นที่ โดยสามารถสรุปลักษณะการเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกันของภาคเอกชนของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล ชุมชนนี้พิเศษกว่าชุมชนอื่นตรงติดเขาใหญ่และติดที่ดินของ ททท. จึงได้รับการสนับสนุนจาก ททท. ดึงเอาภาคเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวชุมชน และมีการเชื่อมโยงในระดับท้องถิ่น ทำให้การร่วมปรึกษาหารือกัน วางแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเกิดเป็นรูปธรรมได้ในที่สุด ด้านสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดชัยภู ร่วมกับพัฒนาการชุมชนจังหวัดชัยภูมิหารือร่วมกับสมาชิกในการเสนอความคิดที่จะสนับสนุนงานของภาครัฐต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ชุมชนซับสเลเตอยู่ใกล้อุทยานแห่งชาติป่าหินงาน และร่องลมตะวันตกผัดผ่าน อากาศเย็นสบายทั้งปี การได้รับความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์จากภาคเอกชนอยู่ตลอด ทำให้เกิดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวอยู่ตลอดทั้งปี โดยเฉพาะช่วงดอกกระเจียวบานที่อุทยานแห่งชาติป่าหินงาน การปรึกษาหารือกันผ่านสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดบุรัมย์ ที่มีภาคเอกชนที่เข้มแข็ง ในการจัดกิจกรรมประจำจังหวัดและการแข่งขันกีฬาต่าง ๆ ภาคเอกชนก็จะเสนอร่วมกับภาครัฐให้การสนับสนุนให้ชุมชนออกมาแสดงกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมและเชิญชวนให้ไปสัมผัสวัฒนธรรมที่ชุมชนผ่านการพักผ่อนโฮมสเตย์ เพราะบุรีรัมย์ เป็นเมืองอุตสาหกรรมแห่งการท่องเที่ยวด้านกีฬาที่ยิ่งใหญ่และโด่งดัง ดึงดูดให้ผู้คนได้เข้ามาในจังหวัดและกระจายออกไปท่องเที่ยวชุมชนได้ โดยเฉพาะบ้านสนวนนอกที่อยู่ใกล้ตัวเมืองมาก การท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์ เป็นเมืองช้างและนอกจากงานโต๊ะจีนช้างที่โดงดัง จากความร่วมมือที่ความเข้มแข็งของสภาอุตสาหกรรมการ

ท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์ และสภาฯ ก็ยังได้เสนอให้ภาครัฐสนับสนุนและให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายของคนในชุมชนที่ไม่ห่างตัวเมืองมากนัก และยังมีกิจกรรมการทอไหมเทคนิคพิเศษใส่แล้วไม่ร้อนด้วย เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากท่องเที่ยวในตัวเมืองก็ออกมาสัมผัสชีวิตความเป็นอยู่แบบดังเดิมของชุมชน อีกทั้งประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดและดำเนินการด้านการท่องเที่ยวถือเป็นการอนุรักษ์อีกหนทางหนึ่ง

ลักษณะการเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกันของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน พบว่ามีลักษณะการเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกันและการเสนอความคิดเห็น แบบร่วมกลุ่มกันหรือให้ผู้นำชุมชนเป็นตัวแทนกลุ่ม เพื่อให้ชุมชนได้เสนอความต้องการประกอบการตัดสินใจร่วมกันกับภาครัฐและภาคเอกชน โดยสามารถสรุปลักษณะการเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกันของภาคประชาสังคมของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า มีลักษณะการเสนอความคิดเห็นแบบร่วมกลุ่มกัน เพื่อให้ชุมชนเสนอความต้องการและการตัดสินร่วมกันกับภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ชุมชนท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพลเข้าร่วมสนทนาปรึกษาหารือกันกับ ททท. และภาคเอกชน และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการที่ภาคเอกชนเข้ามาแฝงตัวเพื่อแสวงหากิจกรรมด้านการท่องเที่ยวชุมชน ภารกิจของพัฒนาชุมชนจังหวัดชัยภูมิคือร่วมกันยกระดับให้มีคุณรูปชีวิตที่ดีขึ้น จากการทำเกษตรกรรมของชุมชนซับสเลเตมาผนวกกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ความร่วมมือประสานงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมทำให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวชุมชนเชิงเกษตร ชุมชนบ้านสนวนนอกได้ร่วมงานกับหน่วยงานภาครัฐเป็นอย่างดี นอกจากการท่องเที่ยวในชุมชนแล้ว การนำตัวชุมชนเองออกไปเสนอตัวตน เสนอขายตามที่ต่าง ๆ ที่ภาครัฐและภาคเอกชนร่วมกันจัดขึ้น ทำให้เกิดกิจกรรมและมีนักท่องเที่ยวมาสัมผัสตลอดปี ชุมชนบ้านสวาย ก็ได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมการทอผ้าและแหล่งท่องเที่ยวของภาครัฐ โดยการส่งเสริมจากองค์กรปกครองส่วนท่องถิ่น จากปรึกษาหารือกันทำให้องค์กรปกครองส่วนท่องถิ่นจัดตั้งหน่วยงานและจัดสรรงบประมาณในการที่จะมี จนท.มาดูแลประสานงานเรื่องการอนุรักษ์ และการทอผ้าโดยเฉพาะ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสืบไป

ในมิติที่ 2 เรื่อง การสร้างความไว้วางใจ พบว่า การสร้างความไว้วางใจของภาครัฐมีลักษณะการเข้ามาเกี่ยวข้องได้ประสานความร่วมมือกับภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยเปิดโอกาสให้มีการส่งเสริมบทบาท ภาคประชาสังคมและธุรกิจภาคเอกชนให้เป็นพลังร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งต้องการสร้างความไว้วางใจในการดำเนินการตามแผน ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นการสร้างความไว้วางใจด้านแรงงาน ทุน ทรัพยากร ร่วมกันและการมีความไว้วางใจในการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรม โดยสามารถสรุปลักษณะการเข้ามาเกี่ยวข้องของภาครัฐของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ชุมชนบ้านท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล มีความได้เปรียบที่ ที่ดินของสำนักงาน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) อยู่ใกล้ชุมชนทำให้สร้างความไว้วางใจให้กับชุมชนได้ระดับหนึ่ง ผู้บริหารของ ททท. ผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชนขึ้น โดยได้ร่วมมือกับภาคเอกชน บริษัท ฟายด์ โฟล์ค จำกัด รวมไปถึงภาครัฐระดับท้องถิ่นคือเทศบาลตำบลหมูสี ร่วมกับผู้นำชุมชนบ้านท่ามะปรางค์ บ้านคลองเพล ประชุมหารือร่วมกันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลข้อคิดเห็น สร้างความไว้วางใจให้กับชุมชน เพื่อทำการตลาดการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้น ชุมชนซับสะเลเตโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชัยภูมิ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่และสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิ ได้เล็งเห็นความสำสัญของการสร้างรายได้เพิ่มให้ชุมชน ที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ชื่อว่าโครงการกระเจียวคืนทุ่งประจำปี เพื่อเป็นการสร้างความไว้วางใจให้ชุมชนว่าจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพื้นที่ ส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้ร้อยเรียงกับป่าอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม เพื่อให้ชุมชนเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการท่องเที่ยว ชุมชนสนวนนอกชูจุดเด่นการเป็นชุมชนท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและการท่อผ้าไหม สำนักวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ร่วมกับสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ร่วมกันสร้างความไว้วางใจให้กับชุมชนเรื่องของการมีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวตลอดและสม่ำเสมอ เพราะเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้ตัวเมืองและการที่ภาคเอกชนเข้มแข็ง ก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ก็คือ สนามช้างอารีน่า และสนามแข่งรถมตราฐาน บุรีรัมย์ อินเตอร์เนชันแนล เซอร์กิต จังหวัดบุรีรัมย์จึงเป็นเป้าหมายของการท่องเที่ยวในลำดับต้น ๆ ของประเทศชุมชนจึงได้ประโยชน์จากการที่นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นการเชื่อมโยงจากสนามกีฬาไปยังชุมชนก็สดวก กิจกรรมการเที่ยวชมวัฒนธรรมและซื้อผ้าไหมเป็นของฝากกเพราะอยู่ไม่ไกลมาก ชุมชนสวายมีชื่อเสียงเรื่องการทอผ้าไหม ที่นี้พิเศษกว่าที่อื่นตรงที่ผ้าไหม 1 ผืนมีการกจะจ่ายการทำงานกันตามความเชี่ยวชาญ การองค์การบริหารส่วนตำบลสวายส่งเสริมและสร้างความไว้วางใจให้กับชุมชนร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสุรินทร์ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุรินทร์ ส่งเสริมการนุ่งผ้าไหมทุกวันศุกร์ จัดกิจกรรมนำผู้ซื้อเข้ามาหาชุมชน โดยจัดส่งเสริมตลาดผ้าไหมใต้ถุนเรือน ถือเป็นการขายของและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนไปในตัว

การสร้างความไว้วางใจของภาคเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน พบว่า มีลักษณะการเข้ามาให้ความร่วมมือระหว่างกัน โดยทุกฝ่ายหรือหน่วยงานในองค์การ ที่เป็นกลุ่มหลากหลายด้านธุรกิจในสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัด สามารถทำงานร่วมกันและปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้นอกจากนี้ภาคเอกชนได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวมีการประชมุ หารือและสร้างความไว้วางใจระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เพื่อไม่ให้มีการเข้าใจว่าภาคเอกชนเข้ามาหาประโยชน์จาก

การท่องเที่ยวชุมชน โดยสามารถสรุปลักษณะการสร้างความไว้วางใจของภาคเอกชนของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ได้ให้ความไว้วางใจภาคเอกชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องโดยการนำเข้ามาของ ททท. เพราะททท. เร่งเห็นว่ามีความสามารถในเรื่องการท่องเที่ยวชุมชน เมื่อภาครัฐให้ความไว้วางใจทำให้ภาคประชาสังคมไว้วางใจด้วย ชุมชนซับสะเลเต และชุมชนสวาย ถึงแม้ว่าไม่ได้มีภาคเอกชนลงมาเกี่ยวข้องโดยตรง แต่ก็ได้ให้ความไว้วางใจผ่านภาครัฐที่ประสานความร่วมมือสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดด้วยกันมา เพราะทุกฝ่ายเห็นความสำคัญกับการท่องเที่ยวเป็นการสร้างรายได้ให้กิจการของตัวเองและชุมชน ชุมชนสนวนนอก นอกเหนือจากความร่วมมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนแล้ว ยังมีหน่วยงานรัฐวิสาหกิจได้เข้ามาร่วมทำกิจกรรม CSR เป็นการร่วมมือกันส่งเสริมสิ่งที่ดีงามคือการคืนกำไรให้กับสังคม ส่งผลดีต่อสรูปเศรษฐกิจของชุมชนและสังคม

การสร้างความไว้วางใจของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนเอง พบว่ามีลักษณะการประสานความร่วมมือ ปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เป็นอย่างดีทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีให้มีความสมบูรณ์และพร้อมการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว โดยสามารถสรุปการสร้างความไว้วางใจของภาคประชาสังคมของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพลง แรก ๆ ก็มีการเห็นต่างกันอยู่บ้างที่ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการในการฝังตัวอยู่กับชุมชน แต่เมื่อเปิดการท่องเที่ยวซี่ซั่น ทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับแรกกิจกรรมการท่องเที่ยวได้รับประโยชน์เป็นรายได้ ก็จึงเริ่มเปิดใจและไว้วางใจภาคประชาสังคมของชุมชน ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอก และชุมชนสวาย มีความเหมือนกันในการสร้างความไว้วางใจผ่านผู้นำชุมชนในการให้ข้อเสนอแนะร่วมมือกับทุกภาคส่วน และเล็งเห็นความสำคัญในการที่พัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในเชิงเศรษฐกิจและเชิงอนุรักษณ์

ในมิติที่ 3 เรื่อง การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน การทำให้เกิดการเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนและส่งเสริมชุมชนให้มีศักยรูปในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตัวเองได้ โดยภาครัฐสนับสนุนให้องค์การปกครองท้องถิ่นเจ้าของพื้นที่และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมร่วมและการเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยสามารถสรุปการเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงานของภาครัฐของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย มีความคล้ายคลึงกันในการการเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงานกับภาครัฐ การได้เข้ามามีบทบาทใน

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน ให้ความร่วมมือระหว่างกันทุกหน่วยงานของภาครัฐที่เข้ามาเกี่ยวข้อง และปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้

การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงานของภาคเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน พบว่า มีลักษณะการเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงานในการแสดงความคิดเห็นมีการประชุมหารือร่วมกันผ่านสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัด เพื่อการนำเสนอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องไปยังหน่วยงานภาครัฐกับประเด็นที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด นอกจากนี้ยังมีการจัดเวทีสาธารณะ เป็นการรวบรวมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน เพื่อเสนอต่อจังหวัด โดยสามารถสรุปการเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงานของภาคเอกชนของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่าพบว่า สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดซึ่งเป็นภาคเอกชนร่วมตัวกันเพื่อเป็นกระบอกเสียงให้ภาคเอกชน ในการเสนอหรือรับนโยบายจากภาครัฐ เพื่อไปร่วมมือกับชุมชน ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย ทั้ง 4 ชุมชนมีลักษณะเหมือนกันในการเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงานร่วมกับภาคเอกชน โดยชุมชนจะให้ความร่วมมือการประสานงานและความร่วมมือระหว่างกันและปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ภาคเอกชนร่วมถึง ททท. ก็ทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวรับทราบและเดินทางมาท่องเที่ยว ชุมชนได้ประโยชน์และมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงานของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน พบว่า มีลักษณะการเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงานของชุมชน การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยสามารถแสดงความคิดเห็นและให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาชุมชน ของตนเอง เพราะทุกคนเข้าใจถึงปัญหา และร่วมกันหาทางเลือกในการดำเนินงานการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยหลักยึดของการมีส่วนร่วม โดยสามารถสรุปลักษณะการเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงานของภาคประชาสังคมของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล เห็นพ้องต้องการที่จะเปิดรับแนวทางการพัฒนาชุมชนด้วยการท่องเที่ยวโดยให้ภาคเอกชน บริษัท ฟายด์ โฟล์ค จำกัด เข้ามาทำงานร่วมกับชุมชนในการค้นหาทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ และยอมรับการส่งเสริมและพัฒนาการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย ก็ได้ร่วมกันจัดตั้งเครือข่ายชุมชนโดยผู้นำชุมชน ในการดำเนินงานร่วมกันกับสำนักงานท่องและกีฬาจังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัด สนับสนุนชุมชนในพื้นที่ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ชูจุดเด่นอากาศเย็นทั้งปี วัฒนธรรมประเพณีและวิถีการทอผ้าไหม และที่สำคัญคือมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว รองรับการเติบโตภาคการท่องเที่ยวในอนาคต

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ในมิติที่ 4 เรื่อง การมีความเข้าใจตรงกัน ลักษณะการให้ข้อมูลข่าวสารให้มีความเข้าใจตรงกัน ในการร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยภาครัฐในระดับส่วนกลางนำโดยสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังวัด และ พัฒนาชุมชนจังหวัด เป็นหน่วยงานหลัก ในการประสานงานพร้อมสร้างความรู้ความเข้าใจและให้คำแนะนำแก่ส่วนราชการท้องถิ่น ในการสนับสนุนเชิงนโยบายและการดำเนินการตาม แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2564) และแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (พ.ศ. 2561-2564) จัดทำคู่มือการแปลงแผนไปสู่ การปฏิบัติและกำหนดแผนพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว บริการอำนวยความสะดวกและทำงานกับภาคีพัฒนาในลักษณะหุ้นส่วนราชการ โดยสามารถสรุปการมีความเข้าใจตรงกันของภาครัฐของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ได้มีการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันก่อนที่ทุกฝ่ายจะลงมือปฏิบัติภารกิจร่วมกัน เพื่อให้มองเห็นเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจนในการที่จะสร้างการท่องเที่ยวชุมชนให้เกิดขึ้นโดยให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและเรียนรู้ไปด้วยกันเพราะการเปิดชุมชนเป็นของใหม่ ชุมชนซับสะเลเต แต่เดิมเป็นชุมชนเกษตรกรรม ที่มีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรมากมาย ภูมิประเทศอากาศดีเย็นสบายและเมื่อเข้าหน้าฝนดอกกระเจียวบานบนอุทยาที่อยู่ใกล้ เป็นที่มาของการร่วมมือกันในการนำของดีของชุมชน ที่จะนำเสนอออกสู่สายตานักท่องเที่ยว เป้าหมายแบบนี้ก็ต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐร่วมมือกันจริงเกิดเป็นชุมชนท่องเที่ยวได้ ชุมชนสนวนนอกเป็นชุมชนพื้นถิ่นปลูกม่อนเลี้ยงไหมเพื่อใช้ในการทอผ้า และมีวัฒนธรรมทางเขมรที่สืบทอดกันมาการที่จะทำให้วัฒนธรรมเหล่านี้ดำรงอยู่ได้ก็ต้องสืบสานและรักษา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้ร่วมวางเป้าหมายเมื่อมีเป้าหมายที่ชัดเจนก็สามารถรวมกลุ่มกันและมีเข้าใจตรงกันก็นำเสนอตัวเองเป็นชุมชนท่องเที่ยวเพื่อเป็นการหารายได้และยกระดับชุมชน ชุมชนสวายมีการกระจายรายได้จากการทอผ้าได้ดีมาก เพราะมีการแบ่งงานกันทำและเกิดการจ้างงานเป็นทอด ๆ กว่าจะเป็นผ้าไหม 1 ผืนการมีความเข้าใจตรงกันว่าเราจะเพิ่มรายได้ชุมชนภาครัฐก็ต้องหาตลาดให้เพราะยิ่งขายได้มากคนในชุมชนก็มีรายได้เพิ่มมาก

การมีความเข้าใจตรงกันของภาคเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน พบว่า มีลักษณะเป็นไปทางการการสื่อสารโดยให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน โดยทางภาครัฐขอความร่วมมือให้ภาคเอกชนช่วยติดประกาศเผยแพร่ กิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าว การทำจดหมายข่าว สื่อออนไลน์ วิทยุกระจายเสียง เป็นต้น โดยสามารถสรุปลักษณะการมีความเข้าใจตรงกันภาคเอกชนของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้แก่ ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย การให้ความร่วมมือภาคเอกชนทำในลักษณะช่วยประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ กิจกรรมการท่องเที่ยวตามที่ทางจังหวัดขอความร่วมมือมา และสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของทุกจังหวัด จะมีการรวมกลุ่ม

ผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวและการท่องเที่ยวในจังหวัด ขึ้นมาเพื่อเป็นสมาคมชมรมและเครือข่าย เพื่อให้มีการเข้าใจตรงกันร่วมกันจัดทำกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

การมีความเข้าใจตรงกันของภาคประชาสังคมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ชุมชนมีความตื่นตัวกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนของตัวเองจากการศึกษาและการสัมภาษณ์ พบว่า การมีความเข้าใจตรงกัน คือการได้รับข้อมูลจากการสร้างเครือข่าย และการแบ่งเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างชุมชน โดยเฉพาะการติดตามข่าวสารการดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยสามารถสรุปลักษณะการมีความเข้าใจตรงกันภาคประชาสังคมของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้แก่ ภาครัฐสร้างความเข้าใจและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน โดยจัดตั้งและร่วมกลุ่มคณะกรรมการทำงานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย เกิดความคล่องตัวในการทำงานเป็นกลุ่มเป็นวิสาหกิจ เป็นผู้ประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในชุมชนของตัวเอง ใช้ประโยชน์ทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกันในชุมชนอย่างเป็นธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ อีกทั้งชุมชนยังได้ดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

ในมิติที่ 5 เรื่อง การสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน การลงมือปฏิบัติงานในแต่ละกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งทุกฝ่ายจำเป็นต้องร่วมกันสร้างผลลัพธ์ของความร่วมมือให้ปรากฏในแต่ละภารกิจที่ทำ ความร่วมมือของภาครัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนมีลักษณะสร้างผลลัพธ์โดยเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคม มีส่วนร่วมในการดำเนินงานการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตนเองและให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมจะเห็นได้ว่าในการบริหารราชการแบบความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม มีการประสานความร่วมมือให้บรรลุเป้าหมายร่วมที่วางไว้ โดยสามารถสรุปการสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงานของภาครัฐของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ภาครัฐสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงานของทั้ง ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย คล้ายกันคือ การเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน บริหารแบบความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาสังคม เช่น ร่วมปรึกษาหารือร่วมคิด ร่วมตัดสินใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยมุ่งไปที่การจะทำอย่างไร จึงจะประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายที่เป็นจริง

การสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงานของภาคเอกชนประสานความร่วมมือร่วมกับภาครัฐ ในการวางแผนจัดการร่วมกับภาคประชาสังคม เน้นการสร้างผลลัพธ์แบบมีส่วนร่วมมุ่งหวังไปที่การสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชน ร่วมแสวงหาข้อมูล

ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชน ให้มีความเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวหลักของแต่ละจังหวัด โดยสามารถสรุปการสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงานของภาคเอกชนของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย คล้ายกันคือชุมชนได้ประโยชน์จากการประสานความร่วมมือ ได้เทคนิค วิธิการเทคนิคการขาย การประชาสัมพันธ์ การต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชน การคิดต้นทุนกำไร โดยให้ทุกภาคส่วนแสดงความคิดเห็น การร่วมประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการท่องเที่ยว เน้นการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการ การสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชน

การสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงานของภาคประชาสังคม การได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ผู้นำชุมชนถือได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญที่นำพาชุมชนในการดำเนินการวางแผนให้ผลลัพธ์เกิดขึ้น การแลกเปลี่ยนความคิดกัน การนำเสนอผ่านผู้นำชุมชน ทำให้ประชาชนเกิดความร่วมมือที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยสามารถสรุปการสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงานของภาคประชาสังคมของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย คล้ายกันคือ ผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงานคือ ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน แจ้งข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบอย่างรวดเร็ว เพื่อไว้ใช้ประกอบการตัดสินใจซึ่งถือได้ว่าความร่วมมือในทุกภาคส่วนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืนได้ การแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันรวมถึงการสร้างความยินยอมพร้อมใจในการทำงานร่วมกันในระยะยาวจะบรรลุผลได้ดีที่เดียว

2) สรุปผลการศึกษากิจกรรมของการประสานความร่วมมือของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

จากการศึกษากิจกรรมของการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประสาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ศึกษากรณี กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

2.1) กิจกรรมการแสวงหาข้อมูล โดยมีการระดมความคิดเห็นทุกภาคส่วน การจัดประชุมสัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติงาน นอกจากนี้มีลักษณะการแสวงหาข้อมูล โดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ เพื่อแบ่งภารกิจและอำนาจหน้าที่ในการรับผิดชอบงานร่วมกัน ที่สำคัญเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดหรือเสนอแนะนโยบายร่วมกันด้วย โดยสามารถสรุปกิจกรรมของการแสวงหาข้อมูลของภาครัฐของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ชุมชนบ้านท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล มีจุดแข็งด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวหลายด้าน

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ทำงานร่วมกับเทศบาลตำบลหมูสี และบริษัท ฟายด์ โฟล์ค จำกัด ในการแสวงหาข้อมูลในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ ของชุมชนร่วมกัน ซึ่งบริษัท ฟายด์ โฟล์ค จำกัด เป็น Startup ด้านท่องเที่ยวชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญ นำความรู้เข้ามาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน ชุมชนซับสะเลเต จัดตั้งเครือข่ายการดำเนินงานร่วมกันภายในชุมชนเพื่อค้นหาจุดเด่นและพัฒนาการท่องเที่ยว พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวร่วมกัน เช่น การจัดสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเขตท้องที่จังหวัดและนอกเขตจังหวัดที่รับผิดชอบทั้งนี้ โดยการสนับสนุนกิจกรรมของสำนักงานพัฒนาชุมชนและสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชัยภูมิ ชุมชนสนวนนอกโดยสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ให้ความร่วมมือกับภาครัฐเป็นอย่างดีร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชน นำชุมชนออกไปตามงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ และนำมาพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตนเอง ชุมชนสวาย เด่นเรื่องการทอผ้าไหม ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จัดกิจกรรมส่งเสริมเรียนรู้ ให้ความรู้ ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่นการใช้สีธรรมชาติ การพัฒนาลายผ้าให้ทันสมัย เป็นต้น

กิจกรรมของการประสานความร่วมมือของภาคเอกชน พบว่า มีลักษณะการการแสวงหาข้อมูล โดยให้ความร่วมมือกับภาครัฐ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันในการกำหนดแนวทางพัฒนาศักยรูปการค้าการลงทุน ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัด มีการประชุมหารือกันสม่ำเสมอรวมไปถึงการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมมือกับภาครัฐส่งเสริมบทบาทของชุมชน ในการจัดการเชิงพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่ชุมชน อนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีความสำคัญ โดยสามารถสรุปกิจกรรมของการแสวงหาข้อมูลของภาคเอกชนของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า มีลักษณะการการแสวงหาข้อมูล โดยให้ความร่วมมือกับภาครัฐ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกัน ในการกำหนดแนวทางพัฒนาศักยรูปการค้าการลงทุน ทั้งชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย ภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การทำ CSR ของภาคเอกชน ให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการจัดตั้งโครงการเพื่อสนับสนุนยุทธศาตร์การท่องเที่ยวของจังหวัด พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยว โดยภาคเอกชนได้จัดตั้งเครือข่ายการดำเนินงานร่วมกันภายในและนอกเขตจังหวัดที่รับผิดชอบ เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเขตท้องที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของจังหวัด

กิจกรรมของการการประสานความร่วมมือของของภาคประชาสังคม พบว่า มีลักษณะการการแสวงหาข้อมูล โดยผ่านเครือข่ายความสัมพันธ์ชุมชนด้วยกัน มีการประชุมหารือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนเพื่อการเสนอความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่มีผลต่อการ

พัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน โดยสามารถสรุปกิจกรรมของการแสวงหาข้อมูลของภาคประชาสังคมของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ชุมชนบ้านท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ได้มีการปรับตัวและเลงเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวชุมชน โดยการทำกิจกรรมร่วมกับ บริษัท ฟายด์ โฟล์ค จำกัด เป็นเวลาเกือบ 6 เดือนที่ทีมงาน บริษัท ฟายด์ โฟล์ค จำกัด นำนวัตกรรม ใหม่ ๆ เข้ามาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน มีการแสวงหาข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยว สรรหาบุคลากรชุมชน จากกิจกรรมประสานความร่วมมือ สามารถผลักดันแผนการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ทำร่วมกันได้ ชุมชนซับสะเลเต มีการร่วมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายเพื่อความเข็มแข็งประสานงานร่วมกับภาครัฐ เพื่อการเสนอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยสำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมทั้งการร่วมการกำหนดนโยบาย และแผนกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ชุมชนสนวนนอก นอกการกิจกรรมตั้งรับนักท่องเที่ยวที่ชุมชนแล้ว ยังมีกิจกรรมนอกสถานที่ตามที่ได้รับคำเชิญจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งก็เป็นกิจกรรมส่งเสริมและประชาสัมพันธ์อีกทางหนึ่ง ชุมชนสวาย จังหวัดสุรินทร์ ร่วมการทำกิจกรรม ตลาดไหมใต้ถุนเรือน และกิจกรรม นุ่งผ้าไทย ใส่บาตรบนหลังช้าง ทุกวันเสาร์ ณ อนุสาวรีย์พระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง ก็เป็นกิจกรรมส่งเสริมการนุ่งผ้าไทย สนับสนุนให้จังหวัดตัวเองใช้ของที่ผลิตในจังหวัดเป็นกิจกรรมแสวงหาโอกาสในการขายสินค้าชุมชนได้ดี

2.2) กิจกรรมการแสวงหาการปรับเปลี่ยน พบว่า ภาครัฐมีลักษณะการแสวงหาการปรับเปลี่ยนโดยได้มีการรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญ ๆ ที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาหการท่องเที่ยวชุมชน รวมทั้งกำหนดให้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นจากภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เพื่อการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยสามารถสรุปกิจกรรมของการแสวงหาการปรับเปลี่ยนของภาครัฐของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเป็นการประสานความร่วมมือ สร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชน ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ได้มีเจ้าหน้าที่ภาคเอกชน เข้ามาแฝงตัวอยู่ในชุมชน 6 เดือน ประมาณปี 2561 เพื่อแสวงหาการปรับเปลี่ยนจากสิ่งที่มีในชุมชน และสรรหาบุคลากรของชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยว ชุมชนสับสะเลเต ร่วมกับพัฒนาชุมชนและภาคเอกชนเข้าร่วมหารือเพื่อระดมความคิดและวางแนวทางการปรับเปลี่ยนในการพัฒนาและส่งเสริมคุณรูปชีวิตชุมชนด้วยการท่องเที่ยว หาจุดเด่นของชุมชน สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของชุมชนให้เกิดเป็นรูปธรรมภาชุมชนทั้ง 2 ข้างต้นอยู่ใกล้แหล่งอุทยานทั้งเขาใหญ่และป่าหินงาม ทำให้มีการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเข้าไปกับธรรมชาติและฤดูกาลได้อย่างเหมาะสม ส่วนชุมชนสนวนนอกมีการแสวงหาการปรับเปลี่ยนด้วยการเพิ่มกิจกรรมทางวัฒนธรรมและที่พักโฮมสเตย์ เพื่อขายความ

เป็นอยู่ของชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีและจิตวิญญาณของชุมชนแทนที่จะเป็นกิจกรรมทอผ้าอย่างเดียว เช่นเดียวกับชุมชนสวายมีกลุ่มทอผ้าและได้รับการส่งเสริมจากองค์การบริหารส่วนตำบลสวาย มีการเพิ่มกิจกรรมขายผ้าใต้ถุนเรือนและนำเสนอกิจกรรมการทอไปด้วย นอกจากนี้ยังมีเพิ่มกิจกรรมท่องเที่ยวทางน้ำและทานอาหารในแพไปด้วย เพราะในชุมชนมีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เป็นการปรับเปลี่ยนได้อย่างดี

การแสวงหาการปรับเปลี่ยนของภาคเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน พบว่า มีการเสนอความคิดเห็นโดยสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัด เพื่อให้ผู้ประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวพัฒนาการท่องเที่ยวไปในทิศทางเดียวกันภายในจังหวัดและเชื่อมโยงกลุ่มจังหวัดเข้าด้วยกันจะมีการประสานงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อสนับสนุนผลักดันแผนการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ทำร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน โดยสามารถสรุปกิจกรรมของการแสวงหาการปรับเปลี่ยนของภาคเอกชนของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ชุมชนบ้านท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล และภาคเอกชน บริษัท ฟายด์ โฟล์ค จำกัด ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือรวมกันแสวงหาข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน สรรหาบุคลากรของชุมชน ทำการปรับเปลี่ยนทรัพยากรในพื้นที่ ที่มีอยู่แล้วให้มีความเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวหลักเช่นเขาใหญ่ แวะทานอาหารในชุมชน ก่อนขึ้นเขาใหญ่ เป็นต้น ส่วนชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย ก็มือภาคเอกชนสนับสนุนผ่านความร่วมมือจากภาครัฐประสานความร่วมมือเขามา ตามภารกิจที่เกี่ยวข้องเพื่อการแสวงหาการปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ภาคเอกชนเป็นพลังร่วมสนับสนุนในการพัฒนาการท่องเที่ยว มุ่งยกระดับศักยรูปและขีดความสามารถของชุมชน

การแสวงหาการปรับเปลี่ยนของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐที่หวังให้ชุมชนมีคุณรูปชีวิตที่ดีขึ้น พึ่งพาตัวเองได้ ต้องค่อย ๆ ให้เกิดการปรับเปลี่ยน โดยการเสนอความคิดเห็นจากภาครัฐ และให้ชุมชนได้แสดงบทบาทร่วมเสนอความคิดเห็น เสนอความต้องการของชุมชน เพื่อประกอบการตัดสินใจร่วมกัน โดยสามารถสรุปกิจกรรมของการแสวงหาการปรับเปลี่ยนของภาคประชาสังคมของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ทั้งชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย มีการปรับเปลี่ยนที่คล้ายคลึงกัน โดยเริ่มสร้างความแข็งแกร่งให้กับชุมชนด้วยการร่วมกลุ่ม มีผู้นำชุมชนเป็นหลักในการประสานงานและสร้างความเข้าใจ ในการสรรหาทรัพยากรในพื้นที่ สรรหาคนที่จะมาอุทิศตนทำงานให้กับชุมชน และเปิดโอกาสในการพร้อมที่จะเรียนรู้ต่าง ๆ เช่นการเรียนรู้เทคนิคการขาย การประชาสัมพันธ์ การต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชน เพื่อการปรับเปลี่ยนตัวเองให้เป็นผู้ประกอบการมากขึ้น

2.3) กิจกรรมการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ของภาครัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนของทั้งกลุ่มจังหวัด มีลักษณะการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์โดยกำหนดนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว สอดคล้องและตอบสนองต่อแนวทางการพัฒนาประเทศ ดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลปัจจุบันผ่านยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2564) และแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (พ.ศ. 2561-2564) นอกจากนี้ มีลักษณะการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์แผนพัฒนาจังหวัดแต่ละจังหวัดให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศที่กล่าวมาข้างต้น โดยกำหนดกรอบทิศทาง การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน เพื่อพัฒนาและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรเป็นไปอย่างมีระบบและร่วมกันแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิรูป โดยสามารถสรุปกิจกรรมของการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ของภาครัฐของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ทั้งชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีความต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จัก ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นรูปธรรมภายใต้การพัฒนาแบบองค์รวม เช่น มีการสร้างเครือข่ายที่บูรณาการ เพื่อการสร้างคน สร้างรายได้ให้คนในชุมชน สร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ชุมชนเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวชุมชนตามแผนที่ได้วางไว้ร่วมกับภาครัฐ

กิจกรรมของการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ของภาคเอกชนของชุมชนที่ศึกษาได้ว่า สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวประจำจังหวัดเป็นหน่วยงานภาเอกชนที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นฆรงแรม ร้านอาหาร และที่สำคัญคือสื่อ โฆษณา วิทยุ เคเบิลทีวีท้องถิ่น เป็นต้น ดังนั้น เมื่อภาครัฐร่วมกับภาคประชาสังคมในการกำหนดนโยบายแผนกลยุทธ์แล้ว ภาคเอกชนจะเข้าไปส่งเสริมตามแผนงานและช่วยประชาสัมพันธ์ ตามทรัพยากรที่ภาคเอกชนมี

กิจกรรมของการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ของภาคประชาสังคมของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า การสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว การร่วมการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวมีการประชุมหารือกับภาครัฐ เพื่อการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเอง การวางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นรูปธรรมร่วมกันภายใต้การพัฒนาแบบองค์รวมของภาครัฐจะมีการประชุมเชิงปฏิบัติการ ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล

ได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานใหญ่ ร่วมกับสำนักงานเทศบาลตำบลหมูสีและภาคประชาสังคมของชุมชนดึงเอาภาคเอกชนเข้ามาร่วมกันวางแผนเปลี่ยนแปลงชุมชนซัลสะเลเตจากการที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชัยภูมิทำให้ชุมชนเข็มแข็งในด้านเกษตรกรรมประกอบกับภูมิอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปีจึงได้นำภาคประชาสังคมร่วมวางแผนกับร่วมกับสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชัยภูมิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้เห็นถึงศักยรูปสามารถส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ชุมชนสนวนนอก จากการที่ชุมชนมีวัฒนธรรมที่โดดเด่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจึงเล็งเห็นจุดแข็งตรงนี้ วางแผนร่วมกันนำร่องกิจกรรม “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน ประสานงานสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ พัฒนาให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ชุมชนสวาย เป็นชุมชนทอผ้าไหมมาแต่โปราณทำให้เมื่อเสร้จจากการเกษตรกรรมก็มาทอผ้ากันจึงเกิดการร่วมกลุ่มทอผ้าขึ้น เมื่อทอผ้าอย่างเดียวไม่มีผู้ซื้อก็จะไม่มีรายได้ ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลสวาย ร่วมวางแผนร่วมกับชุมชนเกิดกิจกรรม ตลาดไหมใต้ถุนเรือนขึ้น องค์การบริหารส่วนตำบลสวายประสานงานงานสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุรินทร์ และสำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดสุรินทร์ รณรงค์การนุ่งผ้าไทย บูรณาการงบประมาณร่วมกันและประชาสัมพันธ์ในเกิดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่ม

2.4) การแลกเปลี่ยนทรัพยากร ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของทั้งกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ มีลักษณะการแลกเปลี่ยนทรัพยากรโดยแต่ละจังหวัดปฏิบัติงานด้วนการท่องเที่ยวร่วมกันตั้งแต่การวางนโยบาย ร่วมถึงสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ของจังหวัดซึ่งมีเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันโดยสามารถสรุปกิจกรรมของการแลกเปลี่ยนทรัพยากรของภาครัฐของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่าทั้งชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย การแลกเปลี่ยนทรัพยากรของภาครัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน มีลักษณะการแลกเปลี่ยนทรัพยากรโดยส่วนมากในรูปของงบประมาณในการที่จะร่วมกันจัดกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง และร่วมไปถึงทรัพยากรบุคคลที่จะรับผิดชอบงานด้วย เพราะภาครัฐจะมีข้อจำกัดหลายอย่างในเรื่องงบประมาณฉะนั้นจึงต้องมีการบูรณาการจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกัน

การแลกเปลี่ยนทรัพยากรของภาคเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรทางความคิด โดยการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการเจรจาต่อรอง และการเสนอความคิดเห็นหรือการเสนอแนะที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด โดยสามารถสรุปกิจกรรมของการแลกเปลี่ยนทรัพยากรของภาคเอกชนของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ทั้งชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวน

นอกและชุมชนสวาย มีลักษณะการแลกเปลี่ยนทรัพยากรจากภาคเอกชน อยากแรกคือการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้กับชุมชน ต่อมาภาคเอกชนที่มีโรงแรม ร้านอาหาร ก็จะมีการร่วมเชิญชวนในนักท่องเที่ยวที่มาพักเกิดความสนใจในการไปเที่ยวชุมชนในแต่ละแห่ง การทำโบว์ชัวแผ่นผับนำเสนอก็ได้รับการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน การสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องการเป็นผู้ประกอบการให้ชุมชน ให้ชุมชนเข้มแข็งและบริหารจัดการตัวเองได้เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน

การแลกเปลี่ยนทรัพยากรของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน จากการที่ภาครัฐได้พยายามผลักดันให้ชุมชนเพิ่มขีดความสามารถของตนโดยการรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งขึ้น เพื่อการที่จะได้มีตัวแทนเข้าไปให้ความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชน ในการแลกเปลี่ยนความคิด วิธีการที่จะช่วยพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนให้มีการบริหารแบพึ่งพาตัวเองเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยสามารถสรุปกิจกรรมของการแลกเปลี่ยนทรัพยากรของภาคประชาสังคมของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ทั้งชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย ได้มีการร่วมกลุ่มเพื่อความเข้มแข็งและการบริหารจัดการภายในชุมชน โดยจะมีประธานชมรมท่องเที่ยวหรือผู้นำชุมชน เป็นตัวแทนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ซึ่งส่วนมากก็จะเป็นภาครัฐประสานงานเข้ามาในชุมชน ตรงนี้อาจมีความเกี่ยวเนื่องกันในเรื่องของงบประมาณก็ว่าได้ เป็นผลดีกับชุมชนทั้งนั้นเพราะสร้างโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนตนเอง

2.5) การสร้างโครงการร่วมกัน ในการสร้างโครงการร่วมกันของภาครัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน มีลักษณะผลักดันโครงการที่เกี่ยวเนื่องกับแผนการท่องเที่ยวจังหวัด อาจมีการกำหนดกิจกรรมล่วงหน้าไว้ตามแผนงบประมาณ โดยสามารถสรุปกิจกรรมของการสร้างโครงการร่วมกันของภาครัฐของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล มีการสร้างโครงการโดยได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกับภาคเอกชน ร่วมกันเป็นปีที่สองเพราะผลตอบรับในซีซั่นแรกได้ผลตอบรับเกินคาด และโครงการได้รับการสนับสนุนต่อเนื่องทำให้ในซีซั่นที่สองมีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น เช่นส่งเสริมการใช้คาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint) ของผลิตภัณฑ์ช่วยการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเป็นต้น ชุมชนซับสะเลเต ดำเนินการตามแผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ. 2561-2564 ยุทธศาสตร์ที่ 2 ว่าด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีคุณรูปได้มาตรฐานเพิ่มขึ้น ก็จะได้รับการส่งเสริมจากสำนักพัฒนาการชุมชนจังหวัดชุยภูมิเน้นพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิมและเพิ่มเติมกิจกรรมในช่วงดอกกระเจียวบานซึ่งเป็นช่วงไฮซีซั่นด้วย ชุมชนสนวนนอก ได้ดำเนินการตามนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ยุทธศาสตร์ที่

1 ด้านเศรษฐกิจ เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมและกีฬามาตรฐานโลก และการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้พื้นฐานของการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย ได้มีการสร้างโครงการร่วมกัน เกิดการท่องเที่ยววิถีชุมชนทำให้ได้รับการสนับสนุนโครงการในรูปแบบส่งเสริมจากสำนักวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ในเรื่องความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและวิถีชุมชนดั่งเดิม ชุมชนบ้านสวาย ได้ร่วมกับองค์การบริการส่วนตำบลสวายในการจัดกิจกรรมตลาดไหมใต้ถุนเรือนขึ้น ถือเป็นโครงการที่ประสบผลสำเร็จเพราะนักท่องเที่ยวได้เห็นกรรมวิธีทำถ้าเกิดพอใจก็ซื้อได้เลยไม่ผ่านคนกลางทำให้ชุมชมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เพราะที่เป็นไฮไลท์สำคัญของหมู่บ้านสวายนั่นก็คือผ้าไหมนั้นเอง

การสร้างโครงการร่วมกันของภาคเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยสามารถสรุปกิจกรรมของการสร้างโครงการร่วมกันของภาคเอกชนของชุมชนในแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ทั้งชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย ร่วมกับภาคเอกชนในโครงการช่วยกันประชาสัมพันธ์และสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนและภาครัฐได้มีการประสานงานและประชุมกับสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดสม่ำเสมอ เพื่อการเผยแพร่และเชิญชวนนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น โดยประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้ง 4 จังหวัด ร่วมกันกำหนดนโยบาย และแผนกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวมีการประชุมหารือร่วมกับภาครัฐ ในการสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ที่จะลงไปสู่ชุมชน เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะประเด็นที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเพื่อให้เกิดการพัฒนาและส่งเสริมการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว

การสร้างโครงการร่วมกันของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยสามารถสรุปกิจกรรมของการสร้างโครงการร่วมกันของภาคประชาสังคมของชุมชนในแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ทั้งชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย มีลักษณะการร่วมในโครงการของภาครัฐ สนับสนุนให้ความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชน ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เนื่องจากปัจจุบันชุมชนทั้ง 4 มีความเข้มแข็งมากขึ้นคนในชุมชนมีส่วนร่วม สะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ทางจังหวัดจัดขึ้นชุมชน ก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

5.1.2 ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

จากผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2) การวางแผนและ

จัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม 3) การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาว ให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม สามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

ในมิติที่ 1 เรื่อง การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสูด เป็นเป้าหมายหลักของการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน เพราะทรัพยากรสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งมีค่าที่สุดที่อยู่คู่กับชุมชน เพราะถ้าขาดสิ่งนี้ไปก็หมายถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่เดิมของชุมชนเปลี่ยนไป โดยสามารถสรุปความร่วมมือด้านการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูดภาครัฐของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพลเป็นชุมชนอยู่ในแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยภูเขา ต้นน้ำและป่าไม้ เทศบาลตำบลหมูสี ได้สนับสนุนให้ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรการธรรมชาติในชุมชนให้มีความสมบูรณ์และเหมาะแก่การพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ร่วมมือกับภาคเอกชน เทศบาลตำบลหมูสี และภาคประชาสังคม โดยเปิดโอกาสให้หน่วยงานดังกล่าวเข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน จากความร่วมมือนี้ก่อให้เกิดแนวคิดเรื่องการอนุรักษ์ เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว “ดีท็อกซ์ปอด กอดเขาใหญ่” เที่ยวแบบ Local Low Carbon ถือเป็นการท่องเที่ยวที่อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากสิ่งที่มี ชุมชนซับสะเลเต ที่นี่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ที่มีทุ่งดอกกระเจียวที่โด่งดังสวยงาม ทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์สุงสุดจากการมีอากาศเย็นตลอดปี พืชพันธ์ทางการเกษตรสมบูรณ์ เห็นได้ว่าการอนุรักษ์ธรรมชาติไว้ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ เอื้อประโยชน์แก่การท่องเที่ยวชุมชน ชุมสนวนนอก ยังคงดำรงวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายมาแต่โบราณสังเกตุจากบ้านไม้โบราณที่อนุรักษ์ไว้และยังมีผู้คนอาศัย ใช้ภาษาพื้นถิ่นเขมรและสืบสานการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมด้วยวิธีธรรมชาติไม่ใช้สารเคมีทุกขั้นตอนเป็นการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่มีในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูดอีกทั้งยังนำศิลปวัฒนธรรมที่อนุรักษ์ไว้ไปแสดงโชว์ ตามงานการส่งเสริมที่ภาครัฐในจังหวัดจัดขึ้น ในแหล่งท่องเที่ยวใหม่สมัยใหม่ของจังหวัดเช่น สนามฟุตบอลธันเดอร์ คาสเซิล สเตเดียม (Thunder Castle Stadium) หรือสนามช้างอารีน่า และสนามแข่งรถมตราฐาน บุรีรัมย์ อินเตอร์เนชันแนล เซอร์กิต (Buriram International Circuit) เพราะสนามก็เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาบุรีรัมย์ ชุมชนบ้านสวายถึงแม้ว่าจะไม่ได้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเอง แต่วิธีทางธรรมชาติเช่นการย่อมก็ไม่มีการใช้สายเคมี การอนุรักษ์ลายผ้าโบราณโดยแม่ครูปราชญ์ชาวบ้าน การส่งเสริมการกระจายรายได้จากการทอผ้าทำได้ดีมาก และการอนุรักษ์วิถีถิ่นเดิมทำได้ดีในชุมชนเช่นกัน

การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดของภาคเอกชนของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมด้านการอนุรักษ์ความโดดเด่นที่ต่างกันของแต่ละที่เป็นจุดแข็งของชุมชน ดังนั้นภาคเอกชนและภาคประชาสังคมก็พร้อมที่จะพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนของตัวเองให้ยั่งยืน ด้วยการได้รับการส่งเสริมเทคนิควิธีการต่าง ๆ จากภาคเอกชนที่เข้ามาสอนการขาย การคิดถึงต้นทุนและกำไรการบริหารจัดการ เพื่อก่อให้เกิดรายได้และกระจายสู่ชุมชนให้ได้มากที่สุด

การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดของภาคประชาสังคมของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล มีแม่น้ำที่ไหลผ่านระหว่างทั้งสองชุมชน เป็นแหล่งต้นน้ำที่ไหลลงมาจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่ใสสะอาดและมีผืนป่าอันเขียวขจีล้อมรอบ เพื่อการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์จากทรัพยากรอันล้ำค้านี้ ภาคประชาสังคมของชุมชนได้ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทั้งนี้ก็เพื่อเพิ่มประสิทธิรูปการบริหารด้านการท่องเที่ยว ให้เกิดการบูรณาการกันอย่างมีประสิทธิรูป นำไปสู่การพัฒนาให้การท่องเที่ยวมีความยั่งยืน การที่ล่องลมพัดผ่านชุมชนซับสะเลเต ให้เกิดความเย็นสบาย พืชพันธ์สมบูรณ์ดีการเพราะปลูกหรือทำปศุสัตว์เหมาะสมเพื่อการพัฒนาคุณรูปชีวิตที่ดีขึ้นการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดจึงเริ่มพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวชุมชน มีสวน มีฟาร์ม และมีโอมสเตย์ เพื่อการพักผ่อนกับวิถีชุมชนทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ชุมชนโบราณของชาวสนวนนอก การอนุรักษ์การดำรงวิถีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายและสืบสานการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทอผ้าเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งที่หาไม่ได้ในชุมชนเมือง และไหมหางกระรอกซึ่งถือเป็นลายเอกลักษณ์มีคุณค่าเหมาะแก่การอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่คู่ชุมชน ชุมชนสวายก็เป็นชุมชนทอผ้าที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสุรินทร์ความร่วมมือด้านการรักษาคุณรูปของการย้อม การทอ โดยใช้วัสดุจากธรรมชาติ ทำให้ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสูด การร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมความเป็นอยู่ ผืนป่าชุมชน การรักษาคุณรูปสิ่งแวดล้อม ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนในท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา ถือได้ว่ามีอัตลักษณ์มีความโดดเด่น เป็นจุดแข็งของพื้นที่ที่ถือว่าได้เปรียบการท่องเที่ยวในที่อื่น ภาคประชาสังคมกับประชาชนในพื้นที่ ร่วมกันรักษาคุณรูปสิ่งแวดล้อมให้เหมาะแก่การทำการเกษตร สวนผลไม้ และปลูกม่อนเลี้ยงไหม ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติพื้นที่ชุมชนทั้ง 4 แห่ง ถือได้ว่ามีศักยรูปสูงและสำคัญอย่างยิ่ง

ในมิติที่ 2 เรื่อง การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิมของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

ความร่วมมือในด้านการวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิมจากการว่างนโยบายของภาครัฐในระดับประเทศเรื่อยลงมาจนถึงแผนพัฒนาจังหวัดประเด็นสำคัญที่คล้ายครึงกันคือการสร้างความอยู่ดีกินดีให้เกิดแก่ชุมชนท้องถิ่น จากทรัพยากรที่มีให้เกิดมูลค่าสูงสุดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และไม่ไปกระทบคุณค่าดั่งเดิมของชุมชน การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิมของภาครัฐของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ทั้งชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย ภาครัฐได้มีการวางแผนกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดและย่อยลงมาเป็นของของจังหวัดนั้น ๆ การท่องเที่ยวชุมชนก็เป็นหนึ่งในแผนพัฒนาชุมชนเพื่อก่อให้เกิดรายได้และยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชน การจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนนั้น ภาครัฐได้เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยใช้เวทีระดมความคิดเห็นจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทุกภาคส่วนมีส่วนมาร่วมในการวางแผนและจัดการการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน เพื่อให้เกิดความยั่งยืยและยังคงคุณค่าดั้งเดิมไว้

การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิมของภาคเอกชนของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ทั้งชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ ที่จะสร้างให้เกิดความร่วมมือ ร่วมวางแผนกลยุทธ์ที่จัดขึ้นโดยใช้เวทีสาธารณะระดมความคิดเห็นจากผู้บริหารภาครัฐในระดับจังหวัด ภาคเอกชนเองโดนสภาอุสาหกรรมการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัด นักวิชาการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ความเห็นและเสนอแนะในการวางแผนและการจัดการในเรื่องพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน เพราะเอกชนได้เล็งเห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจของจังหวัด เป็นการกระจายรายได้ได้ดี และดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ร่วมกันก็จะสร้างความยั่งยืนให้ทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์จากการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวชุมชนยังเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิมของชุมชนไว้

การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิมของภาคประชาสังคมของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ทั้งชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย ได้รับการประสานความร่วมมือจากภาครัฐซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวชุมชน ส่วนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม เป็นสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นสินค้าที่โดดเด่นในแต่ละชุมชน แต่ยังไม่มีการจัดระเบียบหมวดหมู่ การที่ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมได้มาวางแผนร่วมกันเป็นการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาและส่งเสริมความยั่งยืน การที่นำยุทธศาสตร์ที่ได้ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ

จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อเพิ่มประสิทธิรูปการบริหารด้านการท่องเที่ยวชุมชน เกิดการบูรณาการร่วมกันและนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเป็นการจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิมให้คงอยู่ต่อไป

ในมิติที่ 3 เรื่อง การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาวให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรมของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

จากกระบวนการของการบริการราชการแบบร่วมมือกัน กิจกรรมประสานความร่วมมือ จนก่อให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชนที่สามารถเปิดรองรับนักท่องเที่ยวได้แบบเต็มรูปแบบ หลังจากนั้นกิจกรรมการดำเนินงานเพื่อรักษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจะเป็นในส่วนของหน้างานภาคประชาสังคมหรือชุมชนที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาวให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรมของภาครัฐของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ทั้งชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย ยังได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐในเรื่องของโครงการตามงบประมาณที่สนับสนุนชุมชนลงมาทุกปี ทั้งการประเมินผลและส่งเสริมต่อเนื่อง อีกทั้งภาครัฐเป็นหลักในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว และให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นหน่วยงานหลักในการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว การติดต่อสอบถามแหล่งท่องเที่ยว และการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว ด้านสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ก็พยายามเร่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมใหม่ ๆ อยู่ตลอด นักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวสามารถจอง ทริปการท่องเที่ยวผ่านเฟสบุ๊คท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวสามารถเลือกกิจกรรมในแต่ละทริปได้ด้วยตัวเอง เช่น เฟจของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เฟจของจังหวัด เป็นต้น การบริการถามตอบของหน่วยงานภาครัฐก็เป็นการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวตั้งแต่แรกเที่ยวเช่นกัน

การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาวให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรมของภาคเอกชนของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่า ทั้งชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ชุมชนซับสะเลเต ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย ได้รับการสนับสนุนจากสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัด สนับสนุนการประชาสัมพันธ์กิจกรรมงานต่าง ๆ ผู้ประกอบการเจ้าของโรงแรมและ รีสอร์ท ร้านค้าขายของที่ระลึกนำโบว์ชัว แผ่นผับ ติดประกาศ เพื่อประชาสัมพันธ์ชุมชนร่วมกันอย่างเต็มที่ กิจกรรมการท่องเที่ยวอีกกิจกรรมของชุมชนที่สร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยวคือการจัดกิจกรรมโฮมสเตย์ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจและสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบสัมผัสวิถีความเป็นอยู่ ภาคเอกชนก็ได้นำความรู้จากการบริหารโรงแรมมาเพิ่มเติมความรู้ให้ชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความพอใจและกลับมาเที่ยวใหม่ ภาคเอกชนเองก็ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเศรษฐกิจของจังหวัดและการกระจายตัว

ของผลประโยชน์ลงไปสู่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของการจัดทริปการท่องเที่ยว การปั่นจักรยานเที่ยว ปั่นชมสวนผลไม้ การนำพืชผลทางการเกษตรมาจำหน่ายและการใช้รถอีแต๊กพานำเที่ยว ทุกอย่างที่กล่าวมาล้วนเป็นรายได้ที่หมุนเวียนอยู่ในชุมชน

การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาวให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรมของภาคประชาสังของชุมชนแต่ละแห่งที่ศึกษาได้ว่าชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ได้ร่วมมือกับภาครัฐในการชูจุดเด่นของการท่องเที่ยวธรรมชาติ บูรณาการร่วมกันอย่างมีประสิทธิรูปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการอนุรักษ์ทรัพยากรทรัพยากรทางธรรมชาติให้คงอยู่ โดยการบ่มเพาะด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Product Innovation) เกิดกระบวนงานใหม่ (Process Innovation) อีกทั้งอุดมสมบูรณ์ได้ด้วยธรรมชาติเป็นจุดขายที่สร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ชุมชนซับสะเลเตนั้นได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยใช้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นจุดขาย จึงทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวหลายรูปแบบในชุมชนซึ่งและมีที่พักโฮมสเตย์ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจและสร้างความพึงพอในให้กลับนักท่องเที่ยว เพราะถือว่าเป็นการให้นักท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน ชุมชนสนวนนอก จากการที่ภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ได้มองเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณีและการทอผ้าสืบต่อกันมา สร้างให้เกิดฐานการเรียนรู้มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำทั้ง 6 ฐาน เช่น การปลูกหม่อน เก็บใบหม่อนไปเลี้ยงไหม การเลี้ยงไหมสาวไหม ไปจนถึงการฟอก ย้อม มัดหมี่ อีกทั้งทางชุมชนมีมัคคุเทศก์ของหมู่บ้านพาชม ซึ่งหากนักท่องเที่ยวสนใจต้องการศึกษาเรียนรู้อย่างละเอียด ก็สามารถสอบถามได้ทุกชั้นตอนของทุกกระบวนการ ซึ่งเป็นการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวอีกช่องทางหนึ่ง ชุมชนสวายรวมกับองค์การบริหารส่วนตำบลสวายในการสร้างสรรค์ผลงานด้านการทอผ้า และมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวตลอดมา นักท่องเที่ยวที่จะมาส่วนมากเป็นนักท่องเที่ยวที่จองทริปท่องเที่ยวผ่านเพจประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทสไทย หรือติดต่อมาทางองค์การบริหารส่วนตำบลสวายจะมีผู้นำชุมชนพาเยี่ยมชม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะชื่นชอบวิถีชุมชนที่มีการทอผ้าไหมพื้นบ้านตามกระบวนการธรรมชาติ หากนักท่องเที่ยวสนใจผ้าไหมสามารถสอบถามราคาซื้อขายกับเจ้าของผ้าไหมได้โดยตรง สร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

ผู้ศึกษาได้สรุปเป็นแผนภูมิการนำเสนอในรูปรวม จากข้อค้นพบจากการศึกษาเอกสารและข้อค้นพบจากการวิจัยภาคสนาม ตลอดจนการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องของกระบวนการในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมทั้ง 5 มิติและกิจกรรมของการประสานความร่วมมือ 5 มิติ ที่จะนำไปสู่การก่อให้เกิดผลลัพธ์ในการพัฒนาการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ดังแสดงในรูปที่ 5.1และรูปที่ 5.2)

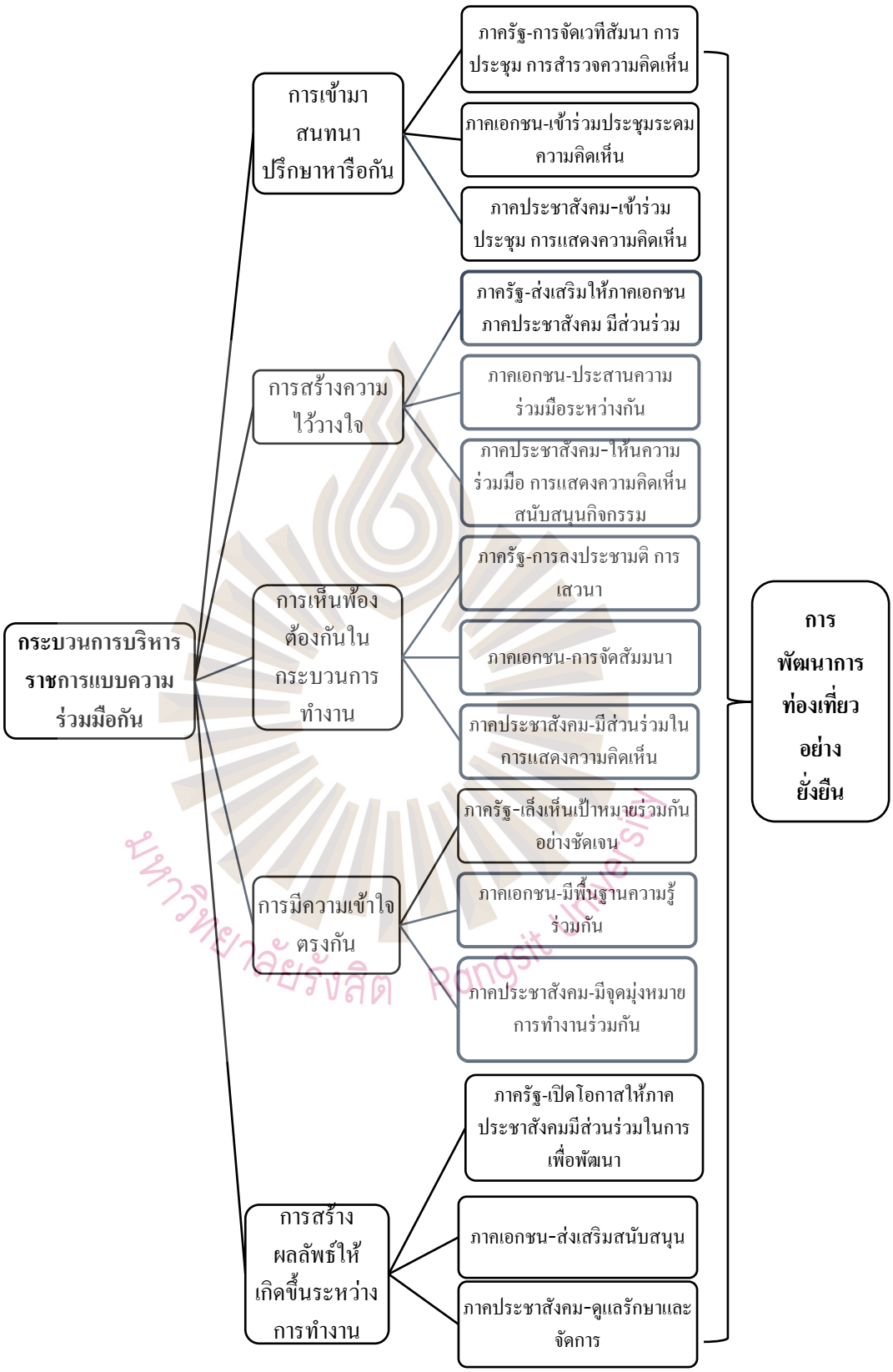

รูปที่ 5.1 แผนภูมิสรุปผลการศึกษากระบวนการในการบริหารราชการแบบร่วมมือกันของกลุ่มนครชัยบุรินทร์

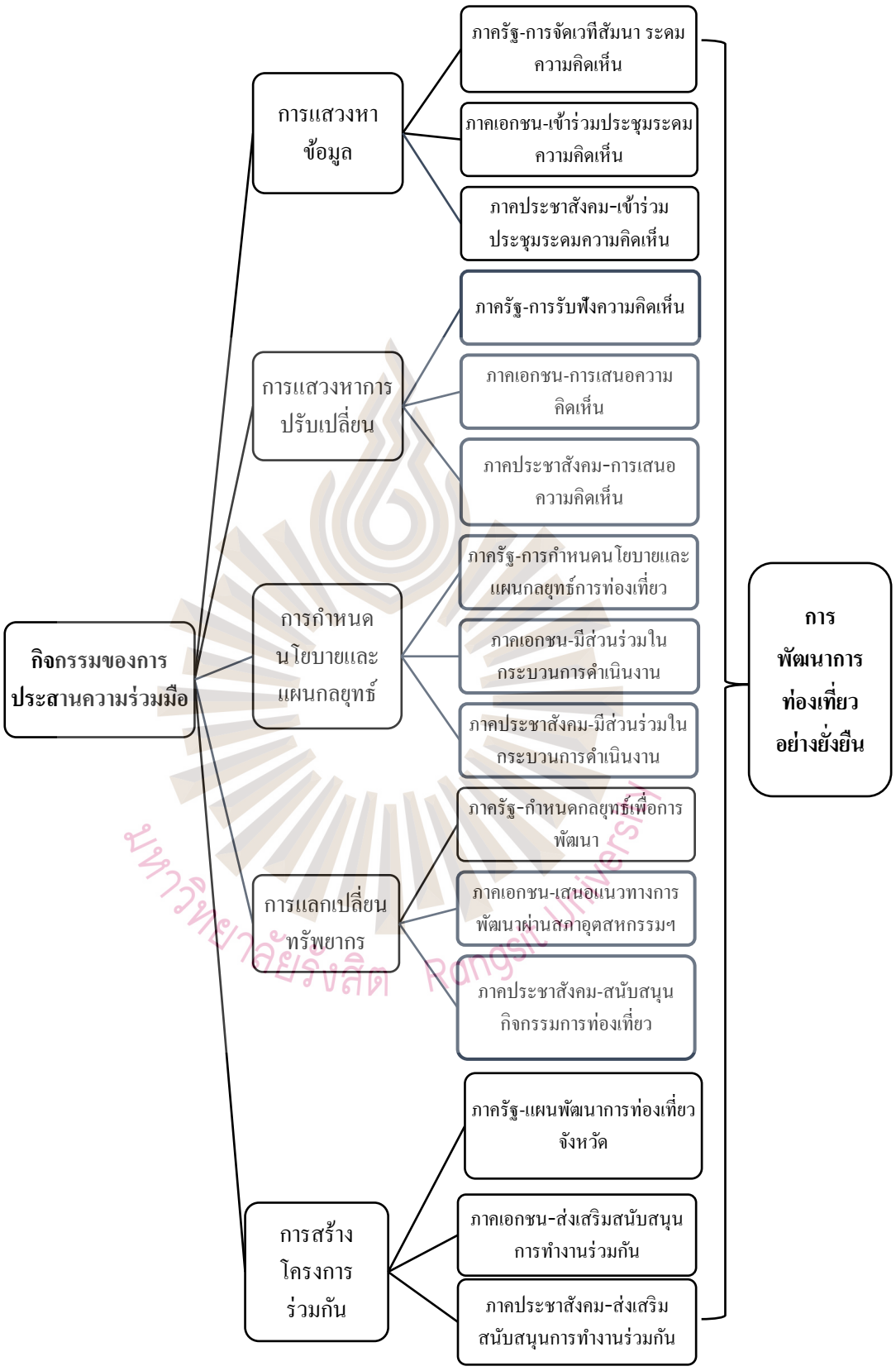

รูปที่ 5.2 แผนภูมิสรุปผลการศึกษากิจกรรมของการประสานความร่วมมือของกลุ่มนครชัยบุรินทร์

5.2 การอภิปรายผลการศึกษา

การอภิปรายผลการศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ศึกษากรณีกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ผู้ศึกษาจะทำการอภิปรายระหว่างผลการศึกษาที่ได้กับการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องข้างต้น โดยอาศัยกรอบการวิจัยที่สร้างไว้เป็นแนวทางสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ตามประเด็นสำคัญ ดังนี้

5.2.1 กระบวนการบริหารราชการแบบร่วมมือกันของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

5.2.2 กิจกรรมของการประสานความร่วมมือของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

5.2.3 การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

5.2.1 กระบวนการบริหารราชการแบบร่วมมือกันของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 และพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (พ.ศ. 2561-2564) เพื่อมุ่งเน้นการป้องกันแก้ไขผลกระทบด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสถานการณ์การท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ เพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นการท่องเที่ยวธรรมชาติ การท่องเที่ยววัฒนธรรม การท่องเที่ยวกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์ไหมและอารยธรรมขอม ที่มีประวัติศาสตร์การท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับเพื่อนบ้าน คือ ประเทศกัมพูชา สอดคล้องข้อมูลการศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ (สมาพร คล้ายวิเชียร, 2551) ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นของวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สามารถพัฒนากรท่องเที่ยวเชื่องโยงกับประเทศกัมพูชา ให้ขยายตัวและเกิดความยั่งยืนและเพื่อเร่งรัดและสร้างศักยรูปในการหารายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในกลุ่มจังหวัด ให้มีความพร้อมทั้งด้านคุณรูปการแข่งขัน และการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชน

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 และพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (พ.ศ. 2561-2564) เพื่อเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวอารยธรรมขอม และผลิตภัณฑ์ไหม จากยุทธศาสตร์ตรงนี้แต่ละจังหวัด

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ก็ได้กำหนดการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแผน เพื่อความอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยว การดำเนินงานประสานบทบาทด้านการท่องเที่ยวของผู้อำนวนการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด เพื่อให้งานขับเคลื่อนสามารถระดมทรัพยากรจากหน่วยงานราชการอื่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยมีสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทสไทย และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้ทิศทางและเป้าหมายเดียวกัน ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อเป็นการร่วมกันยกระดับคุณรูปชีวิตของของประชาชนและให้เกิดความยั่งยืน ถาครัฐจึงเป็นตัวแสดงสำคัญในการสร้างเสริมและยกระดับความร่วมมือในการพัฒนาและขจัดปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน แม้ว่ากระบวนกาของความร่วมมือจะมีวิวัฒนาการอย่างค่ยเป็นค่อยไปจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่ก็เป็นการริเริ่มจากการคิดและการวางแผนมาจากส่วนบน (Top-down) ตัวแบบจากบนลงล่าง สอดคล้องกับแนวคิดตัวแบบ(Top-down) ของอกรานอฟ และแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003, pp. 48-63) ที่ว่าเป็นตัวแบบความร่วมมือระหว่างองค์กรที่มีศักยรูปสูงกว่ากับองค์กรที่มีศักยรูปต่ำกว่า โดยความร่วมมือลักษณะนี้ องค์กรที่มีศักยรูปสูงกว่ามักจะให้ความช่วยเหลือทางการเงินหรือทรัพยากรอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการสร้างความร่วมมือกับองค์กรที่มีศักยรูปต่ำกว่า รวมทั้งอาจจะมีกลไกหรือมาตรการบางอย่างเพื่อกระตุ้นให้องค์กรที่มีศักยรูปต่ำกว่าเข้าร่วมกระบวนการสร้างความร่วมมือ

กระบวนการของความร่วมมือภายใต้การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ของชุมชนทั้ง 4 นั้น ปรากฏความสัมพันธ์แบบร่วมมือกันคือ ภาครัฐถือว่าเป็นหน่วยงานหลักสำคัญที่มีบทบาทขับเคลื่อนในกระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกัน การดำเนินการเพื่อให้เกิดการบูรณาการ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการขับเคลื่อนกลไกกระบวนการดำเนินงานตามนโยบาย และแผนกลยุทธ์ให้เกิดผลสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อกรานอฟ และแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003, p. 4) ที่กล่าวว่า การสร้างความร่วมมือหมายถึง การผนวกเอาองค์กรอื่น ๆ ตั้งแต่ 1 องค์กรขึ้นไปเข้ามา กระบวนการเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน โดยสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด และพัฒนาการชุมชนจังหวัด อีกทั้งได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่แล้วความร่วมมือในลักษณะ Collaboration นั้นเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร และเมื่อเกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรขึ้นผลประโยชน์จะเกิดขึ้นตามมา แวนเก้น และ ฮักซ์แฮม (Vangen & Huxham 2010, pp. 163-184.) โดยภาครัฐก็ต้องการความเห็นชอบความร่วมมือจากชุมชนในการยกระดับรายได้ให้สูงขึ้น แก้ปัญหาเศราฐกิจของจังหวัดได้ ส่วนภาคเอกชนในจังหวัดก็ได้รับประโยชน์จากการทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการ

ท่องเที่ยว ขณะที่ภาคประชาสังคมต้องการมีการเพิ่มรายได้ มีรายได้อย่างต่อเนื่องซึ่งความแตกต่างระหว่างเป้าหมายนี้ สามารถรวมกันให้กลายเป็นลักษณะร่วมกันได้ โดย แอนเชล และกัสช์ (Ansell & Gash, 2008) เห็นว่าสิ่งจูงในในการมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากความคาดหวังของภาคส่วนที่เข้าร่วมที่จะทำให้เกิดการบรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าความคาดหวังของภาคส่วนที่เข้าร่วมที่จะทำให้เกิดการบรรลุเป้าหมาย แต่การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนจะยังไม่เกิดผลประโยชน์กับภาคเอกชนของจังหวัดมากนักเนื่องจากภาคเอกชนโดยสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัด ก็จะรวมเอาผู้ประกอบการร้านอาหาร โรงแรม สื่อท้องถิ่น ซึ่งจากการศึกษาเรื่อง Theorizing Collaboration Practice ของ ฮักซ์แฮม (Huxham, 2003) พบว่า ทฤษฎีเรื่องการร่วมมือไม่ได้เท่ากันกับการปฏิบัติจริง ในบางกรณีการจัดการร่วมมือนั้นจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ซึ่งมีแนวโน้มที่จะได้รับในการทำงานร่วมกัน แต่การท่องเที่ยวชุมชนที่มีองค์ประกอบครบทั้งด้าน สถานที่ท่องเที่ยว อาหารครบ 3 มื้อ ที่พักโอมสเตย์ จึงไม่เอื้อประโยชน์กับภาคเอกชนมากนักยกเว้น ธุรกิจสื่อ ธุรกิจรับจัดงานต่าง ๆ ที่มีเครื่องไม้เครื่องมือครบ ที่ภาคประชาสังคมไม่มี จากที่กล่าวมา ในหลาย ๆ กรณี “ความเฉื่อยในการร่วมมือ” มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในกระบวนการการร่วมมือบ่อยครั้ง ผู้ที่มีส่วนร่วมในการร่วมมือไม่สามารถมองเป้าหมายร่วมกันได้ แต่ละฝ่ายมีอำนาจไม่เท่ากัน ความเชื่อใจไม่เกิดขึ้นและผู้มีส่วนร่วมไม่รู้ว่าตัวเองเชื่อมโยงกับใคร บทสรุปของงานวิจัยนี้คือ ถ้าการร่วมมือไม่มีแนวโน้มจะให้ประโยชน์อย่างชัดเจน ทางที่ดีที่สุด ถ้าเลือกได้ ก็ควรหลีกเลี่ยงการร่วมมือ *ฮักซ์แฮม* (Huxham, 2003, p. 421) แต่จากการศึกษา การบริหารภาครัฐ การบริหารภาคเอกชน และการบริหารภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่มีผลต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดนครราชสีมา ของ (ภูมิชัย มั่งเรืองสกุล, 2555) พบว่า สรุปปัจจุบันและปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากทุกด้าน ในขณะที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เช่น อุทยานภูเขา น้ำตก มากที่สุด แต่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ความสำคัญในระดับน้อย จึงเสนอยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดนครราชสีมาจากการสังเคราะห์ผลที่ได้จากการวิจัย คือยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 ยุทธวิธี คือ 1) การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสังคม วัฒนธรรมพัฒนาจิตใจและปลูกจิตสำนึก 2) การพัฒนาองค์กรแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน 3) การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจ

ดังนั้นแล้วกระบวนการบริหารราชการแบบร่วมมือกันเป็นผลมาจากหลักการทำงานร่วมกันที่ได้มีการเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกันในโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนของแต่ละ

หน่วยงานภาครัฐ ภาครัฐร่วมมือกับภาคเอกชนสร้างความไว้วางในให้ชุมชน หาแนวทางเห็นพ้องไปด้วยกันในกระบวนการทำงาน สร้างความเข้าใจตรงกันที่จะยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น ได้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานร่วมกัน ผลลัพธ์ของการทำงานที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองดำเนินไปนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการทำงานร่วมกัน และสามารถเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่แต่ละฝ่ายจะได้รับร่วมกันในท้ายที่สุด แอนเชล และกัสช์ (Ansell & Gash, 2008) กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน เป็นขั้นตอนที่ดำเนินไปเป็นวงจร แต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ด้วยเหตุที่กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบ ความร่วมมือกันดำเนินไปในลักษณะเป็นวงจรมากกว่าจะเป็นเส้นตรง ดังนั้นผลของการร่วมมือกัน ทำงานที่เกิดขึ้นในครั้งแรก ๆ จึงมีผลทั้งในทางบวกและทางลบต่อการสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน แอนเชล และกัสช์ (Ansell & Gash, 2008) ในกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันดำเนินไปแต่ละขั้นตอนจะต้องมีผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนเป็นตัวแทนในการเข้าร่วมดำเนินการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้สำเร็จ โดยสอดคล้องกลับการศึกษาเรื่องการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันกับการขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐไทย กรณีศึกษาโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จังหวัดพิษณุโลก ของศศิธร ทองจันทร์ (2559) พบว่า สิ่งที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ ประการแรก การมีผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย เป็นบุคคลที่เอื้ออำนวยให้ กระบวนการสร้างความร่วมมือดำเนินไปอย่างราบรื่น สร้างแรงจูงใจและจุดประกายให้บุคคลอื่น ๆ หันมาร่วมมือกันทำงาน

5.2.2 กิจกรรมของการประสานความร่วมมือ ของ กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

กิจกรรมประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ส่วนใหญ่ที่พบมากทั้ง 4 ชุมชนมีอยู่ 3 ประเภทได้แก่ 1) กิจกรรการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งมักจะเป็นการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้วยกันเองเช่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และองค์กรปกครองท่องถิ่น ในข้อมูลที่จำเป็นที่ต้องใช้และการประสานงบประมาณ อีกทั้งมีการจัดเวทีระดมความคิดร่วมกับภาคเอกชนและภาคประชาสังคม 2) การกำหนดนโยบาย และแผนกลยุทธ์ร่วมกัน ซึ่งมักจะปรากฏได้จากการบริหารจัดการกลุ่ม หรือวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐให้จัดตั้งขึ้น เพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนด้วยตนเอง ใช้ทรัพยากรในชุมชน จำหน่ายสินค้าชุมชน ภาครัฐภาคเอกชนสนับสนุนและประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการ 3) การกำหนดโครงการร่วมกัน มักจะปรากฏในรูปแบบของการสนับสนุน

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

งบประมาณจากรัฐและจากการที่ต้องการเพิ่มรายได้ เช่นโครงการ ดีท็อกซ์ปอดกอดเขาใหญ่ ชุมชนท่ามะปรางค์ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โครงการ หมู่บ้าน OTOP Village ชุมชนซับสะเลเตและสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด โครงการ “บวร” ออนทัวร์ ชุมชนสนวนนอก และ โครงการ ตลาดไหมใต้ถุนเรือน และอบต.สวาย ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมการประสานความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน แตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ อกรานอฟ และแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003) กล่าวว่า เมื่อองค์การต่าง ๆ ได้เข้ามาร่วมมือกันแล้ว สิ่งที่จะต้องเกิดขึ้นตามมา คือ กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน และได้ทำการศึกษาท้องถิ่นในสหรัฐอเมริกา และพบว่าแต่ละท้องถิ่นมีกิจกรรมการประสานความร่วมมือแตกต่างกันออกไป

นอกจากนี้เมื่อพิจารารองประดอบของกิจกรรมของการประสานความร่วมมือทั้ง5 ด้านของอกรานอฟ และแม็คไกวร์ (Agranoff & McGuire, 2003) ทั้ง 4 ชุมชนมีบริบทร่วมที่สำคัญคือ กรอบนโยบายของรัฐบาล แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ เงื่อนไขทางทรัพยากรและพลวัตของการเมืองท้องถิ่น มีแรงขับเคลื่อนหลักคือผู้อำนวยการการท่องเที่ยวและกัฬาจังหวัด ซึ่งทำให้กิจกรรมของการประสานความร่วมมือดำเนินการไปภายใต้หลักการและความร่วมมือกันการแบ่งปันสมรรถนะที่ใช้ในการทำงานระหว่างกันของกลุ่มจังหวัด สอดคล้องกับ โอเลียรีและ บิงแฮม (O’Leary & Bingham, 2009) ที่กล่าวว่า ผู้จัดการการประสานความร่วมมือสาธารณะ (Collaborative Pubic Manager) ไม่ได้เป็นเพียงหน้าที่ที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่มั่นคง (Stable Relationships) แต่ยังเป็นเรื่องของพันธะเชิงโครงสร้างและผลลัพธ์ของการตัดสินใจของผู้จัดการด้วย ดังนั้นบทบาทของผู้จัดการที่เลือกเข้าร่วมในเครือข่ายย่อมมีส่วนสำคัญต่อการประสานความร่วมมือได้ และสอดคล้องกับ แม็คไกวร์ (McGuire, 2006) ได้จัดทักษะพิเศษของผู้จัดการการประสานความร่วมมือสาธารณะ ไว้ได้แก่ การก่อให้เกิดบุคคลและทรัพยากรที่ต้องใช้ในการบรรลุเป้าหมายร่วม การกำหนดกรอบร่วมกันว่าด้วยบทบาทในการบริหารจัดการและการนำ การขับเคลื่อนรดำเนินงานร่วมกันและแสวงหาการสนับสนุนจากทั้งผู้สนับสนุนและผู้ร่วมการประสานความร่วมมือ การหลอมรวมสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีมีผลิตรูปและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน รวมไปถึงการอำนวยความสัมพันธ์ให้เกิดความเชื่อใจและหนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ในแง่ของการปรับเปลี่ยนและผลลัพธ์ที่ได้จากกิจกรรมประสานความร่วมมือ สอดคล้องกับ ฮักซ์แฮม (Huxham, 1996) ที่กล่าวว่า ผลที่เกิดขึ้นจากการรวมระหว่างหน่วยงานที่ประสานความร่วมมือกันแลเป็นองค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการประสานความร่วมมือ การประสานความร่วมมือจะช่วยเปิดโอกาสในการคิดแก้ปัญหาแบบใหม่ ๆ ได้ ซึ่งแต่เดิมองค์การมักจะเจอกับทางตันของการแก้ปัญหาที่สลับซับซ้อน การพัฒนาชุมชน แล้วคิดไปว่าคงไม่มีหนทางอื่น

5.2.3 การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ผลการวิเคราะห์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนปรากฏว่ามีลักษณะเหมือนกัน ภาครัฐถือเป็นผู้กำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน และเป็นผู้นำยุทธศาสตร์ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ นโยบายและแผนยุทธศาสตร์จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อให้เกิดการบูรณาการเพิ่มประสิทธิรูปการบริหารด้านการท่องเที่ยว สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสร้างการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม สอดคล้องกับ ไคเซอร์ และ เฮลเบอร์ (Kaiser & Helber, 1978) ที่กล่าวว่า ความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวสร้างรายได้เข้าประเทศ ก่อให้เกิดการหมุนเวียนและกระจายรายได้สู่ภูมิภาค รวมทั้งส่งเสริมการลงทุนในด้านต่าง ๆ พิจารณาได้จากลักษณะ 4 ประการได้แก่ เศรษฐกิจ สรูปของสิ่งแวดล้อม ความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

ในด้านการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีลักษณะแตกต่างออกไปตามพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว แต่ทั้ง 4 พื้นที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรการท่องเที่ยวภาครัฐ เช่นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สอดคล้องกับ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2556, น. 227-228) ที่กล่าวว่า World Tourism Organization ได้สรุปบทบาทขององค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติในการทำหน้าที่พัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวดังต่อไปนี้ รัฐบาลของแต่ละประเทศควรมีหน้าที่ชักจูงหรือกระตุ้นกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประเทศ กิจกรรมการท่องเที่ยวควรมีการประสานงานภายใต้องค์การท่องเที่ยวแห่งชาติ องค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติควรสนับสนุนพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิรูปและประสิทธิผลในระดับชาติและนานาชาติ

ในด้านการวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม การพัฒนาท่องเที่ยวชุมชนนั้นมีการวางแผนที่จะนำจุดเด่นของชุมชนมาเสนอขายให้นักท่องเที่ยว เช่นชุมชนท่ามะปรางค์ และชุมชนซับสะเลเตมีความโดดเด่นเรื่องธรรมชาติ ชุมชนสนวนนอกและชุมชนสวาย มีความโดดเด่นด้านวัฒนธรรมและคุณค่าดังเดิม และมีแผนอนุรักษ์เพื่อให้เกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาของ แมคอินทอช และโกลด์เนอร์ (McIntosh & Goeldner, 2000) ที่พบว่า การกำหนดเป้าหมายในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ควรมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การวางแผนเพื่อยกระดับ

มาตรฐานความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น การวางแผนเพื่อพัฒนาสิ่งสาธารณูปโภคและจัดสร้างสถานที่พักผ่อนสำหรับทั้งคนในท่องถิ่นและนักท่องเที่ยว การสร้างความมั่นใจในรูปแบบของการพัฒนาว่าเหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่และ การวางแผนให้สอดคล้องกับสรูปเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และคนในพื้นที่ และจากความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ทำให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชนได้ ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนและจังหวัด สามารถสร้างอาชีพและกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนในท้องถิ่นได้ดี การท่องเที่ยวชุมชนก็คือการท่องเที่ยววัฒนธรรมจับต้องไม่ได้ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การจะทำให้เกิดความยั่งยืนก็ต้องมีการวางแผนพัฒนาและรักษาร่วมกัน สอดคล้องกับการศึกษาของไกเซอร์ และเฮลเบอร์ (Kaiser & Helber, 1978) เรื่อง Tourism Planning and Development พบว่า การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่มีปรัชญา 2 ประการ คือ ประการแรก การสร้างความสำเร็จความสำเร็จในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว จะเกิดได้จากการวางแผนที่ดี เหมาะสมและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมทั้งจะต้องรักษาสรูปของแหล่งท่องเที่ยวให้เสริมประโยชน์ซึ่งกันและกัน ประการที่สอง การรักษาความสำเร็จ เมื่อมีการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น ณ พื้นที่ใดก็ตามสิ่งที่เกิดตามมา ก็คือการหลั่งไหลของนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังท่องที่นั้น การวางแผนพัฒนาที่ดีจะช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นสามารถคงรักษาความดึงดูดใจ อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จเอาไว้ได้ โดยเฉพาะการสกัดกั้นผลกระทบเชิงนิเสธที่อาจเกิดขึ้นและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้น

ในด้านการดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาว ให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม การที่จะสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยวในระยะยาวนั้น ต้องให้ภาคประชาสังคมได้มีส่วนเข้าไปร่วมในทุกกระบวนการของการสร้างความร่วมมืออย่างที่ทำอยู่ทั้ง 4 ชุมชน เป็นการแสดงออกถึงความต้องการที่จะพัฒนาคุณรูปชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น เกิดความหวงแหน มาจากใจจึงมีส่วนทำให้รักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวไว้ได้ในระยะยาว สอดคล้องกับการประชุมของมูลนิธิโกลบ (Globe Foundation) ซึ่งในปี 1990 (Globe, 1990) ที่ว่า การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวน รักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้ มีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจสังคม และความงามทางสุนทรียรูป ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศน์ด้วย นอกจากการรักษาแล้วการเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นการกำหนดกิจกรรมลูกหอมโดยใช้มะกรูด ของชุมชนท่ามะปรางค์ การร่วมประกอบอาหารโดยใช้หน่อสะเลเต

ของชุมชนซับสะเลเต การร่วมรำตรัดศิลปเขมรพื้นบ้านของชุมชนสนวนนอก การร่วมทำสีธรรมชาติย้อมผ้า ของชุมชนสวาย ให้นักท่องเที่ยวเน้นประสบการณ์ สอดคล้องกับ (ปิรันธ์ชิณ โชติ และธีระวัฒน์ จันทึก, 2558) ที่ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง ผลการวิจัย พบว่า เป็นการสร้าง หรือการเพิ่มมูลค่าให้แก่ทรัพยากรที่มีอยู่ให้สูงที่สุด ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ หรือวัฒนธรรม นำมาสร้างนวัตกรรมการสร้างสรรค์ ออกมาเป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว สินค้าหรือบริการการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ในส่วนหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีหลักการที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นกระแสความคิดหลักของโลกในช่วงที่ผ่านมาและได้รับความสนับสนุนจากคณะกรรมาธิการว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Commission on Sustainable Development) ขององค์การสหประชาชาติซึ่งหลักการโดยทั่วไปของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ไพฑูรย์ พงศะบุตร (2555) ได้กล่าวถึงหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าจะต้องมีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดีเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนาน และมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่คนส่วนใหญ่รวมทั้งมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย จะเห็นว่านอกจากการอนุรักษ์ การใช้ทรัพพยากรอย่างระมัดระวัง การสร้างความพุงพอใจให้นักท่องเที่ยว สามารถให้ประโยชน์และกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง สอดคล้องกับหลักการการท่องเที่ยวอย่างยังยืนของ สวอร์บรู้ค (Swarbrooke, 1998) ที่ได้กล่าวว่า 5 ข้อ ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไม่ต่อต้านการเจริญเติบโตอันเนื่องมาจากการพัฒนา แต่ต้องเน้นข้อจำกัดของการเจริญเติบโต และการท่องเที่ยวต้องจัดการบริหารภายใต้ข้อจำกัดนี้ 2) ต้องจัดการวางแผนและการจัดการที่เหมาะสม เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่เกิดขึ้นต่อธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ 3) คำนึงถึงผลระยะยาวมากกว่าระยะสั้น 4) การจัดการด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มิได้มุ่งเน้นการจัดการสิ่งแวดล้อมแต่รวมถึงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และการบริการ 5) ให้ความสำคัญกับความต้องการที่ทำให้มนุษย์เกิดความพึงพอใจ แต่ต้องอยู่ภายใต้ความเสมอภาคและยุติธรรม ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางเพื่อให้ชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ศึกษาและพัฒนาต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

ในส่วนของข้อเสนอแนะเรื่องความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ผู้ศึกษาจะนำเสนอ 2 ด้าน คือ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1) กระบวนการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม จะมีลักษณะความสัมพันธ์แบบยืดหยุ่นโดยขึ้นอยู่กับหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาเกี่ยวข้อง การจัดสรรทรัพยากร ผลประโยชน์ ของกลุ่มที่เข้ามาร่วมมือภายใต้สรูปแวดล้อมและบริบทของแต่ละจังหวัด

2) ในกระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกันภาครัฐ จะต้องเป็นฝ่ายขับเคลื่อนให้ก่อนในทุกกระบวนการของการมีส่วนร่วม ตั้งแต่การเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือ การสร้างความไว้วางใจ การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการ ด้วยการสร้างความเข้าใจตรงกัน และสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงานร่วมกัน เพราะภาครัฐถือเป็นเสาหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ

3) สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด หรือหน่วยงานการปกครองท้องถิ่น จะต้องสร้างโอกาสให้องค์กรต่าง ๆ เข้ามาร่วมมือในทุกกระบวนการของการบริหาร โดยเฉพาะการกำหนด การวางแผนนโยบายทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล

4) พัฒนาระบบข้อมูลและฐานข้อมูล หน่วยงานของภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่เชื่อมโยงตามกระบวนการ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และ ปรายน้ำ เพื่อสามารถดำเนินการนำนโยบายและแผนปฏิบัติการตามบทบาทของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งระบบการบูรณาการการทำงานระหว่างภาครัฐกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการจากการศึกษาโดยการกำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มด้านการท่องเที่ยว เช่นสถานการณ์ ไวรัส Covid – 19 ที่กระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ มี 3 ประการ ดังนี้

1) รัฐบาลควรเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก การสร้างโครงการเส้นทางคมนาคมและระบบเชื่อมโยงการเดินทางท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะจากตัวเมืองออกไปยังชุมชนท่องเที่ยว

2) ควรมีการพัฒนาสินค้าบริการ และปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสินค้าภูมิปัญญาชาวบ้าน ผ้าไหมการต่อยอดผลิตภัณฑ์จากไหม และผลิตภัณฑ์อื่น ๆใน

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ชุมชน สร้างความเข็มแข็ง และพัฒนาศักยรูปบุคลากรชุมชนด้านการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

3) สร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นเผยแพร่รูปลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม อารยธรรมโบราณ เพื่อให้นักท่องเที่ยวรับรู้และเข้าใจในรูปลักษณ์ที่ดีของชุมชน โดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงคุณรูป เป็นกัญยามิตรกับสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

5.3.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้และเสนอรูปแบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่หมาะสม ไม่ว่าจะเป็นด้านการท่องเที่ยว และด้านอื่นๆ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้พิจารณารูปแบบความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม อันจะนำไปสู่การ ปรับเปลี่ยนแก้ไขเกี่ยวกับกระบวนการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม อย่างยั่งยืนต่อไป

2) ควรมีการศึกษาเพื่อประมวลผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชน ของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ภายหลังจากการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแล้วทั้งนี้ เพื่อให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจในการปรับเปลี่ยนแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนของกลุ่มจังหวัด ที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรม

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยนี้ผู้ศึกษาตั้งใจศึกษาเรื่องนี้เพราะปัจจุบันการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอย่างมาก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และคุณรูปชีวิตของสังคม ไม่ว่าจะเป็นระดับชุมชนท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ รัฐบาลปัจจุบันได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้ จึงได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2564) และแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อนล่างขึ้นมา โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬาเป็นผู้กำกับดูแลสิ่งที่ผู้ศึกษาต้องการจะรู้จากงานวิจัยชิ้นนี้คือข้อมูลเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ว่าได้ให้ความร่วมมือส่งเสริมและสนับนุน ทั้งในอดีตปัจจุบันและในอนาคตอย่างไร ซึ่งผลการศึกษาชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์ในนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ และกลุ่มจังหวัดอื่น ๆ เพื่อเป็นการ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ สามารถนำไปใช้ในการศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาด้านอื่น ๆ ต่อไป

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

บรรณานุกรม

กรมการท่องเที่ยว. (2555). *สถิตินักท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.* สืบค้น 16 มิถุนายน, 2562, จาก http://www.tourism.go.th

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2555- 2559.* สืบค้น 16 มิถุนายน, 2562, จาก https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6351

กระทรวงการท่องเที่ยวละกีฬา. (2562). *รายงานสถิติการท่องเที่ยวประเทศไทย ประจำปี 2560.* สืบค้น 15 มิถุนายน, 2562, จาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=411

ฉันทัช วรรณถนอม. (2552). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.* กรุงเทพฯ: สามลดา.

เฉลียว บุรีภักดี. (2542). *ทฤษฎีระบบและการพัฒนาที่ยั่งยืน.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2561). *Bangkok FinTech Fair 2019 Collaboration for the Future of Finance*. สืบค้น 16 มิถุนายน, 2562, จาก https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Pages/256204

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2562). *การท่องเที่ยวยุคดิจิทัลและนัยต่อรายรับภาคการท่องเที่ยวไทย.* สืบค้น 15 มิถุนายน, 2562, จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_16Apr2019.aspx

นริศรา นงนุช. (2544). *รูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี* (Unpublished Master's thesis). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). *การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.* กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2556). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.* กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

ปิรันธ์ชิณ โชติ และธีระวัฒน์ จันทึก. (2558). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง. *วารสารวิชาการมนุษศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 9*(1), 250-268.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *การพัฒนาที่ยั่งยืน.* กรุงเทพฯ: เรือนแก้ว.

ไพฑูรย์ พงศะบุตร. (2555). *ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: โครงการสารานุกรมไทยฯ.

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

บรรณานุกรม (ต่อ)

ฟินโนมินา. (2560). *Invest Diary ภาพรวมประเทศไทยตอนจุดแข็ง*. สืบค้น 15 มิถุนายน, 2562, จาก https://www.finnomena.com/investdiary/strength-thailand/

ภูมิชัย มั่งเรืองสกุล. (2555). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดนครราชสีมา* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปทุมธานี.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2560). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. สืบค้น 15 มิถุนายน, 2562, จาก www.stou.ac.th

ละไม ไทยแลนด์. (2560). *100 แหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม*. สืบค้น 15 มิถุนายน, 2562, จาก http://www.lamaithailand.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=539311799&Ntype=3

วรินทร์ธร ธรสารสมบัติ. (2556). *ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

วสันต์ เหลืองประภัสร์. (2548). การจัดการภาครัฐแนวใหม่กับการบริหารปกครองในระบอบประชาธิปไตย: สองกระแสความคิดในการบริหารงานภาครัฐ "ลูกค้า" หรือ "พลเมือง". *วารสารรัฐศาสตร์สาร, 26*(2), 35-86.

วสันต์ เหลืองประภัสร์, นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และเกรียงชัย ปึงประวัติ. (2555). *รายงานผลการวิจัยการศึกษาและรวบรวมตัวอย่างการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและชุมชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศศิธร ทองจันทร์. (2559). *การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันกับการขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐไทย กรณีศึกษาโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จังหวัดพิษณุโลก* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สมชาย สนั่นเมือง. (2540). ชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว. *วารสารการท่องเที่ยว, 17*(2), 25-33.

สมาพร คล้ายวิเชียร. (2551). *ศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้*. กรุงเทพฯ: กองทุนสนับสนุนการวิจัย.

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

บรรณานุกรม (ต่อ)

สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1. (2563). *แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (พ.ศ. 2561 – พ.ศ. 2565) ฉบับทบทวน ปี พ.ศ. 2563.* สืบค้น 29 มิถุนายน, 2561, จาก http://www.osmnortheast- s1.moi.go.th /plan_develop.php

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564).* สืบค้น 29 มิถุนายน, 2561, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422

สุบงกช วงศ์วิชยาภรณ์. (2561). *ประธานหอการค้ากลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์.* สืบค้น 20 มิถุนายน, 2562, จาก http://koratdaily.com/blog.php?id=7817

สุภางค์ จันทวานิช. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุษาวดี พลพิพัฒน์. (2545). การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในประเทศไทย. *วารสารการท่องเที่ยว, 21*(4), 650-665.

Agranoff, R. (2006). Inside collaborative network: Ten lessons for public managers. *Journal of Public Administration Review,* 66(s1), 56 – 65.

Agranoff, R., & McGuire, M. (1999). Collaboration and cultural consent: Refocusing sustainable tourism. *Journal of Sustainable Tourism, 7*(3&4), 379-397.

Agranoff, R., & McGuire, M. (2003). *Collaborative public management: New strategies for local governments.* Washington, DC: Georgetown University Press.

Ansell, C., & Alison, G. (2008). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory, 18*(4), 543–571.

Globe. (1990). An action strategy for sustainable tourism. Ottawa: Tourism Canada.

Goldsmith, S., & Eggers, W. D. (2004). *Governing by network: The new shape of the public sector.* Washington, DC: Brookings Institution Press.

Hall, M. C. (2000). *Tourism collaboration and partnership: politics, practice and sustainability rethinking collaboration and partnership: A public policy perspective.* Britain, England: Biddle.

Huxham, C. (1996). *Creating collaborative advantage.* London: Sage.

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

บรรณานุกรม (ต่อ)

Huxham, C. (2003). Theorizing collaboration practice. *Public Management Review, 5*(3), 401-423.

Kaiser, C. J. & Helber, L. E. (1978). *Tourism planning and development.* Boston: CBI.

Lundberg, D. E. (1985). *The tourist business* (5th ed.). New York: Van Nostrand Reinhold.

McGuire, M. (2002). Managing networks: Propositions on what managers do and why they do it. *Journal of Public Administration Review, 62*(5), 599-609.

McGuire, M. (2006). Collaborative public management: Assessing what we know and how we know it. *Journal of Public Administration Review, 66*(5) 33-43.

McIntosh, R. W., & Goeldner, C. R. (2000). *Tourism: Principles, practices, philosophies* (4th Ed.). New York: John Wiley & Sons.

O' Toole, L. J. (1999). Treating networks seriously: Practical and research- based agendas in public administration. *Journal of Public Administration Review, 57*(1), 45-52.

Starkey, P. (1997). *Networking for development.* London: International Forum for Rural Transport and Development.

Swarbrooke, J. (1998). *Sustainable Tourism Management.* New York: CABI.

Vangen, S., & Huxham, C. (2010). Introducing the Theory of Collaborative Advantage. In S. Osborne *New Public Governance: Emerging perspectives on theory and principle of public governance* (3rd Ed.). (pp. 163-184). New York: Routledge.

World Tourism Organization. (1998). *Guide for local authorities on developing sustainable tourism. Madrid.* Spain: Author.

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

แบบสัมภาษณ์ (แบบมีโครงสร้าง)

เรื่อง ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีนครชัยบุรินทร์

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์

สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ

มหาวิทยาลัยรังสิต

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อนามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์.....

2. ตำแหน่ง.....

3. หน่วยงานที่สังกัด.....

ส่วนที่ 2 กระบวนการบริหารราชการแบบความร่วมมือกัน

2.1 การเข้ามาร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน

2.1.1 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจัดให้มีการรับฟังข้อคิดเห็นจากภาคเอกชนและภาคประชาสังคม หรือไม่ อย่างไร

2.1.2 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้มีการจัดเวทีสาธารณะ หรือการทำประชาพิจารณ์ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นหรือไม่ อย่างไร

2.1.3 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นแสวงหาข้อตกลงร่วมกัน หรือไม่ อย่างไร

2.2 การสร้างความไว้วางใจ

2.2.1 ท่านเห็นว่า ลักษณะการเข้ามาเกี่ยวข้องของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เกิดความไว้วางใจกันต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน หรือไม่ อย่างไร

2.2.2 เมื่อมีการประชุมปฏิบัติการ ท่านพบว่า ภาครัฐมีการทำให้เกิดความไว้วางใจต่อการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายหรือไม่ อย่างไร

2.2.3 ในการดำเนินงาน ภาครัฐซึ่งเป็นผู้นำในการสร้างความร่วมมือได้ทุ่มเวลาในช่วงแรกของในการสร้างความไว้วางใจกันให้เกิดขึ้นเพื่อการแก้ไขปัญหา หรือไม่ อย่างไร

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

2.3 การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน

2.3.1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะที่ปรึกษา หรือคณะกรรมการของชุมชน ตลอดจนให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนหรือไม่อย่างไร

2.3.2 การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้เปิดโอกาสให้องค์การต่าง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมดำเนินงานร่วมกันภายใต้ความร่วมมือเพื่อร่วมกันค้นหาแนวทางการปฏิบัติงานและแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ใช่หรือไม่ และมีลักษณะอย่างไรบ้าง

2.3.3 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน มีผู้ทำหน้าที่บริหารจัดการ ตลอดจนกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อความร่วมมือด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างไรบ้าง

2.4 การมีความเข้าใจตรงกัน

2.4.1 ท่านได้รับข้อมูลเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไร

2.4.2 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีรูปแบบของการให้ข้อมูลลักษณะอย่างไร เช่น การติดประกาศเอกสาร การจัดงานแถลงข่าว การจัดนิทรรศการ และสื่อสังคมออนไลน์ ฯลฯ

2.4.3 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีการแจ้งข้อมูลภาครัฐ เพื่อให้ทราบถึงเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนหรือไม่ อย่างไร

2.5 การสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน

2.5.1 ผลลัพธ์ของการทำงานที่ชัดเจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจเพียงใด และการมีมติร่วมกันสะท้อนถึงการบรรลุผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายหรือไม่ อย่างไร

2.5.2 ผลลัพธ์ของการทำงานที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมแสดงความเห็น ถึงจุดอ่อนและข้อพกพร่อง แล้วนำเสนอข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไร

2.5.3 ภาครัฐที่เป็นผู้กำหนดนโยบาย สามารถคาดการณ์ผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้นระหว่างการทำงานร่วมกันได้มากน้อยเพียงใด

ส่วนที่ 3 กิจกรรมของการประสานความร่วมมือ

3.1 การแสวงหาข้อมูล (Information Seeking)

3.1.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ได้รับความร่วมมือจากทั้ง 3 ภาคส่วน เพื่อค้นหาแนวทางในการบูรณาการแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม ร่วมกันหรือไม่อย่างไร

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

3.1.2 ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมมีการแสวงหาความช่วยเหลือทางด้านการเข้าร่วมอบรม การศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน มากน้อยเพียงใด

3.1.3 ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน มีความร่วมมือจากทั้ง 3 ภาคส่วน เพื่อแสวงหาข้อมูล เพื่อการจัดทำแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม อย่างไรบ้าง

3.2 การแสวงหาการปรับเปลี่ยน (Adjustment Seeking)

3.2.1 หน่วยงานภาครัฐสร้างวิธีการทำงานที่สอดคล้องกัน เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติงานร่วมกันกับภาคเอกชนและภาคประชาสังคมให้เกิดความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน มีลักษณะและวิธีการ อย่างไร

3.2.2 หากชุมชนของท่านต้องการเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงในพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนที่เป็นทางการจะมีลักษณะและวิธีการอย่างไร

3.2.3 การแสวงหาทุนใหม่ ๆ ให้กับ แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนมีลักษณะและวิธีการอย่างไร

3.3 การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ (Policymaking and Strategy-making)

3.3.1 การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ได้อาศัยการประสานความร่วมมือกันของทั้ง 3 ภาคส่วนหรือไม่อย่างไร

3.3.2 การร่วมกันทำข้อตกลงขององค์การต่าง ๆ เพื่อเข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจ และก่อให้เกิดเป้าหมายที่สอดคล้องกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน มีวิธีดำเนินการอย่างไร

3.3.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาครัฐ กำหนดให้ทุกฝ่ายเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายหรือกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกันหรือไม่อย่างไร

3.4 การแลกเปลี่ยนทรัพยากร (Resource Exchange)

3.4.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้ระบุเป้าหมายร่วมกัน โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์การแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน หรือไม่ มีวิธีการอย่างไร

3.4.2 กิจกรรมที่ใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติ ในรูปแบบของ “สินค้า บริการ สังคมและวัฒนธรรม” โดยรวมของชุมชน มีศักยภาพมากน้อยเพียงใดในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

3.4.3 ชุมชนได้อาศัยกิจกรรมการระดมทรัพยากรทางการเงิน เพื่อมาสนับสนุนการดำเนินงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน หรือไม่อย่างไร

3.5 การสร้างโครงการร่วมกัน (Project Based)

3.5.1 การสร้างความร่วมมือของ 3 ภาคส่วน ทำให้เกิดโอกาสของการร่วมมือกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีอยู่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนหรือไม่ มีวิธีการอย่างไร เพราะเหตุใด

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

3.5.2 ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามาร่วมในการจัดทำโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่ขั้นตอนริเริ่ม การดำเนินงานและประเมินผลเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน หรือไม่อย่างไร

3.5.3 การสร้างโครงการร่วมกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล สร้างศักยภาพให้ภาคประชาชนหรือไม่อย่างไร

ส่วนที่ 4 การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4.1 การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4.1.1 ท่านเห็นว่า ชุมชนของท่านมีความสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่ความยั่งยืนโดยการพัฒนาด้านเทคโนโลยีหรือการบริการรวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด และอย่างไรบ้าง

4.1.2 ท่านเห็นว่า ชุมชนของท่านมีการแก้ไขปัญหาและป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ ในระดับปัจเจกบุคคลและระดับกลุ่ม ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มากน้อยเพียงใดและมีลักษณะอย่างไร

4.1.3 ปัจจุบัน ท่านเห็นว่า หน่วยงานภาครัฐได้ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนของท่านอย่างไร เช่น มีการกำหนดมาตรการหรือออกกฎระเบียบเพื่อแก้ไขปัญหาทรัพยากร การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม การรับฟังความคิดเห็นของสาธารณชน การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ด้านการจัดการเป็นต้น

4.1.4 ท่านเห็นว่า คุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลต่อความอยู่ดี มีสุขของบุคคลในชุมชนรวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในทางอ้อมมากน้อยเพียงใด และมีลักษณะอย่างไร

4.2 การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม

4.2.1 ชุมชนของท่านมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาและปรับเปลี่ยนการบริการด้านการท่องเที่ยว แนวทางปรับตัวของสินค้า เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใดและอย่างไรบ้าง

4.2.2 ชุมชนของท่านมีการรวมกันวางแผนสร้างเส้นทางการท่องเที่ยว รวมถึงกิจกรรมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวคึกคักและถือเป็นการส่งเสริมวิถีชุมชน มากน้อยเพียงใดและอย่างไรบ้าง

4.2.3 ชุมชนของท่านมีลักษณะทางกายภาพและวัฒนธรรมที่โดดเด่นเฉพาะถิ่น การดำรงคุณค่าดั้งเดิมไว้ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตประจำวันมากน้อยเพียงใด และมีลักษณะอย่างไร

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

4.2.4 การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนของท่านมี เพื่อความเป็นวิถีดั้งเดิม และเพื่อผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ทำให้เกิดผลกระทบหรือประโยชน์มากน้อยเพียงใด และอย่างไรบ้าง

4.3 การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาว ให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม

4.3.1 การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสามารถทำได้สะดวก ปลอดภัย มีประสิทธิภาพที่ดีเพียงใด และการเดินทางข้ามจังหวัดของกลุ่มจังหวัด มีเส้นทางเชื่อมต่อและการคมนาคมที่เพียงพอต่อความต้องการหรือไม่อย่างไร

4.3.2 การจัดงานประจำปี หรือกิจกรรมตามฤดูกาลต่างๆ เพื่อร้อยเรียงเรื่องราวและสร้างเอกลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของท่าน เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยู่พักนานขึ้น มีมากน้อยเพียงใด และดำเนินการอย่างไรบ้าง

4.3.3 ท่านเห็นว่า ชุมชนของท่านมีการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและมีการบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานช่วยให้สังคมชุมชนมีความเสมอภาคช่วยลดช่องว่างหรือแก้ไขปัญหาความแตกต่างของประชาชนมากน้อยเพียงใด และอย่างไรบ้าง

4.3.4 ท่านเห็นว่า ชุมชนของท่านมีรายได้จากการท่องเที่ยว ที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐเกิดการสร้างงานและการสร้างโอกาสทางธุรกิจการท่องเที่ยวในชุมชน มากน้อยเพียงใด และอย่างไรบ้าง

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ภาคผนวก ข

ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการศึกษา ชุมชนท่ามะปรางค์-บ้านคลองเพล ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวนทั้งสิ้น 9 ราย จากแผนที่วางไว้ 10 ราย ประกอบด้วย

1) นายธนิต จิตละมัย ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาครัฐ

2) นายไชยนันท์ แสงทอง ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาครัฐ

3) นางสาวณัฐพรรณ ตรีเดชา ผู้อำนวยการกองนวัตกรรมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาครัฐ

4) นางสาวชาครียา ไชยเมือง ตัวแทนนายกเทศบาลตำบลหมูสี อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาครัฐ

5) นายเสมอ จินดาพงษ์ ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคเอกชน

6) ตัวแทน บริษัท ฟายด์ โฟล์ค จำกัด Startup ด้านท่องเที่ยวชุมชน ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคเอกชน

7) นายประทีป มุ่งยอดกลาง ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชมรมท่องเที่ยวชุมชน ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคประชาสังคม

8) นายธันวา เชี่ยวพาณิชย์ กรรมการชมรมท่องเที่ยวชุมชน ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคประชาสังคม

9) นางสาวอภิณห์พร ประเสริฐศิรภัส กรรมการ/เลขานุการ ชมรมท่องเที่ยวชุมชน ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคประชาสังคม

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการศึกษา ชุมชนซับสะเลเต บ้านหนองใหญ่ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ จำนวนทั้งสิ้น 9 ราย จากแผนที่วางไว้ 10 ราย ประกอบด้วย

1) นางณัฏฐ์ชุดา นันทนิ ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชัยภูมิ ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาครัฐ

2) นางอัจฉรา เคียงวิมลรัตน์ พัฒนาการจังหวัดชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาครัฐ

3) นายชม มาแดง หัวหน้าอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาครัฐ

4) นายกรานต์ เขตจันทึก นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาครัฐ

5) ดร.อรอุมา ไชยเศรษฐ ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิ

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคเอกชน

6) นาย*พิชัย พรหมผุย* ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคเอกชน

7) นายอุบล ยอพันธ์ ผู้นำชุมชน

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคประชาสังคม

8) นายสงพงษ์ ดีเดิม ประธานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคประชาสังคม

9) ผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคประชาสังคม

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการศึกษา **ชุมชนบ้าน**สนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวนทั้งสิ้น 9 ราย จากแผนที่วางไว้ 10 ราย ประกอบด้วย

1) นางกัญญารัตน์ ท่วมไธสง ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาครัฐ

2) นายขัตติยา ชัยมณี ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาครัฐ

3) นายเดโช วันทนาพิทักษ์ พัฒนาการจังหวัดบุรีรัมย์

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาครัฐ

4) นายธนิตศักดิ์ รังสิพุฒิศักดิ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสนวน อ.ห้วยราช จ.บุรีรัมย์ ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาครัฐ

5) นายบดินทร์ เรืองสุขศรีวงศ์ ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคเอกชน

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

6) ดร. เสกข์สรร ธีระวาณิชย์ ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคเอกชน

7) นายบุญทิพย์ กะรัมย์ ผู้นำชุมชน

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคประชาสังคม

8) นางพงษ์ศรี แก้วพรม /รองประธานท่องเที่ยวชุมชน

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคประชาสังคม

9) ผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคประชาสังคม

4. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการศึกษาชุมชนบ้านสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ จำนวนทั้งสิ้น 9 ราย จากแผนที่วางไว้ 10 ราย ประกอบด้วย

1) นายศึกษา สุวรรณธาดา ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุรินทร์

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาครัฐ

2) นายวสันต์ ชิงชนะ พัฒนาการจังหวัด สุรินทร์

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาครัฐ

3) นายขันติ สามพิมพ์ ผู้แทนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสวาย อ.เมือง จ.สุรินทร์

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาครัฐ

4) นายอาทร แสงโสมวงศ์ ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคเอกชน

5) นายสุดใจ สะอาดยิ่ง ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคเอกชน

6) สิริญชัย ใจตึก ผู้นำชุมชน

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคประชาสังคม

7)นางสำเนียง บุญโสดากร ศูนย์เรียนรู้ไหมย้อมสี ธรรมชาติโดยแม่สำเนียง

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคประชาสังคม

8)ผู้นำกลุ่มผ้าไหม/ผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นเมือง

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคประชาสังคม

9) นายชัยกร ทิศนาม ประธานวิสาหิจชุมชนท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำห้วยระไซร์

ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคประชาสังคม

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	จักรีวัชระ กันบุรมย์
วัน เดือน ปีเกิด	29 สิงหาคม 2525
สถานที่เกิด	จังหวัดกาฬสินธุ์ ประเทศไทย
ประวัติการศึกษา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ, 2548 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปริญญารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์, 2562 มหาวิทยาลัยรามคำแหง บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, 2559 มหาวิทยาลัยรามคำแหง รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, 2559
ที่อยู่ปัจจุบัน	80/345 ลุมพินีเมกะซิตี้บางนา ถนนบางนา-ตราด ตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540
สถานที่ทำงาน	บริษัท ไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน)
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้จัดการอาวุโส

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University